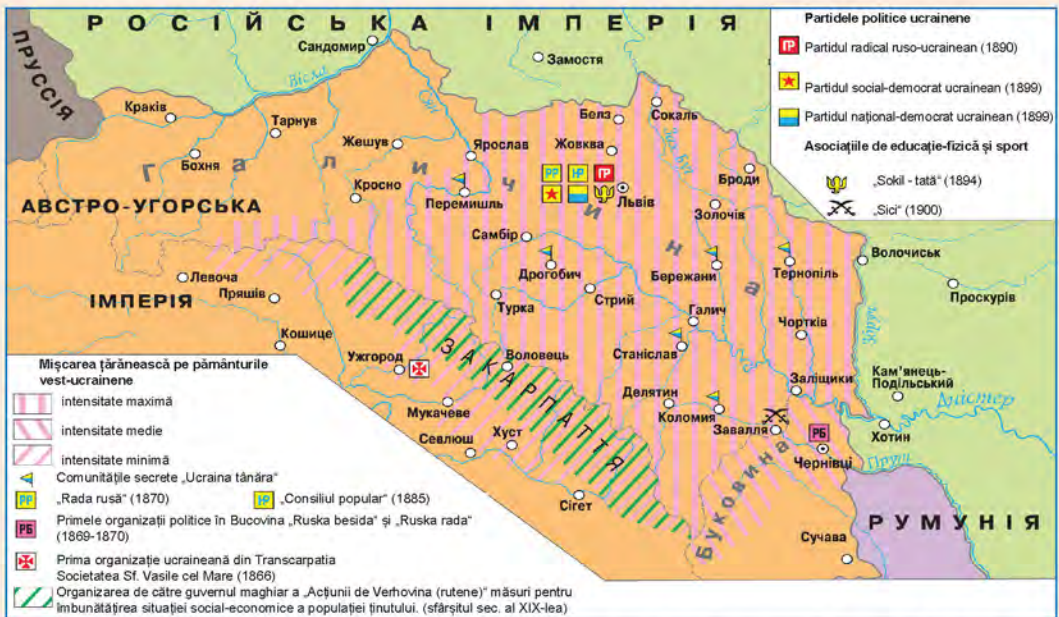

9

O.V. Ghisem, O.O. Martâniuk

ISTORIA UCRAINEI

Mișcarea social-politică pe pământurile vest-ucrainene în a doua jumătate a sec. al XIX-lea

Mișcarea social-politică în Ucraina Nadnipreană în a doua jumătate a sec. al XIX-lea

Пам'ятники українці в складі Російської Імперії

Реформи аграрные на землях Украины

O.V. Ghisem, O.O. Martâniuk

9

ISTORIA UCRAINEI

**Manual
de clasa a 9-a
pentru școlile generale de învățământ
cu limba română de predare**

**Recomandat de Ministerul
Învățământului și Științei al Ucrainei**

**Львів
Видавництво “Світ”
2017**

УДК [94(477)“18”:37.016](075.3)
Г51

Перекладено за виданням:

Гісем О.В. Історія України : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів / О.В. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків : Вид-во “Ранок”, 2017

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 20.03.2017 р. №417)

Експерти, які здійснили експертизу даного підручника під час проведення конкурсного відбору проектів підручників для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів і зробили висновок про доцільність надання підручнику грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»:

С. В. Драновська, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти Комунального закладу Сумського ОІППО;

Т. А. Шемшук, методист відділу методики викладання суспільствознавчих предметів Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти»;

Л. В. Качуровська, учитель Первомайської гімназії
Первомайської міської ради Миколаївської області

Гісем О. В.

Г51 Історія України : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навч. румунською мовою / О.В. Гісем, О.О. Мартинюк ; пер. О.Ю. Платонов. – Львів : Світ, 2017. – 288 с. : іл.

ISBN 978-966-914-062-3

УДК [94(477)“18”:37.016](075.3)

ISBN 978-966-914-062-3 (рум.)

ISBN 978-617-09-3364-5 (укр.)

© Гісем О.В., Мартинюк О.О., 2017
© ТОВ Видавництво “Ранок”, 2017
© Платонов О.Ю., переклад румунською мовою, 2017

Stimați elevi ai clasei a 9-a!

La începutul paragrafului sunt redată întrebările care vă vor ajuta să vă amintiți materialul studiat în trecut și să vă pregătiți de percepția celui nou.

O importanță deosebită pentru reținerea materialului o au documentele istorice, ilustrațiile, hărțile și schemele. Lucrând cu paragraful este obligatoriu să citiți documentele anexate și să dați răspuns la întrebările corespunzătoare. Analizând ilustrațiile atrageți atenția la explicațiile date la ele. Lucrul cu harta istorică vă va ajuta să vă imaginați locul unde s-au desfășurat evenimentele și ce consecințe au avut. Schemele redată în paragrafe dezvăluie legăturile dintre componentele fenomenelor istorice, explică particularitățile lor ș.a.. Paragrafele sunt finalizate prin concluzii care vă vor ajuta să stabiliți și să rețineți principalele idei.

Să vă verificați cunoștințele vă vor ajuta întrebările și însărcinările, de la finalul fiecărui paragraf. Să rezumați materialul fiecărui capitol veți putea cu ajutorul întrebărilor și sarcinilor de generalizare de la finalul lui.

La sfârșitul manualului veți găsi anexe: planuri –scheme pentru lucrul individual cu manualul, dicționarul principalilor termeni și noțiuni, lista principalelor evenimente, tablitele cronologice ale evenimentelor principale.

Însă nu întotdeauna informația dată în manual este suficientă pentru pregătirea de lecții, mai cu seamă de lucrările practice, care necesită studierea unor surse suplimentare. Posibil că va apărea dorința să vă aprofundați cunoștințele și să aflați mai mult decât cele redată în manual. Cu acest scop autorii au alcătuit o resursă educațională electronică unde sunt expuse informații suplimentare foarte interesante, fragmente din documente și întrebări la ele, teste pentru verificarea cunoștințelor care se îndeplinesc în regim on-line. Toate acestea le veți putea găsi pe următoarea adresă electronică: interactive.ranok.com.ua

Trimiterile la materialele electronice sunt marcate pe paginile manualului cu un semn special

De asemenea, în manual veți întâlni următoarele rubrici.

Documentele povestesc – aici sunt redate fragmente din surse istorice și întrebări la ele.

Personalitatea din istorie – în această rubrică sunt incluse informații despre personalități marcante, care o să vă permită să înțelegeți atribuțiile lor în istorie.

Curiozități – în această rubrică veți găsi multe date interesante legate de conținutul paragrafului.

Concluzii – această rubrică încheie paragraful și conține o concluzie a principalelor concepții din în text.

Întrebări și sarcini

Această rubrică conține întrebări și sarcini la conținutul paragrafului , care, la rândul lor se împart în patru grupuri.

- ◆ **Verificați-vă cunoștințele** – cu ajutorul acestor întrebări vă veți autoverifica și veți putea afla dacă ați însușit bine materialul paragrafului.
- ▲ **Folosiți-vă cunoștințelor și dați răspuns**– aceste întrebări vă vor ajuta să raționalizați ceea ce ați citit.
- ★ **Îndepliniți sarcinile** – îndeplinirea acestor sarcini vă va dezvolta aptitudinile voastre (să lucrați cu harta, să alcătuiți planuri, tabele etc.)
- ★ **Sarcini creative** – aici veți găsi numeroase sarcini interesante, care se îndeplinesc prin folosirea literaturii suplimentare și a Internet-ului.

§1. Introducere în istoria Ucrainei de la sfârșitul sec. XVIII – începutul sec. XIX

- ▶ 1. Care perioadă din istoria Ucrainei ați studiat-o anul trecut? Numiți limitele cronologice.
- 2. Numele căror personalități din istoria națională ale acestei perioade vă sunt cunoscute? În ce constă contribuția lor în istoria Ucrainei?
- 3. Ce evenimente ale perioadei timpurii din Istoria modernă le considerați mai importante?
- 4. Care tip de societate a fost denumit agrar-meșteșugărească?

1 „Secolul XIX ucrainean”. În clasa a 9-a veți continua să studiați cursul de istorie a Ucrainei început în perioada precedentă.

Istoria contemporană 1914 – sec.XXI

Studiind istoria modernă a Ucrainei veți afla, ce evenimente s-au desfășurat pe pământurile noastre în sec. XVIII – începutul sec. XX, care în întreaga Europă au însemnat perioada modernizării tuturor sferelor vieții societății. Schimbări semnificative au avut loc în această perioadă și pe teritoriul Ucrainei.

Destul de răspândită este opinia că unul din fenomenele caracteristice acestei perioade, a fost apariția națiunilor moderne. Un rol important în acest proces, după cum consideră adepții acestei abordări, l-a jucat Marea revoluție Franceză de la sfârșitul sec. XVIII. Conform opiniilor acestora, anume revoluția, schimbând apelul tradițional «Trăiască regele» pe unul nou «Trăiască națiunea», a finalizat era prenațională și au pus bazele – erei existenței naționale.

Pentru a înțelege rolul națiunii ca participant al procesului istoric, este necesar să înțelegem ce este națiunea. În sec. XIX asupra acestei întrebări au meditat un număr important de cercetătorii europeni. Toți au observat că treptat națiunile încep să ocupe un loc important în istorie. Anume de aceasta ei numesc sec. XIX – epoca **naționalismului**.

În secolele XX – XXI savanții au aprofundat considerabil sensul națiunii. A fost răspândită opinia că apariția lor este un fenomen firesc al dezvoltării social-economice și politice al societății, modernizării ei.

Modernizarea - în societate: un proces larg, la baza căruia stă introducerea unor schimbări și perfecționări, legate de necesitatea transformării tuturor sferelor vieții societății în raport cu necesitățile actuale.

Perioadele istoriei Ucrainei

Denumirea perioadei	Cronologie
Istoria veche	Apr. 1 mln ani în urmă – sec. V-lea e.n.
Istoria medievală	Sec. V-lea e.n. – sf. sec. XV-lea
Istoria modernă	Sec. XVI-lea – sec. XX
Istoria contemporană	1914 – sec.XXI

Noua epocă a istoriei noastre a inclus multe evenimente. Însă principalul dintre ele, cel care a stabilit fața istorică și a alcătuit conținutul de bază al secolului XIX «ucrainean» cum a fost denumit de cunoscutul istoric ucrainean I. Lâseak-Rudničkii, a devenit renașterea națională a ucrainenilor.

Din eseul filosofului francez din sec. al XIX-lea, E. Renan „Ce este națiunea?”

Națiunea – este consecința unei munci îndelungate, jertvirii și devotamentului. O chestiune comună în trecut și dorința de a realiza ceva impunător în viitor – aceasta este condiția de bază pentru existența unei națiuni...

Națiunea – este o comunitate mare alcătuită prin înțelegerea, conștientizarea jertvelor aduse cândva și pregătirii pentru noi jertve. Ea a existat în trecut, ea se reface în perioada actuală printr-o acțiune reală și prin perceperea, ferm declarată, prin dorința de a continua viața comunității, existenței națiuniieste un plebiscit zilnic.

- ? 1. Cum înțelegea procesul de apariție a națiunilor E. Renan? 2. Cum înțelegeți afirmarea că, existența națiunii este un „plebiscit zilnic”? 3. Datorită cărui fapt conform opiniei autorului națiunea a existat în trecut, și se renovează în perioada actuală?

Filosofii europeni din sec. XIX care au impus termenul „renaștere națională”, considerau că națiunile care au existat în trecut și din cauza unor condiții nefavorabile au decăzut, tind să se renască. Însă practic, conform conținutului său acest proces a adunat modalitățile de formare a unor națiuni noi ca subiecte ale istoriei

europene moderne. Renașterea națională a popoarelor slave a parcurs câteva etape, care sunt stabilite de savanți ca: *etno-folclorică*, (studierea de către unii cercetători-entuziaști a istoriei, obiceiurilor și limbii poporului), *literar-culturală* (renașterea limbii, alcătuire de către ea a unor opere literare, răspândirea conștiinței naționale în rândurile unor mase largi ale populației) și *politică* (aparitia unor organizații politice, care desfășoară o luptă pentru independența națională).

Procesele renașterii naționale ucrainene în epoca modernă în linii generale corespund acestei scheme. Drumul pe care l-au parcurs ucrainenii în această perioadă, aflându-se sub puterea imperiilor Rus și Austriac a fost dificil și complicat, însă poporul nostru l-a parcurs cu demnitate: nu și-a pierdut limba, cultura și istoria, a pus bazele societății industriale, și-a

Națiune - comunitate stabilă de oameni, constituită istoric ca stat, apărută pe baza unității de limbă, de teritoriu, de viață economică și de factură psihică, care se manifestă în particularități specifice ale culturii naționale și în conștiința originii și a sortii comune

Naționalism – o sistemă de idei politice în conceptul național, baza cărora o constituie recunoașterea supremației factorului național în dezvoltarea socială

Renaștere națională – proces legat de trezirea conștiinței naționale a popoarelor fără de stat.

Conștiință națională – conștientizarea de către unele persoane a apartenenței lor la un întreg colectiv, existența voinței de-l ajuta, credința într-o soartă comună, simțul solidarității.

demonstrat dreptul la un loc aparte în rândul popoarelor europene nou formate. Cu principalele evenimente care au avut loc pe pământurile ucrainene în acea perioadă, veți face cunoștință cu ajutorul acestui manual.

Cum caracterizează termenul „națiune” cel mai important dicționar explicativ englez contemporan – webster.

[Națiune]...orice grup de oameni, care au obiceiuri și origini comune, sentimentul rudeniei și intereselor comune. Majoritatea națiunilor sunt alcătuite din conglomerate (comunități mari - autorul), triburi sau popoare ce au origini etnice comune sau di-ferite grupuri etnice, amestecate într-un întreg printr-o colaborare îndelungată. Cele mai caracteristice trăsături ale națiunii, de obicei, sunt considerate aceeași limbă sau unele dialecte apropiate, religia comună, tradițiile, istoria, înțelesul comun al dreptății și nedreptății și o situare geografică compactă. Însă unul sau câteva din elementele amintite poate lipsi, ceea ce nu împiedică grupul să rămână o comunitate de interese și să contesteze dorința de a locui împreună și a pretinde la numele națiunii.

1. Cum se caracterizează națiunea? 2. Care trăsături ale națiunii sunt definite cele mai caracteristice? Argumentați-vă părerea. 3. Comparați înțelesul națiunii redat în sec. XIX cu cel de astăzi, definit de istoricii ucraineni.

2

Ucraina în condițiile modernizării civilizației europene. În a doua jumătate a sec. XVIII, cum deja știți din anul precedent, în Europa Centrală și de Est au avut loc schimbări teritoriale semnificative. Pentru pământurile ucrainene urmările lor au însemnat faptul că ele s-au pomenit în mare parte în componența imperiilor Rus și Austriac. Particularitățile de dezvoltare ale acestor state în sec. XIX, a avut o influență mare asupra dezvoltării pământurilor ucrainene din acea perioadă.

Modernizarea pentru statele europene din sec. XIX a însemnat perioada transformărilor fundamentale bazate pe dezvoltarea științei și tehnologiilor și legate de acestea prin schimbările din viața oamenilor. Pe baza ei s-a format societatea industrială, în care locul de bază l-a ocupat industria mecanică, care stabilea prosperitatea ei economică, forța militară și autoritatea internațională.

Societate industrială – societatea, în care a fost finalizat procesul de înființare al unei industrii mari, bine dezvoltate din punct de vedere tehnic (ca bază și sector de frunte al economiei) și structurilor social-economice corespunzătoare.

Migrație – strămutarea oamenilor, legată de schimbarea locului stabil de trai.

Emigrație – strămutarea obligatorie sau binevolă a oamenilor în alte state, din cauze economice, politice sau religioase

Imigrație – intrarea străinilor în țară pentru un trai îndelungat sau permanent.

Relații de piață – relațiile care apar între producător și cumpărător în urma procesului cumpărării-vânzării, o legătură organică dintre

Una din trăsăturile stabilirii în Europa a societății industriale a devenit urbanizarea – concentrarea populației și a vieții economice în marile orașe. O altă trăsătură a fost desfășurarea proceselor migraționale sub formă de emigrație și imigrație.

Stabilirea societății industriale și schimbările cauzate de aceasta în structura populației au facilitat dezvoltarea gospodăriei sătești. În sate au apărut mașini de treierat, îmblătit, cosit cu motoare cu abur. Ca urmare a acestui proces numărul populației angajate în gospodăria sătească de-a lungul sec. XIX a scăzut. Dezvoltarea gospodăriei agricole a fost legată de stabilirea relațiilor de piață și de desfășurarea revoluției industriale (răsturnare). Industria sătească asigura întreprinderile noi cu forțe de muncă în același timp fiind și o piață de realizare a producției industriale.

Revoluția industrială s-a desfășurat în Europa de la Vest la Est. În anii 30-40 ai sec. XIX ea a atins și imperiile Austriac și Rus, în componența cărora se aflau pământurile ucrainene. Principala consecință a revoluției industriale a fost schimbarea societății agrar-meșteșugărești cu cea industrială.

În epoca modernă stările tradiționale au cedat locul unor noi grupuri sociale. Un rol important în dezvoltarea societății au început să-l joace „oamenii de afaceri” (antreprenorii), funcționarii de stat și inteligența. În cele mai dese cazuri ei aveau studii performante și erau baza stabilității sociale. Un factor important care influența dezvoltarea socială, au devenit muncitorii, condițiile de viață ale cărora de la bun început erau foarte dificile.

Pentru căutările ideologice de la începutul sec. XIX era caracteristic un val puternic de teorii noi, păreri și mișcări, în mare măsura legate de dorința de înțelegere și percepere ale lecțiilor date de Marea revoluție franceză de la sfârșitul sec. XVIII.

Dezamăgirea în ideile iluminismului a dus la apariția unor cursuri noi.

▶ **liberalismul** – una adepții orânduiri parlamentare, pentru care pe prim plan erau chestiunile economice, drepturile și libertățile economice și sociale;

▶ **conservatismul** – reda părerile celor care, optau pentru păstrarea valorilor tradiționale, negând necesitatea unor schimbări ferme în societate, tinzând spre schimbări treptate;

▶ **radicalismul** – una adepții unor schimbări ferme în societate, reconstrucția ei radicală și imediată.

Concomitent cu ele a apărut și naționalismul, care îi unea pe cei care-l considerau principalul factor de dezvoltare socială al națiunii. El, conform părerilor unor cercetători, a devenit una din cele mai influente ideologii în istoria omenirii. Nația, după cum afirmau adepții naționalismului, este una din cele mai importante valori și este obligată să fie liberă și să trăiască o viață politică aparte, având autonomie sau un stat independent. Acest drept este una din libertățile fundamentale ale omului.

Anume naționalismul a stat la baza mișcărilor social-politice din acea perioadă, un-eori alăturându-se radicalismului.

Renașterea națională a popoarelor fără de stat, este legată de răspândirea ideilor naționalismului, devenind o parte integrantă a vieții social-politice europene din sec. XIX. Deosebit de multe mișcări naționale au apărut în această perioadă în Europa Centrală și de Est, popoarele căreia se aflau sub puterea imperiilor Austriac, Otoman și Rus. Renașterea națională a devenit aici o reacție la politica subjugării imperiale și a ignorării drepturilor naționale ale popoarelor. Una din mișcărilor europene ale popoarelor fără de stat a devenit și cea ucraineană. Toate aceste fenomene și procese, care au cuprins statele europene în sec. XIX, au găsit o reflectare în dezvoltarea pământurilor ucrainene.

Concluzii. În clasa a 9-a veți finaliza studierea istoriei moderne a Ucrainei, făcând cunoștință cu evenimentele care au avut loc pe teritoriul ei la sfârșitul sec. XVIII– începutul sec. XX. Conținutul de bază al „secolului XIX ucrainean” în sfera social-politică a devenit renașterea națională a ucrainenilor.

► Modernizarea căreia a cuprins Europa în sec. XIX, a dus la schimbări semnificative în dezvoltarea popoarelor care locuiau aici, inclusiv și a celui ucrainean.

Întrebări și sarcini.

1. Care sunt limitele cronologice ale istoriei Moderne? 2. Ce etapă a istoriei moderne a Ucrainei se studiază în clasa a 9-a? 3. Ce este renașterea națională? 4. Ce este societatea industrială? 5. Care sunt cele două forme ale proceselor migratoare? 6. Ce sunt relațiile de piață?
7. De ce, conform opiniei voastre, renașterea națională a ucrainenilor este considerată conținutul de bază al „secolului XIX ucrainean”? 8. Ce schimbări s-au petrecut în perioada modernizării care au avut loc în Europa în sec. XIX?
9. Arătați pe hartă schimbările teritoriale, legate de dependența statală a pământurilor ucrainene care s-au petrecut la sfârșitul sec. XVIII. Comparați teritoriile populate de ucraineni la sfârșitul sec. XIX cu cele de azi ale Ucrainei.
10. Uniți-vă în grupuri mici și alcătuiți cât mai multe pretexte de a studia istoria Ucrainei. Faceți schimb de păreri între grupuri și alcătuiți o enumerare generală.
11. Din ce cauză, conform opiniei voastre, anume acum trebuie să conștientizăm de ce trebuie studiată istoria? 12. Istoricul ucrainean Ivan Kripyakevici scria: „Forța Ucrainei constă în faptul, că ea întotdeauna a menținut relații cu Europa Occidentală, și prelua de la ea toate fluxurile culturale vii. Pentru Europa conținutul ei consta în faptul că Ucraina forma cel mai estic bastion al culturii europene”. Explicați cum înțelegeți această opinie.

CAPITOLUL I. PĂMÂNTURILE UCRAINENE ÎN COMPONENTA IMPERIULUI RUS la sfârșitul sec. XVIII – prima jumătate a sec. XIX.

§2. Ucraina Nadnipreană în componența Imperiului Rus

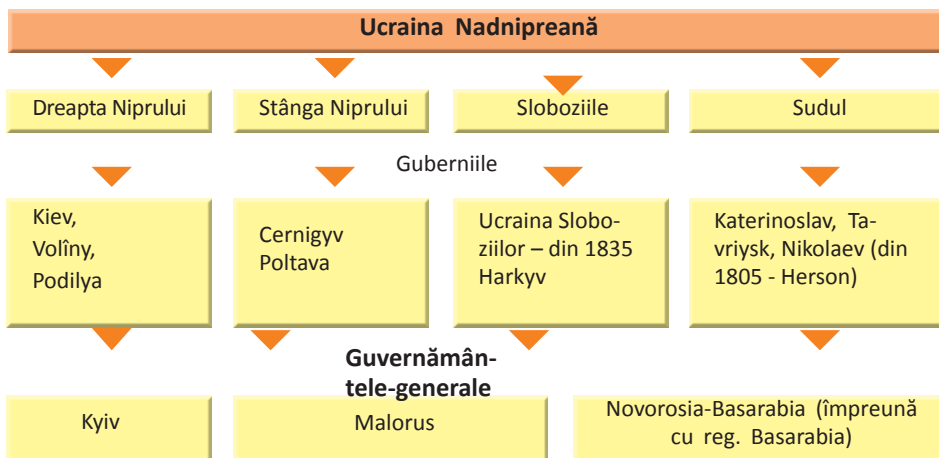
- ▶▶ 1. Numiți regiunile istorico-geografice ale pământurilor ucrainene în a doua jumătate a sec. XVIII. 2. Când și în ce mod guvernul rus a lichidat Hatmanatul și Secea Zaporojeană? 3. În urma căror evenimente Imperiului Rus i-a revenit Preazovia, Preciornomia, Crimeea și Ucraina din Dreapta Niprului?

1 **Orânduirea teritorial-administrativă a pământurilor ucrainene în componența Imperiului Rus.** La sfârșitul sec. al XVIII-lea Imperiul Rus avea în posesiune Ucraina Sloboziilor, cea de Dreapta și Stânga Niprului precum și Sudul, ceea ce constituia 85% din teritoriile populate de ucraineni. Teritoriile supuse Rusiei erau numite Ucraina Nadnipreană sau Nadniprovia.

Pe pământurile ucrainene a fost răspândită orânduirea administrativ- teritorială imperială. A fost introdusă divizarea în gubernii, care la rândul lor se divizau în județe.

La sfârșitul sec. XVIII prima jumătate a sec. XIX guvernul imperial a început să introducă noi unități teritorial-administrative – guvernământele- generale. Puterea guvernatorului general, mai ales pe teritoriile supuse avea caracterul unei dictaturi militare.

Diviziune teritorial-administrativă și regională în Ucraina Nadnipreană

El era împluternicit practic cu drepturi nelimitate concentrând în mâinile sale puterea militară, administrativă, judiciară și financiară. În posturile de guvernatori și general-guvernatori, împăratul îi numea pe reprezentanții nobilimii.

Orânduirea teritorial-administrativă a pământurilor ucrainene în Imperiul Rus nu lua în considerare și tradițiile istorice au orânduirii Nadniproviei, ci avea ca scop aducerea la un numitor comun cu alte regiuni din componența sa. În cercurile imperiale referitor la pământurile ucrainene, erau folosite alte denumiri: Dreapta Niprului era numită Ținutul de Sud-Vest, Sudul – Novorosia, Stânga Niprului și Sloboziile – Malorosia.

Gubernie – unitatea teritorial-administrativă de bază din Imperiul Rus începând cu anul 1708.

Județ – unitate teritorial-administrativă care a existat pe pământurile ucrainene din a doua jumătate a sec. XIV până în anul 1923.

Guvernământ-general – unitatea teritorial-administrativă din Imperiul Rus care a existat în anii 1775-1917 și includea una sau mai multe gubernii.

2 Ucraina din Stânga Niprului și cea a Sloboziilor. Populația pământurilor ucrainene aflate sub puterea Imperiului Rus la sfârșitul sec. XVII – sec. XIX a crescut aproximativ triplu: de la 7,7 până la 23,5 mil. de locuitori. Însă aceasta s-a petrecut nu doar pe baza creșterii naturale a populației, dar și a strămutărilor reprezentanților altor popoare în Nadniprovia.

În Imperiul Rus pentru ucraineni era folosită denumirea „maloruși”, cu toate că în publicațiile și literatura acelor vremuri destul de des se întâlneau și termenii „ucrainean” sau „Ucraina”.

Kiev

Volyn

Podilya

Chernigov

Poltava

Harkyv

Katerinoslav

Tavriysk

Herson

Stemele provinciilor ucrainene

Componența națională și structura socială ale diferitor regiuni din Ucraina Nadnipreană aveau anumite diferențe. În Stânga Niprului numărul ucrainenilor în componența populației era cel mai ridicat și ajungea la 95%. Dintre minoritățile naționale cei mai mulți erau evrei pentru care la sfârșitul sec. XVIII a fost introdusă o „linie de așezare”.

Populația Ucrainei Nadniprene la sfârșitul sec. XVIII

Regiunea	Suprafața, mii km ²	Numărul apr. al populației, mln. persoane	Partea ucrainenilor, %
Stânga Niprului	102,4	2,3	95
Sloboziile	54,5	1,0	86
Dreapta Niprului	164,7	3,4	85
Sudul	194,6	1,0	74

- ? 1. Care ținut din pământurile ucrainene avea cea mai mare suprafață? 2. Care regiune din pământurile ucrainene era cel mai dens populată și care cel mai rar? 3. În care regiune numărul populației ucrainene era mai scăzut? Care erau cauzele acestei situații?

Ucraina Nadnipriană aproape în întregime, cu excepția regiunii Harkiv, era inclusă în „linia de așezare”. Pentru prima oară ea a fost satbilită de guvernul Rus în anul 1791 cu scopul împiedicării evreilor de a pătrunde în guberniile Velikoruse, și apărarea antreprenorilor ruși de concurența europeană. Aceasta era practic o încălcare importantă a dreptului pe care-l deținea fiecare om – la stabilire liberă a locului de trai. Imperatorul Nicolai a adăugat acestor restricții, interdicția evreilor de a locui în orașe printre care se numărau Kyiv, Nikolayv sau Sevastopol, precum și în satele căzăcești sau cele de stat ale Poltavei. În multe alte orașe au fost înființate anumite cartiere, unde urmau să lociască doar evreii. La începutul sec. XX «linia de așezare» se mai păstra cu toate că mulți evrei locuiau în afara limitelor ei.

În Ucraina Sloboziilor ucrainenii constituiau 86% din populație. Cea mai numeroasă minoritate erau rușii, care predominau în zonele de est ale regiunii. Majoritatea populației ucrainene din Stânga Niprului și Slobozii o constituiau urmașii cazacilor și țăranilor. Ca-

„Linia de așezare” – un teritoriu compact locuit de evrei carea a existat în Rusia între anii 1791-1917, și în afara căruia le era interzis să se așeze.

zacia, care după lichidarea polcurilor căzăcești au abandonat profesia militară, au obținut starea de țărani de stat liberi. Majoritatea fostei starsine căzăcești care a reușit să-și demonstreze proveniența a fos egalată în drepturi cu nobilimea rusă.

La muncă.

Carte poștală începutul sec. XX

? Ce informații despre aspectul exterior și munca țăranilor din Ucraina Nadnipreană putem obține din ilustrație?

Țăranii simpli (pospoliții) și-au pierdut libertatea devenind iobagi.

În Ucraina din Stânga Niprului și Slobozii existau multe orașe mari și mici. Ca urmare a politicii imperiale aici a început să crească rapid numărul funcționarilor de stat și militarilor ruși. Drepturile autoadministrării locale până în 1831 s-au păstrat formal, dar practic erau ignorate. Meșteșugăritul și comerțul decădeau. Treptat ucrainenii deveneau o minoritate printre antreprenori, cedând pozițiile evreilor și rușilor. Populația orașenească își pierdea caracterul autentic vorbind tot mai mult limbă rusă.

3 Ucraina din Dreapta Niprului și cea de Sud. În Ucraina din Dreapta Niprului ucrainenii constituiau 85% din populație. Majoritatea dintre ei erau țărani iobagi. Polonii din componența totală a populației constituiau doar 5%, dar dețineau o poziție dominantă. Guvernul rus după ocuparea Drepte Niprului a confirmat toate drepturile proprietarilor poloni. A doua ca număr minoritate din zonă erau evreii. Ei se așezau preponderent în orașe și orașele unde alcătuiau 70-80% din totalul populației. Rolul elitei locale în zonă îl păstra nobilimea polonă sau cea polonizată. Aceasta a dus la faptul că Ucraina din Dreapta Niprului, a devenit o regiune unde activau reprezentanți mișcării naționale de eliberare polone.

Ucraina de Sud, printre alte teritorii alăturate Imperiului Rus la începutul sec. XVIII, era cea mai atrăgătoare regiune. Teritoriile enorme nepopulate, de pământuri roditoare din preajma Mării Negre creau posibilități pentru colonizarea zonei. Sudul putea deveni principalul furnizor de cereale pe piața Europei Occidentale. Guvernul imperial prin diverse beneficii încerca să stimuleze srămutarea țăranilor și coloniștilor străini pe acest teritoriu.

Sat ucrainen sec. XIX

Colonia germană Nayțaz în Crimeea Carte poștală
începutul sec. XIX

Pe parcursul primei jumătăți a sec. XIX numărul populației din Sudul Ucrainei a crescut de două ori. Ca urmare a stămutărilor componența lui etnică era foarte variată. Ucrainenii constituiau circa 74%, rușii – 12%, moldovenii – 9%. Printre alte naționalități care populau sudul erau sârbi, poloni, germani, bulgari, maghiari, evrei, greci ș.a..

Majoritatea populației aptă de muncă o constituiau țărani de stat și coloniștii. Ei erau liberi, posedau terenuri funciare, puteau cumpăra sau vinde pământul, plăteau impozite la stat. Iobagii constituiau circa 6,5% din populația ținutului. Marii proprietari aveau aici posesiuni enorme primite de la guvernul țarist pentru un serviciu fidel. Spre exemplu baronilor Falț-Feyn le aparțineau aici 100 mii deseatine de pământ, grafilor Cankrin – 60 mii, grafilor Voronțov-Șuvalov 59 mii de deseatine. Odată cu înființarea orașelor noi, dezvoltarea comerțului și a construcției întreprinderilor industriale a crescut și numărul orașenilor. Componența națională a populației orășenești era foarte variată, ucrainenii constituind majoritatea.

În peninsula Crimeea s-au petrecut schimbări în rândurile populației, legate de intențiile Rusiei de a-i respinge de aici pe tătari și alte popoare din Crimeea și de a-i înlocui cu coloniști ruși. Acest plan a început să fie realizat după alipirea peninsulei. Ca rezultat, mii de tătari, spre deosebire cei care locuiau în preajma porturilor și-au vândut pe nimic pământurile și gospodăriile și s-au mutat în posesiunile turcești. În deceniile care au precedat anul 1802 peninsula au părăsit-o mai bine de 300 mii de persoane. Mai mult, în anul 1793 tătari au mai rămas în Crimeea dor 60 de mii. Să nu dispară definitiv acest popor a ajutat rata ridicată a natalității în rândurile tătarilor.

Puterea rusă, după ocuparea Crimeei, lua cele mai bune și roditoare pământuri de la populația băștinașă și le dăruia nobilimii și funcționarilor ruși. În perioada de la alipirea peninsulei până la începutul sec. XIX au fost luate și împărțite aproximativ 290 mii deseatine de pământ. Tătarii din Crimeea erau strămutați în stepa neroditoare. Pe pământurile părăsite de aceștia puterea rusă le propunea să se așeze coloniștilor străini. Pe parcursul primei jumătăți a sec. XIX în Crimeea au fost aduse 30 mii persoane. Lor li se dădea gratuit un lot de pământ și erau scutiți de impozite pe o perioadă de 10 ani.

4

Politica guvernului țarist față de Ucraina Nadnipreană

În componența Imperiului Rus ucrainenii din Nadniprovia s-au pomenit într-un sistem politic, care se deosebea considerabil de condițiile la care erau adaptați. În Rusia exista un sistem centralizat de conducere în frunte cu împăratul. Executarea ordinilor și directivelor guvernului erau puse pe umerii numeroșilor funcționari, care pentru populația imperiului însemnau întruchiparea directă a puterii. Una din sarcinile funcționarilor era colectarea impozitelor. Majoritatea populației s-a adaptat treptat cu ordinea imperială, considerând-o absolut normală.

În Nadniprovia totdeauna staționau numeroase formațiuni militare ale armatei ruse, întreținerea cărora a devenit o povară grea pentru localnici. În același timp pentru reprezentanții familiilor elitei ucrainene serviciul militar însemna posibilitatea de a face o carieră strălucitoare.

În atitudinea sa față de Ucraina Nadnipreană guvernul imperial sublinia mereu că pământurile ei sunt o veche și integră parte a Rusiei, pe care aceasta a pierduto pentru o perioadă. Ucrainenii erau considerați «maloruși» care aparțin de «marele popor rusc». Politica de ignorare a particularităților naționale a ucrainenilor, precum și a altor popoare supuse, dar și prezența în imperiu a poporului rus care constituia majoritatea populației, au condiționat rusificarea tuturor sferelor vieții sociale.

Rusificarea – un întreg de acțiuni și activități a guvernului rus, îndreptate spre restrângerea și trecerea limbilor, culturilor sau istoriilor naționale pe roluri secundare, în același timp cu înaintarea în prim plan a limbii, istoriei și culturii ruse.

În Nadniprovia rusificarea era îndreptată spre dezrădăcinarea diferențelor existente dintre «maloruși» și «velicoruși». Ucrainenii sufereau din cauză că limba și cultura lor erau considerate polonizate, cultivându-li-se complexe că sunt mai puțin importanți în comparație cu „fratele mai mare” rușii. Ca urmare a acestui fapt,

păstrarea limbii, culturii și istoriei însemnau pentru ucrainenii condiția supraviețuirii ca națiune

Concluzii: După alipirea pământurilor ucrainene la Imperiul Rus asupra lor a fost răspândită orânduirea teritorial-administrativă, care fără schimbări considerabile s-a păstrat aproape 100 de ani.

- ▶ Nadniprovia era compusă din regiuni istorico-geografice aparținând, dezvoltarea cărora sub conducerea imperială avea anumite particularități.
- ▶ În politica Imperiului Rus față de Ucraina Nadniprovia se oglindea tendința rusificării acestei regiuni.

Întrebări și sarcini.

1. Care regiuni istorico-geografice ale pământurilor ucrainene erau posesiuni ale Imperiului Rus la sfârșitul sec. XVIII? 2. În care regiune a Nadniprovia se afla gubernia Podolia? 3. Care sunt guberniile Ucrainei de Sud? 4. Numiți guvernământele-generale, înființate de puterea rusă pe pământurile ucrainene? 5. Care regiune a Nadniprovia, la sfârșitul sec. XVIII era cea mai mare după teritoriu și care după numărul de populație? 6. Ce este rusificarea?
- ▶ 7. Caracterizați orânduirea teritorial-administrativă a pământurilor ucrainene din componența Imperiului Rus. 8. Care erau trăsăturile comune și diferite ale componenței naționale și stării sociale dintre populația diferitelor regiuni ale Nadniprovia? 9. Care era politica realizată de guvernul rus față de pământurile ucrainene? La ce schimbări în viața ucrainenilor a dus ea?
- ★ 10. Arătați pe hartă regiunile Ucrainei Nadniprovia, guberniile și centrele lor.
11. Realizați o discuție pe tema „Trăsăturile comune și diferite ale politicii Imperiului Rus în regiunile Ucrainei Nadniprovia”.
- ★ 12. Filosoful francez Jean Jacques Rousseau referitor la soarta polonilor după divizarea Rzeczei-Pospolitei scria: „Voi [polonii] nu sunteți în stare să-i împiedicați [pe dușmanii voștri] să vă înghită, însă dacă veți obține ca nici-un polon să nu devină rus, atunci vă garantez, Rusia niciodată nu se va supune Polonia.” Care sunt condițiile, conform opiniilor filosofului, necesare pentru supraviețuirea națiunii? Ce trebuiau să facă ucrainenii pentru a se apăra de denaționalizare?

§ 3. Ucraina Nadniprovia în sistemul relațiilor internaționale ale acestei perioade

- ▶▶ 1. Ce loc ocupau pământurile ucrainene în relațiile internaționale din sec. al XVIII? 2. Care au fost rezultatele și consecințele războaielor ruso-turce din a doua jumătate a secolului XVIII? 3. Când guvernul rus a lichidat Sececa Zaporozjană? Care a fost soarta cazacilor după aceasta?

1 Pământurile ucrainene în timpul războiului ruso-turc din anii 1806-1812. Fiind sub conducerea puterii imperiale, ucrainenii au fost nevoiți să participe la realizarea planurilor grandioase pentru politica externă a guvernului rus. Asupra Ucrainei Nadniprene cădea povara grea, folosirea potențialului său uman și economic.

La începutul secolului XIX între imperiile Rus și Otoman domnea o scurtă perioadă de pace. Cu toate acestea, guvernul rus și-a încălcat obligațiile de aliat și a oferit sprijin revoltei de eliberare națională antiturcești care a cuprins Serbia în 1804. În decembrie 1806, Turcia a declarat război Rusiei.

Nadniprovia a simțit în întregime greutatea noului război ruso-turc. În guberniile Cernigov, Poltava, Ucraino-Slobidska, Kyiv, Katerinoslav și Herson a fost anunțată o recrutare în rândurile detașamentelor populare. Din Stânga Niprului pentru cerințele armatei au fost colectați 14 mii de boi, 6 mii care, o mie cai și 4 mii de țărani pentru deservire.

Tragig pentru ucrainenii nadnipreni era faptul că în componența armatei turcești erau incluse detașamente ale cazacilor de peste Dunăre. Ca urmare, ei au fost nevoiți să meargă frate contra frate, omorând persoanele de aceeași credință într-un război care le era străin.

Războiul a durat mult timp. Tratatul de pace de la București dintre imperiile Rus și Otoman a fost semnat pe 16 mai 1812. Rusia a dobândit dreptul la deplasarea navelor pe râul Dunărea și a alipit Basarabia. Majoritatea populației o constituia moldovenii, dar în județele Hotin, Acherman și Izmail trăiau mulți ucrainenii.

2 Pământurile ucrainene în planurile lui Napoleon I Bonaparte. Imperatorul francez Napoleon I Bonaparte pregătindu-se pentru război planifica să atenuieze Imperiul Rus prin separarea pământurilor lui. Polonezii aveau pretenții la pământurile vest-ucrainene și din Dreapta Niprului, care până la divizarea Reci-Pospolitei se aflau în componența ei. Dar împăratul cointeresat în sprijinul Austriei nu se grăbea să garanteze satisfacerea cerințelor lor, dar nici nu le respingea definitiv.

Mărturie a faptului că Napoleon nu și-a părăsit intențiile sale referitor la folosirea pământurilor ucrainene în lupta contra Rusiei, a fost articolul publicat în anul 1807 la ziarul oficial al guvernului francez „Publicist”. El reda informația obținută în cele mai înalte cercuri, că „cu Polonia

? Descrieți după desen aspectul exterior al cazacului de peste Dunăre

Zaporojanul de peste Dunăre
Pictor S. Vasilivski

se mărginește Ucraina căzăcească veche, una din cele mai roditoare țări ale lumii, care datorită bogățiilor sale merită atenția țării noastre. Acum, când chestiunea Poloniei e rezolvată (Napoleon din pământurile poloneze luate de la Prusia și Austria a format ducatul Varșovean - *autorul*), a ajuns și rândul patriei roditoare a lui Mazepa”.

În ministerul afacerilor externe al Franței conform instrucțiunilor lui Napoleon au fost făcute câteva proiecte referitor la viitorul Ucrainei Nadniprene în cazul unui război franco-rus. Aceste proiecte prevedeau despărțirea pământurilor ucrainene de Imperiul Rus și divizarea lor în câteva părți. Pământurile Volynene au fost promise Austriei pentru ajutorul ei acordat contra Rusiei. Toate celelalte pământuri ale Ucrainei din Dreapta Niprului reveneau ducatului Varșovean. În Ucraina din Stânga Niprului și Ucraina de Sud se planifica să se formeze două napoleonide – state ucrainene sub protectoratul Franței.

3 Pământurile ucrainene în perioada războiului franco-rus din anul 1812. În luna iunie anului 1812 a început războiul franco-rus. Napoleon planifica să cucerească Moscova și de aici să-i dicteze condițiile sale lui Alexandru I.

Atitudinea față de război în cele mai înalte cercuri ale societății Nadniproviei era diferită. Printre șleahța poloneză din Dreapta Niprului predominau susținătorii lui Napoleon, care sperau cu ajutorul lui să reînnoiască Statul Polon. Totuși, pe mulți poloni puterea rusă îi satisfăcea, în plus, nu le plăceau zvonurile că Napoleon o să-i elibereze pe țărani din iobăgie.

Printre proprietarii de pământuri din Ucraina de Sud, care erau susținători fideli ai puterii ruse, deoarece ce au primit de la ea moșiile lor, predomină o atitudine negativă față de Napoleon. În Ucraina din Stânga Niprului o mică parte din nobilimea ucraineană spera cu ajutorul lui Napoleon să reînnoiască autonomia statului Ucrainean. Însă pe majoritatea nobililor ucraineni erau speriați de schimbările radicale legate de Marea revoluție franceză de la sfârșitul sec. XVIII. Din această cauză ei susțineau puterea rusă ca pe un garant al drepturilor și privilegiilor lor.

În componența armatei franceze intrau mulți ucraineni. Unul dintre cele două polcuri de ulani ai legiunii polone „Visla” din armata franceză a fost completat cu etnici din Podolia. Cinci dintre cele opt regimente ale corpului austriac de 30 mii de ostași ai generalului Charles Schwarzenberg au fost completate în Galiția.

Ambele imperii erau cointeresate în folosirea potențialului pământurilor ucrainene. În multe orașe ale Ucrainei Nadniprene (Kyiv, Jitomir, Sosnița și altele) erau situate depozitare mari, unde se păstrau mii tone de făină, cereale, ovăz, orz, care depășeau jumătate din toate proviziile Imperiului Rus. Guvernul Rus cu orice preț se străduia să le păstreze, iar Napoleon încerca să le cucerească.

Lipsa cavaleriei ușoare l-a forțat pe împăratul rus să accepte formarea a patru polcuri ale armatei căzăcești ucrainene în guberniile Kyiv și Podolia.

Din ordinul anterior despre formarea Armatei căzăcești ucrainene, întărit de Alexandru I la Vilno (5 iunie 1812).

Formarea acestei armate în Ucraina se prevedea să fie din oameni capabili la serviciu căzăcesc.

Ea trebuie să se alcătuiască din patru polcuri – din opt escadroane, iar un escadron - din 150 de cazaci...

Cum se va termina necesitatea în polcurile ucrainene, toate acestea vor fi desființate, iar cazacii trimiși pe la casele lor, însă vor aparține în continuare armatei și la prima necesitate vor trebui să se prezinte la serviciu în regimentele lor, pentru acesta ei trebuie permanent să aibă pregătite armele, hainele și caii, întreținându-le pe toate acestea din contul lor, dar în schimb sunt scutiți de toate celelalte obligații față de stat. Copiii (lor), care se vor naște din momentul intrării în polcuri, vor aparține a de asemenea la el. Iar acelora în care proprietarii nu au găsit un avantaj pentru ca să-i primească în satele lor, le vor reveni pentru așezare pământuri de stat – urmând să fie adoptată o rezoluție separată ...

1. Care, conform documentelor, trebuia să fie componența Armatei căzăcești ucrainene?
2. Ce le-au promis țăranilor care vor intra în rândurile armatei?
3. Ce conform părerii voastre, avea să-i atragă mai mult pe țărani?

În luna iulie a anului 1812 Alexandru I a dat ordin guvernatorului general malorus să formeze cu aceleași condiții ca și în Ucraina din dreapta Niprului polcuri maloruse de cazaci și cavalerie în guberniile Poltava (nouă polcuri) și Cernigov (șase polcuri). De asemenea, din cele două gubernii (în altele era interzis) au fost luați 43 mii de țărani în detașamentele pedestre ale zemstvelor. În rândurile armatei ruse luptau de asemenea polcurile cazacilor de Marea Negră și Buzkov, detașamentele de frontieră ale „cazacilor de pădure” din Dreapta Niprului și peste o mie de cazaci din Herson, conduși de V. Skarziski.

În lupta decisivă dintre armatele rusă și franceză din lunile august-septembrie 1812 lângă așezarea Borodino în drum spre Moscova au luat parte polcurile permanente formate în Nadniprovia.

Când armata franceză, fiind învinsă se retrăgea de pe teritoriul Imperiului Rus, formațiunile ucrainene au luat parte la urmărirea ei și la campaniile externe ale armatei ruse. Opt polcuri ale cazacilor ucraineni din componența armatei ruse au luat parte la grandioasa „luptă a popoarelor”, din 16-18 octombrie 1813 care a avut loc sub Leipzig. Trei polcuri ale armatei căzăcești din Buzkov și diviziunea căzăcească ucraineană de cavalerie, formată din polcuri de Dreapta Niprului s-au remarcat în luptele pentru Paris.

**Formarea polcurilor
căzăcești la Poltava în anul
1812.**

? Ce informație se poate
obține din desen despre
formarea polcurilor
căzăcești în anul 1812?

După victoria lui Alexandru I în războiul cu Napoleon regimentele ucrainene s-au întors acasă. Toate polcurile au fost lichidate. Pierderile ucrainenilor constatau în aproximativ 6 mii de oameni. Majoritatea celor înrolați au fost întorși la iobăgie. Cazacilor de cavalerie din polcurile Maloruse li s-a propus să continue, serviciu în armata cazacilor de Marea Neagră sau să se întoarcă la starea de țăran deoarece mulți dintre ei aparțineau țăranimii de stat. Armata formată în Dreapta Niprului și polcurile căzăcești din Buzkov s-au lichidat în anul 1817 și au fost transformate în colonii militare, care trebuiau să combine serviciu militar cu munca agricolă. În Ucraina Nadnipreană colonii militare au fost înființate în guberniile Slobidsko-

Ucraineană, Katerinoslav, Kyiv și Herson. Înființarea lor a fost întâmpinată cu o nemulțumire extraordinară, dovadă fiind numeroase revolte și răscoale ale coloniștilor militari.

Coloniile militare – o organizare deosebită a armatei ruse din anii 1810-1857, care combina serviciul militar cu munca agricolă.

4 Cazacii zaporojeni pe pământurile noi. După lichidarea Secii Zaporojene o parte din cazaci a rămas pe teritoriul Imperiului Rus, o altă parte a găsit adăpost în Imperiul Otoman. Tragedia acestor oameni se agrava prin faptul, că în timpul războaielor dintre Rusia și Turcia ei erau nevoiți să lupte cu persoane de aceeași credință. Serviciu la două imperii păstra formal căzăcimea, dar o lipsea de rolul ei principal – apărarea poporului său.

Oastea căzăcească de Marea Neagră, formată din cazaci zaporojeni, care au rămas sub puterea rusă de la început era dizlocată pe pământurile dintre Bug și Nistru în componența Imperiului Rus. Dar după victoria din războiul ruso-turc, anii 1787-1791 guvernul rus a început să împărțească pământurile locuite de cazaci, autorităților ruse și coloniștilor de peste hotare. Perspectiva de a se întoarce la iobagie i-a obligat pe cazaci să ceară guvernului imperial acordul de a se muta în alte locuri.

În anul 1792 oastea căzăcească de Marea Neagră a fost strămutată pe linia de apărarea a Mării Negre pe malul drept al Cubanului, apărarea căreia a devenit obligația principală a cazacilor. De la început formele tradiționale de trai ale cazacilor se păstrau. Dar după o perioadă de timp starșina căzăcească a introdus reguli noi, iar guvernul rus le-a întărit. După aceasta Rada căzăcească a fost lichidată și a fost introdusă proprietatea privată a starșinei asupra pământurilor împărțite mai înainte pentru toată oastea. Se anula interdicția veche căzăcească de ședere a femeilor în Sece. Orașul Katerinograd, unde se afla principalul coș al oștii căzăcești de Marea Neagră, a devenit un oraș obișnuit unde trăiau familii de cazaci.

Unei părți din foștii cazaci zaporojeni, care s-au mutat în Imperiul Otoman, sultanul le-a oferit pământ la gura Dunării unde a și apărut Coșul de peste Dunăre. Obligația cazacilor de peste Dunăre era serviciul militar pe lângă flota turcă în timpul campaniilor militare. În Sece se afla totdeauna un funcționar turc, obligația oficială a cărui era de a acorda pașapoarte celor care părăseau limitele ei, iar cea neoficială – de a urmări comportamentul lor.

Deoarece turcii nu aveau încredere în cazacii dunăreni, ei cereau ca de fiecare dată când aceștia mergeau cu armata turcească în campanii contra creștinilor, atamanul de coș răspundea cu viața proprie de fidelitatea adeptilor săi.

În anul 1785 aproximativ 8 mii de cazaci de peste Dunăre s-au așezat în posesiunile a Habsburgilor austrieci din provincia Banat. Acolo ei au înființat Secea Bănățeană și efectuau serviciul militar la frontiera turco-austriacă. În anul 1805 ei s-au întors în posesiunile turcești.

Principala sursă de aprovizionare a Secei de peste Dunăre erau fugarii din Ucraina Nadnipreană. Datorită acestui fapt numărul cazacilor de peste Dunăre în perioade diferite ajungea la 10 mii de persoane.

5 **Locul Ucrainei în războiul ruso-turc din anii 1828-1829.** La sfârșitul anilor 20 ai sec. XIX relațiile dintre Imperiul Rus și imperiul Otoman s-au încordat. Rusia insista la dreptul său de a apăra creștinii care erau supușii sultanului. **i** Războiul ruso-turc din anii 1828-1829 a fost cauzat de susținerea de către aceasta a răscoalei naționale de eliberare din Grecia împotriva dominației turcești.

În timpul noului război, așa ca și mai înainte țăranii erau nevoiți să aprovizioneze armata rusă cu toate cele necesare, asigurând-o cu boi și care pentru transportarea proviziilor.

În război a fost folosită **oastea căzăcească de pe Dunăre**, înființată în anul 1828 în Basarabia de Sud.

Un ajutor neașteptat armata rusă l-a primit din partea cazacilor de peste Dunăre. Atamanul de coș al oștii cazacilor de peste Dunăre Iosif Gladkii (1789—1866) a renunțat să lupte „frate contra frate” și împreună cu 500 de adepți ai săi au trecut de partea rușilor. El le-a arătat trupelor ruse trecerea peste Dunăre, care nu era cunoscută de turci și nu se controla. Datorită acestui fapt armata rusă a petrecut o ofensivă neașteptată de succes, rezultatul căreia a fost victoria în război. Aflând de trecerea unei părți a cazacilor de peste Dunăre de partea rușilor, turcii s-au răfuit crunt cu cei ce au rămas în Sece, ruinând-o. Astfel în anul 1828 a încetat să mai existe Secea de peste Dunăre.

Imperiul Otoman fiind învins în război, conform tratatului de la Adrianopol din anul 1829, i-a cedat Imperiului Rus gura Dunării și țărmul estic al Mării Negre. Din rândurile cazacilor de peste Dunăre, care au trecut de partea Rusiei perioada războiului, în anul 1832 a fost înființată **Oastea căzăcească de Azov**.

Din regulamentul de așezarea a cazacilor zaporojeni în ținutul Novorosiisk de la 27.05.1832.

1. Pentru așezarea cazacilor zaporojeni în provincia Katerinoslav este numit județul Alexandrovsk: așa numitul ținut Berdeansk, în total 43 141 de deseatine.

2. La componența oastei cazacilor zaporojeni să fie alipiți orășenii din așezarea Petrovsk cu 238 de suflete înregistrare, cu pământurile din proprietatea lor până la 4 mii de deseatine și cu toate uzinele lor de pește și fluentii cu stuf, în plus li se acordă toate privilegiile și drepturile, în general acordate oștii căzăcești. Cu această alipire oastea căzăcească va avea în comună deținere uzinele de pește de la marea Azov, care sunt situate pe malurile acestui pământ, unde crește stuful...

6. Oastea căzăcească se eliberează pentru totdeauna de taxele funciare, cu excepția celor care privesc terenurile lor.

7. Îndatoririle militare ea le efectuează după modelul altor trupe căzăcești.

15. Să-și ia denumirea de Oaste căzăcească de Azov.

- ? 1. Găsiți pe hartă pământurile care le-a primit oastea căzăcească de I Azov.
2. Care au fost drepturile și privilegiile acordate oștii căzăcești de Azov?

Primul otaman al oștii a fost numit I. Gladkii. Însă el deja nu era ales de cazaci ci numit de guvernul rus și se subordona guvernatorului general al Novorusiei și Basarabiei. În perioada de pace cazacii de la Azov patrulau malul estic al mării Negre – de la strâmtoarea Kerci până la orașul Poti. În caz de război ei erau

obigați cu puterile proprii să asigure apărarea lui. La începutul anilor 60 ai sec. XIX, când necesitatea oștii de Azov a dispărut, cazacii împreună cu familiile lor au fost deportați cu forța în Kubani. În anul 1864 oastea a fost lichidată iar regaliile sale predate oștii căzăcești de Kubani. Pe cei care nu doreau să se ducă îi treceau din starea de cazaci în cea de țărani.

! **Concluzii.** În sistema relațiilor internaționale din prima treime a sec. XIX pământurile ucrainene jucau un rol obiectiv în planurile politice ale altor state.

▶ Guvernul rus în războaiele pe care le purta în acea perioadă imperiul, folosea subdiviziunile căzăcești formate pe pământurile ucrainene.

▶ Participarea la războiul franco-rus din anul 1812 a contribuit la creșterea identității naționale a ucrainenilor și la lupta împotriva feudalismului și autocrației.

▶ Oștirile Ust-Dunăreană (de Budjac), de Dunăre și Azov în serviciul guvernului rus se deferențiau considerabil de căzăcimea ucraineană din secolele anterioare. Cu toate acestea, ei au contribuit la păstrarea pentru urmași a multor obiceiuri și tradiții ale patrimoniului căzăcesc.

? Întrebări și sarcini

1. În care gubernii ale Ucrainei Nadniprene au fost formate detașamente în timpul războiului ruso-turc din anii 1806-1812? 2. Care pământuri au fost alipite la Imperiul Rus conform tratatului de pace de la București? 3. Care stat a ajutat de Napoleon I în războiul cu Rusia, trebuia să obțină Volynia. 4. Câte detașamente de cazaci de cavalerie Maloruse au reușit să formeze puterea rusă în Stânga Niprului în anul 1812? 5. Când guvernul turc a lichidat Secea de peste Dunăre? 6. Cine a fost numit primul otaman al oștii căzăcești de Azov?
7. Caracterizați rolul pământurilor ucrainene și al populației lor în timpul războiului ruso-turc din anii 1806-1812. 8. Ce loc ocupau pământurile ucrainene în planurile împăratului francez Napoleon I? 9. Caracterizați contribuția unităților militare ucrainene la victoria Imperiului Rus în războiul cu Napoleon I. 10. Care a fost soarta cazacilor zaporozjeni după lichidarea Secei? 11. Cum a fost întemeiată oastea căzăcească de Azov?
12. Alcătuiți un plan după punctul paragrafului „Ucraina în timpul războiului ruso-turc din anul 1812”. 13. Uniți-vă în grupuri mici și discutați locul Ucrainei Nadniprene în războaiele imperiilor din prima jumătate a sec. XIX. Putea el fi altul? De ce?
14. Caracterizând soarta urmașilor cazacilor zaporozjeni din sec. XIX, cercetătorii i-au numit „două ramuri ale unui arbore tăiat”. Lămuriți cum înțelegeți această expresie. Aduceți dovezi ce demonstrează că guvernele imperiilor Rus și Otoman îi foloseau pe urmașii cazacilor zaporozjeni în interesele lor.

§4. Dezvoltarea social-economică a Ucrainei Nadniprene

- 1. Care erau particularitățile situației economice a pământurilor ucrainene în a doua jumătate a sec. XVIII? 2. Ce este revoluția industrială? Unde și când a început ea în Europa? 3. Care schimbări în societatea europeană au condiționat desfășurarea revoluției industriale? 4. Numiți orașele noi care au fost întemeiate pe pământurile ucraine în a doua jumătate a sec. XVIII. 5. Cum se dezvoltă comerțul în Ucraina în a doua jumătate XVIII? 6. Care mărfuri erau exportate de pe pământurile ucrainene în alte zone și care erau importate?

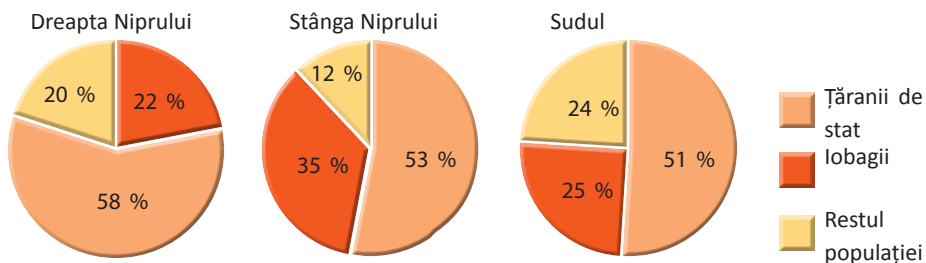
1 . **Gospodăria sătească și relațiile agrare în Ucraina Nadnipreană.** În prima jumătate a sec. XIX economia Ucrainei Nadniprene își păstra caracterul agrar. În gospodăria sătească a acestei regiuni la începutul secolului munceau circa 95% din populație, iar la mijlocul secolului - 89%. Aproape 75% din tot pământul prelucrat le aparținea marilor proprietari. Principalii producători de produse agricole erau țăranii, care conform statutului lor juridic erau divizați în două grupe de bază.

i ▶ iobagii (se aflau în dependență personală față de marii proprietari și erau atașați de moșile lor. Iobagii predominau în Ucraina din dreapta Niprului).

▶ țăranii de stat (aparțineau visteriei de stat și erau numiți oficial „locuitorii din mediul rural liberi”. Ei erau personal liberi și întrețineau gospodării private. Țăranii de stat predominau în Sud și Stânga Niprului).

Principala formă de exploatare a iobagilor era boierescul sau renta de muncă. Țărani de stat plăteau dările în bani, dând un sfert din profiturile lor ca impozit la stat. Guvernul rus în anul 1797 a redus oficial boierescul până la trei zile pe săptămână. Însă marii proprietari înconjurau legea cu ajutorul sistemului de sarcină, când pentru o zi de boieresc se dădea o sarcină care putea fi realizată doar în 2-3 zile. Proprietarii de asemenea au introdus și „lunarul” și țăranii pentru un boieresc continuu își primeau plata lunară în produse alimentare.

Numărul țăranilor în componența populației Ucrainei Nadniprene la mijlocul sec. XIX.

Sufereau țăranii și din cauză că pământul le era luat. Creșterea cererii la produsele alimentare a dus la faptul că proprietarii moșiilor majorau proprietățile funciare ca principală sursă de venit micșorând mereu loturile țăranilor.

Consolidând exploatarea iobagilor proprietarii pentru o scurtă perioadă de timp și-au crescut profiturile. Cu toate acestea, sărăcirea țăranilor, decăderea gospodăriilor lor, lipsa de stimulente pentru o muncă mai bună, incapacitatea de a utiliza noile tehnologii făcea inevitabil declinul moșiilor marilor proprietari. În anii 30-40 ai sec. al XIX-lea după o scurtă perioadă de înflorire gospodăriile iobage s-au pomenit într-o stare de criză. Pricina ei de bază era dominația iobăgiei.

Desfășurarea proceselor de înmarfare a produselor agricole a dus la stratificarea materială a țăranilor. Cu pași rapizi aceasta s-a răspândit printre țăranii de stat din Sud și Stânga Niprului. În special în gubernia Katerinoslav țăranii-proprietari au concentrat în mâinile lor 18% din tot pământul privat. Au apărut unii țărani bogați care dețineau sau arendau 100 sau mai bine deseatine de pământ. Guvernul imperial susținea țăranii de stat. Ei au fost egalați în drepturi cu orașenii în privința procurării pământului, li s-a permis să înființeze fabrici și uzine.

Unele procese de stratificare aveau loc și în rândurile iobagilor. Lor li se permitea să cumpere pământ pe numele proprietarului, să angajeze muncitori, să înființeze întreprinderi pentru prelucrarea producției agricole. Însă statutul lor juridic rămânea ne-schimbat și proprietarul putea oricând să le ia toată avuția.

Înrăutățirea condițiilor de viață i-a transformat pe iobagi într-o sursă de instabilitate socială. Însă încercând să rezolve această problemă, guvernul imperial era precaut pentru a nu-i nemulțumi pe marii proprietari care-i considerau acțiunile un amestec în afacerile lor.

La boieresc. Pictor M. Deregus

? Cum credeți, ce redă prin opera sa pictorul?

Iobăgie - sistem de relații bazat pe proprietatea stăpânului asupra țăranului și pe dreptul lui de a-l posedea ca proprietate privată.

Înmarfarea – procesul prin care produsele se confecționează pentru cerințele pieții

Din „scrisoarea despre starea de iobag” a unei persoane publice urainene vestite G. Galan.

Tăranii se abțin de la procurare din cauza incertitudinii naturale în privința siguranței acestei mproprietări, își ascund averile transformându-le în capital mort, iar proprietarii din altă parte mai ușor își cheltuiesc averiile, ca pe ceva ce poate fi redobândit ușor datorită muncii gratuite.

- ? 1. Ce dovezi sugerează autorul documentului? 2. Ce concluzii putem face despre Impactul iobăgiei asupra dezvoltării gospodăriei Ucrainei Nadniprore?

2 **Începutul revoluției industriale în Ucraina Nadniproreană.** În anii 30 ai sec. XIX în Nadniprovia a început revoluția industrială. Manufacturile care erau confecționate pe pământurile ucrainene în componența Imperiului Rus, se bazau pe munca manuală obligatorie a iobagilor. De aceea trecerea la industria fabricilor și uzinelor cu o producție mecanică, bazată pe muncitori angajați, a adus la ruina treptată a iobăgiei.

Numărul manufacturilor scădea, iar cel al uzinelor și fabricilor creștea. Dacă în anul 1825 în Nadniprovia existau aproximativ 650 de întreprinderi industriale, atunci în 1861 numărul lor a crescut până la 2330. Deosebit de rapid noi întreprinderi au apărut în industria textilă. Între anii 1805-1859 numărul lor a crescut de la 27 până la 160. Centrul de bază al industriei textile a devenit satul Kalâpți din gubernia Cernigov, unde în anul 1860 activau nouă fabrici textile. În anul 1789 a apărut o turnătorie în Herson, unde se confecționau tunuri pentru flotă. Uzine constructoare de nave maritime au existat în Nikolaev și Herson. În anul 1824 a fost construită prima fabrică de zahăr în gubernia Kyiv. Se dezvoltă rapid și industria cărbunelui. La mijlocul sec. XIX regiunea Donbas a devenit a doua ca importanță (după bazinul Silezia din Polonia) zonă de extragere a cărbunelui în Imperiul Rus. Întreprinder noi au apărut de asemenea în industria zahărului. La mijlocul sec. XIX Nadniprovia asigură 80% din producția de zahăr a Imperiului. Primii producători de zahăr ucraineni au fost frații Yahnenko și F. Simirenko.

Primele mașini pentru întreprinderi și fabrici erau importate din străinătate, în special prin portul Odesa. În anii 40-50 ai sec. al XIX-lea întreprinderi de producție a echipamentelor industriale au apărut în Kiev, Katerinoslav, Romny, în apropierea Luganskului și în alte orașe. În anul 1861 Nadniprovia avea aproximativ 20 de uzine mecanice. Odată cu dezvoltarea industriei s-au format noi straturi sociale: antreprenori și muncitori industriali angajați.

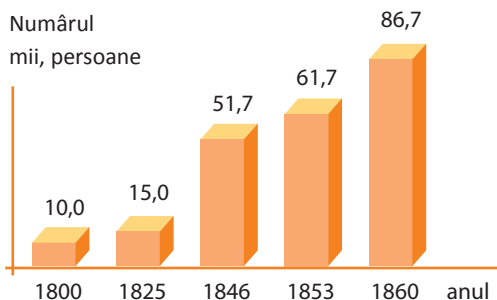
Revoluție industrială – un proces de dezvoltare producătoare ale societății în care s-a petrecut tranziția de la munca manuală la fabrici și uzine care se caracterizau prin utilizarea regulată a mașinilor și a uneltelor.

Printre proprietarii de fabrici dominau rușii. Formarea unui strat de muncitori industriali împiedica existența iobăgiei, deoarece acest strat era format din țărani sărăciți, din meseriași, din orășeni falimentați și din iobagi care oâplăteau dijmă și o parte din avere o dădeau moșierului.

Situația muncitorilor din cele mai multe fabrici și uzine era extrem de dificilă. Ziua de lucru dura 15 ore, salariul era mizer, iar condițiile de viață – groaznice. Mulți muncitori deveneau invalizi și mureau din cauza nerespectării tehnicii securității și lipsei de asistență medicală.

3 Dezvoltarea orașelor. În prima jumătate a sec. XIX marea majoritate a orașelor și orașelele ucrainene nu erau numeroase. Numărul populației lor nu depășea o mie-două de locuitori. La mijlocul sec. XIX din 850 orașe și orașele de pe toate teritoriile ucrainene doar 62 depășeau numărul de 10 mii de locuitori, iar peste 50 mii aveau doar 5 dintre ele. Un nou fenomen era apariția în orașele Nadniproviu a întreprinderilor industriale la care erau angajați muncitori liberi. Treptat, orașele își schimbau aspectul transformându-se în centre industriale. Alături de întreprinderi apăreau localități muncitorești în care locuiau angajații fabricilor și uzinelor. Uneori din așezările muncitorești apăreau noi localități. Numărul orașenilor în prima jumătate a sec. XIX a crescut de trei ori. Deosebit de rapid se dezvoltau orașele Sudului, care în acea perioadă și-au sporit numărul populației de 4, 5 ori. Cel mai populat oraș era Odesa – portul de bază al Imperiului Rus în comerțul cu cereale.

Numărul muncitorilor industriali
în Ucraina Nadniproeană

Cele mai mari orașe ucrainene
la mijlocul sec. XIX

Orașul	Numărul populației. mii persoane
Odesa	114
Kyiv	71
Lviv	70
Berdyceev	54
Harkiv	50

Nici unul dintre orașele mari ale Europei moderne nu se putea compara după ritmul de creștere în secolul XIX cu Odesa. Ea a fost fondată în 1794 pe un teritoriu obținut de Rusia în urma războiului ruso-turc din 1787-1791. Pe acest loc era situată cetatea turcă Eni-Dunea (Noua Dunăre) din ținutul Hadjubei, cucerit de amiralul rus, de origine spaniolă Hose de Ribas. Conform instrucțiunilor împărătesei Ecaterina a II-a, el a devenit primul constructor șef al noului oraș, numele lui îl poartă astăzi una dintre străzile principale din Odesa – Deribasovska.

Multe a făcut pentru dezvoltarea Odesei și guvernator general al Novorosiei șeful orașului, ducele Armand de Richelieu. Anume în perioada conducerii lui, în oraș a apărut teatrul, pe care localnicii îl comparau cu Opera din Paris. Între mare și port a fost construit bulevardul Prymorskii, din care se deschidea o vedere magnifică la mare. În anul 1828 locuitorii Odesei în semn de recunoștință i-au ridicat pe cheltuielile proprii în partea de sus a scârilor Potemkin un monument Ducelui de Richelieu, care înfrumusețează și acum orașul. Richelieu arată cu mâna spre port ca la principală sursă de venit a orașului.

Sub puterea Imperiului Rus statutul juridic al orașelor ucrainene a suferit modificări semnificative. În 1831 a fost anulată Legea de Magdeburg pentru toate orașele Nadniproviei, cu excepția Kyivului, însă în anul 1835 ea a fost anulată și aici. În schimb, au fost create consiliile municipale conduse de primari și subordonate administrației imperiale.

Un loc tot mai important în structura populației orașenești îl ocupau funcționarii ruși și militari. Autoritățile susțineau strămutarea comercianților ruși în orașele ucrainene. Într-un asemenea mod ucrainenii au fost respinși treptat de pe pozițiile principale din comerț. În orașele și-n orașelele din Dreapta Niprului locurile de frunte în comerț și meșteșugărit erau deținute de evrei și poloni. O particularitate a orașelor din Sud era și internaționalitatea populației.

4 Dezvoltarea comerțului. În prima jumătate a sec. XIX s-a format specializarea agricolă a regiunilor Nadniproviei. În Stânga Niprului alături de ceraliere se cultiva tutunul și cânepa. Dreapta Niprului era zona de cultivare a grâului de toamnă și sfeclei de zahăr. În Sud, la începutul exploatarea zonei se dezvolta oieritul, mai târziu cultivarea grânelor pentru export. Aprofundarea specializării agricole a dus la dezvoltarea comerțului.

Marfa se vindea angro în timpul marelor iarmaroace. Cele mai mari din ele se petreceau în ianuarie-februarie și în iunie-august, atunci când drumurile de țară se potriveau mai bine pentru transportarea mărfurilor. În primul sfert al sec. XIX în Nadniprovia anual se petreceau mai bine de 2 mii de iarmaroace din 4 mii în întregul Imperiu Rus. Cele mai mari dintre ele erau adunate în Harkiv, Sumy, Romny, Poltava, Krolevets, Kyiv, Kremenchuk, Nijyn, Starodub, Berdicev, Elisavetgrad, Katerinoslav, Odesa. Existau iarmaroace atât generale cât și specializate unde se vindeau cereale, cai, lână și altele. În iarmaroacele de la țară predominau produsele țărănești și bunurile necesare pentru munca agricolă. Regulat participau la iarmaroace comercianții. Parte componentă a

comerțului intern în Nadniprovia erau târgurile din sate sau orașele unde se făcea comerț cu produse agricole și de uz casnic. Târgurile erau reunite de câteva ori pe săptămână sau zilnic.

Transportul de mărfuri era efectuat de țărani, care efectuau prestări de trăsură sau de cărauși (ciumaci). Până la apariția căilor ferate ei îndeplineau rolul principal în transportul mărfurilor. Carele căraușești transportau cerealele în porturile Mării Negre, înapoi întorcându-se cu sare, pește și alte mărfuri. Căraușii bogați în viitor au fondat dinastiile antreprenorilor ucraineni.

Iarmaroc. Pictor V. Macovskii

? Cum credeți, ce dorea să transmită prin creația sa pictorul?

Căraușii – transportatori ucraineni care în sec. XVI-XIX efectuau servicii de transport și comerț

Administratorul trezoreriei din Poltava M. Aradatenko despre organizarea serviciilor de căraușie.

Cei care practică transportarea sării din Crimeea și Basarabia, și peștelui din Crimeea și Don, sunt numiți cărauși. Această clasa care s-a supus unor condiții specifice în timpul transportării se deosebește prin aceasta de restul malorușilor.

Transportarea căraușii o practicau cu ajutorul coloanelor (în malorusă, fure), care erau compuse din câteva zeci de care (parovițe). Fura își avea atamanul său, care din numele întregii coloane se angaja pentru transportare, încasa veniturile și îndeplinea planul de transport cu participarea fiecărui car. Această companie era numită de ei – artel. Fiecare cărauș în artelul său se supunea strict tuturor condițiilor și în cazul abaterii de la ele era pedepsit sau chiar alungat din artel. Atamanul rezolvă definitiv toate conflictele, el stabilește pedepsele și întregul artel i se supune incontestabil...

? 1. Prin ce viața cotidiană a căraușilor ne amintește de obiceiurile căzăcești? 2. Cum era organizată căraușia? 3. Care sunt dovezile de folosire în căraușie a lucrului înămit cu recompensă conform muncii fiecărui angajat?

Nadniprovia ocupa un loc important în comerțul extern al Imperiului Rus. Ea asigura 78% din exportul de cereale și 55% din cel al lânii. În prima jumătate a sec. al XIX-lea porturile de la Azov și Marea Neagră în ceea ce privește cantitățile de mărfuri transportate, le întreceau cu mult pe cele baltice. Una din principalele condiții a acestui fapt era vecinătatea lor cu pământurile ucrainene, unde mărfurile

Porto-franco – un port, sau în unele state o zonă apropiată de mare, în limitele căreia se permitea importul și exportul **de mărfuri fără achitarea impozitelor**.

se produceau pentru export. Grânele ucrainene alcătuiau 81% din producția agricolă transportată prin porturile de la Azov și Marea Neagră. Un rol important aceste porturi îl îndeplineau și în importul de produse în Imperiu. Până la începutul revoluției indus-

triale în această sferă predominau obiectele de lux și abia mai târziu ele au fost înlocuite de mașinării și utilaje tehnice. Cel mai mare dintre porturile din această zonă era Odesa, care în anul 1817 a obținut statutul de **porto-franco** (de facto a fost introdus abia în anul 1819).

5 Noul model de dezvoltare social-economică a Sudului Ucrainei. Colonizarea Ucrainei de Sud a avut o importanță semnificativă în istoria sec. XIX, deoarece în această perioadă se petrecea un mare experiment social: în cadrul Imperiului Rus feudal avea loc formarea unei noi ordini sociale. Printr-un decret special împărăteasa Ecaterina a II-a a declarat că aici nu va exista nici o formă de iobăgie, deoarece pământul va fi populat doar de coloniști liberi. Însă iobăgia pe pământurile sud-ucrainene așa și nu a fost lichidată definitiv. În anul 1861 doar a zecea parte din pământurile marilor proprietari ai Sudului erau prelucrate de iobagi, restul de către muncitorii angajați.

Numărul iobagilor la un proprietar în guberniile Sudului și a Kievului (în anul 1857)

Gubernia	Numărul proprietarilor de iobagi	Numărul iobagilor
Tavriisk	543	21 144
Katerinoslav	2621	158 859
Herson	2813	151 142
Kyiv	1584	521 245

Comparați numărul iobagilor din gubernia Kyiv și guberniile Ucrainei de Sud.

Tendința de-a reduce numărul de iobagi în rândurile lucrătorilor moșiilor, demonstrează că propretarii lor erau cointeresați în dezvoltarea rapidă a gospodăriilor, înțelegând neeficacitatea iobăgiei și bazându-se pe muncitorii angajați.

Importanța mare a Sudului în dezvoltarea economică a Ucrainei Nadniprene, consta în faptul că el a devenit un factor de formare a unor noi relați gospodărești între regiuni

Cărașii în Malorusia

Pictor K Aivazovski

Peisaj din Odesa. Începutul sec. XIX

? Ce informație despre construirea Odesei la începutul secolului XIX puteți obține din ilustrație?

Dacă înainte Stânga Niprului era orientată către Imperiul Rus, iar Dreapta spre Polonia, acum Sudul a devenit centrul de atracție și reorientare a relațiilor comerciale din Dreapta și Stânga Niprului. Avea loc formarea unui nou sistem economic legat prin porturile de la Azov și Marea Neagră de principalele fluxuri ale mărfurilor la nivel mondial. La începutul colonizării Sudului Ucrainei aici predomina creșterea animalelor. Condițiile naturale facilitau oieritul. Lâna sud-ucraineană era de calitate și cu mult mai ieftină decât cea adusă din alte regiuni ale Imperiului. În anul 1825 din porturile de la Marea Neagră au fost exportate 40 de mii puduri de lână locală, iar 16 ani mai târziu, exporturile lânii în străinătate au crescut de șase ori clasându-se pe locul doi după exportul de grâu. Fertilitatea naturală a solului negru din Sud, o mulțime de terenuri disponibile și creșterea cererii pentru grâu în străinătate a dus la cultivarea lui tot mai intensă. Potrivit unor surse oficiale, în anul 1835 recolta de cereale în Sud „a depășit cantitatea semănată de 20 de ori“.

Una dintre cele mai răspândite ocupații din Sud era viticultura. Anume în prima jumătate a sec. XIX la periferia orașului Odesa și pe pantele însorite din Crimeea de Sud au apărut podgorii, care mai târziu au adus acestei zone un renume mondial. Vânzările anuale de vinuri din Crimeea la începutul anilor 30 ai sec. XIX au atins un nivel record de 12 milioane de sticle.

La sfârșitul sec. XVIII - prima jumătate a sec. XIX. principalul port al Sudului a devenit Odesa. Anume încoace aduceau cărașii cerealele din Dreapta și Stânga Niprului. Volumul comerțului creștea în mod constant. În anul 1795 în portul Odesa după cereale au intrat 39 de nave, iar peste 20 de ani în anul 1815 - 1500 nave.

O trăsătură caracteristică a economiei din Sud a fost predominarea micilor gospodării. Cele mai multe dintre ele aparțineau orașenilor și micilor comercianți, care constituiau împreună clasa de mijloc, sau burghezia mărunță. Moșii imense cu mii de iobagi, ca în alte gubernii, aici nu erau. Proprietarii de terenuri din Sud se bazau pe forța de muncă angajată sezonier, iar dimensiunea proprietăților lor era limitată de lipsa forței de muncă.

Populația Sudului în prima jumătate a sec. XIX din cauza strămutărilor a crescut mult mai rapid decât în alte regiuni ale Nadniproviei. Coloniștii de origine etnică diferită erau uniți prin dorința de a începe o afacere personală, reușind aceasta prin munca proprie. Datorită acestui fapt în Sud s-a creat o atmosferă de dezvoltare socială unică, care amintea de colonizarea Vestului Sălbatic în America.

Concluzii. În gospodăria sătească a Ucrainei Nadniprene dominau relațiile feudale care-i stopau dezvoltarea.

▶ În anii 30 ai sec. XIX în Ucraina Nadnipreană a început revoluția industrială. Cu toate acestea, ritmul de dezvoltare a fost lent din cauza lipsei unei pieți a muncii angajate.

▶ Principalele forme de comerț intern în ținuturile din Ucraina au fost iarmaroacele și târgurile săptămânale.

▶ În această perioadă, porturile Ucrainei Nadniprene din Marea Neagră și Azov ocupau un loc de frunte în comerțul exterior al Imperiului Rus.

▶ Dezvoltarea economică de succes a Sudului Ucrainei a demonstrat necesitatea de trecere la relații economice de tip nou.

Întrebări și sarcini

1. Cât la sută din populația Ucrainei Nadniprene lucra în gospodăria sătească la începutul sec. XIX? 2. În ce regiune a Nadniproviei la mijlocul secolului XIX era înregistrat cel mai mare număr de iobagi? 3. În ce perioadă pe pământurile ucrainene a început revoluția industrială? 4. Care sat în anul 1860 a devenit centrul industriei textile din Nadniprovia? 5. Cine erau cărăușii? 6. Când Odesa și-a primit statutul de porto-franco?

7. Ce procese au avut loc în sfera dezvoltării gospodăriei sătești a Nadniproviei în prima jumătate a sec. XIX? Dați dovezi care vă confirmă părerile. 8. Care au fost particularitățile dezvoltării Nadniproviei în această perioadă? 9. Stabiliți rolul comerțului în dezvoltarea Nadniproviei? 10. Din ce cauză referitor la dezvoltarea din acea perioadă a Ucrainei de Sud este recomandabil să se utilizeze mențiunea „un nou model de dezvoltare social-economică“?

11. Cu ajutorul unor surse suplimentare, pregătiți un discurs (sau prezentare) „Odessa - noul oraș pe noile terenuri.“ 12. Realizați o discuție pe tema „Particularitățile noului model de dezvoltare social-economică a Sudului Ucrainei.“

- ★ 13. În atelierul textil din Rașkiv regiunea Poltava a cneazului Lusupov majoritatea mecanismelor și utilajelor erau manuale sau meșteșugărești. Cneazul considera că cheltuielile pe utilaje străine sunt de prisos, deoarece și așa dispunea de un număr suficient de iobagi pentru lucrul manual. Pe baza acestui exemplu explicați în ce mod relațiile feudale împiedicau desfășurarea revoluției industriale.

§ 5. Începutul renașterii naționale ucrainene

- ▶▶ 1. În ce mod starșina căzăcească se lupta pentru reînnoirea drepturilor de stat ale Ucrainei în sec. XVIII? 2. Care a fost componența etnică a populației Ucrainei Nadniprene? 3. Ce este renașterea națională? Care sunt etapele în care este divizată?

1 **Începutul formării ideii naționale ucrainene.** La sfârșitul sec. XVIII – în prima treime a sec. XIX în Ucraina Nadnipreană au evoluat și au interacționat câteva mișcări de eliberare oponente politicii țariste. Direcția polonă a mișcării de eliberare unea patrioții poloni, care luptau pentru renașterea statalității sale, distrusă la sfârșitul sec. XVIII. Ei considerau obiectivul său reînnoirea Reci-Pospolitei de la marea Baltică și până la Marea Neagră. Susținătorii acestor opinii au predominat în rândul șleahței polone din Stânga Niprului. Populația ucraineană din regiune, aproape că nu a susținut această curs.

Direcția rusă avea înclinare spre reprezentanții nobilimii ruse, care căutau să liberalizeze ordinele imperiale. Marea majoritate a membrilor organizațiilor secrete formate de aceștia în Ucraina Nadnipreană, erau ofițerii armatei ruse din garnizoanele situate aici. Printre ei au fost ucraineni, care au intrat în aceste societăți din sentimentele lor patriotice. Dar reprezentanții direcției ruse nu recunoșteau dreptul la o existență statală aparte a popoarelor care populau imperiul.

Vectorul ucrainean unea pe adepții ideii luptei împotriva dominației imperiale pentru drepturile poporului ucrainean. Dezvoltarea lui a fost influențată de ideile sociale și politice europene ale acelor timpuri, activitățile reprezentanților grupurilor de opoziție polone și rusești în Ucraina Nadnipreană și memoria istorică a poporului. Treptat, în mediul patrioților ucraineni s-au format bazele unei ideii naționale ucrainene.

În perioada sfârșitului secolului XVIII – prima jumătatea secolului XIX ideea ucraineană a evoluat de la eforturile de restabilirea autonomiei pământurilor ucrainene de către urmașii starșinii căzăcești până la prima încercare de a promova programul ucrainean de eliberare

Memoria istorică – închipuiri comune ale unui popor despre trecut, care se transmit din generații în generații într-o formă de închipuiri generale.

Ideea națională - un întreg de idei generale despre dezvoltarea actuală și perspectivele de viitor ale unui popor, care sunt susținute de marea majoritate.

națională, efectuată de reprezentanții fraților Chiril și Metodiu.

2

Încercările nobilimii ucrainene de a restabili autonomia Ucrainei.

Istoria Rusiv. În Stânga Niprului, după lichidarea Hatmanatului de către guvernul rus, în rândurile fostei starșine căzăcești erau numeroși nemulțumiți de această decizie. Un act demonstrativ de protest a fost acțiunea originarului din Poltava Vasiliy Kapnist (1758-1823), care în 1782 a părăsit serviciul de stat de la biroul din Sankt-Petersburg și s-a întors acasă.

Atunci când, în anul 1785 Ecaterina a II-a a răspândit asupra fostei starșini căzăcești drepturile și privilegiile nobilimii ruse, sentimentele de opoziție în rândurile elitei ucrainene au început să scadă. Cu toate acestea, mulți din nobilimea malorusă au rămas dispuși opozițional, care pentru părerile lor erau numiți autonomiști.

La sfârșitul secolului XVIII de ei a fost legată apariția pe teritoriul fostului Hatmanat a cucerilor patriotice ale nobililor autonomiști. Cel mai vestit a fost cercul din Novgorod-Seversky. Membrii acestor organizații răspândeau lucrări publicistice cu caracter anti-imperial (așa-numitele „discursuri” ale hatmanilor Pavlo Polubotko și Mazepa).

Vasiliy Kapnist

Vasiliy Karazin

În anul 1791 V. Kapnist, probabil fiind înputernicit de nobilimea autonomistă s-a dus la Berlin. El a încercat să găsească sprijin pentru lupta împotriva dominației imperiale în Ucraina. Un răspuns clar V. Kapnist la Berlin n-a obținut, dar acest act a fost o dovadă clară a fermității sale de a lupta pentru soarta patriei sale.

La sfârșitul secolului XVIII - începutul secolului XIX în mediul nobilimii autonomiste a fost creată o lucrare istorico-politică „Istoria Rusiv”. În formă semiartistică autorul lucrării redă privirea istoriei poporului ucrainean și a stăruințelor sale din cele mai vechi timpuri până în anul 1769. Ideea principală a „Istoriei Rusiv” este proclamarea dreptului poporului ucrainean la dezvoltarea de sine stătătoare.

În lucrare este susținut faptul că lichidând autonomia Hatmanatului, autoritățile ruse au încălcat condițiile Acordului de la Pereiaslav din anul 1654. Prin acesta se oglindea limitarea părerilor nobilimii autonomiste, care erau adepți doar ai acordului semnat de Imperiul Rus. Cu toate acestea, cu un secol mai târziu, atunci când au apărut primele

argumentări ale independenței de stat Ucrainene, autorii lor, de asemenea, se bazau pe încălcarea de către Imperiu a acordului din anul 1654.

3

Început renașterii naționale ucrainene în Stânga Niprului și Ucraina Sloboziilor.

Un impuls pentru renașterea națională a Ucraine din Stânga Niprului a însemnat dorința urmașilor starșinii căzăcești de a găsi dovezi documentale, care puteau confirma pretențiile lor la obținerea unui statut privilegiat precum cel al nobilimii ruse. Mulți foști nobili ucraineni și starșini căzăcești căutau documentele potrivite în arhive familiare: scrisori ale cnezilor lituanieni, ordine ale regilor poloni, universalele hatmanilor ucraineni și acordurile lor cu țarii Moscovei.

Nobilii autonomiști ucraineni V. Poletyka., R. Marković, A. Cepa, M. Miloradović., T. Kalynski, B. Cernyš și alții nu aveau nevoie să demontreze originea proprie, dar „din sânguință și dragostea pentru națiune“ erau dispuși să-i ajute pe alții să facă același lucru.

Lupta șleahței din Ucraina din stânga Niprului și a starșinelor pentru recunoașterea drepturilor la obținerea titlului de nobil rus, care a durat până în anul 1835, a avut consecințe profunde.

Necesitatea de a face apel la propria lor istorie a contribuit la trezirea conștiinței naționale a ucrainenilor din Stânga Niprului. În acest moment, au început să apară primele lucrări etnografice și istorice, scrise de cercetători amatori.

În Ucraina Sloboziilor desfășurarea renașterii naționale ucrainene a fost legată cu deschiderea în anul 1805 Universității din Harkov. Aceasta a fost prima instituție superioară de învățământ și de cercetare de tip european pe pământurile ucrainene supuse Imperiului Rus. Inițiator al înființării universității a devenit nobilul din regiunea Sloboziilor, savantul, persoana publică și iluministul Vasiliy Karazin (1773-1842). Pentru a preda la universitatea nou înființată V. Karazin a invitat cei mai faimoși savanți europeni ai acelei perioade. În primul deceniu de activitate a universității din Harkov aici au activat 29 de profesori originari din Europa de Vest. Ei aduceau la cunoștința studenților curenții social-economice predominanți și ideologiile

Autonomist – cel care sprijină guvernul unei anumite țări, dreptul de a rezolva de sinestătător problemele interne în măsura prevăzută de lege.

Identitate națională – un întreg de păreri, estimări și opinii care reflectă nivelul închipuirilor reprezentanților unui anumit popor despre istoria, perspectivele dezvoltării și relațiile sale cu alte națiuni.

? Ce rol a avut V. Karazin la înființarea Universității din Harkov?

Universitatea din Harkov. Începutul secolului XIX

politice răspândite în Europa. Din absolvenții universității din Harkov s-a format o nouă generație de patrioți, care la sfârșitul anilor 20 a sec. XIX a ocupat un loc important în mișcarea națională ucraineană în Nadniprovia.

4 **Renașterea națională ucraineană în Nadniprovia.** Componentele importante ale primei faze ale renașterii naționale în Nadniprovia erau materiale istorice, de lingvistică și folclor, care erau dovada identității naționale ucrainene. În special, la renașterea trecutului poporului ucrainean au contribuit lucrările lui Alexander Rihelman „Povestirea cronică despre Mica Rusie, despre poporul său și cazaci în general”, Iocob Markovici “Înregistrările despre Malorosia, locuitorii săi și crația lor”, Dmitro Bantys-Kamenskii “Istoria Micei Rusii”, Mykola Markevici „Istoria Malorosiei”. Primul, care a îndrăznit să scrie o operă literară în limba populară ucraineană a fost Ivan Kotlyarevskii, traducând poemul „Eneida” (publicat în 1798). Lingvistul Alex Pavlovskii în lucrarea sa „Gramatica dialectului malorus” primul a dezvoltat structura gramaticală a limbii ucrainene, principiile de folosință literară și de vorbire.

Primul cercetător amator al folclorului ucrainean a devenit cneazul Georgian Nikolai Țertelev, care a publicat în anul 1819 baladele istorice ucrainene culese de el. Trei culegeri de cântece populare ucrainene a adunat și a publicat primul rector al universității din Kiyv Mihail Maksimovici.

Realizările cercetătorilor amatori dobândite în perioada primei etape a renașterii ucrainene, a devenit baza pentru dezvoltarea ei continuă și trecerea la următoarea etapă cultural-literară.

De la sfârșitul anilor 20 ai sec. XIX până la anul 1861 editarea revistelor periodice personale în Nadniprovia a fost interzisă. Din această cauză, în anii 20-30 ai sec. XIX almanahurile și culegerile ucrainene se editau în Harkov. În ele se includeau piesele și traduceri în limba ucraineană a lui Petro Gulak-Artemovskii. Viața națională ucraineană era descrisă în romanele sale de Grigorii Kvitka-Osnovyanenko. Poeții Levko Borovikovskii și Ambrosie Metlynsky erau numiți „ultimii banduriști”, pentru baladele lor romantice despre trecutul glorios, scrise în limba ucraineană.

În anii 30 ai sec. XIX cercurile literare ucrainene au apărut în capitala imperială - Sankt-Petersburg. Influențate de poemul „Serile din cătunul în apropierea Dikankei” de Nikolai Gogol, care a trăit și a lucrat acolo, cântecele populare ucrainene au obținut mulți susținători în rândurile elitei locale. În anii 1831-1845 aici s-a aflat și Taras Șevcenko. În anul 1840 în St. Petersburg a apărut prima ediție a „Kobzarului” său. O mare importanță a avut publicarea în St. Petersburg, în anul 1841 de către scriitorul Eugen Grebinka a almanahului „Rândunica”, în care, pentru prima dată, toate lucrările au fost scrise în limba ucraineană.

Universtitatea Sf. Vladimir din Kyiv. Sec. XIX

Prima ediție a „Kobzarului” lui T. Șevcenko

Înființarea la Kyiv a universității Sf. Vladimir a contribuit la faptul, că aici s-a mutat la începutul anilor 40 ai sec. XIX centrul vieții cultural-naționale ucrainene. În jurul universității s-au adunat tineri patrioți ucraineni, printre care erau Vasile Bilozerski, Mykola Kostomarov, Panteleimon Kuliș, Mykola Hulak și alții. În anul 1845 Taras Șevchenko a primit postul de profesor universitar. Spre deosebire de predecesori, printre care domina nobilimea, reprezentanții noului val al mișcării naționale ucrainene aparțineau diferitor straturi sociale.

5 Formarea și activitatea frăției Kiril și Metodi. Întruchiparea unei noi generații de lideri ucraineni ai anilor 40 ai sec. XIX a devenit frăția Kiril și Metodi. Apariția ei este legată de universitatea din Kyiv, unul din profesorii căreia a devenit absolventul universității din Harkov , istoricul Mykola Kostomarov. Printre asociații săi în decembrie 1845 a fost concepută ideea de a schimba cercul lor într-o societate secretă cu scopul promovării ideilor unității slave. Inițiatori ai acestui fapt de asemenea au fost profesorul din Poltava V. Belozersky, funcționarul de stat P. Gulak, istoricul M. Kostomarov, scriitorul P. Kuliș, etnograful A. Markovici. Amenajarea organizatorică a societății a avut loc la începutul anului următor. Ea a fost numită frăția Kiril și Metodi în cinstea lui Kiril și Metodi – propovăduitori ai creștinismului printre popoarele slave. Simbolul fraților a devenit inelul cu inscripția „Sf. Kiril și Metodi, ianuarie 1846.”

Vasyl Bylozersk

Mykola Kostomarov

Panteleimon Kuliş

În luna aprilie a anului 1846, după trecerea de la Sankt Petersburg la Kyiv se presupune că s-a alăturat frăției și T.Şevcenko. Numărul membrilor în anul 1846 a fost de 12 persoane, iar relații cu ea întrețineau încă 100.

Membrii frăției înfăptuiau activități științifice, citeau cursuri în școlile din Kyiv, răspândind idei referitor la viitorul ucrainenilor. O atenție deosebită frăția Kiril și Metodiul o acorda activității educaționale, strângând bani pentru deschiderea școlilor publice, lucra asupra editării manualelor pentru ele. Spre exemplu, P. Kuliş a scris primul manual despre istoria Ucrainei „Povestea poporului ucrainean” (1846).

Opiniile și scopul de luptă ale membrilor frăției se diferențiau. Astfel, M.Kostomarov considera ca fiind cele mai importante idealurile creștine și crearea comunității popoarelor slave. T.Şevcenko insista pe prioritatea distrugerii iobăgiei și a eliberării de sub puterea rusă. P.Kuliş punea prioritatea pe ideea eliberării naționale. Toate aceste puncte de vedere au găsit reflectare în „Cartea vieții poporului ucrainean” și „Statutul frăției slave Sf. Kiril și Metodiul” – programele frăției, al căror autor era M.Kostomarov.

Conținutul redat în ele a fost prima încercare în istorie de a combina ideea națională ucraineană cu idealurile creștine general-omenești și cu ideea socială. Realizarea ideii naționale era legată de crearea uniunii republicilor creștine slave. Ucraina, în opinia lui M. Kostomarov, ar putea fi liberă doar în „uniunea slavă”.

Ideea creștină și-a găsit reflectarea în necesitatea restructurării vieții sociale bazate pe idealurile creștine. De această idee a fost, de asemenea, legat mesionismul ucrainean: eliberând popoarele slave, ucrainenii îndeplinesc voia lui Dumnezeu. Implementarea ideilor sociale se legau în primul rând cu lichidarea iobăgiei și inegalității.

Ideile de program ale frăției în formă prescurtată au fost prezentate în proclamațiile „Către frații ucraineni” și „Către frații velicoruși și poloni”.

Frăția Kiril și Metodiul a existat aproximativ 14 luni. În martie 1847 din cauza denunțurilor unui provocator membrii ei au fost arestați. Cercetările a durat timp de trei luni. Cel mai mult guvernul imperial a fost iritat de ideile care le conțineau documentele frăției. Conform verdictului, aprobat de împăratul Nicolai I, toți cei 12 frați au fost pedepsiți cu deportarea în diferite locuri ale Imperiului. Cel mai mult a suferit T. Șevcenko, care a fost trimis ca soldat a corpului de Orenburg la cetatea din Orsk cu interdicție de a scrie și picta.

Din raportul secției III, despre activitatea societății Kiril și Metodiul

În anul 1847 s-a constatat că slavofilismul poate lua direcție criminală: în Kyiv candidatul științific Gulak, profesorul Kostomarov și candidatul științific Belozerski au fondat o societate secretă numită „Societatea Sf. Kiril și Metodiul”.

Scopul acestei societăți de la început consta în faptul de a restabili stăruința, limba și literatura triburilor slave pentru pregătirea acestor triburi de a se uni într-un singur stat, dar, deoarece toți membrii societății erau din Malorosia, în curând slavofilismul s-a prefăcut în ukrainofilism și ei au revenit la presupunerile despre renașterea Malorosiei la forma ceea în care au fost până la alipirea de Rusia ... În lucrările lui Kuliș și parțial în ale lui Kostomarov se descriu ordinele împăratului Petru I și succesorilor săi sub formă de presiune și de suprimare a drepturilor poporului iar spiritul căzăcimii de demult era portretizat cu aprobare entuziastă ... gloria Hatmanatului a fost redată ca fiind cunoscută în întreaga lume, aduceau cântece ucrainene, în care se cânta dragostea față de libertate, făcând aluzie că acest spirit nu a dispărut și încă se păstrează între maloroși. Șevchenko în poemele sale, în afara laudei timpurilor precedente și judecării regulilor existente, cu îndrăzneală extraordinară exprima calomniile cu privire la tot ce este sfânt pentru Rusia ... Au fost găsite statutul asociației și manuscrisele „Legea lui Dumnezeu” cu un conținut extrem de revoluționar, ceea ce demonstrează faptul că societatea ar fi putut dobândi o direcție periculoasă pentru liniștea statului.

- ? 1. Cum a depistat guvernul rus scopul frăției Kiril și Metodiul? 2. Ce pericol vedeau autoritățile din partea societății

Pedeapsa strictă pentru membrii societății Kiril și Metodiul au împiedicat dezvoltarea renașterii ucrainene. Cu toate acestea, acest lucru nu i-a oprit pe succesorii lor de a continua lupta pentru chestiunea ucraineană.

Multe eforturi pentru eliberarea lui Șevcenko depunea cneaghinea Varvara Repnina-Volkonska, pe care poetul o numea „înger lui bun” . Dar șeful jandarmilor graful O.Orlov i-a refuza cererile și a avertizat-o că așa „cereri” în continuare pot avea consecințe neplăcute pentru ea.

Concluzii. La sfârșitul secolului XVIII în mișcarea ucraineană din Stânga Niprului locurile de frunte le dețineau nobilii autonomiști. Realizarea lor cea mai semnificativă a fost promovarea trezirii interesului societății ucrainene față de limbă, cultură și istoria poporului său. Anume din rândurile nobilimii autonomiste au apărut cei care au pus bazele renașterii naționale ucrainene în Ucraina din stânga Niprului.

▶ În Ucraina Sloboziilor centrul renașterii a devenit Harkovul. Datorită activității universității, Harkovul din oraș provincial a devenit prima capitală a renașterii din Ucraina Nadniproeană.

▶ În anii 20-40 ai sec. al XIX-lea în mișcarea națională ucraineană s-a petrecut trecerea de la prima etapă folclor- etnografică de culegere a materialelor istorice, obiceiurilor și culturii ucrainenene la următoarea, literară - lupta pentru extinderea limbii ucrainene vorbite și dobândirea semnificației de limbă literară.

▶ Un impact semnificativ asupra dezvoltării în continuare a mișcării naționale ucrainene a avut frăția Kiril și Metodi. Membrii săi au fost primii care au dezvoltat un program politic devenit un exemplu pentru generațiile viitoare. Acest lucru a făcut posibilă trecerea la etapa de luptă politică, dar nu a fost niciodată pus în aplicare din cauza persecuțiilor guvernului.

Întrebări și sarcini

1. Ce este ideea națională?
2. De ce nobilimea ucraineană din Stânga Niprului era numită autonomiști?
3. Când a avut loc misiunea lui V. Kapnist la Berlin?
4. Care a fost ideea principală a „Istoriei Rusiv”?
5. Când a fost fondată frăția Kiril și Metodi?
6. Cine a fost autorul documentelor de program a frăției?
7. În ce condiții s-a format ideea națională ucraineană la sfârșitul sec. XVIII – prima treime a sec. XIX ?
8. Caracterizați lupta nobilimii ucrainene din Stânga Niprului pentru restaurarea autonomiei.
9. În ce constă, după părerea voastră importanța cercului patriotic Novgorod-Severskyi?
10. De ce evenimente este legat începutul renașterii naționale ucrainene în Ucraina din stânga Niprului și Ucraina Sloboziilor?
11. Caracterizați dezvoltarea mișcării naționale ucrainene din anii 30-40 ai sec. XIX.
12. Cum s-a format și cum acționa frăția Kiril și Metodi?
13. Extindeți conținutul ideilor cuprinse în documentele programatice ale frăției.
14. Alcătuiți un lanț de evenimente asociate cu desfășurarea mișcării naționale ucrainene în Nadniprovia în această perioadă.
15. Uniți-vă în grupuri mici și discutați caracteristicile mișcării naționale ucrainene în Nadniprovia. Formulați și scrieți în formă de teze.
16. Confirmați sau negați cu ajutorul faptelor opiniile prezentate: 1) Cercul patriotic Novgorod-Severskyi a devenit întemeietorul renașterii ucrainene în Stânga Niprului; 2) Harkov - centrul primului val al renașterii ucrainene în Nadniprovia.

§ 6. Mișcările de eliberare ruse și polonez. Protestele sociale.

- 1. Ce este masoneria? Când a apărut în Europa și la ce apela ea? 2. Cum se dezvoltau direcțiile rusă și polonă ale mișcării de eliberare în Nadniprovia la sfârșitul sec. XVIII - prima treime a sec. XIX ? 3. Care au fost particularitățile componenței naționale și statutul social al Ucrainei din dreapta Niprului în această perioadă? 4. Care era situația iobagilor în prima jumătate a sec. al XIX-lea.?

1 **Masoneria pe pământurile ucrainene.** La începutul secolului XIX în viața socială a Ucrainei Nadniprorene un rol important a început să-l joace masoneria, care s-a răspândit pe aceste terenuri în cea mai mare parte din Polonia și Rusia, în a doua jumătate a sec XVIII.

Deoarece masonieriei îi aparțineu reprezentanții elitei, lojile lor (centre de activitate) existau în municipii, orașe și pe moșii. La sfârșitul sec. XVIII - începutul secolului XIX- ele au acționat în Kyiv, Odesa, Jitomir, Harkiv, Kremenciuk, Poltava, Nemirof etc.

Pentru nobilimea ucraineană participarea la activitățile lojiilor masonice a devenit o formă de exprimare a propriilor sentimente de opoziție. Ele au evoluat treptat de la meditația asupra modalităților de îmbunătățire a moralității omului până la căutarea unor modalități de schimbare a ordinii publice.

În anul 1817 cele mai cunoscute lojii masonice ale Nadniproviei erau «Pont Evksinskii» și «Trei regate ale naturii» din Odesa, «Minerva» în satul Buțkivți din Podolia, „Slavii uniți” în Kyiv, „Dragostea de adevăr” în Poltava, „Osiris către steaua arzândă” în Kamyaneț-Podilsky. La lojia „Slavii uniți” din Kyiv aparțineau poloni, ruși și ucraineni. Necătând la faptul că majoritatea o constituiau polonii, membrii lojii își exprimau dorința comună: eliberarea tuturor slavilor de puterea imperială și adunarea lor într-o singură uniune. Cei mai mulți ucraineni erau în lojia „Dragostea de adevăr” din Poltava. Membrii ei erau I. Kotlyarevskii, V. Kapnist, V. Tarnovskii, V. Lucașevici.

Interesele masonilor ucraineni reflectau închipuirile nobilimii autonomiste din Stânga Niprului bazate pe studierea trecutului pământurilor ucrainene. Însă când despre această lojie au aflat la St. Petersburg, Alexandru I printr-un decret special le-a interzis activitatea.

În anul 1819 membrul lojiilor masonice «Slavii uniți» și «Dragostea de adevăr» Vasiliu Lucașevici (1788-1866) a organizat

Masoneria – o mișcare național-religioasă care a apărut în Anglia la începutul sec. XVIII. Adepții săi îi îndemneau pe oamenii la îmbunătățirea morală și unificare pe principiile fraternității, egalității și perfecționării reciproce, în ciuda diferențelor religioase și naționale. Masonii au declarat neutralitatea față de viața politică, dar au jucat un rol important în evenimentele revoluționare și de eliberare națională.

„Societatea secretă din Malorusia“ detalii despre activitatea sa nu avem, din cauză că înainte de arestare, în 1826 masonii au distrus cea mai mare parte a documentelor. În timpul anchetei s-a constatat că membrii societății au susținut independența Ucrainei față de Imperiul Rus și restaurarea autonomiei ucrainene în alianță cu Polonia. Aceste idei au fost redată în programul documentar „Catehismul autonomistului“, scris de către V. Lucașevici. Membri ai acestei societăți au fost S. Kociubei, I. Kotlyarevskii, V. Kapnist, V. Tarnovskii, O Veliciko ș.a.. Centre ale societății au existat în Kyiv, Poltava, Chernigov, Cikyryn și în alte orașe. Membrii săi mențineau relații cu „Societatea slavilor uniți“, care acționa în Volynia și cu masonii poloni, inclusiv lojia „Templiarilor“. Lojiile masonice și organizațiile secrete au fost interzise pe teritoriul Imperiului Rus în anul 1822. Unul dintre motive a fost faptul că masoneria a început să se politizeze și să se transforme în opoziție față de putere. Din cauza interzicerii și ulterioarei persecuții ea nu a jucat un rol important în viața pământurilor ucrainene.

2 Pământurile ucrainene în documentele și programele decembriștilor. În primele decenii ale secolului XIX pe teritoriul Nadniproviai acționau organizații secrete de opoziție ale ofițerilor armatei ruse - **decembriștilor**.

i În 1815 în Kamenet-Podilsky a fost înființată o organizație secretă care purta numele „Inelele de fier“ în frunte cu Vladimir Raevskii. Scopul activității sale era introducerea sistemului republican și eliminarea iobăgiei. După un an, sub amenințarea depistării societatea s-a autolichidat. În anul 1821 în Dreapta Niprului, la Tulcin, a fost înființată organizația decembriștilor „Societatea de Sud“, condusă de colonelul Pavlo Pestel, un an mai târziu, la St. Petersburg a fost înființată „Societatea de Nord“, care-l avea ca lider pe Nikita Muraviov. În rândurile ambelor societăți în anii 1821-1825 se numărau peste 200 de persoane. Toate societățile secrete ale decembriștilor au creat programe de restructurare ale Imperiului Rus. Programul „Societății de Sud“ - „Adevărul rus“, a fost alcătuit de P. Pestel. El prevedea transformarea imperiului într-o republică unitară, cu un parlament unicameral. Populației i se garantau principalele drepturi civile iar iobăgia era lichidată. P. Pestel, refuza să dea persoanelor care populau imperiul, dreptul la o existență statală separată. Pământurile ucrainene, pe care el le considera doar Malorusia (gubernii

Decembriștii - membri ai organizațiilor secrete din St. Petersburg și unele orașe din Ucraina, care pregăteau o lovitură de stat, îndreptată împotriva autocrației și iobăgiei. La 14 decembrie 1825 în St. Petersburg a avut loc o încercare de a o realiza.

ile Cernigov și Poltava), nu aveau nici un drept civil recunoscut.

Conform programului Societății de Nord - „Constituția”, alcătuită de M. Muraviov - Rusia urma să devină o monarhie constituțională cu o orânduire federativă după exemplul Statelor Unite ale Americii. Iobăgia era lichidată și se realizau reforme democratice. Pământurile ucrainene urmau să facă parte din patru state: Dniprovsk (capitala Smolensk), Buzyk (Kyiv), Ciornomorsk (Odesa) și Ucrainsk (Harkov). Toate problemele interne ale statului urmau să fie hotărâte de sine stătător. Centrul păstra dreptul la emiterea banilor, organizarea forțelor armate unice și punerea în aplicare a politicii externe. Programul lui N. Muraviov acorda mai multe drepturi popoarelor imperiului. Cu toate acestea, statele care urmau să fie create pe pământurile ucrainene erau artificiale, nu cuprindeau toate teritoriile locuite de ucraineni și îi diviza în diverse formațiuni statale

Programele „Societății slavilor uniți” înființată în 1823 în Novograd-Volynskii de frații Andrei și Petru Borisov erau denumite „Reguli” și „Jurământul sfânt”. Scopul lor era proclamarea instaurării sistemului republican-democratic și lichidarea iobăgiei.

Să fie republica!

Pictor G. Goldchtein

Un fragment din „Notele” lui I. Gorbacevskii despre conținutul programelor „Societății slavilor uniți”.

Societatea avea ca obiectiv principal eliberarea tuturor triburilor slave de autocrație; distrugerea urei existente între unele dintre ele și reunificarea națională a tuturor pământurilor locuite de ei într-o uniune federală.

Se presupunea fixarea precisă a frontierelor fiecărui stat, stabilirea unei forme reprezentative de guvernare democratică pentru toate popoarele, formarea unui Congres pentru a gestiona chestiunile Uniunii și schimbarea, în caz de necesitate a legilor, oferind fiecărui stat [dreptul] de a perfecționa ordinea internă și a avea independență în ceea ce privește organizarea unor legi aparte.

- ? 1. Care era scopul „Societății slavilor uniți”? 2. Care urmau să fie formele orânduirii statale ale membrilor viitoarei uniuni slave?

Spre deosebire de alte organizații ale decembriștilor „Societatea slavilor uniți” a promovat ideea de eliberare a tuturor popoarelor slave de autocrația

imperială și unirea lor într-o federație a republicilor slave. Această uniune urma să cuprindă slavii care trăiau „între cele patru mări – Marea Neagră, Marea Baltică, Marea Adriatică și Oceanul Arctic“. În componența sa trebuiau incluse Rusia, Polonia, Boemia, Moravia, Serbia, Moldova, Dalmația, Croația, Ungaria și Transilvania. Puterea supremă în federație urma să aparțină adunării generale. Cu toate acestea, nu era prevăzută crearea unui Stat ucrainean ca membru individual al Uniunii slave (deși printre membrii societății erau și ucrainenii).

3 Răscoala decembriștilor și impactul acesteia. La 14 decembrie 1825 când depunea jurământul Nicolai I, care a urcat pe tron după moartea lui Alexandru I, decembriștii au organizat o revoltă la St. Petersburg. Cu toate acestea conspiratorii s-au abținut de la acțiuni concrete, încercând să forțeze guvernul să cedeze doar prin actul lor de nesupunere civilă. Ei au adus pe Piața Senatului 3 mii de soldați înarmați așteptând să li se îndeplinească cerințele. Seara, Nicolae I, adunându-și trupele credincioase, a tras cu tunurile asupra rebelilor. La două săptămâni după aceste evenimente sa răsculat polcul din Cernigov, care staționa în Kyiv. Guvernul a trimis împotriva lui detașamente care la 3 ianuarie 1826 au suprimat răscoala. Guvernul s-a răfuit în mod brutal cu decembriștii.

Mișcarea decembriștilor a avut un caracter pro-rus și s-a limitat în cea mai mare parte cu participarea ofițerilor de armată. Indiferență politică față de viitorul popoarelor asupra de Imperiu, a fost unul dintre motivele principale care a dus la înfrângerea ei.

4 Revolta polonă din anii 1830-1831. La 17 noiembrie 1830 la Varșovia a început răscoala de eliberare națională împotriva dominației ruse . Guvernatorul imperial și trupele sale au fost forțați să părăsească Polonia. Guvernul național stabilit în urma victoriei revoltei din Varșovia, a prezentat un program de luptă pentru renașterea Reci-Pospolitei în limitele frontierelor din anul 1772, încercând să extindă revolta în Lituania, Bielarus și Ucraina din Dreapta Niprului.

Realizând că forțele de care dispun nu sunt suficiente pentru a lupta cu Imperiul, răsculații poloni au înaintat sloganul: „Pentru libertatea noastră și a voastră!“. Rebelii sperau că vor găsi susținere în cercurile de opoziție a rușilor, ucrainenilor, bielușilor și lituanenilor. Seimul polon a apelat la populația Ucrainei din Dreapta Niprului, îndemnând-o să se alăture răscoalei. Ca răspuns la aceasta, în februarie 1831, în regiunea Kyiv a avut loc o reuniune a proprietarilor de terenuri și nobilimii polone , în cadrul căreia s-a decis să înceapă pregătirile pentru o intervenție armată.

Luarea de către rebeli a închisorii din Varșovia
Gravură de F. Ditrih

Drapelul revoltei poloneze cu sloganul:
„Pentru libertatea noastră și a voastră!“

La începutul lunii aprilie a anului 1831 în Dreapta Niprului a intrat un corp de cavalerie a răsculaților poloni condus de generalul I. Dvernŷkii. Însă aici lui i s-au alăturat doar câteva detașamente compuse din nobili. Țărănimea ucraineană, care reprezenta majoritatea populației din zonă, privea răscoala ca pe ceva străin „niște chestii domnești“. Între timp, guvernul rus a adunat un număr suficient de trupe militare, începând să respingă răscoala. La mijlocul lunii iunie a anului 1831 trupele ruse au zdrobit în Dreapta Niprului forțele răsculaților. În total în Ucraina din Dreapta Niprului au luat parte la revoltă circa 5,6 mii de persoane, din care 74% au fost marii proprietari de terenuri și reprezentanții nobilimii polone

După suprimarea revoltei din 1830-1831. guvernul imperial a înăsprit politica de rusificare a pământurilor ucrainene. Comisia pentru chestiunile provinciilor occidentale, special creată în 1831 prin ordinul lui Nicolai I trebuia să „aducă toate pământurile vestice, în conformitate cu guberniile ruse, în toate sferele vieții“.

În Dreapta Niprului limba rusă a devenit singura limbă oficială, pe parcursul câtorva luni, la ea au trecut toate școlile și justiția. Liceul din Kamyaneț-Podilsk, care era centrul culturii și educației polone, a fost lichidat. Acuzați de implicare în revoltă, din 100 de mii de nobili poloni din Dreapta Niprului, 64 de mii au fost lipsiți de moșii și li s-a retras titlul de nobil. În zonă au fost închise 61 de mănăstiri catolice și majoritatea bisericilor. Populației i s-a interzis marcarea sărbătorilor catolice, stabilindu-se și o procedură prin care întreaga parohie trecea la ortodoxie, dacă în rândurile ei se găsea cel puțin o persoană dispusă să devină ortodox.

În anul 1839 biserica greco-catolica din Dreapta Niprului a fost lichidată și alipită ortodoxiei. Închiderea bisericilor greco-catolice din regiune s-a petrecut în mod forțat, necătând la protestele credincioșilor.

În Stânga Niprului au fost lichidate polcurile căzăcești de cavalerie maloruse. O parte din cazaci au fost transferați către unitățile locale ale armatei ruse, iar cei mai mulți au fost trimiși să lupte în Cauca

5 **Proteste sociale.** Principalele cauze care au dus la protestele sociale ale țăranilor ucraineni în prima jumătate a secolului XIX au fost consolidarea asupririi feudale și abuzurile funcționarilor imperiali. Eliberarea de dependența feudală, obținerea pământului și a libertății, posibilitatea de a deveni producători liberi – acestea erau principalele obiective, pe care țăranii doreau să le atingă prin lupta lor. Protestele iobagilor aveau loc în diverse forme. Ei stricau uneltele moșierilor, refuzau să îndeplinească boierescul și să-și achite îndatoririle, incendiau moșiile proprietarilor de pământ ș.a.

Drept dovadă că țăranii doreau rezolvarea probelor într-un mod pașnic serveau plângerile lor către autoritățile locale, contra abuzurilor proprietarilor. Însă guvernul imperial a ripostat la aceasta prin interzicerea iobagilor de a depune plângeri împotriva stăpânilor, fiind amenințați cu pedepse aspre. Disperarea, a provocat accese de furie din partea țăranilor și dorința de pedepsire a asupritorilor. Ca răspuns, guvernul a început să liniștească satele rebele cu ajutorul trupelor armate, iar mii de țărani care au participat la revolte au fost trimiși în exil și la munci silnice. Numai în anii 1822-1833 din Nadniprovia în Siberia au fost exilați 12 mii de țărani-rebeli.

În prima jumătate a sec. XIX tot mai dese au devenit evadările în masă ale țăranilor din Ucraina de Stânga și Dreapta Niprului. Oamenii fugeau

? **Ce informații despre cauzele și formele protestelor țărănești pot fi obținute din ilustrații?**

Proprietarul își vinde iobagii

Revoltă în sat. sec. XIX

de unii singuri, cu familiile, în grupuri și chiar sate întregi. Majoritatea se îndreptau spre Sud sau pe pământurile oștile căzăcești de pe Don sau Marea Neagră. Guvernul a luat măsuri pentru a căuta, reîntoarce și pedepsi fugarii. Dar a opri valul de evadări fără a elimina cauzele lor, era imposibil.

Cele mai multe manifestări ale țăranilor au avut loc în Dreapta Niprului. La început ei sufereau aici din cauza fărădelegilor nobililor poloni, iar după înăbușirea răscoalei din anii 1830-1831 și confiscarea moșiilor polonilor-rebeli, din cauza exploatărilor chiriașilor și înființarea obligatorie a coloniilor militare. În anumite zone lupta țăranilor a fost dârză și îndelungată.

În gubernia Volyn iobagii moșieritei Zakașevska au opus rezistență stăpânei lor între anii 1811-1847. Execuțiile în masă (pedepse fizice), care erau efectuate de către militari la cerința moșieritei, nu au fost în stare să-i liniștescă pe țărani. Recunoscându-și înfrângerea Zakașevska a fost obligată să-și vândă moșia. Însă țăranii au refuzat să se supună și noului proprietar - domnului Zagryadskii. Boierul n-a rezistat mult și în același an a cerut guvernului rus să-i cumpere moșia în proprietatea statului. Zagryadskii scria că țăranilor li s-au înrădăcinat ideile despre libertate „și nu văd nici un mijloc de a le controla“.

În afară de înăsprirea presiunii feudale, sătenii protestau și din alte motive. În special, în perioada anilor neroditori 1832-1833 mișcările țărănești au cuprins Stânga Niprului și Sudul. Un val de nemulțumire în Nadniprovia a ridicat și înființarea unor așezări militare. În iulie 1817 primii s-au răscolit foștii cazaci de Bug în frunte cu sotnicul Fedir Barvinskii, în ținutul Herson. Protestul a fost pedepsit cu asprime. În iulie 1819 a izbucnit o răscoală în comunitate cazacilor de Bug din zona orașului Ciuguev din regiunea Harkov. Proteste importante ale coloniștilor militari au avut loc și în satele Bazilivka (1817-1818) și Șebelinka (1829).

Un caracter deosebit de crâncen avea lupta țăranilor împotriva asupritorilor în Podyliya unde acționa răzbnătorul popular Ustim Karmelyuk (1787—1835). Pe parcursul anilor 1813-1835 trupele răscolite conduse de Karmelyuk au efectuat peste o mie de incursiuni asupra moșiilor și organizațiilor guvernamentale, răfuindu-se cu asupritorii poporului.

Pentru lupta cu rebelii lui Karmelyuk în anul 1833,

Presupusul portret al lui
Ustim Karmelyuk
Pictor V. Tropinin

guvernul rus a creat o comisie specială. În același timp marii proprietari nebazându-se pe putere au creat detașamente proprii. Doi ani a durat vânătoarea lui Karmelyuk până acesta n-a murit din cauza unui glonte slobozit din ascunziș de un nobil polon. După aceasta guvernul a avut nevoie de încă cinci ani pentru a zdrobi definitiv răsculații. Poporul ucrainean a păstrat amintiri plăcute despre Ustim Karmelyuk, dedicându-i numeroase cântece, povești și legende.

! **Concluzii:** La începutul secolului XIX în Nadniprovia printre grupurile de oameni înstăriți s-a răspândit masoneria. „Societatea secretă malorusă” s-a îndepărtat de activitățile obișnuite pentru masonii dobândind trăsături care, potrivit unor istorici ne permit să considerăm că aceasta a fost prima organizație politică secretă din Ucraina Nadnipreană.

▶ Programele decembriștilor au definit pământurile ucrainene ca principala arena de activitate a organizațiilor lor, deși practic ignorau problema ucraineană. Cu toate acestea, activitatea decembriștii a fost prima încercare din era nouă de a elimina autocrația, influențând dezvoltarea mișcării de eliberare națională a Ucrainei.

▶ Odată cu înfrângerea revoltei polone din anii 1830-1831 a început un nou val de rusificare a Ucrainei din dreapta Niprului.

▶ Protestele țăranilor, cazacilor și coloniștilor militari din Ucraina Nadnipreană, în prima jumătate a secolului XIX au fost o manifestare de combatere din partea populației a ordinii care era stabilită și menținută aici de Imperiul Rus. Ea avea un caracter de luptă împotriva iobăgiei.

▶ Autoritățile ruse au preferat suprimarea protestelor, folosind forțe armate, încercând să amâne lichidarea iobăgiei.

? Întrebări și sarcini

1. În ce oraș exista lojia masonică „dragoste de adevăr”? 2. Cine a fost organizatorul „Societății secrete maloruse”? 3. Cum se numea programul „Societății de Sud” a decembriștilor? 4. Când a fost înăbușită revolta polcului din Cernigov? 5. Care a fost numărul participanților la revolta polonă din anii 1830-1831 în Dreapta Niprului? 6. Când a avut loc mișcarea răsculaților condusă de U. Karmelyuk?

▶ 7. Alcătuiți o caracteristică a mișcării masonice din Ucraina Nadnipreană. 8. Cum era determinat viitorul Ucrainei în programele decembriștilor? 9. Ce dovezi arată că, în timpul revoltei poloneze din anii 1830-1831 guvernul rus a acționat după principiul „divide și cucerește”? 10. Identificați caracteristicile politicii guvernului rus în Ucraina după înăbușirea revoltei polone din anii 1830-1831. 11. Descrieți protestele sociale din prima jumătate a secolului XIX. Care au fost cauzele lor, natura și modul de manifestare?

- ✦ **12.** Realizați o discuție cu privire la problema „impactul mișcărilor de eliberare rusă și polonă asupra societății contemporane ucrainene.” **13.** Completați tabelul „Ucraina în programele decembriștilor.”

Denumirea organizației	Denumirea programului	Care formă de orânduire statală era susținută	Cum vedeau viitorul Ucrainei

- ★ **14.** Identificarea trăsăturile comune și diferite în mișcările de eliberare polonă, rusă și ucraineană care acționau în Nadniprovia la sfârșitul sec. XVIII - prima treime a secolului XIX. **15.** Caracterizând răscoala condusă de U. Karmelyuk, cercetătorii deseori folosesc termenul „Jaf social”, iar liderul este numit - „Robin Hood de Ucraina”. Cu ajutorul literaturii suplimentare faceți cunoștință cu acțiunile răsculaților lui U. Karmelyuk în Podolia și exprimați-vă atitudinea față de acestea.

Lucrare practică. Programele frăției Kiril și Metodiu. T. Șevcenko și mișcarea națională ucraineană

- ▶▶ **1.** Cum a fost înființată frăția Kiril și Metodiu? **2.** Cine intra în componența ei? **3.** Ce doreau să obțină membrii ei? **4.** Cum au fost pedepsiți membrii frăției după descoperirea ei?

✓ **Scopul:** Pe baza de analiză a programelor frăției Kiril și Metodiu stabiliți, pentru ce se proclamau membrii ei și cum doreau să realizeze aceasta; stabiliți rolul personalității lui T. Șevcenko în mișcarea națională ucraineană.

Sarcini pentru pregătirea de lecția practică: repetați materialul din manual (§ 5, p. 5) despre înființarea și activitatea frăției Kiril și Metodiu; scrieți un eseu pe tema „Rolul personalității în istorie”.

Mersul lecției

1. Examinați materialul propus și să răspundeți la întrebări.
2. Uniți-vă în grupuri mici și formați concluziile în conformitate cu scopul lecției.

Din statutul frăției slave a Sf. Kiri și Metodiu (extrageri)

Ideile principale:

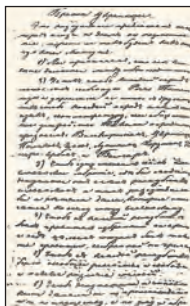
1. Determinăm că unificarea spirituală și politică a slavilor este cu adevărat scopul la care ei ar trebui să aspire.
2. Determinăm că, în procesul de unire fiecare trib slav ar trebui să aibă independență, asemenea triburi le considerăm: rușii de sud (ucraineni- aut.), rușii de nord(rușii-aut.), bielarușii, poloni, cehi, slovenii, lujicii, ilirosârbii, huruganii (croaiții-aut.) și bulgarii.
3. Determinăm ca, fiecare trib ar trebui să aibă un guvern național și să respecte egalitatea deplină a cetățenilor, după originea lor, religie și starea socială.
4. Determinăm că, guvernul, legea, drepturile de proprietate și de educație pentru toți slavii trebuie să se bazeze pe religia sfântă a Domnului nostru Isus Hristos.
5. Determinăm că, cu o astfel de egalitate, educația și moralitatea pură ar trebui să servească drept o condiție pentru participarea la guvernare.
6. Determinăm că, ar trebui să existe un consiliu comun al reprezentanților tuturor triburilor slave.

Principalele reguli ale societății:

1. Societatea este formată pentru a promova ideile prezentate mai sus, în mod principal prin intermediul educației tinerilor, literatură și sporirea numărului membrilor societății. Societatea îi recunoaște ca patroni spirituali pe Sf. Kiril și Metodiu, determinând ca marcă inel și icoana cu numele sau imaginea acestor sfinți...
8. Societatea va căuta să dezdădăcineze sclavia, forțând toate clasele sărace, iar în același timp și restul societății la alfabetizare.
9. Toată societatea precum și fiecare membru în parte trebuie să-și coordoneze acțiunile cu regulile evanghelice de dragoste, smerenie și răbdare; devisa „Scopul scuza mijloacele“ este considerată eretică.

- ? 1. Cum kirilo-metodienii planificau să rezolve problema statalității ucrainene 2.
Prin ce modalități membrii frăției planificau să rezolve problemele sociale? 3.
Care era rolul acordat ideii creștine? 4. Prin ce metode membrii frăției planificau să-și răspândească ideile?

Sedința frăției
Kiril și Metodiu
Pictor
L. Hodcenko

Pagină din adresarea
„Către frații
ucraineni“»

Rolul lui Taras Șevcenko în renașterea națională ucraineană

O personalitate surprinzător de interesantă Taras Șevcenko (1814-1861) a combinat calitățile unui mare poet, pictor talentat și, fără exagerare, creator al unei noi ideologii ucrainene care a avut un rol important în formarea conștiinței naționale a poporului ucrainen. Faptul că anume el a devenit o persoană-simbol a epocii trezirii conștiinței naționale a poporului ucrainean, nu este întâmplător. Personalitatea și opera sa au întrupat pe deplin trăsăturile caracterului național ucrainean.

Viața lui T. Șevcenko a simbolizat soarta poporului său.

O caracteristică definitorie a ideologiei lui T. Șevcenko a fost respingerea oricărei forme de asuprire socială. Un fost iobag care știa din propria experiență ce simt oamenii asupriți, descoperea fără milă toate manifestările rușinoase ale iobăgiei: care era un comerț cu „proprietate botezată“, fărădelegile împotriva țăranilor și batjocora stăpânilor față de ei. El nu credea în reformă treptate și cerea distrugerea forțată a ordinii existente. Presiunile sociale asupra ucrainenilor poetul le considera direct legate de dominația imperială asupra Patriei sale, unde „un vultur negru de gardă zboară“. În poeziile sale el reda trecutul eroic al Ucrainei căzăcești. Însă, spre deosebire de alți poeți romantici ucraineni, el nu purta doar un dor de trecutul glorios, ci vedea în el o forță de luptă cu realitatea existentă. T. Șevcenko se străduia să nu le permită ucrainenilor un sentiment de „acalmie“, ajutându-i să desfășoare o luptă pentru eliberarea Patriei. La fel de important a fost necesitatea proclamată de el de a combina luptă pentru eliberarea națională și socială.

Poeziile sale – chemări la unire în lupta comună – T. Șevcenko le transmitea lui P. Șafaric și A. Mickiewicz figuri cunoscute ale renașterii naționale ale slavilor. Datorită acestui fapt chestiunea ucraineană devenea clară pentru europeni.

T. Șevcenko condamna manifestările de „mentalitate malorusă.“ O crimă împotriva propriului popor, în opinia sa, era faptul că descendenții cazacilor slujeau Imperiului, renunțând la limba și cultura maternă. Important era faptul că poetul a considerat mișcarea de eliberare națională parte componentă a luptei de eliberare a tuturor popoarelor slave. El dorea ca „toți slavii să devină frați buni“.

În poeziile sale T. Șevcenko primul a combinat diferite dialecte populare, din această cauză limba ucraineană a strălucit. Operele sale cu același entuziasm erau citite de reprezentanții diferitor pătri sociale. Datorită acestui fapt, trecând peste neînțelegeri, ei tot mai mult se considerau reprezentanți ai noii comunități spirituale - națiunea ucraineană.

E greu de perceput importanța poeziilor lui T. Șevcenko pentru formarea națiunii ucrainene. Omul politic și public ucrainean I. Ohrymovici scria: „Poezia lui Șevcenko are o semnificație epocală pentru noi: ea a făcut dintr-o masă etnografică întunecată o națiune, ea a distrus orice posibilitate de existență a mișcării naționale ucrainene ca „Provincialism sudic rusesc.“ Creația lui Șevcenko a devenit un fel de limită în dezvoltarea conștiinței naționale ucrainene. Întreaga mișcare națională ucraineană de mai târziu, într-o anumită măsură, era selectată din poezia lui.

? În formă de teze formulați principalele manifestări ale impactului individualității lui T. Șevcenko asupra mișcării naționale ucrainene.1

Generalizarea cunoștințelor după primul capitol

1. Acătuți o listă a evenimentelor istorice din Ucraina Nadnipreană de la sfârșitul sec. XVIII - începutul sec. XIX pe care le considerați cele mai importante. Justificați-vă alegerea.
2. Numiți figurile istorice celebre din Nadniprovia acelei perioade. În ce constă aportul lor în istoria Ucrainei conform părerilor voastre?
3. Explicați sensul noțiunilor și termenilor: modernizare, națiune, renaștere națională, gubernie, guvernământ-general, „linie de așezare“ rusificare, așezări militare, iobăgia, revoluția industrială, cărauș, porto-franco, idee națională, identitatea națională, masonerie, decembrist.
4. Efectuați însărcinările pe harta istorică: 1) Comparați teritoriul de așezare al ucrainenilor nadnipreni la sfârșitul sec. XVIII - prima jumătate a secolului XIX cu granițele moderne ale Ucrainei; 2) demonstrați pe harta locul Ucrainei Nadniprene în relațiile internaționale din acea vreme; 3) dezvăluiți particularitățile specializării în producție agricolă a regiunilor Nadniproviei; 4) arătați locația principalelor așezări militare, centre industriale și porturi comerciale care au fost întemeiate în acea perioadă; 5) arătați principalele așezări legate de renașterea națională ucraineană în acea perioadă, lămuriți rolul lor în acest proces; 6) arătați așezările și teritoriile legate cu desfășurarea mișcărilor de eliberare masonice, rusă și polonă pe pământurile ucrainene.
5. Discutați în grupuri mici și prezentați-vă concluziile colegilor: 1) reflectarea și influența politicii Imperiului Rus asupra dezvoltării Ucrainei Nadniprene; 2) particularitățile și influența asupra Nadniprovier a revoluției industriale; reflectarea și însemnătatea activității frăției Kiril și Metodiului asupra mișcării naționale

Așezare militară în Ciuguev

ucrainene; reflectările, particularitățile și urmările desfășurării mișcărilor de eliberare rusă și polonă pe teritoriul Ucrainei Nadniprene în acea perioadă.

i ÎNSĂRCINĂRI
TEST
ONLINE

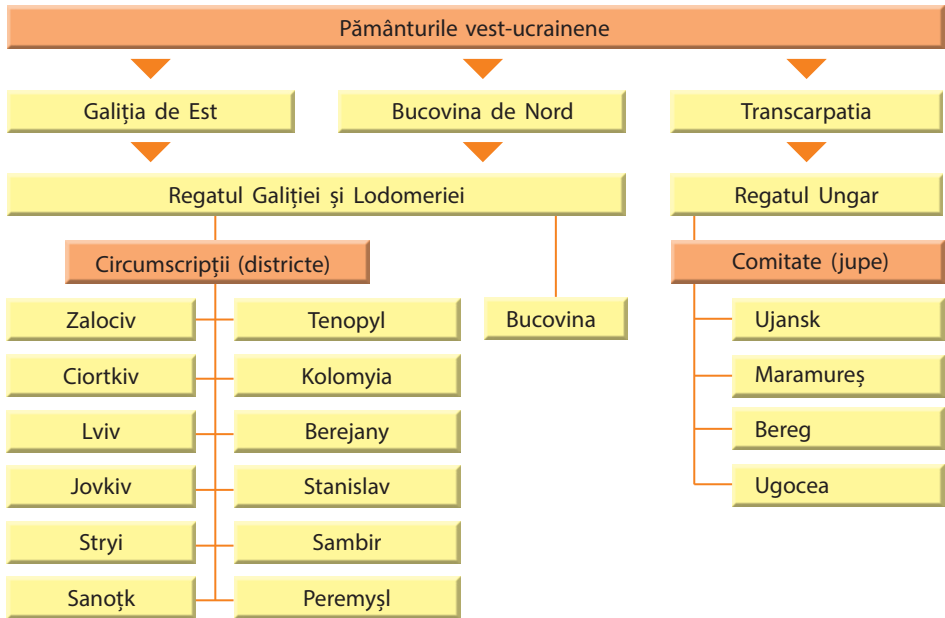
CAPITOLUL II. PĂMÂNTURILE VEST-UCRAINELE ÎN COMPONENTA IMPERIULUI AUSTRIAC sfârșitul sec. XVIII – prima jumătate a sec. XIX .

§ 7. Pământurile vest-ucrainene în componența Imperiului Austriac

- ▶▶ 1. În componența căror state în a doua jumătate a secolului XVIII s-au aflat Galiția, Bucovina și Transcarpatia? 2. Care au fost particularitățile situației social-politice ale acestor regiuni în a doua jumătate a sec. XVIII ?

1 Orânduirea social-administrativă a pământurilor vest-ucrainene în componența Imperiului Austriac. La sfârșitul sec. XVIII Imperiul Austriac deținea aproximativ 15% din pământurile Ucrainei, respectiv: Galiția de Est, Bucovina de Nord și Transcarpatia. Teritoriul subordonat austriacilor era denumit, pământurile vest-ucrainene. Imperiul Austriac a fost un stat multinațional. În „mozaicul“ Imperiu Habsburgic, așa cum a fost el numit, nu exista un singur sistem unificat de conducere. Din acest motiv pământurile locuite de ucraineni, au aparținut diferitelor unități administrative ale monarhiei cu anumite diferențe în condițiile de trai. Prima în posesiunile Habsburgilor austrieci s-a pomenit Transcarpatia. În anul 1699, ea împreună cu Ungaria de Est a intrat sub puterea austriacă. Cu toate acestea, poziția dominantă în provincie, ca și înainte aparținea maghiarilor. Transcarpatia populată de ucraineni era împărțită în patru regiuni administrative – comitate (jupe), care erau subordonate guvernământului de Pojon (Bratislava) al Regatului Ungar. Toată puterea administrativă, militară, judiciară și financiară în comitat era concentrată în mâinile jupanilor- unor administratori, stabiliți de guvernarea locală din rândurile marilor proprietari din zonă. Ca urmare a primei diviziuni a Reci-Pospolitei (anul 1772) în componența Imperiului Austriac a intrat Galiția. Alipind aceste teritorii, împărăteasa Maria Theresa a primit titlul de Regină a Galiției și Lodomeriei. Schimbarea într-un asemenea mod a denumirii regatului Galiției și Volyniei era o scuză istorică pentru împărăteasă, deoarece un asemenea titlu l-au avut în sec. XVIII regii maghiari care au anexat aceste teritorii. Împărații austrieci l-au păstrat până în anul 1918. Pe pământurile alipite a fost format un ținut de coroană, Regatul Galiției și Lodomeriei cu centrul în orașul Lviv, care a inclus pământurile ucrainene (Galiția de Est) și polone (Galiția de

Ținut de coroană - unitate administrativă a Imperiului Austriac (din 1867 - Austro-Ungaria), în sec. XVIII - începutul sec. XX.

Orânduirea teritorial-administrativă și diviziunea regională a pământurilor vest-ucrainene din componența Imperiului Austriac

Vest). O linie de delimitare formală între ele era râul San. Regatul a fost împărțit în circumscripții și districte, al căror număr varia. Toată puterea administrativă în Provincia de Coronă era concentrată în mâinile guvernământului provincial în frunte cu guvernatorul, care era numit de împărat. În circumscripții și districte puterea le aparținea voiților iar în sate mandatorilor (supraveghetori), care erau numiți în funcție de către voiți, dar întreținuți de către marii proprietari. Orașele erau conduse de magistrate, componența cărora era stabilită de către administrarea ținutului de Coroană. Cel mai important organ reprezentativ al ținutului era Seimul local. Cu toate acestea, el a fost convocat doar o singură dată – în anul 1780. Până în anul 1849 o circumscripție aparte a Regatului Galiției și Lodomeriei era și Bucovina. Centrul administrativ al acestui ținut era orașul Cernăuți. Austria a anexat aceste pământuri în anul 1774, profitând de slăbiciunea Imperiului Otoman după înfrângerea sa în războiul ruso-turc din anii 1768-1774. Împărăteasa Maria Theresa își justifica pretențiile asupra Bucovinei prin faptul că aceasta de asemenea, a făcut parte din regatul Halâci-Volynia, teritoriu care era deținut de Austria. Ucrainenii constituiau majoritatea populației din Nordul Bucovinei.

2 Statutul național și social al ucrainenilor, sub puterea Habsburgilor austrieci.

1. Statutul național și social al ucrainenilor, sub puterea Habsburgilor austrieci. Populația Ucrainei de Vest la sfârșitul sec. XVIII, constituia 2,5 milioane de oameni, iar la începutul sec. XX, a crescut până la 6,4 milioane. Autoritățile austriece în documentele oficiale îi numeau pe ucrainenii din vest, ruteni iar ei înșiși se declarau rusini. Pe parcursul secolului XIX în rândurile rusinilor din Galiția și Bucovina s-a răspândit o nouă denumire națională - ucraineni. Cu toate acestea, populația ucraineană din Transcarpatia, atât atunci cât și în zilele noastre se numesc rusini.

În ceea ce privește afilierea religioasă, ucrainenii din Bucovina și Nadniprovia erau ortodocși iar cei din Galiția și Transcarpatia - greco-catolici. La sfârșitul sec. XVIII din 2,2 mil. locuitori ai Galiției de Est ucrainenii constituiau aproximativ 71%, poloni - 22% iar evreii - 6%. Însă polonii, deși erau o minoritate, ocupau o poziție dominantă în ținut. Ucrainenii printre marii proprietari de terenuri și elita orășenească aproape că nu se găseau. Numărul locuitorilor comitatelor din Transcarpatia la sfârșitul sec. XVIII era de aproximativ 250 mii de persoane, dintre care 40% erau rusini. Cele mai numeroase minorități naționale erau maghiarii și evreii. Cei mai mulți dintre rusinii Transcarpatiei erau țărani, înrobiți de proprietarii unguri. Nobilimea rusină în lunga perioadă de dominație străină a trecut la credința catolică și s-a maghiarizat. Fidelitatea față de tradițiile poporului său o păstra doar clerul greco-catolic.

Importantă este contribuția clerului greco-catolic în protecția rusinilor din Galiția și Transcarpatia de catolicizare, polonizare și maghiarizare. Preoții greco-catolici locuiau la sate. Spre deosebire de romano-catolici lor li se permitea să se căsătorească. Obligațiile lor spirituale preoții le combinau cu munca agricolă, asigurându-și întreținerea familiilor. Clerul greco-catolic se bucura de încrederea necondiționată a țărănimii. Ca urmare, în circumstanțele istorice ale acelor vremuri ea a devenit unica elită socială pentru rusinii din Galiția și Transcarpatia.

Suprafața și populația pământurilor vest-ucrainene la sfârșitul sec. XVIII

Regiunea	Suprafața mii km ²	Numărul aproximativ al populației, mii persoane	Printre ei ucraineni, %
Galiția de Est	55,0	2200	71
Bucovina de Nord	5,3	75	69
Transcarpatia	14,7	250	40

În Bucovina la sfârșitul sec. XVIII locuiau aproximativ 75 mii de persoane, dintre care 69% erau de origine ucraineană. Cele mai mari minorități le alcătuiau românii și evreii.

Poziția dominantă în regiune era ocupată de boierii-moșieri români. Majoritatea populației ucrainene o constituiau țăranii. Șleahta rusină s-a românizat încă în secolele anterioare. Desfășurării procesului de românizare a Bucovinei s-a opus doar o mică parte al clerului ortodox local.

3 **Politica guvernului austriac față de pământurile vest-ucrainene.** Aderarea pământurilor vest-ucrainene la Imperiul Austriac a provocat o serie de modificări. Aceste teritorii s-au pomenit o parte componentă a structurii de conducere imperiale, trăsăturile de bază ale căreia erau supremația intereselor centrului, dominația birocrăției, dorința de a reglementa viața supușilor prin directive venite din capitală.

Cu toate acestea, în atitudinea imperiilor Austriac și Rus față de pământurile ucrainene au existat, de asemenea, diferențe semnificative. Guvernul austriac nu a susținut niciodată că pământurile ucrainene sunt terenuri imperiale indigene. El doar își

demonstra dreptul de a le poseda, recunoscând că sunt locuite de alte popoare. Imperiul Habsburgic era o uniune alcătuită din diferite popoare, dintre care nici unul nu a avut o majoritate absolută. Prin urmare, autoritățile austriece nu au încercat să impună supușilor săi o cultură general-imperială. Cu toate acestea, în viața națională a ucrainenilor din vest care anterior au suferit de maghiarizare în Transcarpatia, românizare în Bucovina de Nord și polonizare în Galiția de Est, în perioada puterii Habsburgice tot mai simțitor a devenit procesul de germanizare. În toate instituțiile publice au început să fie utilizată doar limba germană, care a sporit mult amenințarea de naționalizare a ucrainenilor.

Pământurile vest-ucrainene au nimerit în mâinile puterii austriece într-o stare destul de proastă. Cu toate acestea, Habsburgii nu aveau de gând să întrețină aceste zone pe contul centrului, privindu-le ca pe o sursă de completare a armatei și veniturilor trezoreriei de stat. În anii 70-80 ai sec. XVIII, pe

Denaționalizare - pierderea de un anumit popor a caracteristicilor identității naționale proprii și absorbția sa treptată de către alte culturi.

Rusinii. XIX ст.

pământurile vest-ucrainene au avut loc mai multe schimbări legate de punerea în aplicare în tot imperiul a reformelor împărătesei Maria Theresa și fiului acesteia Iosif al II-lea.

În sectorul agricol a fost realizat un recensământ al terenurilor deținute de proprietari și în conformitate cu el au fost stabilite obligațiile țăranilor și impozitele proprietarilor acestora. Au fost limitate, de asemenea, utilizarea pedepselor corporale față de țărani, interzis boierescul în zilele de duminică și de sărbători, muncă forțată fără acordul țăranilor și altele.

În anii 1780-1782 Iosif al II-lea a emis câteva legi în conformitate cu care țăranii au fost eliberați de dependența personală, boierescul fiind limitat la trei zile pe săptămână. În același timp, țăranilor le-au fost acordate drepturi civile minime: să se căsătorească fără acordul proprietarului, să-și trimită copiii să studieze în școli; proprietarul pierdea dreptul de a judeca țăranul ș.a. În anul 1789 Iosif al II-lea a emis o lege privind lichidarea iobăgiei, dar după moartea sa, ea a fost anulată. Din anul 1786 au încetat să funcționeze toate legile poloneze, fiind înlocuite cu cele general-imperiale.

În sfera religioasă împărăteasa Maria Theresa a egalat în drepturi bisericile greco-catolică și romano-catolică. Romano-catolicilor li s-a interzis să oblige greco-catolicii să-și schimbe credința. În legea sa din anul 1781 împăratul Iosif al II-lea a acordat drepturi egale în posesiunile sale nu numai adeptilor tuturor bisericilor creștine ci și evreilor. Non-catolicii obțineau aceleași drepturi la serviciile publice ca și catolicii. În sfera învățământului împărăteasa Maria Theresa, conform reformei școlare în anul 1777 recunoștea pentru toți supușii săi dreptul de a-și învăța copiii la școli începătoare în limba maternă. La Viena, în anii 1774-1784 pe lângă biserica Sf. Varvara, a fost deschisă Seminaria („Barbareum”) pentru studierea clerului greco-catolic. În perioada aflării la putere a lui Iosif al II-lea ea a fost închisă, dar în schimb au fost create seminariile din Lviv și Ujgorod. Din anul 1784 și-a reluat activitatea Universitatea din Lviv, pe lângă care pentru studenții ruși a fost înființat „Studium ruteniu” (Institutul rus), unde disciplinele erau predate în slavona veche.

4 **Lupta popoarelor vest-ucrainene împotriva asupririi sociale.** În Ucraina de Vest în acea perioadă mereu aveau loc manifestări țărănești cauzate de asuprirea proprietarilor. La sfârșitul sec. XVIII în legătură cu punerea în aplicare a reformelor agrare ale lui Iosif al II-lea țăranii au devenit mai activi, întrucât realizau modificările ca pe eliberarea de puterea stăpânilor lor. Rezistența țăranilor din Galiția de Est a fost atât de puternică încât guvernul a trebuit să folosească trupe pentru a o stopa. Lupta a izbucnit de asemenea în Transcarpatia și Bucovina de Nord.

Orășeni din Galiția

? Care a fost ținuta ucrainenilor din vest în acea perioadă?

La începutul secolului XIX, atunci când guvernul a anulat unele dintre reformele anterioare, inclusiv interzicerea folosirii pedepselor corporale, situația țăranilor s-a înrăutățit.

Disperarea și deznădejdea au provocat o creștere a rezistenței. Țăranii se răzbunau pe administratorii și stăpânii lor, le incendiau asuprașii moșiile și întreprinderile. Reclamațiile colective la instanțele de judecată (în Imperiul Rus țăranilor li se interzicea să se plângă pe proprietari) era cauza unor procese judiciare îndelungate între comunitățile țărănești și proprietarii de pământ.

În zonele muntoase din Galiția de Est, Bucovina de Nord și Transcarpatia ca și mai înainte a izbucnit mișcarea **oprișciilor**. Ea avea mult comun cu acțiunile rebelilor lui U. Karmelyuk în Podolia. O dezvoltare deosebită mișcarea a avut-o în anii 1810-1825. În Bucovina o perioadă îndelungată a activat detașamentul compus din 30 de opriști în frunte cu Miron Ștoluyuk. Abia în anul 1830 detașamentul a fost zdrobit iar liderul lui executat.

Uneori tulburări țărănești aveau loc și în diferite zone ale Transcarpatiei. Ele erau însoțite de conflicte armate și ciocniri cu slujitorii domnești și cu detașamentele de călăi ai acestora. Un impact semnificativ asupra Transcarpatiei l-a avut răscoala țăranilor din zonele învecinate ale Slovaciei de Est, în vara anului 1831. Motivul protestului a fost regimul de carantină introdus în provincie ca urmare a epidemiei

de holeră, obținând denumirea de „revolte holerice”. Guvernul a reușit să-i liniștească pe țărani, prin introducerea stării de urgență și trimiterea în satele cuprinse de framântări a unor detașamente de pedeapsă. După aceasta, guvernul a făcut unele concesii țăranilor și prin legea din anul 1836 a anulat unele taxe mai puțin importante. În vara anului 1838, răscoale țărănești au cuprins aproape toată Bucovina. Pentru o scurtă perioadă s-a reușit suprimarea lor. În anii 1843-1844 ele au izbucnit cu o nouă forță. Dintre numeroșii lideri țărănești ai acelei perioade s-a proslăvit Lukyan Kobylîța (1812-1851). Inițial, el, împreună cu alți membri ai comunităților țărănești, au apelat la organizațiile guvernamentale cu plângeri împotriva stăpânilor lor. Cu toate acestea, văzând inutilitatea acțiunilor lor, sătenii au început să distrugă moșiile și au refuzat să își îndeplinească atribuțiile.

Oprișcii – participanți ai luptei de eliberare națională în Galiția, Bucovina și Transcarpatia care se proclamau împotriva asuprii sociale dominației șlehtei poloneză, maghiară și austriacă în secolele XVI - prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Marșul Oprișcilor. Pictor V. Scocileas

Pentru suprimarea răscoalei puterea a folosit forțele armate. Câteva sute de țărani au fost arestați, 238 de răsculați au fost pedepsiți cu vergi și curele, iar L. Kobylița a fost întemnițat.

Din procesul verbal de anchetare al lui L. Kobylița despre cauzele răscoalei țărănești din anul 1844.

...În cea ce privește instigarea supușilor...ea trebuie să fie atribuită în cea mai mare parte lui Lukian Kobylița care a răspândit printre supuși ideea că ei sunt liberi și pot lua pădurile stăpânilor. Pentru argumentarea acestei afirmări L. Kobylița le spunea supușilor că el deține un brevet regal tipărit cu litere aurite care asigură populației circumscriptiei Câmpulungu-ruse toate libertățile. Însă în timpul anchetării el a spus că nu are un asemenea brevet și că doar a cumpărat o carte despre drepturile și obligațiile supușilor munteni, care avea o ștampilă aurită, din această cauză i-a trecut prin gând că este scrisă cu litere aurite. Din acest brevet au fost făcute multe copii pentru supușii localnici. Când a fost anchetat după arestare și învinuit de rebeliune, s-a stabilit că această carte care n-a fost găsită la el nu era altceva decât opera consilierului cameral Dradațki despre brevetele boierescului în Galiția și Bucovina.

- ? 1. Despre ce fel de tip de activitate a lui L. Kobylița se anunță în document? 2. De care trăsături ale caracterului țărănesc a profitat L. Kobylița pentru a ridica țărani la răscoală? Care este atitudinea voastră față de fapta sa?

În anul 1846 Galiția de Est a fost cuprinsă de un val de manifestări țărănești, legat de răspândirea pe aceste terenuri a răscoalei de eliberare națională polone venită din Galiția de Vest. Polonii luptau împotriva dominației austriece. Însă țărani estici vedeau în polonezi doar pe stăpânii lor asupritori. Susținând lupta autorităților cu răsculații poloni ei refuzau să-și îndeplinească obligațiile, distrugeau moșiile și încercau cu forța să-și întoarcă pământurile, luate de către stăpâni. Acesta a obligat autoritățile austriece, după înăbușirea răscoalei polone să îndrepte detașamentele sale militare în peste 100 de sate galițiene pentru paza moșiilor domnești.

Manifestările țărănești obligau puterea să caute metode de rezolvare a problemelor sociale de prim plan. În anul 1839 seimul maghiar le-a acordat țăranilor dreptul la retragerea liberă de la stăpân în cazul îndeplinirii tuturor obligațiilor, plății impozitelor și lipsei de datorii. Au fost de asemenea anulate și unele obligațiuni mai puțin importante. În anii 40 ai sec. XIX proiectele reformei agrare, din inițiativa administrării locale, au început să fie discutate în seimul Galiției.

5

Starea gospodăriei și caracterul relațiilor economice pe pământurile vest-ucrainene.

După nivelul dezvoltării economice, pământurile vest-ucrainene cedau mult în fața altor teritorii din Imperiul Habsburgic. Baza economică a ținutului era gospodăria

sătească. În Galiția de Vest predomina agricultura. În prima jumătate a secolului XIX în provincie a crescut numărul țăranilor rămași fără pământ. În această perioadă, dimensiunea medie a exploatațiilor țărănești a scăzut de la 6 la 4 hectare de pământ, iar proprietățile moșierilor - au crescut de la 400 la 600 de hectare. Agricultura avea o natura extensivă, și, prin urmare - randamente scăzute. În aceste condiții, calamitățile naturale și nerodirea culturilor au provocat la țară foamete, în anii 1805, 1817, 1829, 1844-1847. Necătând la aceasta, în aceiași ani cerealele din gospodăriile moșierești erau exportate în alte provincii ale imperiului și în străinătate.

În Transcarpatia majoritatea terenului arabil era utilizat pentru viticultura industrială, livădărit și agricultură. Cea mai mare parte din terenuri aparțineau proprietarilor unguri și germani, statului și mănăstirilor. Micile parcele țărănești nu-și puteau asigura proprietarii cu produsele alimentare necesare. Aceasta-i obliga pe țărani să plece la muncă în alte provincii a Imperiului. În gospodăria din zonele montane un rol important îl jucau creșterea animalelor și exploatarea forestieră. Lâna și lemnul de proveniență transcarpatică ajungea pe piețele din Ungaria și Austria. Țăranii sufereau din cauza lipsei de terenuri, aproximativ jumătate din ei în general ne având pământ. Majoritatea țăranilor sufereau mereu de foame.

În cea mai mare parte a Bucovinei de Nord un rol important în economie îl juca agricultura, iar în zonele montane – creșterea animalelor, exploatarea forestieră și vânătoarea. Domneau în provincie marii proprietari, cărora le aparțineau două treimi din terenul arabil și cele mai multe sate.

Cea mai mare parte din țăranii Ucrainei de Vest se aflau într-o stare gravă. Boierescul în loc de două sau trei zile, stabilite la sfârșitul sec. XVIII prin reformele Mariei Theresia și a lui Iosif al II-lea, a ajuns la șase zile pe săptămână. În afară de aceasta existau dări naturale, obligațiuni în folosul proprietarului (zile de ajutorare vara, garda de noapte, claca și alt.) și statului (construcția drumurilor, podurilor, serviciul militar pe un termen de 14 ani, achitarea impozitelor).

Etichete de aramă pe care proprietarii de terenuri le înmănușă țăranilor vest-ucraineni ca dovadă a îndeplinirii boierescului

Industria pământurilor vest-ucrainene se afla într-o stagnare prelungită. Ramurile tradiționale ale industriei locale – prelucrarea pielii, lemnului, tutunului, extragerea sării, confecționarea textilelor, producția fierului - aproape că nu se dezvoltau. Industria păstra nivelul manual de producție. Majoritatea manufacturilor erau situate în sate care aparțineau proprietarilor sau statului. Munceau la ele țăranii.

În anii 30-40 sec. XIX, sub influența revoluției industriale, care a cuprins provinciile vestice ale Imperiului Habsburgic în industria Galiției de Est a început o oarecare înviore. În anul 1843 în întreprinderile ținutului au apărut primele două mașini cu aburi (la acea vreme, în alte zone ale Imperiului funcționau peste 200 de mașini). Cu toate acestea, munca lucrătorilor angajați era foarte puțin folosită. Cererea producției industriale în zonele vest-ucrainene era satisfăcută de provinciile vestice ale imperiului. Ca urmare, produsele fabricilor și uzinele fiind mai ieftine decât cele locale, provocau decăderea manufacturilor vest-ucrainene.

6 Dezvoltarea orașelor și comerțului.

La întemeierea orașelor pe pământurile Ucrainei de Vest a contribuit dezvoltarea meșteșugăritului, comerțului, industriei și transportului. Cele mai multe orașe și orașele erau în Galiția de Est, iar cele mai puține în Bucovina de Nord.

Majoritatea orașelor vest-ucrainene erau slab dezvoltate din punct de vedere industrial având un caracter agrar-meșteșugăresc. În Galiția de Est se remarcă printre alte orașe numai Lvovul, în care la mijlocul secolului XIX locuiau 70 mii de persoane. El era un centru administrativ, industrial și comercial relativ mare, spre care tindeau economic toate zonele din provincie. Ucrainenii în rândurile populației orașului erau o minoritate, aproximativ 65% din care o constituiau polonii. Numeroasă era și comunitatea evreiască.

Populația tuturor orașelor și orașelelor din Transcarpatia în anii 30 ai sec. XIX era aproximativ de 50 mii de persoane. Cel mai mare oraș era Ujgorod, care avea aproximativ 6 mii de locuitori. Drept la autoadministrare orașele nu aveau. În componența populației de la orașe un loc important îl ocupau maghiarii și evreii.

Cel mai mare centru economic, cultural și administrativ din Bucovina de Nord era orașul Cernăuți în care la mijlocul sec. al XIX-lea locuiau aproximativ 20 mii de persoane. Ucrainenii în rândurile populației orașenești erau o minoritate. Printre orașenii din zonă erau mulți evrei, români și austrieci. În plan social, cea mai mare parte a populației orașenești aparținea păturilor sărace - meșteșugari, comercianți mici ș.a.

La sfârșitul sec. XVIII pe pământurile vest-ucrainene duceau o activitate comercială activă în cea mai mare parte evreii, germanii și armenii. Ei aduceau aici mărfuri din Silezia, Polonia, Ungaria, Turcia: produse din piele și blană, instrumente din fier și cupru, sticlă, basmale, pânză, sare, vin, ulei, zahăr, cafea, stafide, smochine, pește sărat ș.a. În același timp, comercianții cumpărau de la localnici la un preț scăzut vite și cai, piei, produse lactate, ceara, miere, cereale, etc. și le vindeau atât în zonă cât și în străinătate.

O oarecare dezvoltare a producției manuale și celei industriale, precum și a gospodăriei sătești în prima jumătate a secolului XIX a dus la o înviore a comerțului. Se dezvoltă legăturile comerciale ale Galiției de Est (în cea mai mare parte prin orașul Brody) cu Ucraina Nadniproană.

De aici, pe piețele din Galiția erau aduse vite, produse industriale, etc., iar în Nadniprovia erau exportate lemnul, pânza ș.a.

Produse agricole și materii prime din Ucraina de Vest erau exportate de asemenea în provinciile centrale ale Imperiului Austriac și unele țări din Europa de Vest. Datorită dezvoltării comerțului în mâinile comercianților se acumulau cantități mari de capital. Era răspândită și cămătăria.

Comerțul intern se dezvoltat pe baza „comerțului cu bucata” din partea comercianților călători, iarmaroacelor tradiționale și târgurilor săptămânale. Cele mai importante centre comerciale vest-ucrainene unde se organizau iarmaroace erau situate în Ternopol, Stanislav, Nadvirna, Ujgorod, Cernăuți, Sadgora, Vijnța, Zalișciki.

! **Concluzii.** Diviziunea teritorial-administrativă introdusă de către autoritățile austriece încerca să aducă pământurile vest-ucrainene în conformitate cu alte provincii imperiale, evitând în același timp schimbările drastice, care puteau provoca nemulțumirea elitei locale.

▶ Ucrainenii din Vest se aflau într-o situație națională și socială destul de gravă, care crea un pericol de deznaționalizare și asupraire socială.

▶ Reformele Mariei Theresa și a lui Iosif al II-lea, pe pământurile vest-ucrainene au avut un impact general pozitiv asupra dezvoltării întregii regiunii, contribuind la răspândirea unei atitudini pozitive față de Habsburgi în rândurile rusinilor.

▶ Pe pământurile vest-ucrainene în această perioadă, manifestările țărănești aveau un caracter permanent. Autoritățile le suprimau dar în același timp erau făcute unele concesii pentru a ușura situația țăranimii.

▶ Economia Ucrainei de Vest se dezvolta foarte lent. În economia zonei domina gospodăria sătească, bazată pe rămășițele relațiilor feudale. Industria locală se afla la nivel manual de fabricație și nu putea concura cu provinciile centrale ale Imperiului.

▶ Orașele și orașeele vest-ucrainene păstrau un rol tradițional de centre meșteșugărești și comerciale.

? **Întrebări și sarcini.**

1. Din componența cărei unități administrative făcea parte Bucovina?
2. Cui îi aparținea puterea administrativă în regatul Galiției și Lodomeriei?
3. În care zonă a pământurilor vest-ucrainene, ucrainenii constituiau cel mai mare procent de populație?
4. Care erau cele mai numeroase minorități etnice din Transcarpatia?
5. Ce este deznaționalizarea?
6. În care zonă a pământurilor vest-ucrainene erau cele mai multe orașe și orașeele?

7. Descrieți orânduirea teritorial-administrativă a pământurilor vest-ucrainene sub putere Habsburgilor? 8. Comparați sistemele de administrare ale pământurilor ucrainene în imperiile Rus și Austriac. 9. Identificația caracteristicile situației naționale și sociale a rusinilor sub puterea Habsburgică în diferite regiuni ale Ucrainei de Vest. 10. Comparați cauzele, formele și natura protestelor sociale care au avut loc în Nadniprovia și pământurile vest-ucrainene. 11. Descrieți dezvoltarea gospodăriei pământurilor vest-ucrainene. 12. Ce calități erau caracteristice în dezvoltarea orașelor din regiune?
13. Arătați pe hartă regiunile pământurilor vest-ucrainene și unitățile administrative parte componentă a cărora acestea erau. 14. Adunați-vă în grupuri mici și discutați ce schimbări au avut loc în viața pământurilor ucrainene sub puterea imperiilor Rus și Austriac. Alcătuiți lista totală a modificărilor la care ați ajuns în urma discuției. 15. Completați tabelul „Impactul reformelor Mariei Theresa și a lui Iosif al II-lea în dezvoltarea pământurilor Ucrainei de Vest”.

Sfera reformării	Măsurile întreprinse	Urmările pentru populația pământurilor vest-ucrainene

16. Analizați ce au obținut și ce au pierdut ucrainenii din Vest, ajunși sub conducerea Habsburgilor austrieci. Ce sarcini urmau să fie rezolvate de ei în noul mediu?
17. Dezvăluți relația dintre industrie vest-ucraineană rămasă vizibil în urmă și nivelul de dezvoltare a comețului.

§ 8. Începutul renașterii naționale ucrainene

1. Ce este renașterea națională? 2. În ce etape este împărțită ea de cercetători? 3. Care este conținutul celor trei etape de renaștere națională?

1 **Caracteristicile renașterii naționale ucrainene pe pământurile vest-ucrainene.** Condițiile în care se desfășura renașterea națională ucraineană în Ucraina de Vest erau mult mai complicate decât în Nadniprovia, unde nivelul creșterii conștiinței naționale i-au ajutat amintirile despre Hatmanat. **i**

În timpul aflării sale sub conducerea diferitor țări rusinii aproape că și-au pierdut elita, cea mai mare parte dintre ei o constituiau țărani. Singurul grup social capabil de a juca rolul de lider spiritual în Galiția de Est și Transcarpatia era clerul greco-catolic. În urma reformelor lui Maria Theresa și Iosif al II-lea el a scăpat de presiunea polonă și a căpătat posibilitatea de a obține o educație bună. Astfel, începutul renașterii naționale din Ucraina de Vest, a fost legată de activitățile clerului greco-catolic și, din această cauză, a avut o natura mult mai conservativă decât în Nadniprovia.

Reformele din secolul XVIII au îmbunătățit situația comunității rutene din zonă. Datorită acestui fapt puterea austriacă avea sprijinul rutenilor atunci când se opunea mișcărilor naționale ungară și polonă. În același timp puterea Habsburgilor nu dorea ca mișcarea națională ucraineană să se întărească, considerând-o doar un mijloc de slăbire a altor mișcări.

Procesul de renaștere național-culturală în regiune a început la sfârșitul secolului XVIII în Transcarpatia. În primele decenii ale secolului XIX ideile renașterii ucrainene au devenit larg răspândite în estul Galiției. În ambele părți ale regiunii rolul cel mai important în această mișcare îi aparținea clerului greco-catolic. În Bucovina de Nord renașterea națională ucraineană a început în a doua jumătate a secolului XIX.

În timpul evenimentelor revoluționare din anii 1848-1849 pământurile vest-ucrainene întreceau Nadniprovia după ritmul dezvoltării mișcării naționale ucrainene. Acest lucru era datorat în primul rând asuprii de către puterea rusă a ucrainității în Nadniprovia. Însă, singur faptul trecerii supremației în acest proces din Ucraina de Est în cea de Vest era o dovadă că poporul ucrainean, care era despărțit de granițele imperiale, continua să se considere un întreg, cu trecut și viitor comun. Acest fapt a fost o dovadă convingătoare a formării națiunii ucrainene moderne.

2 **Începutul renașterii naționale ucrainene în Transcarpatia. A. Bacinskyi.** Prima generație de «deșteptătorii» din Transcarpatia și de Galiția de Est a ieșit din rândurile clerului greco-catolic, care și-a obținut studiile la Viena, în „Barbareum.” Această instituție în acea perioadă se considera un centru european al renașterii slave. Din încăperile ei au ieșit mulți viitori ilumiști slavi.

«Deșteptătorii» - denumirea care a fost folosită referitor la activiștii renașterii naționale în țările slave din Europa de Est și de Sud ai sec XIX

În Transcarpatia la sfârșitul sec. XVIII centrul renașterii naționale ruse a devenit eparhia greco-catolică din Mukacevo. Acest rol l-a dobândit în timpul activității episcopului Andrei Bacinskyi (1772-1809).

Andrei Bacinskyi în condițiile de maghiarizare și convertire la credința catolică a rusinilor transcarpatici, a participat la apărarea drepturilor poporului său. A nume el ca consilier al împărătesei Maria Theresa, a dobândit de la ea deschiderea la Viena a „Barbareumului” pentru studierea clerului greco-catolic. În scrisorile sale, el a cerut ca preoții locali să organizeze școli ruse pe lângă biserici și să-i impună pe părinți să dea copii la învățat. A. Bacinskyi și-a mutat reședința la Ujgorod, unde a fondat un seminar teologic și a întemeiat o bibliotecă mare. În ea au fost strânse circa 9 mii de manuscrise vechi, primele exemplare de tipar și cărți rare din Europa și Nadniprovia. El a fondat o arhiieparchie eparhială, care a devenit o sursă unică pentru cercetătorii istoriei din Transcarpatia.

Conștientizarea de A. Bacinskyi a simplului adevăr că, atât timp cât va exista limba rusinilor va exista și poporul, avea o mare importanță. Datorită eforturilor depuse de el în Transcarpatia pe lângă comunitățile religioase activau aproximativ 300 de școli primare. Cei mai talentați dintre rusini transcarpatici au obținut studii în cele mai bune universități din Europa, devenind oameni de știință celebri. Aceștia au fost Petro Lodiy, Ivan Orlai, Iurie Hutsa-Venelin, Myhailo Baludyanskiy, Myhailo Pop-Lucikay și alții.

Cu susținerea lui A. Bacinskyi Ioanakiy Bazylovyci (1742-1821) a creat prima lucrare despre istoria rusinilor transcarpatici - „Scurt eseu despre fundația lui Fedor Koriyatovyci“. Contribuția principală a lui I. Bazylovyci în renașterea națională ucraineană a fost faptul, că anume el printre primii a declarat că rusinii transcarpatici aparțin de slavii estici, au personalități culturale proprii și au oameni de știință care timp de secole au format cultura poporului său. În perioada în care istoricii austrieci și ruși, negau existența ucrainenilor în general, Y. Bazylovyci diferenția printre slavii de est trei ramuri care locuiau în Moskovia, Belarus și Ucraina. Pentru aceasta, al a fost considerat primul «Deșteptătorii» din Transcarpatia.

Andrei Bacinskyi

Ioanakiy Bazylovyci

Din mesajul episcopului A. Bachynsky către cler.

Experiența istorică, exemplele numeroase arată că pentru întărirea oricărui popor sau națiuni nu există întăritor mai dur sau mai rezistent decât păstrarea limbii materne, a scrierii și credinței. Odată ce un popor începe să se rușineze și să evite limba maternă, scrierea și religia și, prin urmare, să o uite cu totul, imediat încep să apară schimbări ireversibile .

1. În ce prevedea episcopul principalul pericol pentru existența oricărei națiuni?
2. Cum a definit el rolul limbii în păstrarea identității naționale?

3

Începutul renașterii naționale ucrainene în Galiția de Est.

Centrul primului val de renaștere națională ucraineană în Galiția de Est a devenit Peremyșl, care era centrul eparhiei greco-catolice din localitate. Aici exista o bibliotecă mare, activa seminaria teologică, lucrau mulți reprezentanți învățați ai clerului greco-catolic. Printre ei se evedențiau Ivan Mohylnțkiy, Iosip Levițkiy, Ivan Snigurskiy, Iosip Lozinski și alții. Inspira acest grup de patrioți rusini, episcopul din Peremyșl Myhailo Levițkiy (1774-1858).

Doctorul în teologie Myhailo Levițkiy (în perioada în care a fost episcop de Peremyșl (anii 1813-1816) și mitropolit al Galiției (anii 1816-1858) a reușit să facă foarte mult pentru trezirea națională a rusinilor din Galiția. Împreună cu susținătorii săi el avea grijă să se înființeze școli populare și edituri de publicare a manualelor pentru ele. În același timp M. Levițkiy a fost un om destul de conservativ și considera că rusinii trebuie să fie recunoscători Habsburgilor austrieci. În special, mitropolitul a devenit inițiatorul interdicției cenzurate al almanahurilor „Steaua” și „Rusalka Dnistrovaya” pregătite pentru publicare de către „Troika Rusă”. În timpul evenimentelor din anii 1848-1849 el a susținut crearea Consiliului principal rus, impunând clerul la munca asupra educației oamenilor.

În anul 1816, cu sprijinul episcopului I. Mohylnyțkiy a creat „Societatea preoților greco-catolici din Galiția pentru răspândirea scrisorilor educației și culturii printre credincioși”. Scopul lui era pentru a edita cărți pentru oameni, scrise într-o limbă pe care aceștia o vor înțelege, și organizarea școlilor populare. Activitatea societății treptat căpăta amploare. Cu scopul de a instrui profesorii în anul 1817 în Peremyșl a fost fondat institutul dascălesc-pedagogic. În anul 1832 pe teritoriul eparhiei din Peremyșl existau 400 de școli. Au fost publicate, de asemenea, câteva manuale și cărți de rugăciune.

Activitățile patrioților din Peremyșl îndreptate spre dezvoltarea învățământului au trezit nemulțumirile polonilor, care ocupau pozițiile de frunte în estul Galiției. Ei cereau să se interzică predarea limbii rusinilor în școlile primare. Cu toate acestea, puterea austriacă a primit o hotărâre de compromis, oferindu-le greco-catolicilor și romano-catolicilor aceleași drepturi de a preda copiilor limba lor maternă. Ambele biserici puteau controla procesul doar în școlile lor.

4 Componentele primei etape ale renașterii naționale ucrainene pe pământurile vest-ucrainene. „Troika Rusă”. În primele decenii ale secolului XIX în regiune datorită muncii cercetătorilor amatori a fost studiată istoria, limba și cultura națională a rusinilor. Au apărut lucrări istorice precum „Istoria despre Carpato-Rossii” de Ivan Orlai, „Descrierea istoriei poporului rus” și „Istoria cnezatului Ruso-Galițian” de Denis Zubryțkiy, „Istoria rusinilor carpatini” de Myhailo Pop Luckay. Studiul limbii rusinilor galițieni și transcarpatici au fost dedicate lucrările lui Arseniy Koțak, Ivan Mohylnyțkiy („Gramatica limbii slavo-ruse” și Myhailo Pop-Lucikay („Gramatica slavo-rusă”).

Fructele unui singur copac poetic erau considerate de către Petro Lukașevici cântecele populare est și vest-ucrainene, el a publicat culegerea „Cântecele și dumele Malorosiei și oștii roșii”.

Markian Șașkevyci

Ivan Vahylevici

Iacov Golovațkiy

În anii 30-40 ai sec. XIX renașterea națională ucraineană pe pământurile vest-ucrainene a început să treacă de la etapa folcloro-etnografică la cea cultural-literară. Întruchiparea sa a devenit activitatea „Troicii Ruse” - a unei asociații cultural-educative, de orientare democratică formate la Lviv din studenții seminariei și a universității, care a activat între anii 1833-1836. Din acel moment centrul renașterii ucrainene în estul Galiției a devenit Lvivul.

„Troika Rusă” – au fost numiți de seminaristi trei prieteni uniți printr-o viziune comună, - Markian Șașkevyci(1811-1843), Ivan Vahylevici (1811-1866) și Iacov Golovațkiy (1814-1888). Sufletul și inspiratorul acestui grup a fost M. Șașkevyci. Treptat, în jurul lor s-au adunat aproximativ 20 de asociați. Atenția principală membrii grupului o acordau creării pe baza limbii populare a rusinilor a limbii literare ucrainene.

În anul 1836 M. Șașkevyci pentru prima dată în istoria Galiției de Est a ținut în muzeul seminariei un discurs în limba ucraineană în fața clerului și a învățaților. El a căutat să demonstreze că prin ea se pot propovădui ideile teologice. Discursul le-a plăcut tuturor. De atunci utilizarea limbii ucrainene a început să obțină din ce în ce mai mulți susținători printre rusinii din Galiția.

* Un rol important în activitatea „Troicii Ruse” l-a avut pregătirea și publicarea almanahului „Rusalka Dnistrovaya” - prima carte de pe pământurile vest-ucrainene tipărită în limba ucraineană. Cu toate acestea, almanahul a fost interzis și distrus prin ordinul cenzurii. În a doua jumătate a anilor 30 ai sec. XIX grupul s-a destrămat, dar membrii săi continuau să activeze separat.

* Mai detaliat despre almanahul „Rusalka Dnistrovaya” veți afla în timpul orelor practice.

! **Concluzii.** La sfârșitul sec. XVIII în Transcarpatia rusinii «deșteptătorii» primii au început să cerceteze originile istorice, cultura și limba poporului său.

▶ În primele decenii ale secolului XIX ideile renașterii naționale ucrainene datorită activității clerului greco-catolic au devenit larg răspândite în Galiția de Est.

▶ Activitatea „Troicii Ruse” a contribuit ca limba populară a rusinilor treptat să dobândească caracteristicile limbii literare ucrainene și să fie utilizată mai mult.

? **Întrebări și sarcini**

1. În care regiune a pământurilor vest-ucrainene la sfârșitul sec. al XVI-II-lea a început renașterea națională ucraineană? 2. Cine au fost numiți «deșteptătorii»? 3. Care oraș a devenit centrul primului val al renașterii ucrainene în Galiția? 4. Cand a fost fondată „Societatea preoților greco-catolici din Galicia pentru răspândirea scrisorilor educației și culturii printre credincioși”? 5. Cand a fost întemeiată „Troica Rusă,”? 6. Cine a fost inspiratorul „Troicii Ruse”?

▶ 7. Descrieți caracteristicile renașterii naționale ucrainene pe pământurile vest-ucrainene. 8. Analizați începutul renașterii ucrainene din Transcarpatia și rolul episcopului A.Bacinskiy în ea. 9. Care au fost componentele primei etape ale renașterii ucrainene pe pământurile vest-ucrainene? 10. Ce rol a jucat în formarea conștiinței naționale a rusinilor galițieni activitatea „Troicii Ruse”?

★ 11. Alcătuiți un tabel comparativ „Renașterea națională ucraineană în Ucraina Nadnipreană și pe pământurile vest-ucrainene”. 12. Realizați o discuție cu privire la problema „Care factori au ajutat, și care au împiedicat mișcarea națională ucraineană pe pământurile vest-ucrainene”. Expuneți o ipoteză ce trebuia de făcut pentru a depăși obstacolele.

★ 13. Analizați realizările mișcării naționale ucrainene în Galiția de Est din secolul al XVIII-lea până în anul 1848.

§9. Revoluția europeană din anii 1848-1849 pe pământurile vest-ucrainene

▶▶ 1. Ce probleme sociale existau pe pământurile vest-ucrainene în prima jumătate a secolului XIX? 2. Cum se dezvoltă mișcarea națională ucraineană pe pământurile ves-ucrainene în această perioadă? 3. Ce este rutenismul? Prin ce a fost condiționată apariția lui?

1 **Începutul evenimentelor revoluționare în Galiția de Est.** În februarie 1848 în Franța a izbucnit revoluția. „Primăvara Popoarelor“, după cum a fost denumită de contemporani, s-a răspândit rapid pe pământurile italiene și germane, în imperiul Austriac. În urma victoriei răscoalei din martie 1848 împăratul a fost de acord să le acorde supușilor săi libertăți democratice și a anunțat alegeri în reihstagul constituțional general-imperial (camera inferioară a parlamentului general), care urma să adopte legi noi.

În Galiția, când aici au ajuns vești despre evenimentele de la Viena, primii s-au activat polonii. Ei au început să ceară o autonomie largă pentru Galiția, pe care o considerau în mod categoric teren polonez, sperând că de la ea se va începe renașterea statului polon. Pentru a atrage țărănimea de partea lor, ei au cerut să se lichideze iobăgia. Polonii le-au propus liderilor rusinilor galițieni să se unească cu ei. Însă, ei nu doreau să le ofere rusinilor nici un drept național-cultural, afirmând că „aici nu e Rusia, aici e Polonia“.

La 13 aprilie polonii au creat în Lviv organul său reprezentativ - Consiliul central popular, începând să formeze consilii județene polone și detașamente ale gărzii naționale. Ca răspuns la aceasta, rusinii din Galiția la 2 mai 1848 au format Consiliul principal rus. Apariția ei practic nega intențiile polonilor de a acționa din partea întregii populații galițiene.

Valul revoluționar din anul 1848 a provocat eliminarea rămășițelor relațiilor feudale de pe pământurile vest-ucrainene. La 18 martie 1848, în a treia zi a revoluției, seimul maghiar a adoptat o lege care lichida iobăgia și le oferea țăranilor o treime din pământurile prelucrate. Această lege se extindea în Transcarpatia, care era sub conducerea Ungariei.

În Galiția de Est despre lichidarea iobăgiei și acordarea țăranilor dreptului la proprietate asupra pământului prelucrat, s-a anunțat la 22 aprilie. În vara anului 1848, când tulburările țărănești au cuprins Bucovina, guvernul austriac prin decizia sa din 9 august a extins asupra acestor pământuri legile adoptate pentru țăranii din Galiția.

Ca urmare a reformei agrare din 1848, au fost lichidate rămășițele vechilor relații dintre țărani și proprietarii de pământuri. Iobăgia a fost lichidată, țăranii au devenit proprietari ai pământurilor. Din acest moment, țăranul a început să joace un rol important în viața social-politică.

Revoluție - schimbări radicale în oricare dintre fenomenele naturii, societății, a modulului de producției, științei.

Consiliul principal rus - organul autoadministrării locale publice al ucrainenilor format la 2 mai 1848 în Lviv, în urma creșterii mișcării revoluționare din Galiția de Est.

2 **Activitatea consiliului principal rus.** Consiliul principal rus era compus din 30 de membri permanenți, dintre care jumătate erau reprezentanții clerului greco-catolic, iar ceilalți ai inteligenței. Consiliul se împărțea în secții - drepturi politice, școlarizare, afacerilor țărănești etc. Se instalau relații cu ucrainenii din Bucovina și Transcarpatia. Consiliul a organizat propria gardă națională, iar în Subcarpatia pentru lupta cu rebelii maghiari - detașamente de apărare populară și batalioane ale arcașilor de munte. Primul președinte al Consiliului a fost ales episcopul Grigorii Iahimovici (1792-1863).

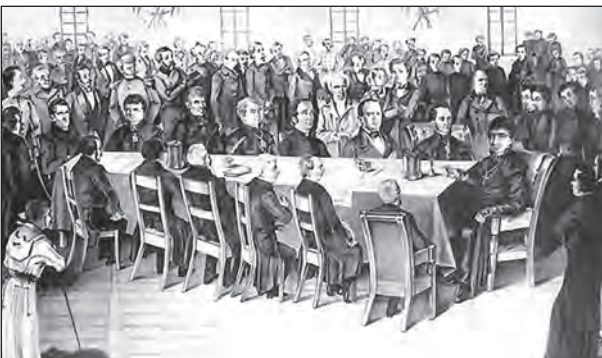
Episcopul Grigorii Iahimovici a fost o figură importantă în procesul de renaștere națională ucraineană a ținutului, pentru care fapt istoricii îl numesc „conducătorul statului ucrainean spiritual”. El a fost preot la biserica Sf. Varvara din Viena, unde a și căpătat studiul teologic. După revenirea în Galiția de Est, a lucrat rector și profesor al universității din Lviv. În timpul revoluției din anii 1848-1849 a fost unul dintre inițiatorii formării Consiliului principal rus – organului de autoadministrare locală ucrainean, al cărui scop era opunerea influenței polone în zonă. El a fost membru al Catedralei savanților ruși, primul membru al reihstagului din partea Galicției, unde a apărat cu succes drepturile comunităților ruse din ținut. Din anul 1848 a devenit episcop din Peremyșl, iar din 1860 - Mitropolit al Lvivului.

În cerințele sale Consiliul central rus opta pentru:

- ▶ introducerea limbii ucrainene în școli și în documentele oficiale;
- ▶ asigurarea pentru ucraineni a unor oportunități egale cu polonii, de a deține funcții administrative;

? Care trăsături ale activității Consiliului principal rus pot fi determinate conform ilustrației?

Ședința Consiliului principal rus.

Grigorii Iahimovici

► posibilitatea de a fi numiți în posturile de administrare ale ținutului doar pentru funcționarii care posedă limba ucraineană.

Primul număr al ziarului săptămânal „Steaua galițiană” înființat de Consiliu la 15 mai 1848 conținea un apel către rusinii galițieni în care erau formulate bazele programatice ale activității sale.

Din adresarea Consiliului general rus către poporul rus, publicată la 15 mai 1848 în ziarul „Steaua galițiană”

Noi, rusinii din Galiția, aparținem marelui popor rus, care vorbește într-o limbă; 15 milioane o poartă, dintre care a treia parte pământul galițian îl populează. Acea națiune a a fost cândva independentă, era egală în glorie cu cele mai puternice națiuni din Europa, avea limba sa literară, propriul stat, cnejii săi proprii, printr-un cuvânt: s-a aflat în bunăstare și putere. Din cauza condițiilor nefavorabile și diferite calamități politice s-a destrămat încet națiunea noastră marea, și- a pierdut autonomia, cnejii și a nimerit sub dominație străină ...

Sculați-vă, fraților, ridicați-vă în picioare din somnul vostru îndelungat, deoarece timpul a ajuns ... Să intrăm cu alte națiuni în dragoste și armonie. Să fim ceea, ce putem și ar trebui să fim. Să fim popor... Ne-am strâns și vom funcționa în așa mod:

1. Prima sarcină va fi de a păstra credința noastră și de a pune ceremoniile noastre ...

Într-un rând cu drepturile altor ceremonii.

2. Dezvoltarea naționalității noastre în toate direcțiile: perfecțiunea limbii noastre,

Introducerea ei în școlile superioare și inferioare, editarea revistelor ... competiția de a introduce limba noastră în toate instituțiile publice și așa mai departe.

3. Vom proteja drepturile noastre constituționale, să cunoaștem necesitățile poporului nostru și de a găsi modalități să ne corectăm viața pe cale constituțională ...

1. Cum este definită în documente naționalitatea rusinilor din Galiția? 2. Care fapte dovedesc dorința Consiliului principal rus de a menține angajamentul față de Habsburgici și de a acționa doar prin mijloace constituționale? 3. Putem afirma că sarcinile pe care au încercat să le rezolve Consiliul a avut un caracter moderat? Argumentați-vă opiniile.

Cerințele înaintate de Consiliului principal rus, au căpătat sprijin larg în rândul ucrainenilor din Galiția. Consiliul a făcut mult pentru dezvoltarea vieții naționale și culturale din ținut. În iulie 1848, datorită eforturilor sale a fost fondată Matia galițiano-rusă – societatea care edita cărți ieftine pentru popor în limba ucraineană. În luna octombrie a aceluiași an în Lviv s-a adunat Adunarea savanților ruși - congresul oamenilor de știință, la care au participat aproximativ 100 de persoane. În special, el a decis că limba ucraineană trebuie să se bazeze pe limbajul popular, pentru scriere trebuie folosită chirilica slavă, ci nu alfabetul latin. În același timp, în Lviv a început construcția Casei populare cu bibliotecă și muzeu. Datorită eforturilor Consiliului în 1849 la universitatea din Lviv s-a deschis catedra de limbă și literatură ucraineană, condus de I. Holovațkiy.

Soborul rus - organizație politică înființată la 23 mai 1848 în Lviv, ca contragreutate a Consiliului general rus, scopul activității căreia era îndreptarea mișcării național-eliberatoare ucrainene în direcția intereselor polone.

Activitățile Consiliului principal rus au provocat îngrijorare polonezilor și susținătorilor acestora. La inițiativa Consiliului central popular la 23 mai a avut loc adunarea șleahticelor poloni de origine rusină („rusinii națiunii polone“), la care s-a format Soborul rus.

Membrii Soborului negau dreptul ucrainenilor la dezvoltarea națională independentă, susținând restaurarea independenței Poloniei, urmată de includerea pământurilor ucrainene în componența sa. Soborul publica ziarul „Revista rusă“, redactată de I. Vahylevyci, cu alfabet latin, care trebuia să devină o ripostă la «Steaua galițiană». Cu toate acestea, printre ucrainenii galițieni activitatea Soborului Rus nu a avut succes.

Aprofundarea contradicțiilor cu polonii, care în mod deschis ignorau drepturile ucrainenilor, a dus la schimbările cerințelor Consiliului general rus. La 9 iunie 1848, el a apelat pentru prima oară la împărat cu rugămintea de a împărți Galiția în părțile polonă și ucraineană cu două administrații separate. Această idee delegația Consiliului a susținut-o la Congresul Slav din Praga.

Noi direcții ale mișcării naționale ucrainene pe pământurile galițiene în perioada revoluției din anii 1848-1849 i-au fost determinate de către preotul greco-catolic sătesc Vasiliy Podolynskiy (1815-1876). El primul a propus ideea obținerii independenței politice de către Ucraina ca republică democrată aflată în relații federative cu alte republici slave. Opiniile sale V. Podolynskiy le-a descris în cartea „Cuvântul de avertizare“, în care se vorbea despre restabilirea relațiilor internaționale dintre ucrainenii și polonezii din Galiția bazată pe principiile respectului reciproc și ale egalității. El a menționat, că observațiile lui asupra relațiilor dintre poloni și ucraineni l-au adus la concluzia: austriecii cu pricepere îi hărțuiau pe ei unii contra altora, iar apoi acționau ca împăcători.

3

Chestiunea ucraineană la congresul slav din Praga.

În iunie 1848 în Praga s-au adunat reprezentanții popoarelor slave din Imperiul Austriac. Inițiatori ai congresului au fost activiștii mișcării naționale cehe, care au prezentat ideea creării federației popoarelor slave, care intrau în componența imperiului Habsburgic

Galiția la congres a fost reprezentată de delegațiile Consiliul Central popular, Consiliul principal rus și Soborului rus. Între ele permanent aveau loc contraziceri aspre. Înțelegerea a putut fi atinsă datorită intervenției activiștilor cehi. Rezultatele

Congresul slav din Praga

Congresul personalităților culturii ucrainene în Lviv

? Care a fost semnificația evenimentelor prezentate în ilustrații pentru mișcarea națională ucraineană din această perioadă?

activității Congresului au fost întărite la 7 iunie 1848 prin semnarea unui acord polono-ucrainean „Cerințele ucrainenilor din Galiția“, care proclama:

- ▶ drepturi egale la folosirea limbii ucrainene și poloneze în toate școlile și instituțiile din Galiția, fondarea gimnaziilor separate pentru poloni și ucraineni, predarea ambelor limbi în instituțiile de învățământ superioare;
- ▶ drepturi egale pentru naționalități și religii diferite;
- ▶ formarea în ținut a unei gărzi naționale comune, unui organ comun al puterii și unui seim comun;
- ▶ garantarea aceluiași drepturi în plan național și politic de către constituția imperială;
- ▶ transmiterea problemei separării Galiției în părțile polonă și ucraineană pentru rezolvare reihstagului imperial.

Contemporanii considerau acest acord un mare eveniment istoric care „a marcat o nouă eră în istoria rusinilor“. Astfel, rusinii pentru prima dată, au fost recunoscuți ca reprezentanți ai unui popor aparte din Galiția, cu propriile sale drepturi naționale și culturale. Prevederile acordului polono-ucrainean au intrat în solicitarea comună a participanților congresului către împărat. Dar răspuns la ea nu au obținut. Congresul slav a încetat să funcționeze atunci când armata austriacă a început să bombardeze Praga.

4 Prima experiență a ucrainenilor în activitatea parlamentară. În iunie 1848 în Galiția și Bucovina s-au petrecut alegerile deputaților pentru Reichstag. În Transcarpatia, care aparținea Ungariei, și care în timpul revoluției a căutat eliberarea de sub conducerea Habsburgilor, alegerile nu s-au petrecut. Șleahța poloneză și oficialii austrieci folosindu-se de incompetența majorității rusinilor în privința alegerilor, au încercat să împiedice trecerea reprezentanților acestora în parlament, prin recurgerea la înșelăciune, amenințări și altele. Ca urmare din 100 de locuri

destinate Galiției în Reichstag, ucrainenii a obținut numai 39 iar din opt locuri pentru Bucovina – numai cinci. Printre deputații ucraineni din Galiția au fost 27 de țărani și nouă reprezentanți ai clerului greco-catolic, toți cei cinci membri bucovineni – erau țărani.

În activitatea Reichstagului, în ciuda lipsei de experiență și a condițiilor nefavorabile (necesitatea de a apela la ajutorul traducătorilor din lipsa cunoașterii limbii germane, în care se petrecea ședința etc), deputații de la țară reprezentau demn interesele alegătorilor și apărau drepturile țăranilor. Cu toate acestea, majoritatea conservatoare a dobândit hotărârea ca țăranii să plătească compensații proprietarilor pentru eliberarea din iobăgie.

O senzație adevărată în Reichstag a devenit primul discurs parlamentar în istorie a unui ucrainean, rostit de către țăranul Ivan Kapuściak. Condamnând cu fermitate asuprirea de secole a țăranilor, el a declarat că proprietarii de pământuri nu au nici un drept de a cere obligații de răscumpărare, deoarece au luat deja totul ce au putut de la țărani. Astfel, în loc de 100 de zile stabilite, ei îi obligau pe țărani să îndeplinească 300 de zile pe an de boieresc. Pentru aceasta, I. Kapuściak considera că proprietarii de pământuri trebuie să le plătească țăranilor, și nu invers.

Contradicții aspre a provocat întrebarea înaintată de către rusini în Reichstag, despre diviziunea Galiției în două părți poloneză și ucraineană. Reprezentanții polonezi fiind contra, au afirmat, că ucrainenii – sunt „o națiune artificială, inventată anul trecut“. Discuțiile pe această temă au durat câteva luni. În sfârșit a fost adoptată hotărârea, că ținutul ar trebui să fie împărțit în două circumscripții cu autogovernare create după principiu etnic. Însă, acest lucru nu a fost realizat.

5

Galiția de Est în etapa finală a revoluției *.

În toamna anului 1848 activiștii Consiliului central popular au început să pregătească revolta anti-austriacă. Urmând exemplul maghiarilor, care și-au declarat independența, polonezii de asemenea își doreau prin acest act să înceapă reînnoirea statalității sale. Consiliul principal rus a refuzat categoric să-i susțină pe polonezi. Trupelor gărzii naționale poloneze s-au alăturat unii studenții rusini și orașenii radical dispuși. Pe străzile orașului au apărut baricade.

Artileria austriacă a început să bombardeze centrul orașului. Ca urmare, au fost distruse primăria orașănească, universitatea și biblioteca sa, teatrul, academia politehnică. Victime au devenit peste 100 de persoane ucise și rănite. La 1 noiembrie în Lviv a început revolta, iar la 2 noiembrie, în mijlocul zilei, răsculații au încetat rezistența.

În oraș a fost introdusă starea de asediu. Austriecii au arestat și au trimis la judecata câteva sute de răsculați. Activitatea Consiliului central popular, Consiliului principal rus și a Soborului rus a fost interzise. Garda națională poloneză a fost lichidată, au

fost închise toate ziarele, cu excepția celor guvernamentale. La 14 noiembrie s-a permis reluarea activității consiliului principal rus și a ziarului „Steaua galițiană“.

Activiștii Consiliului principal rus au aprobat „restabilirea ordinii“ în oraș. Această poziție a Consiliului și a acelor, care nu cunoșteau istoria confruntării polono-ucraineană, a stârnit critică în ținut. Dar liderii rusinilor galițieni, fiind conștienți de slăbiciunea lor, înțelegeau că fără sprijinul austrieților, vor fi absorbiți de polonezi. Astfel, austrieții foloseau mișcarea ucraineană pentru a opune rezistență mișcării polone.

După suprimarea răscoalei de la Lviv puterea a început să-și întărească pozițiile în ținut, care au fost slăbite în perioada revoluției. Noul conducător al Galiției polonul Agenor Goluhowski a anulat încercarea diviziunii provinciei în părțile polonă și ucraineană. El i-a discreditat pe rusini la Viena, declarând, că ei vor să se alăture Imperiului Rus. Din inițiativa sa în anul 1851 Consiliul central rus a fost lichidat.

6 **Evenimentele revoluționare din Bucovina de Nord și Transcarpatia.** În timpul revoluției din anii 1848-1849 în Nordul Bucovinei s-a întărit mișcarea țărănească. Acest lucru s-a datorat faptului că proprietarii de pământuri s-au opus reformei agrare din anul 1848. În multe zone organizatori ai protestelor au devenit deputații reistagului aleși de pe aceste circumscriptii. În special, printre ei s-a evidențiat liderul revoltei huțule din anii 1843-1844 L.Kobâlțița. O anvergură deosebită mișcarea țărănească a dobândit-o la sfârșitul anului 1848 - începutul anului 1849.

În anii revoluției au început să apară semnele trezirii conștiinței naționale ale populației ucrainene. Țăranii ucraineni în timpul rebeliunilor cereau să li se permită să deschidă pe cont propriu școli pentru educația copiilor lor în limba maternă. Ei au declarat că recunosc Consiliul principal rus și susțin acțiunile lui. La 1 noiembrie 1848 la inițiativa țăranilor deputați ai Reihstagului a avut loc o adunare a reprezentanților tuturor comunităților țărănești din localitate, care s-au exprimat pentru ca Bucovina să fie împreună cu Galiția. Însă, puterea nu a luat în considerare dorințele poporului și conform constituției din anul 1849, a declarat Bucovina ținut de coroană, ca urmare aici a crescut puterea boierilor-proprietari români.

În perioada anilor 1848-1849 evenimentele revoluționare au cuprins Transcarpatia. La început rusinii transcarpatici salutau revoluția ungară, sperând că vor obține autonomia în componența Ungariei independente. Dar când liderii revoluției au negat dreptul la autodeterminare al popoarelor non-ungare, rusinii transcarpatici au refuzat să-i susțină și au rămas fideli Habsburgilor.

Un mare efort pentru trezirea rusinilor a depus Alexandru Duhnovyci. În anii 1850-1852 el a organizat lansarea a trei almanahuri literare „Felicitările rusinilor”, în revistele galițiene a publicat numeroase articole despre viața rusinilor transcarpatici, a scris manuale pentru ei și opere de artă. Un fel de imn național, pe care îl cunoșteau toți rusinii transcarpatici, a devenit poezia „Eu sunt rusin”, care conținea următoarele rânduri:

Eu sunt Rusin, am fost și voi fi,
M-am născut Rusin,
Neamul meu cinstit nu-l voi uita,
Voi rămâne fiul lui.

Alexandru Duhnovyci

În anii revoluției în Transcarpatia s-a răspândit ideea de unire a acesteia cu Galiția de Est și Bucovina de Nord într-o unitate administrativă autonomă separată a Imperiului. Pentru prima dată gânduri despre reunificarea pământurilor ruse a exprimat savantul și preotul Alexandru Duhnovyci (1803-1865) în articolul „Starea rusinilor în Ungaria”, care a fost publicat în anul 1849 în ziarul „Steaua galițiană”. Această idee a fost împărtășită și de savantul și activistul social-politic din Transcarpatia Adolf Dobrianskiy (1817-1901). Împreună cu A. Duhnovyci el a stabilit legături cu Consiliul principal rus. În ianuarie 1849 delegația transcarpatică condusă de A. Dobrianskiy, a înmănat împăratului o petiție cu cererea de a uni Galiția de Est, Bucovina de Nord și Transcarpatia într-o formațiune administrativă unică. După aceasta transcarpaticii de mai multe ori s-au adresat cu o astfel de cerere, dar guvernul imperial nu a satisfăcut dorința rusinilor.

Adolf Dobrianskiy

! **Concluzii.** Apariția Consiliului principal rus a devenit un moment culminant al mișcării naționale ucrainene pe pământurile vest-ucrainene. Pentru prima dată ucrainenii au creat organul lor propriu de autoadministrare comunală, care a prezentat un program politic.

► La congresul Slav de la Praga rusinii galițieni au obținut recunoașterea lor ca reprezentanți ai poporului ucrainean. Acordul, la care au ajuns în timpul congresului Slav a rămas unica dovadă din secolul al XIX-lea referitor la posibilitatea înțelegerii polono-ucrainene bazate pe drepturi egale.

? Determinați pe scurt contribuția în istoria Ucrainei a personalităților prezentate.

► Dovada unui nou nivel al conștiinței politice a ucrainenilor din vest a devenit ideea reunificării Galiției de Est, Bucovinei de Nord și Transcarpatiei într-o unitate administrativă autonomă.

Întrebări și sarcini

1. Când s-a format Consiliul principal rus? 2. Cine a fost primul președinte al Consiliului principal rus? 3. Ce denumire avea acordul polono-ucrainean, semnat în timpul congresului Slav de la Praga? 4. Câți deputați din Galiția au fost aleși în Reichstag? 5. Cu ce -a terminat revolta de la Lviv din anul 1848? 6. Cine din activiștii sociali din Transcarpatia pentru prima dată a propus ideea de unificare a Transcarpatiei, Galiției de Est și a Bucovinei de Nord într-o singură unitate administrativă?
7. Cum s-au început evenimentele revoluționare în Galiția de Est? 8. Cum au fost eliminate rămășițele relațiilor feudale de pe pământurile vest-ucrainene? 9. Caracterizați participarea ucrainenilor la Congresul Slav. 10. Ce evenimente au avut loc în Galiția de Est în etapa finală a revoluției? 11. Ce caracteristici noi au apărut în mișcarea țărănească din Bucovina de Nord în anul 1849? 12. Ce fenomene noi erau specifice pentru mișcarea ucraineană în Transcarpatia din această perioadă?
13. Caracterizați activitățile consiliului principal rus conform planului: 1) condițiile apariției; 2) data formării; 3) președintele Consiliului; 4) componența Consiliului; 5) activitățile; 6) semnificația istorică. 14. Uniți-vă în grupuri mici și discutați, care au fost rezultatele și semnificația istorică a evenimentelor din anii 1848-1849 pentru pământurile vest-ucrainene.
15. Cu ajutorul unor surse suplimentare alcătuiți un portret istoric al lui G. Iahimovici, A. Duhnovici, A. Dobrianskiy (la alegere).

LUCRARE PRACTICĂ. ALMANAHUL “RUSALKA DNISTROVAYA”. MATIȚA GALIȚIANO-RUSĂ

- 1. Când a fost înființată “Troika rusă”? 2. Cine intra în componența “Troiceii ruse”? 3. Când și în ce mod a fost format Consiliul principal rus? 4. Numiți principalele activități ale Consiliului principal rus.

 Scopul: stabilirea însemnătății almanahului “Rusalka Dnistrovaya” și a Matiței galițiano-ruse în desfășurarea mișcării naționale ucrainene pe pământurile Ucrainei de Vest.

Sarcini de pregătire pentru lucrarea practică: repetați din manual materialul despre înființarea și activitatea "Troicii ruse" (§8, p.4) și Consiliului principal rus (§9, p.2)

Mersul lucrării

1. Faceți cunoștință cu materialul și rezolvați exercițiile.
2. Formați grupuri mici și faceți fiecare grup concluzii conform scopului lucrării

Almanahul "Rusalka Dnistrovaya"

Almanahul "Rusalka Dnistrovaya" a văzut lumina tiparului în anul 1836. La baza almanahului erau operele incluse mai înainte în culegerea "Steaua" pregătită de "Troika rusă" în anul 1834.

Almanahul "Steaua" conținea cântece populare, lucrările membrilor societății, materiale istorice și publicistice. Principalele idei ale lucrării erau:

- condamnarea asupritorilor străini ai ucrainenilor și cântarea luptei eroice de eliberare națională;
- slăvirea liderilor naționali – luptători pentru eliberarea națională și socială a poporului;
- recunoașterea existenței unui popor ucrainean unic, care din cauza asuprii de către imperii este divizat prin frontiere de stat;
- apelul către patrioții ucraineni să lupte pentru unirea rusinilor galițieni cu ucrainenii nadnipreni.

Încercarea de-a edita almanahul "Steaua" s-a ciocnit de opunerea atât din partea guvernatorilor austrieci, cât și cercurilor conservative ale clerului greco-catolic. Ediția a fost interzisă de cenzurile din Viena și Lviv.

Căutând un mijloc de editare al almanahului, membrii "Troiei ruse" au exclus operele care prin conținutul lor îi iritau cel mai mult pe cenzori, schimbându-i și denumirea în "Rusalka Dnistrovaya". Mai târziu I. Vahylevici s-a înțeles cu prietenii săi, adepți ai ideii renașterii slave, despre editarea almanahului în Pesta (capitala de atunci a Ungariei) cu un tiraj de o mie de exemplare. Apariția "Rusalkăi Dnistrovaya" a trezit nemulțumiri la Viena și Lviv. Întreaga ediție a almanahului a fost confiscată și distrusă. S-a reușit salvarea doar a 200 de exemplare.

Apariția "Rusalkăi Dnistrovaya" a însemnat evenimentul de bază nu numai în activitatea "Troicii ruse", dar și întregii mișcări naționale din Galiția de Est.

Muzeul almanahului "Rusalka Dnistrovaya"
la Lviv, în clopotnița bisericii Sf. Duh

Stampila societății Matia galițiano-rusă

După spusele lui M. Șașkevici almanahul urma “să renască cu o forță nouă gloria rusă, puterea rusă”. Prin conținutul său el demonstra ferm diferențierea rusinilor galițieni de ruși și polonezi, legătura lor cu ucrainenii nadnipreni. “Rusalka Dnistrovaya” a pus bazele noii literaturi naționale ucrainene pe pământurile vest-ucrainene.

Editarea almanahului a însemnat un fel de bilanț al activității “Troitei ruse”. Din cauza presiunilor și urmărilor societatea s-a destrămat. Almanahul “Rusalka Dnistrovaya” a rămas interzis până în anul 1848.

- ? 1. Proclamându-se pentru interzicerea “Rusalkăi Dnistrovaya” reprezentanții clerului greco-catolic galițian afirmau că, “amintirea despre evenimentele istorice triste, legate de asuprirea politică și religioasă ar trezi sentimente amare...” Directorul departamentului poliției din Lviv, făcând publice cauzele refuzului acordării dreptului de publicare de către puterea austriacă din provincie, declara: “Destule bătaii de cap ne dau polonezii, iar acești apucați încearcă să reînvie națiunea rusină demult așezată în sicriu “. Din ce cauză conform părerilor voastre clerul greco-catolic care a pus bazele renașterii naționale în ținut, s-a proclamat împotriva editării almanahului? Putem vedea în refuzul autorităților austriece recunoașterea similară a meritelor “Troitei ruse”? De ce? 2. Ca deviză a “Rusalkăi Dnistrovaya” autorii au ales cuvintele unuia din reprezentanții renașterii naționale cehe și slovace I. Collar “Nu atunci când ochii sunt triști, ci când mâinile-s iscusite, înflorește speranța”. Explicați care era îndemnul membrilor “Troitei ruse” pentru cititorii almanahului. 3. Cum înțelegeți cuvintele lui M. Șașkevici că “Rusalka Dnistrovaya” urma “să renască cu o forță nouă gloria rusă, puterea rusă”? 4. În ce constă din punctul vostru de vedere importanța “Rusalkăi Dnistrovaya” pentru desfășurarea renașterii naționale ucrainene? 5. Despre apariția “Rusalkăi Dnistrovaya” I. Franko scria, că ea “a fost la timpul său un fenomen absolut revoluționar”. Explicați caracteristicile redate bazându-vă pe materialul lecției.

Matița galițiano-rusă

Societatea cultural-educatională Matița galițiano-rusă a fost înființată la Lviv pe 16 iulie 1848. Ca exemplu pentru ea au fost alese “matiiile” înființate de cehi și slovaci Scopul său principal societatea îl vedea în efectuarea activității de editare și educație, dezvoltarea învățământului în Galiția de Est. Primul președinte al Matiței galițiano-ruse a fost preotul Mihaylo Kuzemskii (1809-1879). Din anii 60 ai sec. XIX societatea a devenit adeptul ideilor filorusismului, care nega existența poporului ucrainean și limbii ucrainene. Până la mijlocul anilor 80 ai sec. XIX. Societatea a publicat mai mult de 80 de cărți, inclusiv manuale, lucru pe meserii și pedagogie. Organul de tipar al Matiței galițiano-ruse era “Culegera științifică”. Din a doua jumătate a anilor 80 ai sec. XIX societatea a decăzut treptat și în cele din urmă a încetat să mai existe în anii 30 ai sec. XX.

- ? Appreciați rolul și contribuția matiței galițiano-ruse în mișcarea națională ucraineană din Ucraina de Vest.

Generalizarea cunoștințelor la capitolul II

1. Alcătuți o listă cu evenimente din istoria pământurilor vest-ucrainene de la sfârșitul sec. XVIII - prima jumătate a sec. XIX pe care le considerați cele mai importante. Justificați alegerea.
2. Numiți personalitățile proeminente ale pământurilor vest-ucrainene din acele vremuri. Care este contribuția lor în istoria Ucrainei din această perioadă?
3. Explicați sensul conceptelor și termenilor: Ținut de coroană, Regatul Galiției și Lodomeriei, rutean, deznaționalizare, oprișci, "deșteptător", "Troiața rusă", "Rusalca dnistrovaya", "Primăvara popoarelor", revoluție, Consiliului principal rus, "Steaua galițiană" Matia galițiano-rusă, Soborul rus, consiliul central popular.
4. Îndepliniți însărcinările pe harta istorică: 1) comparați teritoriul de așezare a ucrainenilor din vest la sfârșitul sec. al XVIII-lea – prima jumătate a sec. al XIX-lea cu granițele moderne ale Ucrainei; 2) descrieți orânduirea teritorial-administrativă stabilită pe teritoriul Ucrainei de Vest de către Imperiul Austriac; 3) Dezvăluți particularitățile specializării agrare ale regiunilor vest-ucrainene; 4) arătați locurile desfășurării celor mai ample proteste sociale în regiune; 5) arătați localitățile legate de renașterea națională ucraineană pe pământurile vest-ucrainene, explicați rolul lor.
5. Discutați în grupuri mici și prezentați concluziile clasei: 1) impactul reformelor

„Crucea libertății“ în cinstea lichidării iobăgiei în Galicia în anul 1848.

Mariei Theresa și al lui Iosif al II-lea în viața regiunii și începutului renașterii naționale ucrainene; 2) particularitățile stării social-economice ale pământurilor vest-ucrainene; 3. Caracterul și particularitățile începutului renașterii naționale ucrainene în regiune; 4) impactul revoluției din anii 1848-1849 asupra dezvoltării mișcării naționale ucrainene.

6. Comparați: dezvoltarea social-economică a pământurilor ucrainene din componența Imperiilor Rus și Austriac cu statele europene din acea perioadă; 2) obiectivele, formele de manifestare și realizările mișcărilor naționale pe pământurile ucrainene din componența Imperiilor Rus și Austriac și țările Europene, în perioada revoluțiilor din anii 1848-1849.

 **Exerciții-
test
online**

CAPITOLUL III. CULTURA ÎN UCRAINA la sfârșitul sec. XVIII – prima jumătate a sec. XIX

§ 10. Cultura Ucrainei. Dezvoltarea învățământului, științei și literaturii

- ▶▶ 1. Care au fost caracteristicile dezvoltării culturii pe pământurile ucrainene în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea? 2. Cum se dezvolta învățământul în această perioadă pe pământurile ucrainene? 3. Care au fost principalele realizări ale științei Ucrainene din această perioadă? 4. Numiți personalitățile renumite ale literaturii ucrainene din a doua jumătate a sec. XVIII și lucrările lor.

Condițiile de dezvoltare a culturii pe pământurile ucrainene *. Conținutul principal al schimbărilor care au avut loc în dezvoltarea culturală a acestei perioade era formarea culturii ucrainene moderne. Acest proces a fost în mare măsură corelat cu renașterea națională ucraineană. O influență semnificativă asupra culturii a avut-o aflarea pământurilor ucrainene sub conducerea imperiilor Austriac și Rus. Asupra dezvoltării ei în mod negativ au acționat lipsa de statalitate proprie, asuprirea națională, granițele imperiale, care despărțeau teritoriul ucrainean unic din punct de vedere etnic.

În Nadiprovția politica cultural-națională a Imperiului Rus, față de ucraineni combina acțiunile de rusificare și asimilare culturală, care erau înfăptuite prin mijloace administrative violente. Ucraina Nadipriană sub conducerea rusă se prefăcea în una din provinciile obișnuite ale imperiului. Ca urmare a acestui fapt și a lipsei condițiilor pentru a se realiza în patrie, mulți ucraineni talentați erau nevoiți să caute posibilități mai bune în capitalele imperiale. De aceea, multe realizări ale personalităților culturale ucrainene din acelea timpuri erau atribuite culturii ruse.

În condiții destul de complicate se dezvolta cultura pe pământurile vest-ucrainene, subordonate Habsburgilor austrieci. Ucrainenii sufereau din cauza germanizării, care se combina cu polonizarea în Galiția de Est, maghiarizarea în Transcarpatia și românilizarea în Bucovina de Nord. Biserica greco-catolică se opunea denaționalizării și asimilării galițienilor și a ucrainenilor transcarpatici. Deoarece pentru pământurile vest-ucrainene care se aflau în componența Imperiului Austriac se păstra o poziție secundară în raport cu alte provincii, personalitățile culturale rusine, ca și frații lor din Nadiprovția, erau nevoiți să caute posibilități de a-și demonstra capacitățile în afara patriei. Însă, situația generală în ținut era mai favorabilă pentru dezvoltarea culturii datorită reformelor Mariei Theresa și ale lui Iosif al II-lea decât cea care existentă în Nadiprovția.

O influență semnificativă asupra tuturor sferelor vieții publice și, în special, asupra culturii a avut-o începutul revoluției industriale. Ea a dus la schimbări în formele de învățământ, legate de creșterea necesității diferitor specialiști în diverse profesii. În știință, un număr semnificativ de descoperiri erau de natură aplicativă, cauzate de necesitățile vieții de atunci. Scriitori și pictorii în lucrările lor apelau la noile fenomene ale dezvoltării sociale.

7 **Învățământul.** La sfârșitul secolului XVIII în Nadniprovia situația în sfera învățământului primar era dificilă. În urma sărăcirii țăranilor se închideau școlile, iar guvernul nu se îngrija de soarta lor. Conform reformei imperiale a sistemului de învățământ în anul 1803, în Nadniprovia erau formate instituții de învățământ de trei tipuri. Școlile parohiale primare, unde predau numai legea lui Dumnezeu, aritmetica și gramatică erau destinate pentru copiii reprezentanților claselor inferioare. Școlile primare județene erau destinate pentru copiii „negustorilor, meseriașilor și a altor locuitori din mediul orășenesc”. În gimnaziile învățau copiii nobililor, funcționarilor și a negustorilor bogați. În anul 1850 în toate școlile primare a Nadniproviei învățau doar 67 mii de elevi. Marea majoritate a populației rămânea analfabetă.

Studiile medii acordau gimnaziile, învățământul în care era cu taxă. Numai absolvirea lor acorda dreptul de admitere la universități sau la serviciu de stat. Provenienții din rândurile țăranilor iobagi la gimnaziile și universități nu erau acceptați. În prima jumătate a secolului XIX în Nadniprovia activau 19 gimnazii în care învățau 4 mii de elevi.

La începutul secolului XIX în Nadniprovia au apărut primele școli profesionale - școli de meserii, școli medicale, școli de industrie maritimă, grădinărit, vinificație, apicultură și altele.

Singura instituție superioară de învățământ ne bazată pe starea socială până în anul 1817 a rămas academia Kievo-Movileană. Printr-o hotărâre specială a guvernului din același an 1817 ea a fost lichidată iar în loc înființată academia teologică, care acorda numai studii teologice superioare.

Prima instituție superioară de învățământ de tip nou - universitate - a fost deschisă, după cum știți, în anul 1805 la Harkov. Ea avea facultăți de litere (de istorie și filologie), juridică, matematică și de medicină. În perioada anilor 1805-1851 aici au obținut studii superioare 2,800 de persoane. În anul 1834 a fost deschisă universitatea Sf. Vladimir din Kyiv, care avea facultăți de filosofie și de juridică.

Studiile universitare durau patru ani.

O verigă de legătura între instituțiile superioare și medii de învățământ erau liceele, care în cursul lor de nouă ani combinau programele de gimnaziu și universitate: liceul Volyn în Kreme-neț (1805), liceul Richelieu din Odesa (1818),

Universitate (din latină - întreg) - instituție superioară de învățământ și știință, în componența căreia intrau câteva facultăți, unde se predă o serie de discipline științifice înrudite.

Prima clădire a liceului Richelieu

Gimnaziul științelor superioare

? În care orașe ale Ucrainei Nadniprene se aflau școlile reprezentate în ilustrații?

Gimnaziul de știință superioară în Nijin (1820).

Folosirea limbii ucrainene în toate instituțiile de învățământ din Nadiprovia era interzisă.

Pe pământurile vest-ucrainene schimbări în sistemul de învățământ au avut loc datorită reformelor Mariei Theresa și lui Iosif al II-lea. În anul 1774 a fost adoptată legea despre învățământul primar obligatoriu pentru copiii de 5-12 ani. Ei aveau dreptul de a învăța în limba lor maternă. Ulterior s-a introdus un nou sistem de învățământ, prin care școlile au fost împărțite în gimnazii de diferite tipuri.

Absolvirea gimnaziului, în care se obțineau studii medii, acorda posibilitatea de a studia mai departe în instituțiile superioare de învățământ – universități și academii. În toate instituțiile de învățământ, cu excepția celor primare, studiul se efectua în limba germană. Statul nu finanța instituțiile de învățământ, ele se întrețineau pe contul populației și al comunităților locale.

În Galiția de Est rusinii erau obligați să se opună încercărilor polonilor de a face școlile primare polone. Însă aceștia au obținut în anul 1805 de la puterea austriacă adoptarea unei hotărâri de transferare a tuturor școlilor primare din ținut sub controlul bisericii romano-catolice. Ca urmare, s-a intensificat polonizarea învățământului primar în Galiția. Marea majoritate a copiilor țăranilor rusini din cauza situației financiare dificile a părinților nu frecventau deloc școala. În anul 1841 în școlile primare din Galiția învățau doar 14% din copiii de vârstă școlară.

În Bucovina avea loc românizarea sistemului de învățământ. Studiile se efectua în limbile română și germană, limba ucraineană în școli nu era permisă. În anul 1850 în localitate activau 55 de școli.

În Transcarpatia datorită eforturilor bisericii greco-catolice exista cel mai bun sistem de învățământ primar popular din regiune. La sfârșitul sec. XVII – începutul secolului al XIX-lea aici activau aproximativ 300 de școli, care se întrețineau de comunitățile bisericesti și predarea în care se îndeplinea în limba rusină populară. În toate celelalte

școli al ținutului se folosea limba maghiară, ceea ce împiedica studierea în ele a copiilor rusinilor. Guvernul ungar introducea insistent maghiarizarea în Transcarpatia. Conform legii din anul 1844, în toate tipurile de școli ale ținutului se introducea limba maghiară.

Studii medii complete pe pământurile vest-ucrainene puteau fi obținute în gimnazii. În anii 40-50 ai secolului XIX în Galiția de Est activau opt gimnazii, în Bucovina de Nord – una, în Transcarpatia - nouă. Instituțiile superioare de învățământ erau universitatea din Lviv (fondată în anul 1661, reconstruită în 1784), academia Reală (de comerț 1817) și academia Tehnică (1844). Predarea se realiza în limbile latină și germană. Cu toate acestea, pentru studenții rusini pe lângă universitatea din Lviv în anii 1787-1809 activa „Institutul Rus”, unde științele se predau în limba bisericească slavonă.

Revoluția din anii 1848-1849 a contribuit la unele schimbări în situația învățământului pe pământurile vest-ucrainene. În această perioadă aici au început să se deschidă școli duminicale pentru adulți, la care studiul se efectua în limba ucraineană. În Galiția era 60 de asemenea școli, în Transcarpatia - nouă. Pe contul creșterii perioadei de învățământ în școlile primare de trei ani au fost create școlile reale inferioare, unde elevilor li se făcea cunoștință cu bazele agriculturii, grădinaritului, apiculturii etc.

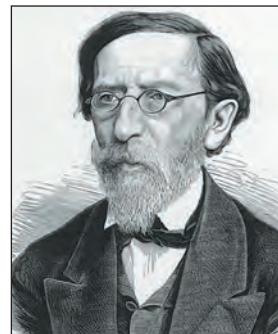
8 Știința. Prima jumătate a secolului XIX a devenit o perioadă de realizări semnificative a savanților ucraineni în domeniul științelor naturale. La dezvoltarea astronomiei a contribuit înființarea observatorilor astronomici în Harkov (1808), Nikolaev (1821) și la Kiev (1845). Observații interesante ale fenomenelor cerești au fost făcute de profesorul universității din Harkov Timofei Osipovskiy (1765-1832). El a fost de asemenea un matematician remarcabil și a creat „Cursul de matematică”, alcătuit din trei volume care timp de decenii a rămas manualul principal al acestei discipline. Matematicianul Mihailo Ostrogradskiy (1801-1861) pentru merite deosebite a fost ales membru al academiilor de științe din Roma, Torino, Paris și Sankt Petersburg.

Om de știință și enciclopedist Mihailo Maksimovici (1804-1873) a devenit primul rector al universității din Kyiv. El a fost autorul manualelor pentru studenți „Bazele biologiei” și „Bazele zoologiei”, a lucrărilor „Gânduri despre natură”, și “ Taxonomia plantelor ”. M.Maksimovici a tradus în limba ucraineană „Cuvânt despre oastea lui Igor”, a alcătuit trei culegeri de cântece populare ucrainene, a efectuat cercetări ale istoriei Kyivului, Poltavei, Pereyaslavului și altor orașe ucrainene.

Un rol important în dezvoltarea științei chimice au jucat lucrările profesorilor universității din Harkov Aleksei Hodnyev (1818-1883) și Mykola Beketov (1827-1911). Din inițiativa lui V. Karazin în anii 1812-1830 au fost deschise stații meteorologice la Harkov, Kiev, Mykolaiv și Poltava, datorită cărora regulat se monitorizau condițiile meteorologice. Un rol semnificativ în dezvoltarea botanicii, grădinăritului și agronomiei l-au jucat cercetările științifice în grădinile botanice, care, în această perioadă au fost înființate la Kyiv, Odesa, Kremenciug, Harkov și Yalta. Pe pământurile vest-ucrainene o grădină botanică mare exista în universitatea din Lviv

Mihailo Maksimovici

Se dezvoltă cu succes știința medicală. Fondatorul oftalmologiei chirurgicale ucrainene a devenit profesorul universității din Kyiv Vladimir Karavaev (1811-1892). Profesorul de la universitatea din Harkov Mykola Ellinskyy (1796-1855) a scris un manual în două volume despre baza chirurgiei, pe baza căruia studenții de la universitățile și academiile medicale din Imperiului Rus au învățat o perioadă lungă de timp.

În instituțiile superioare de învățământ ale Imperiului Rus și în țările Europei de Vest lucrau mulți savanți ucraineni din Transcarpatia. Director al institutului principal pedagogic din Sankt-Petersburg era profesorul Vasiliy Kukolnik (1785-1821), care preda aici cursuri de drept, fizică, chimie și agronomie. Profesorul Petro Lodii (1764-1829) combina predarea logicii, filosofiei morale și dreptului cu directoria la colegiul comercial din St. Petersburg. Mihailo Baludyanskiy (1769-1847) preda științe politice și a fost primul rector al universității din St. Petersburg. De activitatea universităților de la Lviv și Cracovia a fost legat Ivan Zemancika (?- după 1822) din Transcarpatia. El a fost profesor, decan și rector al universității din Lviv, mai târziu - profesor la universității din Cracovia. În „Institutul Rus” de la universitatea din Lviv, el a predat studenților rusini fizica și matematica în limba populară.

De dezvoltarea științei sunt legate apariția centrelor de cercetare, care au contribuit la activitatea cercetărilor savanților și la popularizarea ideilor lor. Primul centru de cercetare - societatea Filotehnică din Harkiv (1811-1818) – a fost înființat de V. Karazin în Nadniprovia. În anii 1812-1829 pe lângă universitatea din Harkov activa Societatea științelor. Cercetările arheologice au devenit principala direcție de activitate a Comitetului temporar, care a fost creat la Kyiv pentru cercetarea antichității (1835-1845). Arheologii amatori, care făceau parte din ea, au găsit fundamentul bisericii Deseatina și ruinele porților de Aur din Kyiv.

i

Библиотека și музеул Ossolinski din Lviv.
Imagine din sec. XIX.

tă de lucrările lui I. Kotlyarevskiy, P. Hulak-Artemovskiy, G. Kvitka-Osnovyanenko. Urmău estetica romantismului și romanticii din Harkov (L. Borovkovskiy A. Metlynskiy, M. Kostomarov, etc.) și membrii „Troicii ruse” (I. Holovatskiy, I. Vahylevyci, M. Șașkevyci), în Transcarpatia - A. Duhnovyci. Apogeul romantismului este considerată opera lui T. Șevcenko, P. Kuliș. În stilurile clasic și romantic și-a scris lucrările E. Hrebinka.

Clasicismul - una dintre principalele direcții a literaturii și artei europene din sec. XVII - începutul sec. XIX, model pentru care a fost arta clasică (greacă veche și antică romană).

Romantismul - direcție în literatura și arta europeană, care a apărut la sfârșitul sec. XVIII în Germania, Marea Britanie și Franța. El atrage atenția asupra lumii interioare a omului; imaginea sa principală este o dorință neatinsă, un ideal.

Burlesk - poezie comică.

Travesti - poezie umoristică aproape de parodie.

„Ostașul Șelmenko”, și alte lucrări.

Cel mai mare centru cultural, educațional și științific pe pământurile vest-ucrainene a fost „Ossolineum” (instituția populară în numele lui Ossolinski) din Lviv, înființat de istoricul și filantropul polon Josef Ossolinski în anul 1817. În el se păstrau arhivele nobilimii polone, colecții de arme, tablouri, sculpturi, monumente arheologice etc. În componența „Ossolineumului” intrau, de asemenea, o bibliotecă mare, tipografie și muzeu.

9 Literatura. În literatura și arta artistică ucraineană din acea perioadă, direcțiile de artă principale au fost clasicismul și romantismul. Dezvoltarea clasicismului era lega-

Ivan Kotlyarevsky (1769-1838) era un specialist al genului literar burlesco-travestit și fondatorul literaturii ucrainene moderne scrise în limba populară. Cariera sa literară a început în jurul anului 1794, cu prelucrarea poeziei poetului roman Virgil „Eneida”. Prima ediție parțială a lucrării a apărut în anul 1798, ediția deplină - în anul 1842. Apariția ei a marcat începutul unei ere noi în literatura ucraineană, a cărei limbă veche a fost înlocuită definitiv cu cea populară.

Creator al prozei ucrainene noi a fost numit Grigoriy Kvitka-Osnovyanenko (1778-1843). Condeiului său îi aparțin povestirile „Pan Halyavskiy”, „Diplomații ucraineni”, „Mariusya”, „Oksana”, „Fata-cozир”, piese „Pețirea în Gon-

În unele dintre ele autorul a făcut haz de neajunsurile naturii umane, iar în altele – s-a adâncit în realitățile amare ale vieții satului ucrainean, cu căldură mare portretiza viața cotidiană a țăranilor.

În creația lui Petro Gulak-Artemovskiy (1790-1865) umorul și satira aveau o formă dură de critică despre nedreptatea socială. Numele lui, a triumfat datorită alcătuirii fabulelor. Lucrarea lui cea mai faimoasă a fost fabula „Domnul și câinele”, în care autorul a descris viața oribilă a iobagilor ucraineni.

Cercetătorul și activistul public austriac din a doua jumătate a sec. al XIX-lea K.E. Franțoz despre creația lui P. Gulak-Artemovskiy

... după anul 1816 a reușit să editeze unele din tablourile sale umoristice despre viața populară... Petro Gulak-Artemovskiy. Ei au fost nevinovați, sau cel puțin păreau așa. Atunci când, de exemplu, poetul în fabula sa „Domnul și câinele” descrie suferința câinelui, care ca o recompensă pentru fidelitate capătă numai bătaie și chiar nici nu îndrăznește să latre, se părea foarte amuzant, dar în același timp, a fost o alegorie amara, pe care toată lumea o înțelege. Nu vom pune această întrebare aici, dacă a înțeles acest lucru și guvernul...

1. Ce a vrut să spună, potrivit părerii cercetătorului, Gulak-Artemovskiy în fabula „Domnul și câinele”? 2. Cât de importantă, după opinia voastră, a fost creația lui P. Gulak-Artemovskiy pentru societatea ucraineană de atunci?

Scriitorul Evhen Hrebinka (1812-1848) a devenit faimos cu fabulele sale („Proverbe Maloruse”), care datorită expresiei laconice, limbajului potrivit și culorii naționale sunt printre cele mai bune din literatura ucraineană. De asemenea, el a scris și poezii, proză, a tradus poemul lui A. Pușkin „Poltava”.

Un loc important în literatura ucraineană ocupă creația lui Panteleimon Kuliș (1819-1897). El a scris primul roman istoric ucrainean „Rada neagră”, poemele istorice „Ucraina”, „Nastunya”, „Kumeyky”, „Solonyța”, „Petreceri mari” și altele. Un loc deosebit printre ele îl ocupă poemul „Ucraina”. O mare importanță a avut traducerea în limba ucraineană a Bibliiei.

Nikolai Gogol (1809-1852) prin creația sa pentru mulți din acea perioadă și pentru generațiile următoare a devenit un exemplu de scriitor, care printr-o satiră usturătoare asupra orânduirii existente și-a asigurat un loc de cinste printre clasicii literaturii mondiale. Anume acestei teme i-au fost consacrate comedia socială „Revizorul” și poemul-dramtic „Suflete moarte”. Într-o nuanță specifică ucraineană sunt colorate povestirile sale „Serile în cătunul din apropierea Dicancai” și „Taras Bulba”.

Punctul de vârf al dezvoltării literaturii ucrainene este considerată creația lui T. Șevcenko (1814-1861), care a devenit nu numai clasicul, dar și mândria națională a poporului ucrainean. El a scris culegerea de poezii „Kobzar” (1840), poemul „Haydamacii” (1841), culegerea „Trei ani”, povestirile „Muzicianul”, „Pictorul”, „Gemenii”, „Kăpitana”, drama „Nazar Stodolya”. La sfârșitul vieții sale, el a creat o serie de poeme, care au devenit un model al liricii pastorale și celei de dragoste.

Pe pământurile vest-ucrainene au pus bazele noii literaturi ucrainene, membrii „Troicii Ruse”. Ca fiind cel mai talentat dintre ei era recunoscut M.Șașkevyci. Conținutul lucrărilor sale („Dorul”, „Disperare”, „Vesnivka” „Pidlisya”) avea mai mult nuanță tristă, care deseori se combina cu apeluri naționale.

Unul dintre cei mai talentați poeți vest-ucraineni era considerat Mykola Ustianovyci (1811-1885). În creația sa se întâlnesc multe poezii, balade și cântece. Peisajele romantice ale vieții din Carpați sunt redată în nuvelele «Răzbunarea verhovineanului» «Joa Mare».

! **Concluzii.** La sfârșitul sec. XVIII – în prima jumătate a sec. XIX dezvoltare aculturii ucrainene se petrecea sub influența fenomenelor culturale vest-ucrainene și politicii, desfășurate pe terenurile ucrainene de către imperiile Austriac și Rus.

▶ În învățământ guvernul imperial a efectuat unele reforme, care aveau ca scop principal schimbarea lui în funcție de necesitățile timpului. Situația în domeniul învățământului pe pământurile vest-ucrainene în urma reformelor școlare a Habsburgilor era ceva mai bună decât în Nadniprovia.

▶ Realizările științifice ale acestei perioade au însemnat o manifestare de nivel înalt a posibilităților savanților ucraineni. Pe parcursul primei jumătăți a sec. XIX a apărut o nouă literatură ucraineană, care a avut o contribuție semnificativă în formarea culturii naționale, devenind un factor important în formarea națiunii ucrainene.

? Întrebări și sarcini

1. Pentru reprezentanții căror stări erau prevăzute școlile primare județene conform reformei din anul 1803? 2. Numiți instituțiile superioare de învățământ de pe pământurile vest-ucrainene. 3. Care au fost realizările științifice a lui T. Osipovskiy? 4. Când a fost creat „Ossolineum” în Lviv? 5. Ce este clasicismul? 6. Ce poezii de G. Kvitka-Osnovyanenko cunoașteți?

▶ 7. Descrieți caracteristicile dezvoltării culturii ucrainene în această perioadă. 8. Comparați dezvoltarea învățământului în Nadniprovia cu cel de pe pământurile vest-ucrainene.

9. Descrieți realizările științei ucrainene din această perioadă. 10. Cum avea loc formarea literaturii ucrainene noi?

- ★ 11. Realizați o discuție cu privire la problema „Poate fi considerat sfârșitul sec. XVIII – prima jumătate a sec. al XIX-lea o epoca de înflorire a literaturii ucrainene?”. 12. Îndepliniți tabelului „Cultura ucraineană la sfârșitul sec. XVIII - începutul sec. XIX”.

Sfera culturii	Principalele realizări	Figuri proeminente

- ★ 13. Istoricul român Mircea Eliade scria: „Nu poți fi om fără a fi creația unei culturi.” Explicați, cum înțelegeți voi, părera lui pe baza materialelor culturii ucrainene din acea perioadă.

§ 11. Cultura Ucrainei. Dezvoltarea teatrului, muzicii, artei plastice, arhitecturii

- ▶▶ 1. Cum se dezvoltă teatrul ucrainean în a doua jumătate a sec. XVIII? 2. Numiți principalele succese ale muzicii ucrainene în această perioadă. 3. Care lucrări plastice sau sculpturi, create în a doua jumătate a sec. XVIII pe pământurile ucrainene, cunoașteți? 4. Numiți monumentele marcante ale arhitecturii ucrainene din acea perioadă.

1 Teatrul. Arta teatrală din cele mai vechi timpuri s-a bucurat de popularitate pe pământurile ucrainene. În prima jumătate a sec. XIX în Nadniprovia, pe lângă conacurile moșierești, conform modei acelor vremuri au apărut mai multe teatre în care jucau actori iobagi. Printre cele mai cunoscute erau teatrele iobage de pe moșia lui G. Troșynskiy din satul Kibânți ținutul Poltavei și cel din satul Kacianivka din gubernia Cernighov care-i aparținea moșierului G. Tarnovskiy. În conacul lui Tarnovskiy la spectacole teatrale deseori asistau M. Gogol, M. Markevyci, M. Maksimovyci și alții.

Teatrul iobag a fost schimbat de cel amator (tip de teatru popular). Trupe teatrale cunoscute activau în Poltava, Harkiv, Nijin, Kremenciuk și alte orașe. După limba în care erau ținute spectacolele și repertuarul peselor, nici teatrele iobage nici cele amatoare nu puteau fi numite ucrainene.

Teatrul profesionist ucrainean a luat naștere în mediul colectivelor teatrale amatoare. În anul 1791, în Harkiv a fost construită o încăpere specială pentru petrecerea spectacolelor teatrale. Aici de două ori pe săptămână se țineau spectacole în care la început jucau tineri-amatori din cancelaria de gubernie. Cu timpul din rândurile lor s-a format o trupă teatrală stabilă care a luat tetrul în întreținerea sa. De atunci actorii profesioniști ai teatrului din Harkiv au început să primească pentru activitatea lor salariu. În anul 1818 la Poltava din inițiativa guvernatorului general al Malorusiei M. Repnin de asemenea a fost înființat un tetru profesionist pe baza unui teatru amator, care exista aici de trei ani. Anume pentru tetrul din Poltava I. Kotlyarevskiy a scris primele piese ucrainene, „Nataka Poltavka” și „Muscalul magician”.

Concomitent cu formarea teatrului profesionist au apărut și noi actori ucraineni. Conform părerilor contemporanilor cei mai buni dintre ei erau Mihaylo Șepkin (1788—1863) și Karpo Solenik (1811—1851).

Mihaylo Șepkin – și-a început activitatea ca actor al unui teatru iobag. Mai târziu a jucat în teatrele profesioniste din Harkiv și Poltava. Conform cuvintelor lui I. Kotlyarevskii, care a fost conducătorul teatrului din Poltava, actorul a fost cumpărat din iobăgie. În personajele create pe scenă M. Șepkin reda o cunoștință profundă a vieții, modulului de trai, umorului și comicărizmului poporului ucrainean. În anul 1822 actorul s-a mutat la Moscova unde până la sfârșitul vieții sale a jucat în Micul teatru imperial.

În Dreapta Niprului la Kamenet-Podilskii și Kyiv funcționau teatre polone. În anul 1803 clădiri pentru petrecerea permanentă a spectacolelor teatrale au fost construite la Kyiv și Odesa.

Pe pământurile vest-ucrainene până în anii 30 ai sec. XIX spectacole teatrale nu s-au ținut. După alipirea Galiției la Imperiul Austriac, la Lviv din Viena a fost adusă o trupă teatrală, care ținea spectacole în limba germană pentru noii proprietari ai ținutului. Primul spectacol în limba populară s-a ținut în anul 1834 în seminaria duhovnicească din Lviv prin susținerea rectorului ei G. Yahimovyci. În anii revoluției 1848-1849 în Lviv, Peremyșl și Colomyia s-au ținut primele spectacole publice în limba ucraineană după piesele lui I. Kotlyarevskii „Natalka Poltavka” și „Muscalul magician”.

În octombrie 1848 I. Ozarkevici a prezentat un spectacol după motivele „Natalka Poltavka” în fața Congresului învățaților ruși în Lviv. Continuarea dezvoltării teatrului pe pământurile vest-ucrainene a fost stopată de reacția care domnea aici în anii 50 ai sec. XIX. Ca urmare a acestui proces primul teatru profesionis ucrainean pe aceste terenuri a apărut abia în anii 60 ai sec. XIX.

M. Șepkin în rolul lui Ciuprun „Moscalul magician”.

2 Muzica. La sfârșitul sec. XVIII - prima jumătate a secolului XIX în viața poporului ucrainean, ca și mai înainte un loc important îl deținea muzica și folclorul. Ucrainenii nu uitau cântecele populare tradiționale de - nuntă, seceriș, sânzăene, istorice, de leagan, colinde, și multe altele. Se dezvoltau de asemenea și dansurile populare: hopak, cazaciok, metelița, polka și altele. Cântecele și dansurile erau însoțite de muzică, care era interpretată în mod principal la instrumente cu coarde (cobza-bandura) precum și la țambal, fluiet, tambur. La sărbătorile folclorice ale ucrainenilor cel mai des cântau muzicanții troiști – un ansamblu compus din țambal, vioară și tambur. De o

stimă generală se bucurau cobzarii, dintre ei cei mai vestiți erau Ostap Veresay, Ivan Kryucovskii, Fedir Grițenko, Andriy Șut.

Centre de formare a artei muzicale din Nadniprovia erau predominant orașele mari - Kyiv, Harkiv, Poltava, Odesa și altele. O trăsătură caracteristică a vieții orășenești din acea perioadă erau spectacolele din grădinile publice și teatre date de fanfarele militare. Uneori erau petrecute turnee ale interpreților vestiți din Europa. Astfel, în anul 1847 în Kiev, Odesa și Elisavetgrad un mare succes a avut turul pianistului și compozitorului maghiar Franz Liszt. Au apărut pianisti și compozitori care creau partituri de pian - variații pe tema cântecelor populare ucrainene. În anul 1836 la Kyiv pianistul și compozitorul Yosip Vinskiy (1813-1866) a compus opera „Ucraina“, care a fost o variantă a cântecului popular „Sa-u adunat edecarii“. În prima jumătate a secolului XIX. în Nadniprovia au apărut primele societăți muzicale profesionale care petreceau concerte: Societatea filarmonică din Odesa (1842) și Societatea simfonică a iubitorilor de muzică și cânt de la Kyiv (1848).

Trecerea pământurilor vest-ucrainene sub conducerea Habsburgilor a dus la o înviore a vieții muzicale din provincie. A contribuit la aceasta stabilirea relațiilor directe cu Viena, care era recunoscută atunci ca centrul artei muzicale europene. În viața culturală a orașului Lviv un loc important ocupau cunoscuții muzicieni europeni J. Elsner dirijorul teatrului german (elevul compozitorului polon F.Șopen) și compozitorul și dirijorul german A. Nanke. Dezvoltarea muzicii ucrainene în regiune a fost legată și cu activitatea în anii 20 a sec. XIX clerului greco-catolic din Peremyśl. În anul 1829 datorită sprijinului Episcopului I. Snigurskii este fondat un cor bisericesc permanent. Pe baza corului s-a format o nouă generație, care a pus bazele așa numitei „scoli Peremyșlene“ - direcției naționale ucraineane în muzica Ucrainei de Vest. Cel mai faimos reprezentant al ei a fost Mihailo Verbițkiy (1815-1870) - unul dintre primii compozitori profesioniști din Galiția.

3 **Arta plastică.** În sculptura ucraineană a secolului XIX s-a petrecut o trecere de la stilul baroc la clasicism. O recunoaștere generală a obținut-o în această perioadă sculptorul Ivan Martos (1753-1835). Printre cele mai cunoscute lucrări ale sale, executate în stil clasic, au fost monumentele lui K. Minin și D. Pojarskii din Moscova, M. Lomonosov din satul Arhanghelsk, Pavel I pe moșia grafului A. Arakceev din satul Gruzino, G. Potemkin în Herson, Ecaterinei a II în Ekaterinoslav, ducelui de Rishelieu din Odesa.

Myhailo Verbițkiy

În Kyiv, pe înălțimea Vladimir, a fost ridicat un monument de bronz cneazului rus, Vladimir, autori al căruia erau sculptorii ruși Vasyli Demut-Malinoski, Petro Klodt și arhitectorul Alexandru Ton. Monumentul este tipic stilului clasic.

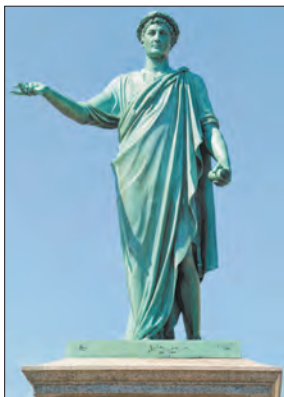
Pe pământurile vest-ucrainene arta sculpturii poate fi asociată cu activitatea artiștilor austrieci Hartman Witwer și dinastii familiare Șymzer care au lucrat în acea perioadă în Lviv. Cele mai reușite lucrări ale lui H. Witwer sunt considerate cele patru fântâni arteziene de pe piața Rynok cu figurile lui Neptun, Diana, Adonis și Amfitra. Au înfrumusețat Livivul compozițiile basoreliefice, executate după unele scene ale mitologiei antice, și pietrele funerare, autori ale cărora au fost frații Johann și Anton Șymzer.

Originile artei clasice în pictură sunt reflectate în lucrările artiștilor-portrețiști Dmytro Levițkiy (1735-1822) și Volodimir Borovykovskiy (1757-1825). Ambii erau originari din Ucraina dar pe parcursul întregii vieți au lucrat la St. Petersburg. D. Levițkiy era considerat cel mai bun portretist al Europei. Printre cele mai vestite lucrări ale elevului și urmașului său V. Borovykovskiy se numără portretele copărmântenilor ucraineni, care dețineau funcții înalte la St. Petersburg – D. Troscinskiy, O. Bezborodko cu ficele. Lui îi aparțin, de asemenea, picturile bisericești din Mirgorod, Kybinți și Romanovka în Nadniprovia.

În prima jumătate a sec. XIX în pictura ucraineană a devenit popular un stil nou - realismul. Primii artiști ucraineni în lucrările cărora au apărut trăsături caracte-

Monumentul ducelui de Rishe-lieu din Odesa

Sculptor I. Martos

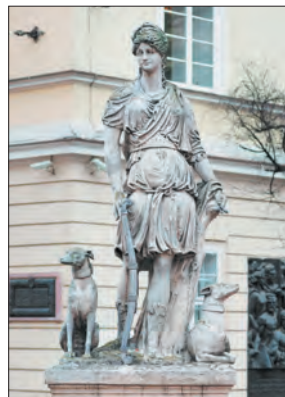
Monumentul cneazului Vladimir din Kyiv.

Sculptori P. Klodt, V. Demut-Malinowsky

Fântâna arteziană cu sculptura Dianei pe piața Rynok din Lviv.

Sculptor G. Witwer

Fata din Podilya
Pictor V. Tropinin

Autoportret
Pictor T. Şevcenko

Caterina
Pictor T. Şevcenko

ristice noului stil au fost Ivan Soşenko (1807-1876), Capiton Pavlov (1792-1852) și Gavriilo Vasko (1820-1866). Printre lucrările lui I. Soşenko care s-au păstrat până în prezent, se numără „Portretul bunicii lui N. Cealyi“, „Portret de femeie“ picturile stilistice „Băieții-pescari“, „Vânzările de fân pe Nipru“. K. Pavlov a lucrat mai mult în genul portret. Cunoscutele sale lucrări sunt „Autoportret“, „Portretul fiicei pictorului“, „Portretul cârmaciului G. Ceaikovski“, „Băiat cu porumbel“. G. Vasko și-a câștigat recunoașterea printr-o serie de portrete ale demnitarilor ucraineni din acea perioadă, pictate la comanda lui V. Tarnovskiy pentru muzeul său privat. Una dintre cele mai bune lucrări ale artistului este considerată „Portretul unui tânăr din familia Tomary“.

O realizare remarcabilă a artei din această perioadă a fost creația lui T. Şevcenko, care este autorul a peste o mie de lucrări de diferite genuri. Recunoaștere au obținut picturile lui „Țiganca vrăjitoare“, „Caterina“, „Portretul unui necunoscut“, „Portretul fetei cu câinele“, „Portretul unei necunoscute cu colier“, „Autoportret“ și altele. În total Şevcenko a creat peste de 130 de portrete. El a fost de asemenea cunoscut ca un maestru în grafică și gravură. Lui îi aparține seria de acvaforte „Ucraina pitorească“.

Pe pământurile vest-ucrainene, în această perioadă, s-a proslăvit cu lucrările sale în stilul clasic, care aveau un conținut predominant religios Luka Dolinskiy (1750-1824). El a îndeplinit picturi murale pentru nou construitul sobor Sf. Iurie din Lviv și alte bi-

Realismul - tendință în literatură și artă, de care este legată încercarea artiștilor de a reda realitatea completă și precisă.

Acvaforte - gravură pe metal, care mai întâi este prelucrat cu acid, permițând crearea unui formular pentru imprimarea ulterioară.

Daruri în Cighirin. Acvaforte
Pictor T. Ševcenco

serici din oraș. El a fost considerat ca fiind unul dintre cei mai buni portrețiști ai perioadei. În Transcarpatia, fondatorul tendinței laice în pictură a devenit Iosif Zmiy-Mikloși (1792-1848). După absolvirea Academia de Arte din Viena, a lucrat ca maestru pe lângă curtea episcopului de Preșkiv. Lui îi aparțin portrete și tablouri pe teme care descriu viața cotidiană a țăranilor transcarpatici. Maestrul, de asemenea, a pictat multe biserică din Transcarpatia.

4 Arhitectura. În prima jumătate sec. XIX a continuat reconstrucția orașelor lor provinciale și județene începută la sfârșitul secolului trecut în Nadniprovia. Acest proces era supavegheat de niște comisii de construcție speciale. Cu pași repezi se construiau orașele Elizavetgrad, Herson, Mariupol, Odesa, Sevastopol și altele. Pentru participarea la acest proces au fost atrași celebri arhitecți ruși. Stilul arhitectural dominant era clasicismul.

La Kyiv, timp de 30 de ani, arhitector principal al orașului a lucrat Andriy Melenskyi (1766-1833). În legătură cu redobândirea de către orașul Kyiv în 1802 a dreptului la autoadministrare, după proiectul lui a fost ridicat un monument în cinstea recuperării Dreptului de Magdeburg. Anume A. Melenskyi în planul său de dezvoltare a orașului a definit Hreșciatykul ca viitoarea strada principală din Kyiv. După proiectele lui în oraș s-au construit un nou centru de administrare provincială, prima clădire de teatru din Kyiv, pe Hreșciatik, Casa de contracte din Podyl și reconstruită Curtea de ospăț. Pe mormântul cneazului Askold arhitectul a creat mauzeul – monumentul lui Askold, care conform letopiseșului a fost unul din primii cneji kievei.

Cea mai mare clădire din Kyiv de la acea perioadă care a fost ridicată în anii 1839-1843 de arhitectul Vikentii Beretti (1781-1842) era clădirea universității Sf. Vladimir. O bijuterie a orașului a devenit institutul domnișoarelor nobile, proiectat de asemenea de el. În Harkiv după proiectul arhitecților E. Vasiliev și A. Ton în anii 1824-1833 a fost ridicată turla înaltă a clopotniței Catedralei Uspenia în cinstea victoriei asupra lui Napoleon din anul 1812. Printre edificiile care au apărut în Sevastopolul acelor vremuri se remarcă clădirea bibliotecii marine cu faimoasa Turlă a vânturilor, Soborul Sf. Petru și Pavel, digul domnesc.

În Nadniprovia au început să apară noi ansamble arhitecturale care includeau palatele nobililor și parcurile care le înconjurau. În anii 1799-1803 într-o zonă pitorească de pe râu Seim, în Baturin a fost construit palatul ultimului hatman ucrainean K. Razumovskiy. Autor al proiectului era arhitectul din St. Petersburg, C. Kameron. În satul Sokyrinți din gubernia Cernigov, pe moșiia P. Galagan în 1829 a fost construit un palat în stil clasic, înconjurat de un parc de 600 deseatine cu alei, gazoane artificiale și lacuri.

O faimă mondială datorită frumuseții lor au obținut-o parcurile decorative „Alexandria“, în apropiere de orașul Bila Țerkov și „Sofiyivka“, în vecinătatea Umanyului.

Majoritatea monumentelor arhitecturale de vază din acea perioadă pe terenurile vest-ucrainene erau concentrate în Lviv. Acestea erau clădirile „Ossolineum“ (1827), primăria din piața Rynok cu turn înalt și cu ceas (1835), Teatrul orașului (1842) și mai multe case. Cele mai multe clădiri au fost proiectate de arhitecți germani. În Bucovina un monument arhitectural deosebit era primăria orașului cu turla de 45 metri, ridicată la Cernăuți după proiectul lui A. Mikulyci în anii (1843-1847). La mijlocul anilor 40 ai sec. XIX aici a fost construită catedrala ortodoxă, proiectată în stil bizantin și biserica Sf. Parascheva.

Alexandra Branițka

Sofia Potoțka

Parcul „Alexandria“ a fost înființat în apropierea orașului Bila Țerkov, în anii 80 ai sec. XVIII. Numele l-a primit în cinstea fondatoarei sale, contesei Alexandrei Branițki. Sisteme de lacuri, alei, peluze mari, numeroase foișoare, colonade, poduri și însuși palatul Branițki cu o mulțime de copaci creau un ansamblu nemaipomenit.

Parcul „Sofiyvka“ a fost fondat în anul 1796 de către proprietarul orașului Uman, contele Stanislav Potoțki și numit în cinstea soției sale Sofia Witt-Potoțki. Este unic printre parcurile acelor vremuri prin faptul că pe teritoriul lui nu exista nici un palat. Aici au fost septe patru lacuri artificiale conectate între ele prin canale subterane construite peșteri, labirinte, stânci din pietre mari, numeroase pavilioane și poduri.

Concluzii. În dezvoltarea artei teatrale avea loc o trecere de la teatrele iobage sau amatoare la cele profesioniste.

▶ Cultura muzicală în această perioadă se dezvoltă foarte lent. Cu toate acestea, realizările muzicale au creat baza pentru dezvoltarea direcției naționale ucrainene în a doua jumătate a sec. XIX.

▶ În pictura ucraineană, pictorii bazându-se pe tradițiile europene și-au creat un stil aparte. Alături de arta portretului se dezvoltau stilurile cotidian, istoric și peisajul.

▶ În arta plastică din Ucraina aflată sub dominația imperială aveau loc procese de asimilare culturală: artiștii plastici ucraineni lucrau în capitalele imperiilor, iar în Ucraina activau pictorii ruși și germani.

▶ Principalele realizări ale arhitecturii au fost construcția planificată a orașelor, crearea unui ansamblu de străzi și piețe, palate și parcuri. O pierdere majoră – era declinul tradițiilor ucrainene în arhitectură și înlocuirea acestora cu stilul imperial non-național.

Întrebări și sarcini.

1. În ce oraș al Nadniproviei a apărut primul teatru profesionist?
2. Numiți primele piese ucrainene de teatru scrise de I. Kotlyarevskiy.
3. Ce instrumente fac parte din ansamblul de muzicanți troiști?
4. Numiți monumentului, creat de sculptorul I. Martos în Odesa.
5. Ce este realismul?
6. Care clădiri au fost construite după proiectele arhitectului A. Melenskiy în Kyiv?
7. Care au fost particularitățile dezvoltării artei teatrale la sfârșitul sec. XVIII - prima jumătate a sec. XIX?
8. Descrieți dezvoltarea muzicii.
9. Cum se dezvoltă arta sculpturii?
10. Numiți pictorii vestiți ai acelei perioade. Care a fost contribuția lor la dezvoltarea picturii?
11. Descrieți realizările arhitecturii din acea perioadă pe pământurile ucrainene.
12. Sfârșiți îndeplinirea tabelului „cultura ucraineană la sfârșitul sec. XVIII - prima jumătate a sec. XIX.” (pag. 89).
13. Uniți-vă în grupuri mici și discutați care au fost particularitățile artei și arhitecturii de pe pământurile ucrainene în această perioadă.
14. Folosind surse suplimentare, pregătiți un eseu sau prezentare despre contribuția lui T. Șevcenko la dezvoltarea artei.

Lucrare practică. Viața cotidiană

- ▶▶ 1. Ce este viața cotidiană? 2. Care sunt caracteristicile activității umane cuprinse de viața cotidiană? 3. Ce trăsături și particularități de percepere a mediului înconjurător erau caracteristice cazacilor și țăranilor în secolele XVI-XVIII? 4. Cum își duceau gospodăriile țăranii în secolele anterioare? 5. Cum era viața cotidiană a ucrainenilor în secolele XVI-XVIII?

- ✓ **Scopul:** Pe baza analizei textului redat de a stabili ce a rămas neschimbat, și ce a suferit schimbări considerabile în viața cotidiană a ucrainenilor de la sfârșitul sec. XVIII - începutul sec. XIX.

Sarcini de pregătire pentru lecția practică: de a repeta materialul studiat anul trecut, despre viața cotidiană a reprezentanților diferitor straturi ale societății ucrainene în secolele XVI-XVIII.

Mersul lecției

1. Examinați materialul propus și să dați răspuns la întrebări.
2. Formulați concluziile în conformitate cu scopul lecției.

1 Omul și mediul înconjurător. Dezvoltarea oricărei comunități omenești alături de alți factori depinde de așezarea geografică și condițiile naturale de viață în zonele unde își duce ea existența.

Pământurile ucrainene sunt situate în sud-estul Europei. Această zonă de câmpie și condițiile climaterice favorabile au influențat nu doar dezvoltarea agriculturii și creșterea animalelor ca principalele forme ale gospodăriei, dar și formarea caracterelor omenești răbdătoare și deprinse cu munca grea și sărguincioasă. Aproape două treimi din pământurile ucrainene le constituie cernoziomurile roditoare, care erau principala bogăție a poporului și în același timp motivul abuzului din partea vecinilor.

Gospodărirea influența de asemenea și viața socială a populației. Solurile fertile le permiteau ucrainenilor să înființeze gospodării particulare, spre deosebire de vecinii lor nord-estici – rușii, pe care solurile sărace și condițiile climaterice aspre îi obligau să-și unească forțele pentru lucrul în comun.

La sfârșitul sec. XVIII - începutul sec. XIX . majoritatea populației o constituiau țăranii care din cele mai vechi timpuri prelucrau pământul, locuiau în sate nu mari dar frumoase pe care nu se grăbeau să le schimbe pe locuințele de la oraș. Desfășurarea revoluției industriale a provocat unele schimbări în componența populației pământurilor ucrainene, însă și la sfârșitul sec. XIX țăranii predominau aici.

? Întrebări și sarcini

1. Care era legătura dintre mediul ambiant și viața ucrainenilor? 2. Vizitând Ucraina nadnipreană în sec. XIX călătorul străin C. Malt-Bryun scria: „Ucrainenii sunt urmașii Rusiei Kievene. Țăranii de aici sunt mai economi decât cei moscoviți: ei nu-și defrișează într-un mod răpitor pădurile. Casele țăranilor ucraineni sunt frumoase și trainice, nimeni din ei nu poartă petici ca în Moscovia. Ei au o statură mai zveltă și sunt mai învățați, decât țăranii, spre exemplu din Letonia”. Ce informație despre legătura țăranilor ucraineni cu mediul înconjurător putem obține din această sursă.

2 **Mentalitatea poporului ucrainean.** De-a lungul unei perioade îndelungate, sub influența unor factori naturali și istorici s-a format mentalitatea poporului ucrainean.

Ucrainenii din cele mai vechi timpuri se ocupau cu agricultura, având o stimă deosebită față de pământul care-i hrănea. Caracteristic mentalității ucrainene era respectul pentru mama și grija față de pământul lor natal care au fost combinate într-un întreg și identificate cu dragostea de Patrie.

Mentalitate – felul particular de a-și reprezenta lumea, de a o percepe, felul de gândire, comportament și caracter național caracteristice unui anumit popor.

Mentalitate particulară – caracteristica felului de gândire a unei persoane sau a unui grup, care sunt reprezentanții unui anumit popor.

Situarea geografică a pământurilor ucrainene la limita de influență a lumii creștine și celei musulmane a determinat formarea a două tipuri de reacție față de anumite condiții. Pericolul de înrobire îi împingea pe cei mai hotărâți să-și dedice viața apărării patriei. Anume din rândurile lor s-a format căzăcimea ucraineană. Un alt

tip de ucraineni erau cei care încercau să se adapteze cu condițiile grele de viață. Ei învățau să trăiască sub puterea cotropitorilor, ascunzându-și gândurile și sentimentele.

Una din particularitățile mentalității ucrainene era și neagresivitatea. Ei nu râvneau la pământurile vecinilor, ci doreau doar să trăiască liniștit pe ale lor. Dispoziția calmă ucraineană a format asemenea trăsături ale caracterului popular precum, răbdarea față de oameni, o atitudine prietenească față de aproapele său, vecini și străini.

După introducerea Nadniproviei în componența Imperiului Rus în rândurile fostei starșine căzăcești s-a răspândit așa numita mentalitate malorusă. Egalându-se în drepturi cu nobilimea rusă, ei tindeau la realizarea unei cariere, încercând cu orice preț să-și uite originea lor căzăcească. Față de încercările apărării drepturilor ucrainenilor în Imperiu, nobilimea malorusă avea o atitudine ostilă, nedorind să-și piardă privilegiile sale. Însă trebuie să recunoaștem că unii reprezentanți ai acesteia au stat la bazele renașterii naționale ucrainene din Stânga Niprului.

Pe pământurile vest-ucrainene aflate sub puterea Habsburgilor austrieci s-a răspândit așa numitul rutenism. Ucrainenii occidentali în cea mai mare parte erau recunoscători puterii austriece pentru schimbările pe care aceasta

le-a efectuat pe pământurile lor. Ei în diferite forme susțineau guvernul de la Viena, cu recunoștință acceptând tot ce le oferea puterea, o perioadă îndelungată nedevelopând condițiile lor proprii. Rutenismul dintr-o parte stopa dezvoltarea conștiinței na-

Rutenism – un întreg de dispoziții și comportamente, legate de atitudinea pozitivă a ucrainenilor occidentali față de Habsburgi, care au apărut în perioada aflării pământurilor vest-ucrainene sub puterea acestora..

ționale a ucrainenilor vestici, ajutând austriecii să-și consolideze puterea în regiune – din alta însă el era condiționat istoric prin situația existentă, deoarece satisfăcând unele necesități ale ucrainenilor, austriecii se străduiau să slăbească influența plonezilor în Galiția, maghiarilor în Transcarpatia și românilor în Bucovina de Nord.

? Întrebări și sarcini

1. Ce este mentalitatea și mentalitatea particulară? Care trăsături ale mentalității poporului ucrainean s-au format de-a lungul istoriei sale? 2. Care particularități noi au apărut în mentalitatea ucraineană în perioada aflării sub puterea imperială? 3. Călătorul francez Charles Louis Lesyur a menționat că „ucrainenii sunt mai generoși, mai simpli, mai politicoși, mai ospitalieri și au o înclinație mai mare spre comerț, decât rușii. Ei sunt un exemplu viu al victoriei libertății asupra unor oameni născuți în captivitate”. Asupra căror trăsături ale mentalității ucrainene își oprește atenția autorul? Explicați în ce mod înțelegeți afirmațiile sale. 4. Alcătuiți un plan de eseu pe tema „Caracteristicile mentalității ucrainene la sfârșitul sec. al XVIII – prima jumătate a sec. XIX”.

3 **Tipurile tradiționale ale gospodăriei ucrainene.** Din cele mai vechi timpuri ucrainenii s-au ocupat cu agricultura, creșterea animalelor, grădinăritul, livădăritul, apicultura, vânătoarea și pescuitul.

În agricultură se păstra sistemul tripolian. Pentru prelucrarea pământului până în anii 80 ai sec. XIX se folosea plugul greu, care mai era numit și malorus sau de stepă. La începutul anilor 40 ai sec. XIX alături de el a început să fie folosit și plugul ușor, inventator al căruia este considerat țăranul din Poltava - Stețenko. Cultivau secară, grâu, orz, ovăz, hrișcă, mei. Roada era colectată manual cu ajutorul coasei și secerii.

În cele mai multe gospodării în funcție de asigurarea materială se țineau boi, cai, vaci, oi, porci, capre, păsări de curte de diferite soiuri. O atenție deosebită era acordată creșterea boilor, care erau principala forță de tracțiune.

Grădinăritul era o ocupație predominant feminină. Grădina unei gospodine ucrainene era de neînchipuit fără floarea-soarelui (la început era folosită ca plantă ornamentală) și porumbului care au fost aduse din America. În prima jumătate a sec. al XIX-lea în sud au apărut roșiile, vinetele și ardeii. Celebri erau și pepenii verzi de Herson, care se cultivau în Sud din sec. al XVI-lea. În anul 1764 pe pământurile țăranilor ucraineni au apărut cartofii, care au devenit pentru ei „a doua pâine”. Alături de culturile noi nu se dădeu uității și cele obișnuite: sfecla, varza, dovleacul, morcovul, ceapa, usturoiul, castraveții și altele.

O parte integrantă a peisajului ucrainean erau livezile. Ele înconjurau casele țăranilor, se sădeau pe lângă mănăstiri și moșiile proprietarilor. Peste tot se cultivau mere, pere, cireșe, prune, în Sud - cireșe, nuci, caise, piersici, în zona Mării Neagre și în Transcarpatia - struguri.

Apicultura a jucat întotdeauna un rol important în gospodăria ucraineană. O revoluție reală în acest domeniu a făcut P. Prokopovich om de știință ucrainean, care în anul 1814 a inventat stupul cu rame. Cu toate acestea, utilizarea sa a început în Germania, iar pe terenurile ucrainene – doar peste câteva decenii.

Pe parcursul sec. XIX un loc important în alimentarea ucrainenilor, îl deținea peștele. După alipirea la Imperiul Rus al zonei apropiate Mării Negre, aici au început să apară arteluri pescărești private care prindeau nisetru, biban, plătică, tarancă, etc. De acolo coloanele cărăușești duceau pește sărat și uscat în alte regiuni din Ucraina. Taranca și scrumbia erau un atribut de bază la iarmaroacele și târgurile ucrainene.

Întrebări și sarcini

1. Cum se dezvoltau în această perioadă tipurile tradiționale ale gospodăriei ucrainene? 2. Scriitorul francez Honore de Balzac, care de ceva timp a trăit în Nadniprovia în anul 1848 scria: „Nu poți să-ți imaginezi spațiile și recolta acestor terenuri care nicicând nu stau neprelucrate și care anual sunt semănate cu secară ... Această țară este stranie din considerente, că alături de strălucirea extraordinară îi lipsește confortul minimal... Avem aici [în satul Verhivnya din Jitomir, unde s-a aflat O. Balzac - Autorul.] o persoană care produce lucruri minunate din fier. Dacă mi-ai trimite un păhar desenat, cât de fantastic n-ar fi , el îl va putea face din fier sau argint. „ Ce informație despre caracteristicile activității gospodărești ale ucrainenilor în perioada dată, poate fi obținută din această sursă?

4 Așezarea și locuința. Orașele, orașelele, satele mari și mici creau acest fundal unic în care se desfășurau evenimentele „secolului XIX ucrainean”. Având în vedere că majoritatea populației ucrainene o constituiau țăranii, orașele și orașelele îndeplineau în mare parte rolul de mici centre administrative și comerciale pentru imediata vecinătate. În perioada puterii imperiale aspectul multor orașe a fost schimbat. În fiecare oraș de gubernie și județ au apărut centre administrative cu piețe centrale, în jurul cărora erau amplasate clădirile administrative. Aspectul lor se diferenția de clădirile ridicate în stil ucrainean. Străzile centrale din unele orașe erau pietruite și luminate de felinare cu gaz. Însă majoritatea străzilor rămâneau nepetruite și practic inaccesibile în perioada ploilor.

Fiecare oraș avea un centru, care în cele mai dese cazuri era un castel sau o cetate și cartierele afiliate lor. Însă în sec. XIX în locul vechilor cetăți semiruinate, necesitatea în care nu mai exista, au fost amenajate străzi și locuri pentru plimbare. Spre exemplu în Lviv lângă vechiul Castel înalt a fost amenajat un parc. Suburbiile treptat se uneau cu orașele, iar vechile șosele au devenit străzi orășenești. Centre ale vieții orășenești erau bisericile și desigur piețele.

Prima jumătate a sec. XIX a fost momentul apariției în orașe a caselor cu câteva etaje construite din cărămidă. Însă în orașele mici predominau casele fără etaj construite din lemn. Casele proprietarilor bogați aveau mai multe camere, după moda europeană aveau săli festive, camere de primire, camere pentru oaspeți și slugi, biroul proprietarului, dormitoare, bucatarie, camere de utilitate și altele. Camerele erau amenajate, în funcție de dorințele și posibilitățile clientului, cu mobilier importat din Europa sau confecționat de meșterii locali. În calitate de decorații principale slujeau oglinzile, covoarele, ceasurile, tablourile și multe altele. Locuințele orașenilor săraci prin aspectul lor au rămas practic neschimbate față de perioadele precedente, amintind de casele țărănești înconjurate de grădini și livezi.

Aflarea sub puterea imperială a influențat și aspectul satului ucrainean. Acest lucru era observat mai ales în Nadniprovia. Prin hotărârea puterii ruse satele erau organizate după un model unic. În centru trebuia să fie situată piața de la care se îndreptau străzi pâna la periferii. Pe piață țăranilor li se anunțau dispozițiile puterii, erau pedepsiți vinovații și altele. Interesul imperial față de planificarea exactă era mai răspândit în Sud, unde satele noi se construiau numai după planuri întărite și sub supravegherea autorităților locale. Pe pământurile vest-ucrainene puterea rusă de regulă nu schimba aspectul satelor.

Transformarea fostei starșini căzăcești în nobilime malorusă și dorința șleahetei polone din Dreapta Niprului de a respecta moda europeană a acelor vremuri a dus la apariția în Nadniprovia a unor curți moșierești cu palate, parcuri, biserici, cavouri familiare și altele. Până în zilele noastre s-au păstrat palatele lui Galagan din Sokirinți, V. Tarnovskii din Kacianivka gubernia Cernigov. Complexul cu grădină și parc a grafului Potoțkii din Umany și altele.

Întrebări și sarcini

1. Cum s-a schimbat aspectul localităților și locuințelor pe pământurile ucrainene la sfârșitul sec XVIII - prima jumătate a sec. XIX? 2. Călătorul german Hans Johann Kohl, descriind locuințele țăranilor ucraineni în sec. XIX, declara: „Casele, învăluite în verdeață și plante aromate ce, s-au răspândit pe marginile drumurilor și s-au ascuns în văi. Sus, în afara satelor, acolo unde bat vânturile stau câte 50-100 de mori. Așa în fața călătorului care merge prin stepa goală și pustie, pe neprins de veste se deschide o imagine foarte pitorească și neobișnuită, când din văi răsare satul ucrainean. [Ucrainenii] locuiesc în case curate, care-ți zâmbesc. Ei nu se mulțumesc spălându-le săptămânal, cum o fac olandezii, adată în două săptămâni văruindu-le de aceea casele lor arata ca pânda de culoare albă...”. Asupra căror particularități ale locuinței ucrainene atrage atenția autorul?

5 **Îmbrăcămintea, mâncarea, băuturile.** În prima jumătate a sec. XIX . îmbrăcămintei populației pământurilor ucrainene îi era caracteristică combinația tradițiilor populare, care erau respectate de majoritatea țărănimii și influența modei europene care era urmată cu plăcere de orașeni și de alte straturi înstărite. Însă o parte considerabilă a elitei ucrainene din Nadniprovia nu uita tradițiile populare. Portul tradițional se bucura de popularitate și era un fel de reflectare a trezirii conștiinței naționale a patrioților ucraineni.

Mâncarea și băuturile ucrainenilor în sec. XIX , ca și înainte erau legate de agricultură și creșterea animalelor și condiționate de particularitățile gospodăriei în anumite zone precum și de folosirea cuptorului pentru pregătirea lor. Construcția cuptorului era condiționată de dominarea în bucătăria ucraineană a bucatelor firte sau călite și într-o măsură mai mică a celor prăjite sau coapte. Gospodarii ucraineni pregăteau de obicei bucatele de două ori pe zi și le consumau obligatoriu calde.

Bucatele cotidiene ca și mai înainte erau borșul, culeșa, diferite terciuri, găluște, colțunași, cartofi, budincă de ovăs. Carne consumau puțin. Bucatele preparate din păsări de curte se serveau mai mult duminică, iar din carne - numai în zilele de sărbătoare. Produsele lactate erau consumate mai frecvent. Ouăle fierte și prăjite erau de asemenea, un atribut al mesei festive. În post de multe ori era fiartă supa de pește iar pentru sărbători plăcinte cu pește. Din băuturile prgătite acasă cele mai frecvente erau compoturile din fructe proaspete sau uscate și kvasurile din pâine, pere, sveclă, mere și suc de mesteacăn. Vinul de miere și berea în această perioadă au rămas pe masa de sărbătoare dar la sfârșitul secolului acestea erau pregătite tot mai rar. Cu toate acestea, consumul de alcool practic nu exista, pentru că era sever condamnat. În rândurile celor înstăriți era răspândit ceaiul. Țăranii ferbeau și beau plante medicinale sau pur și simplu ramuri de cireșe și zmeură. Pe pământurile vest-ucrainene în sec. XIX a apărut cafeaua, însă ea era scumpă și o consumau doar oamenii bogați.

? **Întrebări și sarcini**

1. Cum se îmbrăcau reprezentanții diferitor straturi ale societății ucrainene? 2. Care erau cele mai răspândite feluri de mâncare în dieta de zi cu zi a ucrainenilor. 3. Identificați trăsăturile comune și diferite în regimul alimentar din sec. al XIX-lea și cel de azi. 4. Alcătuiți meniul unui prânz zilnic și festiv al ucrainenilor din acea perioadă.

6 **Căsătoria și familia. Situația femeii.** În această perioadă familia continua să fie foarte importantă pentru ucraineni. Ea împreună cu comunitățile sătești și orașenești, credința ortodoxă și greco-catolică alcătuia baza care apăra identitatea etnică, limba și alte părți componente ale culturii populare.

Relațiile familiare, ca și mai înainte erau reglementate de o lege veche – normele tradiționale populare nescrise, pe care în multe cazuri erau obligate să le ia în considerație biserica și organizațiile de stat. Printre altele prin tradițiile dreptului de cutumă era sfințită subordonarea femeii bărbatului, dar se nega inegalitatea, abuzul, era prevăzut dreptul femeii la proprietatea familiei și așa mai departe. Sursele istorice indică faptul că, chiar în condițiile familiei tradiționale patriarhale ucrainene, unde exista supremația tatălui și soțului, femeia era o persoană de prim plan. Familia educa copiii, le insufla abilitățile lor de lucru, capacitatea de a se apăra pe sine și de-ași apăra patria. Prin concepțiile tradițional-juridice se întărea puritatea și întregitatea familială, dragostea și stima față de părinți, grija față de copii, condamnarea infidelității familiare și orice alte încălcări ale principiilor morale tradiționale ale conviețuirii familiare.

În această perioadă l-a ucraineni existau două tipuri de familii: mici și mari. Documentele din sec. XIX . conțin o mulțime de informații despre condițiile de viață comună și gospodărirea mai multor generații familiare. Existau familii compuse din 30 sau mai multe persoane. Existența familiilor mari se datora nu numai tradițiilor, ci și unor motive economice: cu eforturi comune era mai ușor să întreții gospodăria, să achiți impozitele și alt.. Conflictele interne duceau la destrămarea familiei, separarea din rândurile lor a unor familii individuale mici. Principalele motive care duceau la astfel de procese erau dezvoltarea relațiilor marfă-bani și pătrunderea capitalismului în sat, aprofundarea inegalității sociale. Cele mai bine familiile mari se păstrau în Carpați, Transcarpatia și Polisia.

Componenta medie a familiei, pe pământurile ucrainene, în această perioadă era de cinci-șapte persoane. În secolul al XIX-lea cele mai frecvente în Ucraina erau familiile complete mici (soții și copiii necăsătoriți).

Familie mică – familie alcătuită dintr-o singură pereche căsătorită (sau unul dintre părinți) cu copii necăsătoriți (sau fără copii).

Familie mare - familie alcătuită din câteva perechi căsătorite din diferite generații care trăiau împreună și întrețineau o gospodărie comună.

Unul dintre cele mai importante evenimente din viața ucraineanului era căsătoria. În secolul al XIX-lea aproape pe tot teritoriul Ucrainei vârsta căsătoriei era considerată 16 ani pentru fată și 18 - pentru băiat. Căsătoria ca un act de creare a unei noi familii era însoțită juridic de cununia religioasă și notările corespunzătoare în actele puterii de stat. Etapa finală a ceremoniei de căsătorie era nunta care-și avea rădăcinile în perioada pre-creștină. Nunta putea avea loc peste câteva săptămâni sau luni după cununie. Se considera că căsătoriții pot să înceapă viața comună și devin o familie legitimă doar după nuntă. Însă, biserica considera aceasta o umilintă a ritului creștin. Astfel, în Nadniprovia din anul 1843 prin decizia Sinodului Bisericii Ortodoxe Ruse căsătoriții erau obligați să locuiască împreună după cununie.

Întrebări și sarcini

1. Caracterizați tradițiile de familie și căsătorie a ucrainenilor din acea perioadă. 2. Comparați tradițiile de familie și căsătorie din sec. al XIX-lea pe pământurile ucrainene și în țările Europene. Faceți o concluzie despre ce era comun și diferit.

Ținutul nostru la sfârșitul sec. XVIII – începutul sec. XIX

I. Dezvoltarea teritorial-administrativă și istorico-etnografică.

1. Din componența cărui Imperiu - Rus sau Austriac - la sfârșitul sec. XVIII - începutul sec. al XIX-lea făcea parte regiunea în care locuiți voi?
2. Arătați pe hartă localitatea în care locuiți. Pe teritoriul cărei regiuni este situată ea?
3. Cărei zone istorico-etnografice îi corespunde?
4. Caracterizați particularitățile orânduirii teritorial-administrative a acestui ținut la începutul sec. al XIX-lea.
5. Ce așezări au existat în acea vreme în ținutul vostru? Comparați-le cu cele care există astăzi. Nu și-au schimbat denumirile, dimensiunile?
6. Există în ținutul vostru așezări care au apărut la sfârșitul sec. al XVIII-lea - prima jumătate a sec. al XIX-lea? Numiți-le și explicați oridinea denumirilor lor.
7. Care a fost componența etnică și socială a ținutului vostru la sfârșitul sec. al XVIII-lea - începutul sec. al XIX-lea?

II. Schimbările în gospodăria sătească

1. Ce știți despre caracteristicile gospodăriei sătești a ținutului în acea perioadă?
2. Ce culturi agricole erau predominant cultivate în ținutul vostru?
3. Care era starea industriei și comerțului?
4. Determinați trăsăturile comune și diferite ale gospodăriei ținutului vostru în comparație cu alte zone ale pământurilor ucrainene în acea perioadă.
5. Ce știți despre situația socială din provincie și protestele sociale ale populației?
6. Vizitați muzeul etnografic (istoric) local, și pregătiți orientându-vă după expozițiile lui o informație despre viața cotidiană a populației ținutului la sfârșitul sec. al XVIII-lea - începutul sec. al XIX-lea.

III. Renașterea națională ucraineană

1. Care evenimente legate de desfășurarea mișcării naționale ucrainene au avut loc în ținutul sau regiunea voastră?

2. Numiți personalitățile renașterii naționale ucrainene din această perioadă, care erau originari sau au acționat în ținutul sau regiunea voastră?
3. Ce monumente legate de mișcarea națională ucraineană de la sfârșitul sec. al XVIII-lea - începutul sec. al XIX-lea există în ținutul sau regiunea voastră? Pregătiți un discurs despre unul din ele.
4. Determinați trăsăturile comune și diferite ale desfășurării mișcării naționale ucrainene în ținutul vostru comparându-le cu alte zone ale pământurilor ucrainene în acea perioadă
5. Căutați lucrări științifice, articole, opere de artă consacrate evenimentelor renașterii naționale ucrainene din ținutul vostru în acea perioadă. Ce informații pot fi obținute din ele?
6. Care credeți că a fost contribuția reozentanților ținutului sau regiunii voastre în mișcarea națională ucraineană din această perioadă?

IV. Noi fenomene în viața culturală și spirituală a populației.

1. Ce știi despre credința, obiceiurile și tradițiile populației ținutului?
2. Numiți personalitățile culturii ucrainene din acea perioadă care proveneau din ținutul vostru sau locuiau în el. Care a fost aportul lor la dezvoltarea culturii?
3. Care nonumente ale culturii ucrainene de la sfârșitul sec. al XVIII-lea - începutul sec. al XIX-lea sunt situate în ținutul vostru. Pregătiți un discurs despre unul din ele.
4. Care biserici construite în acele vremuri s-au păstrat în ținutul vostru?
5. Determinați trăsăturile comune și diferite ale vieții culturale și spirituale în ținutul vostru comparându-le cu alte zone ale pământurilor ucrainene în acea perioadă.
6. În care opere din literatura ucraineană sunt rediate evenimente din acea perioadă a istoriei ținutului vostru sau regiunii în care este situat? Ce informație despre evenimentele și viața populației putem obține din ele?

Sarcini

1. Începeți să îndepliniți tabelul comparativ „Ținutul nostru în istoria Ucrainei și Europei” (sfârșitul sec. al XVIII-lea - prima jumătate a sec. al XIX-lea).

Evenimente principale și procesele istorice		
Istoria ținutului natal	Istoria Ucrainei	Istoria Europei

2. Începeți să îndepliniți tabelul „Persoane celebre din istoria regiunii” (sfârșitul sec. al XVIII-lea - prima jumătate a sec. al XIX-lea).

Numele, anii de viață	Prin ce a devenit vestit	Importanța activității

Generalizarea cunoștințelor la capitolul III

1. Alcătuiți o listă a evenimentelor care caracterizează cultura Ucrainei de la sfârșitul sec. al XVIII-lea - prima jumătate a sec. al XIX-lea pe care le considerați cele mai importante. Argumentați-vă alegerea.
2. Numiți personalitățile din sfera culturii în acea perioadă. Care credeți că este contribuția lor în cultura națională și mondială?
3. Explicați conceptele și termenii: clasicism, romantism, realism, mentalitate.
4. Îndepliniți sarcinile pe harta istorică: 1) indicați regiunea pământurilor ucrainene în care ucrainenii au avut posibilitatea de a-și învăța copiii la școala primară în limba maternă; 2) indicați orașele în care activau gimnaziile; 3) arătați orașele în care activau universitățile; determinați ce denumire aveau ele și când au apărut; 4) indicați locurile apariției primelor societăți cultural-educative; determinați ce denumire aveau ele și cine și când le-a fondat; 5) indicați locurile apariției primelor teatre ucrainene; 6) indicați locurile construcției celor mai renumite complexe de palate și parcuri, numiți-le și indicați data creării lor.
5. Faceti o descriere a monumentelor culturale ale Ucrainei în această perioadă.
6. Identificați și descrieți: 1) procesele care au avut loc în cultura Ucrainei din această perioadă; 2) particularitățile vieții cotidiene din acea perioadă a diferitor straturi ale societății ucrainene.
7. Discutați în grupuri mici și prezentați concluziile clasei: 1) procesele principale de dezvoltare ale educației și științei în Ucraina din acea perioadă; 2) cauzele și efectele schimbărilor culturale în această perioadă; 3) procesele contradictorii de modernizare și dezvoltare a culturii; 4) particularitățile și efectele multiculturalismului în societatea ucraineană din acea perioadă.
8. Comparați: 1) dezvoltarea culturii ucrainene în perioada studiată cu perioadele anterioare; 2) viața cotidiană a ucrainenilor în perioada studiată cu cea de azi; 3) ideile și valorile culturii acelor vremuri cu ideile și valorile culturale actuale ale ucrainenilor.

Conacul Galaganilor din Sokyrinți

 **Exerciții-
test
online**

CAPITOLUL IV. PĂMÂNTURILE UCRAINE NE ÎN COMPONENTA IMPERIULUI RUS în a doua jumătate a sec. XIX

§ 12. Ucraina Nadnipreană în sistemul relațiilor internaționale din acea perioadă.

- ▶ 1. Care au fost locul și rolul Ucrainei Nadniprene în relațiile internaționale din prima jumătate a sec. al XIX-lea? 2. Determinați consecințele războaielor ruso-turc, care au avut loc la sfârșitul sec. al XVIII-lea - începutul sec. al XIX-lea. 3. În ce mod Imperiul Rus a folosit potențialul terenurilor ucrainene în aceste războaie? 4. Care au fost principalele răscoale țărănești în Nadniprovia la sfârșitul sec. al XVIII-lea - începutul sec. al XIX-lea?

1 **Chestiunea ucraineană în contextul politicii externe europene***. Pe parcursul secolului al XIX-lea pământurile ucrainene au rămas în continuare obiectul politicii internaționale. Dar desfășurarea mișcării naționale de eliberare ucraineană a influențat răspândirea percepției de către politicienii europeni, a faptului că o mulțime de ucraineni doreau să schimbe situația poporului lor.

În a doua jumătate a sec. XIX politica externă a Imperiului Rus îngrijora țările Europei, mai cu seamă Prusia. Ele vedeau un pericol în dorința Rusiei de a decide soarta proprietăților europene ale Imperiului Otoman în favoarea lor. Politicii prusaci din acea perioadă, elaborau ideea unei alianțe a Prusiei, Mării Britanii și Franței, pentru a rezista la tentativele Rusiei de a consolida poziția sa printr-un nou război împotriva Imperiului Otoman.

În anul 1853, Rusia a început războiul de Est (din Crimeea), și unii politici prusaci s-au exprimat deschis, că pentru Prusia ar fi utilă „numai o astfel de politică, care va aduce la dezmembrarea și slăbirea Rusiei“. Ei planificau să ia de la Imperiul Rus Finlanda, pământurile Baltice, Polonia, Ucraina de Sud și Basarabia. Aceste apeluri pentru soarta istorică a Ucrainei Nadniprene însemnau în primul rând ocazia de a se elibera de sub stăpânirea Imperiului Rus.

Însă, planurile politicienilor prusaci au rămas neîmplinite. Necătând la faptul că războiul de Est (din Crimeea) s-a încheiat cu înfrângerea Imperiului Rus, statele învingătoare nu doreau să înceapă contra lui un nou război, iar modalități pașnice pentru aplicarea planurilor de destrămarea Imperiului nu existau.

Chestiunea ucraineană a revenit în politica externă atunci când cancelarul german Otto fon Bismarck a început să dobândească pentru țara sa un loc demn în politica europeană.

Chestiunea ucraineană - un întreg de probleme legat de existența națională și politică a popoului ucrainean.

Pe lângă aceasta, Germania dorea să-și consolideze influența în Imperiul Otoman, care deodată a dus la ciocniri și pretenții reciproce cu interese rusești.

Criza balcanică a anului 1875 a dus la războiul ruso-turc din anii 1877-1878, care a fost extrem de succesiv pentru Imperiul Rus. Otto fon Bismarck a văzut în aceste evenimente un pericol pentru interesele Germaniei. În anul 1879, Austro-Ungaria și Germania au format o alianță împotriva Rusiei. Tot atunci, cancelarul a inițiat apariția articolului, în care erau redată planurile de redobândire a pământurilor anexate de Imperiul Rus. În special, se atrăgea atenția asupra pământurilor ucrainene, unde se prevedea crearea unui stat independent - Regatul Kievean, în fruntea cărui trebuia să ajungă un reprezentant al dinastiei Habsburgilor.

Din articolul filosofului german E.Gartman în revista germană „Gheghenvart”

Nu există nici un motiv geografic, nici etnografic pentru combinarea celor două lumi - rusă și ucraineano-belarusă într-un singur organism de stat. Rușii ocupă teritoriul dintre Volga și Don, de aceea pentru Rusia este o problemă vitală de a controla aceste râuri pe întreg cursul lor, dar pentru Rusia nu este obligatoriu de a avea în proprietate Pridniprovia – teritoriul ocupat de popoarele ucrainene și belaruse. Statul național Rus, atât în caracterul lui național, cât și prin condițiile geografice este orientat spre sud-est, și nu spre vest ...Ambele părți pot exista una fără cealaltă, atât geografic, cât și din punct de vedere a așezării comercial-politice ... La fel ar fi bine, de a crea regatul Kievean între râurile Nipru și Prut. Asemenea stat Nadniprovan cu o populație de 18 milioane de persoane ar avea toate condițiile necesare pentru existența politică independentă. Noul stat trebuia, de asemenea, să primească garanții de imunitate din partea Austriei și să intre cu ea în alianță de apărare. Separarea de Rusia a unui teritoriu cu 34 milioane de persoane va pune capăt expansiunii sale la Vest...

- ? 1. Care sunt argumentele propuse de autor în favoarea creării regatului Kievean independent? 2. Ce beneficii pentru sine planifica Germania să aibă datorită creării regatului Kievean?

Acest plan a găsit sprijin, de asemenea în cercurile oficiale ale Austro-Ungariei. Valoarea planului german de creare a regatului Kievean era foarte importantă atât pentru politica internațională europeană, precum și pentru dezvoltarea mișcării naționale ucrainene.

Intențiile de a forma regatul Kievean scoteau la iveală realizările mișcării național-eliberatoare ucrainene. Politicienii europeni se orientau deja suficient de bine în problematica ucraineană. În anul 1869 politicianul francez, un bun prieten al împăratului Napoleon al III, senatorul K. Delyamar a înaintat senatului francez o petiție privind drepturile ucrainenilor.

► Chestiunea ucraineană treptat se prefăcea dintr-o problemă internă a imperiilor Austro-Ungar și Rus într-un component a geopoliticii europene. Planul lui Otto fon Bismarck făcea vizibil începutul recunoașterii de către unii politicieni europeni a drepturilor ucrainenilor de a-și crea propria statalitate.

La sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea în Europa s-a format două alianțe politice statale: Tripla alianță (Germania, Austro-Ungaria, Italia) și Antanta (Marea Britanie, Franța, Rusia). Țările din Tripla alianță aveau o atitudine pozitivă față de mișcarea națională ucraineană, deoarece vedeau în ea un factor de slăbire a adversarului său. Din această cauză, pentru liderii ucraineni, care luptau pentru eliberarea patriei de sub stăpânirea Imperiului Rus, orientarea spre alianța cu adversarii acestuia a fost determinată istoric. De aceea, pe teritoriul țărilor - membre ale Triplei alianțe ei aveau posibilitatea să acționeze foarte activ, fără să întâlnească interferență semnificativă din partea stucturilor guvernamentale.

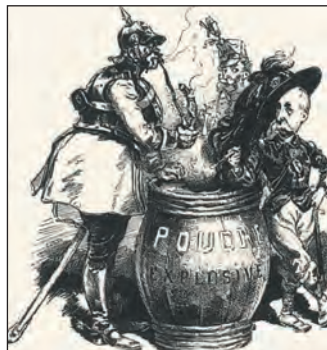
2 **Noua încercare a Imperiului Rus de a rezolva chestiunea turcă. Războiul de Est (din Crimeea) din anii 1853-1856.** După suprimarea evenimentelor revoluționare din anii 1848-1849 influența și autoritatea Imperiului Rus în Europa a crescut. Bazându-se pe aceasta, împăratul Nicolai I, încerca insistent să rezolve problema de reîmpărțire a proprietățile europene din Imperiul Otoman. Dar, planurile împăratului rus au cauzat o reacție negativă și a dus la unirea țărilor europene.

În perioada războiului de Est (din Crimeea) din anii 1853-1856 Rusia lupta împotriva Imperiului Otoman și a aliaților acestuia - Marii Britanii, Franței și regatul Sardiniei. Datorită războiului Rusia încerca să-și lărgască domeniile, să întărească influența sa în Orientul Apropiat și peninsula Balcanică. Ea, printre altele, pretindea la protectoratul asupra cnezatelor Dunărene (Moldova și Valahia) Bulgariei și Serbiei. În același timp, se planifica stabilirea controlului asupra strâmtoarelor, care duceau în Marea Neagră și Marea Mediterană.

Însă Rusia nu a luat în considerație, că în dezvoltarea civilizației vest-europene

„Acordul“. Placat din anul 1914 în cinstea Antantei

Germania, Austro-Ungaria și Italia stau peste un butoi de praf de pușcă. Caricatură franceză cu tema Tripla alianță

? Explicați modul în care înțelegeți ce este prezentat pe ilustrație

Bătălia din golful Sinop.
Pictor A. Bogolyubov

Apărarea Sevastopolului.
Pictor F. Rubo

În perioada primei jumătăți a sec. al XIX-lea s-au petrecut schimbări. Procesele de stabilire a societății industriale în țările Europei de Vest au cauzat sporirea potențialului lor economic și dorința de a obține noi piețe, surse de materii primă și sfere de influență. În aceste condiții ei au considerat favorabil ajutorul Rusiei în suprimarea revoluției, dar nu erau de acord cu afirmațiile ei în regiunile la care pretindeau ei înșiși.

Motivul războiului a devenit o contradicție între bisericile catolică și ortodoxă în privința dreptului de tutelă asupra locurilor sfinte din Palestina. Împăratul Rus s-a supărat mult pe sultanul turc, când acesta a oferit dreptul respectiv catolicilor. În iunie 1853 brusc, fără a declara război, Rusia a ocupat cnezatele Dunărene care depindeau de Imperiul Otoman. Trupele turcești la început luptau foarte prost și sufereau înfrângeri în fața armatei ruse. Turcii au fost zdrobiți în Transcaucazia, escada lor de pe Marea Neagră a fost distrusă de flota rusă în golful Sinop. Rușii au început să se miște spre granița cu Bulgaria.

Deoarece, o asemenea dezvoltare a evenimentelor provoca îngrijorări în Europa, Marea Britanie, Franța și cnezatul Sardinian au decis să vină în ajutorul Turciei. Cerințe către împăratul rus să retragă trupele de pe teritoriul cnezatelor Dunărene au înaintat de asemenea Austria și Prusia.

Escadronul naval anglo-francez a început acțiunea militară împotriva Rusiei pe Marea Neagră prin atacuri asupra țărmurilor ei.

Zona de frontieră de la Odesa până la gura Dunării era apărată de trei polcuri ale trupelor de cazaci Dunăreni. În special s-au remarcat în timpul apărării orașului, în aprilie 1854 urmașii cazacilor de peste Dunăre. Alături de garda orașului ei duceau lupta cu escadra anglo-franceză participând la cucerirea navei cu aburi engleze «Tigrul». Bărcile cazacilor s-au apropiat de corabie, care a naufragiat și l-au luat în prizonerie. „Caz fără precedent - scriau martorii – cazacii au luat în prizonerie vaporul!” Un tun de pe fregatul britanic și până astăzi înfrumusețează bulevardul Pryciornomorsky din Odesa, reamintind curajul cazacilor de peste Dunăre..

În lunile iunie și iulie ale anului 1854, trupele rusești au fost nevoite să părăsească cnezatele Dunărene iar locul lor a fost ocupat pe dată de trupele austriece. Principalul teatru de operațiuni militare s-a mutat spre Ucraina de Sud. La începutul lunii septembrie, trupele franco-britanice au blocat porturile Mării Negre și au ancorat în Crimeea. După câteva înfrângeri provocate armatei ruse, aliații au început să asedieze principala bază militar-maritimă a imperiului din Marea Neagră - Sevastopolul.

Asediul a durat 349 de zile. La 30 august 1855 ultimii apărători au părăsit orașul. Pierderea Sevastopolului, amenințarea ocupării Basarabiei, a Sudului și chiar a Ucrainei din Dreapta Niprului a obligat Imperiul Rus să încheie în anul 1856 acordul de pace de la Paris, cu condițiile dictate de aliați. Gura Dunării a revenit Imperiului Otoman, Rusia a fost lipsită de dreptul de a deține flotă militar-maritimă și cetățiele de la Marea Neagră.

3

Influența războiului asupra situației din Ucraina Nadniproană. Deoarece

o parte din Ucraina Nadniproană era teritoriul acțiunilor militare, economia ea a suferit pierderi semnificative. De aici la fel, se completa cu recruți și milițieni armata rusă. În total din Nadniprovia au fost luați 750 mii de persoane.

În lipsa unei căi ferate, toată povara de aprovizionare a întregii armate ruse a căzut pe umerii cărăușilor și țăranilor mobilizați cu animalele și care ale lor.

În Sud, care era zona apropiată frontului, s-a declarat stare de război. Țăranii erau luați la oaste, populația era obligată să susțină militarii în timpul cantolamentului, să îngrijească răniții și multe altele. Toate acestea distrugau economia Sudului. Și-au oprit activitatea porturile, prin care Rusia îndeplinea exporturile de mărfuri.

Gravă a rămas situația locuitorilor din Crimeea. Militarii ruși, suspectând tatarii musulmani locali ca fiind adepți ai turcilor, îi alungau din casele lor, obligându-i să părăsească Crimeea, sau îi omorau. Politica Imperiului pe peninsula era îndreptată spre faptul, ca sub pretextul acțiunilor militare să curățe Crimeea de tătari. Ei în masă, împreună cu familiile și satele întregi, emigrau în Turcia. În total după războiul din Crimeea, conform datelor oficiale, în colo s-au mutat aproximativ 192 mii de persoane, care la acea vreme constituiau două treimi din populația tătară a peninsulei. În Crimeea au rămas nu mai mult de 100 mii de tătari.

4 Mișcarea țărănească în timpul războiului de Est (din Crimeea). La sfârșitul războiului în Ucraina Nadnipreană aveau loc numeroase manifestări ale țăranilor. Motivul care a cauzat neliniștea era anunțarea manifestului imperial de la 29 ianuarie 1855 despre formarea «miliției mobile de uscat» și de asemenea primirea de către guvernatorul general din Kyiv a unui ordin de la ministrul militar de a organiza patru regimente cavaleriste de cazaci. Pentru țăranii ucraineni cuvintele „milițian” și „cazac” sunt identice cu noțiunea de „om liber”. Printre țărani se răspândeau zvonuri că, cei care se scriu în cazaci vor fi eliberați de dependența iobăgească .

În anul 1855 mișcarea a obținut o răspândire deosebită în gubernia Kyiv, de unde a și apărut denumirea ei - „Căzăcimea Kyiveană “. Aceasta era condiționată de faptul că în această gubernie era concentrat cel mai mare număr de țărani iobagi din Ucraina Nadnipreană - peste 1 milion de persoane. Mișcarea cuprindea județele în care trăiau circa 180 mii de țărani iobagi. Pentru subrimarea „Căzăcimii Kyevene” guvernul rus a trebuit să folosească un număr semnificativ de trupe regulate.

Ultima etapă legată de războiul mișcării țărănești a devenit marșul țăranilor „la Tavria pentru libertate”. El a fost cauzat de discuțiile despre faptul că, deoarece Crimeea a rămas pustie în urma emigrării forțate a tătarilor, guvernul rus îndeamnă să se mute încolo toți doritorii. Bântuiau zvonuri că fiecare țăran care se va muta încolo va deveni liber, va primi pământ și un ajutor financiar considerabil pentru dezvoltarea gospodăriei sale sau va deveni angajat liber și va putea primi un salariu rezonabil.

În primăvara și vara a anului 1856 a început o strămutare masivă spontană a țăranilor, care, cu toate bunurile lor au pornit spre Perekop. Pentru a lupta cu migrații guvernul a îndreptat câteva divizii și regimente ale armatei regulate, a format bariere și a blocat drumul prin Perekop. Însă, țăranii nu credeau guvernului rus și opuneau rezistență celor care încercau cu forța să-i întoarcă acasă. În vara anului 1856 aproape de Perekop s-au concentrat zeci de mii de țărani. Abia la sfârșitul anului 1856 unitățile militare au reușit să suprimă mișcarea țărănească.

? Ce informații despre țăranii-strămutați putem obține după compoziția sculpturală reprezentată?

Întoarcerea imigranților.
Sculptorul L. Posen

Concluzii. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea chestiunea ucraineană era parte componentă a politicii externe europene. Iar dacă, în cazul în care liderii ucraineni așteptau ajutor pentru eliberarea patriei lor, politicienii europeni mai erau cointeresați și în posibilitatea de a-și îndeplini planurile lor.

▶ Înfrângerea Imperiului Rus în războiul de Est (din Crimeea) a demonstrat în mod clar înapoierea militară și tehnică, cauzată de existența unui sistem feudal, care a avut un impact direct asupra pregătirii reformei țărănești din anul 1861.

▶ În timpul războiului de Est (din Crimeea), ca și în timpul războaielor din trecut, Rusia a folosit activ potențialul uman și material al pământurilor ucrainene. Răscoalele țărănești care au avut loc în acea perioadă în Nadniprovia, făceau vizibilă situația încordată din ținut.

Întrebări și sarcini

1. Ce înseamnă chestiunea ucraineană? 2. Care a fost motivul războiului de Est (din Crimeea)? 3. Numiți data izbucnirii războiului de Est (din Crimeea).
4. Câte zile a durat apărarea Sevastopolului? 5. Care au fost rezultatele războiului? 6. Când a avut loc mișcarea țărănească „în Tavia pentru libertate“
7. Caracterizați sensul și rolul chestiunii ucrainene în politica internațională europeană din a doua jumătate a sec. al XIX-lea. 8. Caracterizați impactul războiului asupra situației în Ucraina Nadniprovană. 9. Care au fost caracteristicile mișcărilor țărănești în această perioadă?
10. Alcătuiți caracteristica războiului de Est (din Crimeea) conform planului: 1) condițiile; 2) ocaziile; 3) mersul; 4) rezultatele; 5) semnificația istorică. 11. Urmăriți după hartă decurgerea evenimentelor de război. 12. Petreceți o discuție cu privire la problema „comun și diferite în locul și rolul Ucrainei Nadniprorene, în prima și a doua jumătate a sec. al XIX-lea“.
13. Cu ajutorul surselor suplimentare pregătiți un mesaj pe tema „Apărarea Sevastopolului în timpul războiului de Est (din Crimeea)“. 14. Cum credeți, puteau ucrainenii în timpul războiului de Est (Crimeea) să obțină independența statală? De ce??

§ 13. Lichidarea iobăgiei și reformele din anii 60-70 a sec. al XIX-lea.

- ▶▶ 1. Ce este reforma? 2. Cum a fost petrecută reforma agrară pe pământurile vest-ucrainene? 3. Care este dovada stopării de către relațiile feudale a dezvoltării Ucrainei Nadniprorene?

1 **Dezvoltarea economică a Nadniproviei la mijlocul sec. al XIX-lea.** La sfârșitul anilor 50 ai sec. XIX, Nadniprovia era cea mai bine dezvoltată, din punct de vedere economic, regiune din Imperiul Rus. Însă creșterea economică în continuare era împiedicată de existența iobăgiei. Dezvoltarea industriei era constrânsă de lipsa muncitorilor angajați și reducerea cererii de produse industriale. Rămășițele relațiilor feudale împiedicau, de asemenea, procesul stratificării țărănimii și formarea în sate a unor grupuri sociale de țărani-antreprenori și muncitori angajați. Pe lângă acestea antreprenorii de la orașe și negustorii nu puteau cumpăra pământ deoarece el nu era un obiect de vânzare-cumpărare liberă.

La mijlocul secolului al XIX-lea a început treptat să se contureze noi domenii de specializare economică a regiunilor Nadniproviei. În gospodăria Sudului un loc de frunte, în loc de oierit a început să ocupe cultivarea grânelor pentru export. În Stânga Niprului, din cauza depărtării piețelor de realizare a cerealelor, în partea sudică principala sursă de venit era creșterea animalelor iar în nord – cultivarea tutunului și inului. Venituri considerabile proprietarilor din Stânga Niprului le aducea și viticultura. Dreapta Niprului în anii 40 a sec. al XIX-lea s-a transformat în principală zonă de producție a zahărului.

Pe parcursul primei jumătăți a sec. al XIX-lea proprietarii moșiilor din Dreapta Niprului s-au specializat pe cultivarea grânelor pe care le vindeau prin porturile Mării Negre. Ca să obțină suprafețe mai mari pentru semănarea cerealelor ei luau pământul țăranilor, din această cauză o mare parte din țăranii iobagi au rămas în general fără de pământ. Acumulând fonduri importante, proprietarii moșiilor căutau surse suplimentare pentru îmbogățire. Orientându-se după noile necesități ale pieții, ei investeau în construcția fabricilor de zahăr, înființând plantații de sfeclă pe care munceau țăranii fără de pământ.

La început, industria zahărului era predominant moșierească. Treptat, ea a atras capitalul comercial. Însă, comercianții nu puteau folosi forța de muncă gratuită a iobagilor, de aceea au început să atragă muncitori salariați. La mijlocul sec. al XIX-lea în Ucraina Nadnipreană comercianții-antreprenori închiriau 24 de fabrici de zahăr și terenurile din jurul lor.

Astfel, industria zahărului obținând un caracter economic de piață a devenit prin conținutul său diametral-opusă sistemului gospodăresc feudal. Cerințele dezvoltării economice în viitor, necesitau eliminarea iobăgiei.

2 **Fundalul realizării reformei agrare.** Reforma agrară ca și celelalte reforme din anii 60-70 ai sec. XIX în Imperiul Rus au fost realizate mult mai târziu decât în țările occidentale. La înfăptuirea modernizării Rusia a fost împinsă de unele condiții istorice.

▶ Continuarea existenței iobăgiei amenința Imperiul cu transformarea într-o țară secundară, ceea ce demonstra și înfrângerea sa în războiul din Crimeea. Mișcarea țărănească în guberniile ucrainene la sfârșitul războiului, cerințele constante de eliberare ale țăranilor venite din partea tuturor forțelor de opoziție față de puterea imperială, impactul lichidării iobăgiei pe pământurile vest-ucrainene în anul 1848 - toate acestea, de asemenea, au contribuit la transformarea problemei de lichidare a iobăgiei într-o condiție de dezvoltare pe viitor a imperiului.

▶ Iobăgia încetinea ritmul de dezvoltare economică a statului. Aflarea în componența Imperiului a unor astfel de regiuni precum Sudul Ucrainei, demonstra ferm supremația muncii salariate. În același timp, existau numeroase neconcordanțe între relațiile existente aici, și ordinea din alte părți ale Imperiului. Cu toate acestea, gospodăriile moșierești dădeau aproximativ 50% din grânele pentru vânzare, din această cauză lichidarea lor rapidă și simultană ar fi putut duce la consecințe catastrofale.

▶ Iobăgia după conținut semăna cu sclavia. Ea era condamnată de majoritatea reprezentanților diverselor straturi sociale.

Pentru lichidarea iobăgiei se proclamau comercianți și întreprinzători, deoarece înțelegeau că aceasta este un obstacol major pentru dezvoltarea industriei și comerțului. Printre proprietarii de pământuri de asemenea erau mulți cei care dețineau poziții liberale. Personalitate politică ucraineană, omul care deținea moșii în guberniile Poltava și Cernigov, Grigoriy Galagan (1819-1888) era membrul comisiei care lucra asupra proiectelor de realizare a reformei.

Apărând consecvent interesele țăranimii ucrainene, el scria, că „amânarea acestor transformări (lichidarea iobăgiei. – aut.) poate avea efecte dăunătoare cu toată groaza revoltelor populare“.

Cu toate acestea, majoritatea proprietarilor erau mult mai conservatori în opiniile sale, și chiar dacă erau de acord cu eliberarea personală a țăranilor, însă fără de a le acorda pământ.

Grigoriy Galagan

3

Particularitățile realizării reformei din anul 1861 în Ucraina Nadnipreană.

La 19 februarie 1861 Alexandru al II-lea a semnat un Manifest care lichida iobăgia și „Regulamentul“, care conținea toată baza legislativă a reformei.

Acele legislative ale reformei țărănești rezolvau următoarele probleme:

- ▶ lichidarea iobăgiei și definirea noului statut juridic al țăranilor;
- ▶ organizarea autoconducerii țărănești;

- ▶ crearea unui conciliator între țărani și proprietarii de terenuri;
- ▶ acordarea loturilor de pământ țăranilor;
- ▶ determinarea taxelor pentru țărani – temporar-obligați;
- ▶ cumpărarea pământului de către țărani

Din regulamentul general, despre țăranii care au fost eliberați din iobăgie (19 februarie 1861)

1. Starea de iobag asupra țăranilor așezați pe moșii, și oamenilor de pe la curți se anulează pe vecie în ordinea stabilită de acest Regulament...

3. Moșierii, păstrând dreptul la proprietate asupra tuturor pământurilor care le aparțineau, predau pentru îndatoririle stabilite în folosința țăranilor curtea lor de așezare și, în afară de aceasta pentru păstrarea modului lor de viață și pentru îndeplinirea obligațiilor lor față de guvern și proprietar acea cantitate de pământ arabil și alte terenuri stabilite pe baza menționărilor din Regulamentele locale...

8. Moșierii, oferindu-le țăranilor în utilizare permanentă pentru obligațiunile stabilite pământ, pe baza regulamentelor locale nu sunt obligați în continuare, nici într-un caz să le aloce o oarecare cantitate de pământ suplimentar...

17. Țăranii care au ieșit din starea de iobag înființează pentru chestiunile gospodărești, comunități sătești...

? 1. În ce mod, conform acestui document se rezolva problema iobăgiei? 2. Cum era rezolvată problema pământului? 3. Ce organe ale autoadministrării locale urmau să înființeze țăranii care ieșeau din starea de iobag?

Imediat după publicarea Manifestului țăranii au primit libertatea personală. Se anunța că de acum încolo foștii iobagi sunt liberi locuitorii din mediul rural și au drepturi civile: să se căsătorească, să încheie acorduri de proprietate, să acționeze din numele lor în instanță, să înființeze întreprinderi comerciale și industriale și așa mai departe. Cu toate acestea, inegalitatea socială a țăranilor nu a fost complet anulată. Ei rămăneau cu taxa de plată inferioară, aveau obligațiuni naturale și materiale pe cap de locuitor, suportau pedepse fizice de care alte stări privilegiate erau scutite.

Reformă - (din latină – schimbare, îmbunătățire) - modificarea, schimbarea anumitor aspecte ale vieții sociale, care nu distruge complet fundamentele ordinii curente.

Comunitatea (gromadă) - o formă de guvernare administrativ-teritorială a țăranilor, bazată pe interese gospodărești comune.

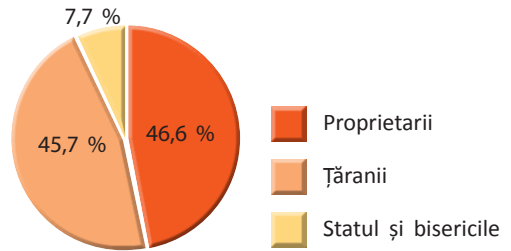
În conformitate cu „Regulamentele“, sătenii trebuiau să se unească în comunități (gromade). Pământul nu-l primeau gospodăriile țărănești individuale, ci comunitățile. În Stânga și Dreapta Niprului pentru achitarea plăților și impozitelor răspundea fiecare gospodărie aparte, pe când în alte regiuni prin responsabilitatea reciprocă toată comunitatea. În cazul neachitării de către țăran a im-

pozițiilor datorită era împărțită între ceilalți membri ai comunității. Pentru a rezolva problemele gospodărești membrii comunităților organizau adunări rurale. Comunitățile care aveau limite comune se uneau în voloste. Pe umerii starosteii satului și starșinei de voloste, pe care îi alegeau țăranii erau puse funcțiile administrativ-teritoriale: păstrarea ordinii, organizarea îndeplinirii cerințelor organelor superioare și legilor de stat.

Activitatea autogovernării rurale și relațiile dintre țărani și proprietari erau controlate de către conciliatori. Conform planului guvernului rus, ei urmau să prevină abuzul din partea proprietarilor de pământ. Cu toate acestea, cei mai mulți dintre conciliatori erau ei înșiși proprietari de terenuri și protejau în primul rând propriile interese, uneori, chiar și împotriva legii

Poziția centrală în reformă era ocupată de problema pământului. Actele reformei se bazau pe principiul recunoașterii de partea moșierului a dreptului de proprietate asupra întreg pământului de pe moșie, inclusiv și asupra repartizărilor țărănești. Țăranii erau declarați utilizatori ai acestor terenuri, impuși să îndeplinească obligațiile prevăzute de „Regulament”, obrocul sau boierescul. Pentru a prelua în proprietate repartizarea sa, țăranul era obligat s-o cumpere de la moșier. Dimensiunile obligațiilor și a repartizărilor erau determinate pentru fiecare zonă separat, în funcție de calitatea terenului. În medie, țăranii primeau 1,9-2,3 desiatini de teren. Moșierii, prin lege, puteau extrage de la țărani pământul „suplimentar”. Repartizările țărănești au fost mărite doar în Dreapta Niprului. Acest lucru se datoră dorinței guvernului rus de a-i atrage pe țărani de partea sa după suprimarea revoltei polone din anii 1863-1864. În linii generale cantitatea de pământ pe care o aveau în folosință țăranii din Nadniprovia după reforma agrară s-a redus cu 27%.

Până când țăranii nu-și răscumpărau pământurile, pentru ei era introdusă starea de temporar obligați (a fost anulată în anul 1881). Suprafața repartizării țărănești și suma obligațiilor erau stabilite prin acorduri suplimentare. Încheierea lor era principala

Rezultatele acordării pământului țăranilor conform reformei din anul 1861 în Ucraina Nadniprovană

Repartizare – un lot de teren pe care familia țărănească îl primea în folosință.

Extrageri – pământurile care după reforma din anul 1861 erau luate de la țărani dacă până atunci ei aveau un lot mai mare decât cel pe care urmau să-l primească.

Temporar obligați – o categorie de țărani care conform reformei din anul 1861, pentru posibilitatea de a se folosi de loturile lor, trebuiau să îndeplinească fostele obligațiuni (obrocul și boierescul) până la încheierea unui acord de răscumpărare.

Prestații – îndeplinirea de către țăran a diferit-ori lucrări pe moșia proprietarului pentru arenda pământului, bani împrumutați, produse alimentare și altele.

Plăți de răscumpărare - suma de bani pe care conform reformei din anul 1861 țăranul urma să o plătească proprietarului, pentru a obține dreptul de proprietate asupra terenurilor de pe lângă casă și a repartizării alocate.

ocupație a conciliatorilor. Moșierilor li se interzicea mărirea obligațiilor fără mărirea suprafeței repartizării. De aceea după extragerea pământului „suplimentar“ obligațiile țăranilor practic au crescut.

Eta finală a reformei agrare urma să devină operațiunea de răscumpărare. Țăranii erau obligați să plătească pentru repartiția care le-a fost alocată a cincea parte din valoarea ei. Pentru restul statul îi oferea țăranului un împrumut, pe care acesta urma să-l întoarcă, împreună cu dobânzile în termen de 49 de ani. În această perioadă, țăranii urmau să plătească statului de trei ori mai mulți bani decât valoarea inițială a terenului.

Realizarea operațiunii de răscumpărare a finalizat divizarea gospodăriilor țărănești de cele moșierești. În același timp proprietarii au primit bani, cu care puteau face restructurarea gospodăriilor lor în conformitate cu noul sistem economic.

4 **Modificările în statutul țăranilor de stat***. Regulamentele reformei țărănești se răspândeau asupra foștilor iobagi. Cu toate acestea, schimbări semnificative au avut loc și în situația țăranilor de stat, care constituiau 44% din țărănimea Nadniproviei. Din această categorie a populației făceau parte foștii cazaci, locuitorii așezărilor militare și coloniștii din Sud. Conform decretului din anul 1866, toate pământurile țăranilor de stat, rămâneau în proprietatea statului, și erau atribuite în folosință nelimitată comunităților rurale (pe gospodărie sau comunitate). Țăranii trebuiau să plătească pentru ea anual trezoreriei „darea de obroc“. Țăranii de stat puteau deveni proprietari de terenuri, achitând răscumpărarea pentru el în timp de opt ani, dar mărirea exploatațiilor lor nu trebuia să depășească 8-15 deseatine. Ca

urmare a acestei reforme, punerea în aplicare a căreia a durat 20 de ani, situația țăranilor de stat a devenit puțin mai bună decât cea a foștilor iobagi (loturile lor erau, în medie, de două ori mai mari, iar plățile de răscumpărare - mult mai mici). Dezvoltarea gospodăriilor țăranilor de stat stopa procesul de creare a comunităților cu responsabilitate comună în plata impozitelor.

În condiții mult mai bune s-au pomenit coloniștii din Sud. Având loturi mari până la reformă, ei le-au păs-

? Descrieți condițiile de viață ale familiei țărănești.

Țărani din gubernia Poltava

trat și după relizarea ei, primind de asemenea și diverse beneficii. Spre exemplu, ei plăteau o „dare de obroc“ de două-tri ori mai mică decât alți țărani. Majoritatea gospodăriilor coloniștilor după natura lor erau ferme mari care foloseau pe scară largă utilajele agricole și forța angajată de muncă,arendând, în afara propriilor pământuri, loturi mari de teren.

5 **Reforma zemstvelor, municipală și financiară.** Anularea iobăgiei a fost un impuls pentru schimbare și în alte domenii ale vieții, ceea ce a dus la reforme suplimentare. Cu scopul de a îmbunătăți sistemul local de guvernare în anul 1864 a fost efectuată reforma zemstvei. Conform ei în județe și provincii era instaurată guvernarea zemstvei (locală). Zemstva era alcătuită din instituții regulamentare (adunările de zemstvă, guberniale și județene) și executive (upravele de zemstvă, guberniale și județene). În zemstvele județene erau aleși votanți (deputați) din diferite stări sociale – proprietari, țărani și orășeni. În timpul adunărilor de județ erau aleși votanții pentru consiliile de gubernie. În Ucraina Nadnipreană reforma zemstvelor a acționat doar pe teritoriile din Stânga Niprului și Sud. În Dreapta Niprului locuiau numeroși nobili polonezi care au participat la revolta polonă din 1863-1864 și care erau opozițional dispuși față de guvernul rus. Prin urmare zemstve nu au fost create aici până în anul 1911.

Datorită susținerii zemstvelor a apărut mișcarea cooperativă țărănească, au fost create organizații de credit pentru țărani. Zemstva avea, de asemenea, grijă de construcția și întreținerea drumurilor, organizarea de servicii poștale, cercetarea statistică. Ele întrețineau școlile primare și profesionale, învățământul în care era gratuit. Zemstva reorganiza rețeaua instituțiilor de ocrotire a sănătății după principiile gratuității, divizării în circumscripții, creării unor condiții normale pentru lecuirea bolnavilor

Conform reformei orășenești din anul 1870, condiția de apartinență unor anumite stări sociale pentru participarea la administrarea orașelor era anulată. Conform legii adoptate în anul 1875 în toate orașele Nadniproviei erau înființate consilii orășenești. Dreptul la vot era acordat bărbaților care au atins vârsta de 25 de ani, dar numai celor care dețineau proprietăți imobiliare, comerciale și întreprinderile industriale. Angajații, funcționarii, intelectualității, care împreună constituiau cea mai mare parte a populației orășenești, dar nu dețineau nici o proprietate și nu plăteau impozite, nu aveau drept de vot. Consiliile orășenești alegeau upravele municipale – organe executive care acționau stabil. Consiliul și uprava erau conduse de primarul orașului. Activitatea consiliului orășenesc și a conducătorului ei era monitorizată de guvernator, care putea anula orice hotărâre a ei. Consiliul

Zemstvă – instituție de autoadministrare locală în Imperiul Rus conform reformei din anul 1864.

Adunarea zemstvei în provincie

Pictor V. Trukivskiy

? Ce informație despre activitatea instituției zemstvel putem obține din ilustrație?

? Care particularități ale învățământului în școala acelor vremuri le putem determina din ilustrație

Numărarea orală

Pictor M. Bogdanov-Belskiy

liul local a avut grijă de bunăstarea orașului, a contribuit la dezvoltarea comerțului local și a industriei, ocrotirea sănătății și a educației publice.

Necătând l-a caracterul restrâns al reformelor autoadministrării orașenești ele au avut un impact pozitiv, deoarece au schibat vechile organe de conducere a orașelor cu altele noi bazate pe sistema burgheză a recensământului de avere.

Necesitatea dezvoltării economice obliga guvernul imperial la efectuarea reformelor financiare. Mai exact, în anul 1860 a fost creată Banca de Stat, care a primit dreptul preferențial de creditare. În toate guberniile au apărut camere de control independente de administrațiile locale. Ele verificau cheltuielile lunare ale instituțiilor locale. Prin acest pas, guvernul a încercat să opoziționeze abuzul și luarea de mită. A fost lichidat vechiul sistem de colectare a taxelor prin percepție, în care cea mai mare parte din banii adunați nimereau în buzunarul receptorului. În schimb erau introduse accize, plățile pentru care erau colectate de către agențiile guvernamentale. Cu toate acestea, țăranii și comercianții trebuiau să continue să plătească impozitul fix, de care erau scutite doar clasele privilegiate.

i

6 Reforma judiciară și militară. Reformele în domeniul educației și cenzurii.

Reforma judiciară efectuată în anul 1864 a avut cel mai consistent caracter burghez. Înainte, activau judecăți de stări, cu caracter închis, dependente de administrația locală, în care lipsea sistemul de apărare a acuzatului și existau o mulțime de proceduri birocratice. Conform noilor statute judiciare, judecata nu mai ținea de starea socială, era deschisă și transparentă, independentă de puterea administrativă. Ședințele tuturor organelor de judecată erau deschise pentru public. Veriga de legătură a noului sistem judiciar a devenit tribunalul districtual în fiecare gubernie. Toate cauzele civile și penale minore erau duse de magistrat. El era ales de zemstvă sau de consiliul orașenesc. Administrarea locală nu putea elibera din funcții magistratul sau judecătorii districtuali. Cu toate acestea, reforma sistemului judiciar nu a fost finalizată.

În urma reformei militare țara a fost divizată în 15 circumscripții; în componența a trei dintre ele - Kyiv, Odesa și Harkov erau incluse guberniile ucrainene. Guvernul Imperiului Rus controla componența etnică a unităților militare, din această cauză în regimentele situate în Ucraina Nadnipreană, ucrainenii alcătuiau doar 40% din componența totală.

Un rol esențial în aplicarea reformei militare l-a jucat introducerea în anul 1878 în locul recrutării, a unui nou sistem de completare a forțelor armate. El consta în obligativitatea militară generală pentru toți bărbații care au împlinit vârsta de 20 ani, indiferent de originea și starea lor socială. Termenul serviciului militar în forțele terestre era de șase ani, la flotă – șapte. La sfârșitul sec. al XIX-lea a fost stabilit termenul de cinci ani pentru toate forțele armate. Persoanele care obțineau studii îndeplineau un serviciu militar mai scurt.

Necesitatea dezvoltării economice condiționa realizarea reformelor educaționale. Noul statut universitar adoptat în anul 1863, acțiunea căruia, printre altele, se răspândea și asupra universităților din Harkov și Kyiv, le acorda o autonomie largă în privința chestiunilor ce țineau de viața internă. Universitatea în ansamblu și fiecare profesor în parte puteau acum primi liber din străinătate orice literatură, trimite la pregătire în alte state europene tinerii oameni de știință. Învățământul pentru marea majoritate din studenți rămânea cu plată.

Reforma învățământului a pus bazele învățământului superior feminin în Imperiul Rus. Cu toate că femeilor nu li se permitea să studieze la universități, pentru ele au fost înființate cursurile feminine superioare. Astfel, în Kyiv au fost deschise cursurile feminine superioare cu studierea științelor naturale (1870), fizico-matematice și istorico-filosofice (1878).

Schimbările în sfera învățământului mediu constau în reorganizarea gimnaziilor. Dreptul de-a învăța în ele era acordat reprezentanților tuturor stărilor, însă plata înaltă nu permitea copiilor din familii nevoiașe să obțină studii medii. Gimnaziile erau divizate în reale și clasice, băieții și fetele învățând separat unii de alții. Absolvirea gimnaziului clasic acorda posibilitatea admiterii la universitate, celei reale – la școlile tehnice superioare. Conform reformei era instaurat un sistem unic al învățământului primar. Conținutul învățământului în toate tipurile de școli era monitorizat de consiliul gubernial de studiu.

Conform reformei cenzurii din anul 1865, instituțiile de cenzură primeau împuțerniciri largi. Redactorilor ziarelor și revistelor li se interzicea să abordeze problemele politice acute. Încălcarea acestor cerințe ducea la închiderea temporară a periodicului sau chiar interzicerea lui.

Cenzură – recenzie materialelor de presă prevăzute pentru tipar, pieselor de teatru etc., efectuată de către organele puterii de stat, bisericească și alte autorități.

! **Concluzii.** La jumătatea sec. al XIX-lea necesitatea lichidării iobăgiei devenea tot mai evidentă, ceea ce a și împins puterea la efectuarea acestui pas.

- ▶ Necătând la un număr mare de neajunsuri reforma agrară din anul 1861 a lichidat obstacolele din calea dezvoltării social-economice și modernizării statului.
- ▶ Reformele efectuate în continuare eliminau multe rămășițe feudale, dar erau niște concesii de timp pe care le făcea puterea.

? **Întrebări și sarcini**

1. Care era baza gospodăriei din Dreapta Niprului la mijlocul sec. al XIX-lea?
2. Care erau principalele trăsături ale reformei țărănești.
3. Când a fost anulată iobăgia în Nadniprovia? Ce schimbări s-au petrecut în dreptul de proprietate a țăranilor de stat începând cu anul 1866?
5. Ce este zemstva?
6. Ce s-a schimbat în sistemul judiciar conform reformei judiciare din anul 1864?
7. Care erau particularitățile dezvoltării economice a Nadniproviei în ajunul reformelor?
8. Descrieți premisele și nevoia publică de anulare a iobăgiei.
9. Determinați cursul și caracteristicile realizării reformei țărănești din anul 1861 în Nadniprovia.
10. La ce schimbări în viața oamenilor a dus reformele zemstvelor, orașenească și financiară?
11. Care era conținutul reformei judiciare, militare, educaționale și de cenzură?
12. Uniți-vă în grupuri mici și discutați care au fost urmările pozitive și negative a reformelor din anii 60-70 a sec. al XIX-lea pentru viața țăranilor în Nadniprovia.

13. Îndepliniți tabelul „Impactul reformelor din anii 60-70 a sec. al XIX-lea asupra dezvoltării Nadniproviei”

Denumirea reformei	Dispozițiile de bază	Influența asupra dezvoltării Nadniproviei

- ★ Putem afirma că viața țăranilor după reformă s-a schimbat în bine? Explicați de ce.

§ 14. Particularitățile modernizării industriei și agriculturii

- ▶▶ 1. Ce este modernizarea, urbanizarea și revoluția industrială?
- 2. Când și cum în Nadniprovia a început Revoluția Industrială?
- 3. Care trăsături caracteristice erau tipice gospodăriei agricole din Nadniprovia, în prima jumătate a sec. al XIX-lea?
- 4. Cum se dezvoltau orașele și comerțul în prima jumătate a sec. al XIX-lea?

1 **Politica economică a guvernului rus în Ucraina Nadnipreană în perioada post-reformistă.** Reformele anilor 60-70 a sec. al XIX-lea, necătând la limitarea lor, au creat condiții pentru dezvoltarea economică a pământurilor ucr-

Prima locomotivă cu abur

Cale ferată. Odesa sec. al XIX-lea

nene, făcând posibilă (deși cu întârziere) realizarea industrializării. Ritmul ei de dezvoltare în perioada post-reformistă era foarte rapid. În deosebi acest lucru se simțea în Ucraina Nadnipreană, unde doar în câțiva ani s-au format noi ramuri ale industriei. Dezvoltarea industrială a ținutului era însoțită de schimbări și în alte sfere ale vieții. Principalele orașe au fost conectate între ele prin căi ferate nou construite, se desfășura urbanizarea, s-a format un strat social nou de antreprenori și muncitori industriali și altele.

La sfârșitul sec. al XIX-lea Ucraina Nadnipreană dădea 26% din venitul total. Cu toate acestea, pentru propriile ei necesități nu se utiliza mai mult de jumătate din această sumă. Un mijloc de transferare a capitalului din guberniile ucrainene la centru a devenit de asemenea și politica de stabilire a prețurilor. Prețurile materiilor prime, care erau trimise din Nadniprovia, erau cu mult mai mici decât valoarea mărfurilor rusești care veneau în direcția opusă. Astfel, acest capital finanța dezvoltarea altor regiuni.

Utilizarea potențialului economic al Nadniproviei, se manifesta, de asemenea prin faptul că prioritatea era acordată ramurilor economiei ucrainene care satisfăceau nevoile Imperiului Rus (cărbune, oțel, minereu de fier). În schimb, alte ramuri ale industriei care puteau concura cu întreprinderile rusești (industria ușoară), nu erau sprijinite de stat. Din această cauză în curs de dezvoltare rapidă era doar sectorul primar, în timp ce alte ramuri rămâneau în urmă în mod semnificativ. În ajunul primului război mondial Nadniprovia dădea 72% din materia primă a Imperiului și doar 15% din produsele finale. Aceasta era o dovadă că economia ucraineană obținea un caracter de dezvoltare unilateral.

2 **Particularitățile modernizării industriei.** În perioada post-reformistă a continuat desfășurarea revoluției industriale. Reforma din anul 1861 a eliminat principalul obstacol de formarea a pieței muncii salariate. Să se angajeze în întreprinderile industriale nou formate pe țărani îi obliga lipsa de pământ care devenea din ce în ce mai mare.

În această perioadă Nadniprovia a trăit o explozie demografică – creșterea bruscă a populației. Astfel, timp de 40 de ani, numărul de locuitori a crescut cu aproape 72%. Pe parcursul anilor 60-70 ai sec. XIX numărul muncitorilor a crescut de la 86 mii până la 330 mii de persoane.

Unul dintre motoarele revoluției industriale era construcția masivă de căi ferate, care necesita metal, mașini și alte utilaje. Inițial, căile ferate se construiau pentru a îmbunătăți exportul de cereale și alte produse agricole către porturile de la Marea Neagră și pentru nevoile militare. Astfel, prima cale ferată a fost construită în Nadniprovia în anul 1865 de la Odesa la Balta. Centrele industriale mari au început să fie unite prin căi ferate abia în anii 80 ai sec. al XIX-lea. Până în anul 1900 în ținuturile din Ucraina au fost construite 8417 km de cale ferată.

Noi zone industriale au devenit bazinele: carbonifer Donețk, de fier Krivoi Rog și Mangan Nikopol. Dezvoltarea activă a Donbasului a început în anii 70 ai sec. al XIX-lea. Datorită beneficiilor guvernamentale aici erau formate numeroase societăți cu capital străin. Locul de frunte în rândurile investitorilor străini le aparținea antreprenorilor francezi și belgieni. Datorită dezvoltării rapide a industriei cărbunelui Donbasul a devenit cel mai mare furnizor de cărbune în Imperiul Rus.

Extragerea cărbunelui în bazinul carbonifer Donbas

Anul	În total în Imperiu (fără Polonia)	Inclusiv în Donbas	
		mln. puduri	%
1860	7,4	6,0	81,1
1870	22,3	15,6	70,0
1880	122,3	86,3	70,5
1890	216,4	183,2	84,7
1900	734,5	671,7	91,4

* 1 pud – 0,0164 tone

Analizați aceste date și determinați modul în care s-a schimbat rolul Donbasului în extragerea cărbunelui general-imperială.

Aproape peste un deceniu de la începutul exploatării Donbasului în zona orașului Krivoi Rog s-a desfășurat un proces amplu de extragere a minereului de fier. Rolul principal în dezvoltarea acestei regiuni îl deținea, de asemenea, capitalul francez. La începutul anilor 70 ai sec. al XIX-lea în Sud a început construcția primelor uzine metalurgice. Pentru construcția unei mari uzine metalurgice în Donbas, guvernul rus i-a alocat în mod gratuit omului de afaceri englez John

Dobândirea manuală a cărbunelui

Cuptor metalurgic de tip nou Martin

? Ce informație despre dezvoltarea industrială a Nadniproviei putem obține din ilustrații?

Hughes teren cu zăcăminte de cărbune, stabilindu-i un premiu pentru fiecare pud de șine fabricate la această uzină. Localitatea în care locuiau muncitorii acestei uzine, se numea luzivka (actualul oraș Donețk). Luzivka s-a transformat foarte rapid într-un important centru industrial al regiunii. În general, de-a lungul anilor 1870-1900 producția minereului de fier și oțel în uzinele din Sud a crescut de 158 de ori, depășind vechiul centru al industriei ruse din Ural.

Creșterea rapidă a industriale anii 60-70 ai sec. al XIX-lea a dus la apariția în Ucraina Nadnipreană a unui număr important de fabrici și uzine. Întreprinderile noi se bazau pe utilizarea tehnologiilor avansate (motoare cu aburi, mașini-unelte, sisteme mecanice) și formelor mai performante de organizare a procesului de producție. Principalul combustibil din industrie a devenit cărbunel. Trecerea la noile forme de producție la sfârșitul anilor 80 ai sec. al XIX-lea, s-a încheiat cu construcția de mașini-unelte. La acea vreme, cel puțin 80% din întreprinderi foloseau energia aburului.

O trăsătură caracteristică a industriei din Ucraina Nadnipreană la sfârșitul sec. al XIX-lea a devenit procesul de concentrare a producției și apariția primelor monopoluri. În această perioadă au apărut, Uniunea fabricilor feroviare (1882), Uniunea uzinelor constructoare de poduri (1884), Uniunea producătorilor de fixatoare de șine (1884). Primele monopoluri au existat sub formă de sindicate.

Monopol - dreptul exclusiv pe cale îl dețineau persoanele fizice, statele, organizațiile, companiile, etc. în diverse domenii.

Sindicat - monopoluri, care se caracterizează prin distribuirea comenzilor, procurarea materiilor prime și vânzarea de produse prin intermediul unui sistem de distribuție unic. Membrii sindicatului își păstrează independența de producție, dar o pierd pe cea comercială.

3 **Procesele modernizării în gospodăria agricolă.** Reforma din anul 1861 a eliberat țăranii de dependența personală, dar nu a îmbunătățit situația lor economică. Dimensiunile exploatațiilor majorității țăranilor nu erau suficiente pentru dezvoltarea normală a gospodăriilor. Cu toate acestea, liderii procesului de reformare nu au luat în considerare creșterea naturală a populației, din acest caz repartizările deținute de țărani s-au redus în proporții catastrofale. În anul 1914 pe aceeași cantitate de teren pe care au primit-o după reforma din anul 1861 în Ucraina Nadnipreană locuiau aproape de două ori mai mulți țărani. Mai mult decât atât, lor li s-au impus taxe și plăți destul de mari pentru folosirea terenurilor. Conform datelor oficiale, la sfârșitul sec. al XIX-lea, țăranii plăteau de zece ori mai multe inopozite decât nobilii.

Fabrica de tutun a lui S. Dunaevskiy. Gubernia Poltava.

Moară cu abur. Gubernia Cernigov

Apariția satului nevoiaș, era rezultatul direct al reformei din anul 1861. Cei mai mulți dintre țărani nu-și puteau cumpăra nici terenuri suplimentare, nici utilaje agricole. Lipsiți de posibilitatea de a-și organiza gospodăria independentă, țăranii erau obligați să muncească pe pământurile moșierilor. Astfel, se păstrau rămășițele iobăgiei sub forma sistemului de muncă, care consta în cultivarea pământurilor moșierești de către țărani cu uneltele lor proprii.

Nadniprovia își păstra rolul de grâнар european cu toate că majoritatea populației sale trăia în sărăcie. Cea mai observabilă, creștere a producției de grâne pentru export era în Sud, unde de mult predomina munca salariată. Cantitatea roadei creștea un pic mai lent și în alte regiuni. Ca urmare a acestui fapt la sfârșitul sec. al XIX-lea, Nadniprovia furniza grâne pentru guberniile centrale din Imperiul Rus și asigura 90% din export.

Odată cu dezvoltarea producției de cereale creștea și producția de zahăr, orz și tutun. Un caracter comercial avea și creșterea animalelor. Pe teritoriul Ucrainei Nadniprene în anii 80 ai sec. al XIX-lea se găseau peste o mie de ferme în care erau crescuți cai de rasă pentru vânzare. Un loc de frunte, era ocupat de guberniile ucrainene și în producția de carne, lână, piei, părului de cal și altor produse de origine animală.

Dezvoltarea producției de mărfuri la sfârșitul secolului al XIX-lea a contribuit la unele schimbări în domeniile de specializare ale producției agricole.

Ucraina de Sud, cu excepția peninsulei Crimeia, a devenit regiunea de răspândire a comerțului agricol cu cereale. Crimeea și Basarabia erau specializate în dezvoltarea viticulturii. Gubernia Poltava era considerată unul dintre principalii producători de tutun din țară. Celelalte gubernii din Dreapta și Stânga Niprului au devenit regiuni în care predomina producția zahărului.

4 Apariția mișcării cooperatiste*. Un fenomen nou în modernizarea gospodăriei Nadniproviei din acea perioadă a devenit apariția mișcării cooperatiste.

Cooperarea era privită de reprezentanții societății liberale ca o formă a vieții economice care contribuia la modernizarea capitalistă, și crearea unor mecanisme eficiente pentru adaptarea maselor generale ale populației la condițiile economiei de mărfuri și oferă o actualizare rapidă a relațiilor social-economice.

În Nadniprovia prin anii 60 ai sec. al XIX-lea au fost create aproximativ 20 de cooperative de consum. În anii 60-70 ai sec. al XIX-lea cooperative de consum au apărut în Odesa, Lebedin, Ekaterinoslav, Poltava, Herson, Mykolaiv, Cernigov, Kyiv Elisavetgrad, Berdyansk și altele. Au apărut mai multe cooperative de credit, companii care ofereau împrumuturi țăranilor pentru dezvoltarea gospodăriilor proprii. Cooperarea industrială agricolă s-a dezvoltat sub forma unor artele, care uneau țăranii doritori să închirieze teren în comun.

Prima cooperativă din ținut era considerată Societatea de consum din Harkov, fondată în anul 1866. Ea și-a început activitatea, creând propria ei brutărie, ospătărie, întreținere de producție a apei minerale, desfășurând un comerț cu îmbrăcăminte, cărbune, lemne și mașini de cusut. Însă, comercianții locali au început să-i creeze obstacole, spunând că în cazul în care societatea nu-și va opri activitatea, ei vor fi obligați să-și închidă magazinele. În anul 1872 Societatea de consum din Harkov s-a autolichidat.

Însă, toate asociațiile cooperatiste din aceea perioadă s-au bazat pe dreptul comun, nu erau organizate la nivel legislativ, ceea ce cauza o mulțime de dificultăți. Prin urmare, primele societăți cooperativiste s-au dovedit a fi de scurtă durată. Obstacole în calea dezvoltării lor au fost nivelul scăzut de cultură al populației, care avea o atitudine negativă față de compatrioții lor întreprinzători, lipsa competențelor de realizare și auto-guvernare precum și problemele de natură administrativă și juridică.

Cooperativă - asocierea voluntară a unor persoane care pe bază de cooperare reciprocă îndeplinesc cu un anumit tip de activitate economică.

În urma decăderii primelor cooperative, dezvoltarea mișcării cooperativiste din Nadniprovia în ultimul sfert al sec. al XIX-lea a luat sfârșit.

5 Urbanizarea. Dezvoltarea comerțului. A doua jumătate a sec. al XIX-lea a devenit perioadă de creștere rapidă a orașelor. Alături de marile întreprinderi industriale apăreau așezări de fabrici și uzine, care mai târziu se transformau în noi orașe. Treptat deveneau orașe și nodurile de cale ferată. Numărul orașelor mici, a scăzut în jumătate, în timp ce numărul de orașe mari și mijlocii s-a dublat. Astfel, populația urbană din Nadniprovia în anii 60-90 a sec. al XIX-lea a crescut mai mult de două ori. Conform recensământului din anul 1897, aici existau deja 130 de orașe. Cu toate acestea, populația urbană la sfârșitul sec. al XIX-lea era de doar 13%, în ciuda creșterii generale a numărului de locuitori.

Deosebit de rapid numărul populației urbane creștea în Sud, acolo unde apăreau noi fabrici și uzine. Un exemplu tipic de dezvoltare a devenit orașul Ekaterinoslav, care dintr-un oraș mic cu o populație de 19 mii persoane la mijlocul sec. al XIX-lea, în câteva decenii a devenit unul dintre cele mai mari orașe ucrainene, numărul locuitorilor căruia a crescut de șase ori.

Cele mai mari orașe ale Ucrainei Nadniprene la sfârșitul sec. al XIX-lea

Orașul	Numărul populației în anul 1897 mii persoane
Odesa	403,8
Kyiv	247,7
Harkiv	173,9
Ekaterinoslav	112,8

Comparați datele tabelului din pag. 27 cu datele din tabelul redat mai sus. Cum s-a schimbat numărul populație din cele mai mari orașe ale ținuturilor ucrainene? Cu ce sunt legate aceste schimbări?

Revoluția industrială a schimbat rapid aspectul orașelor. Cele în care erau concentrate mai multe fabrici și uzine, s-au transformat în centre industriale mari. Cel mai mare dintre ele erau Kyiv, Harkov, Ekaterinoslav, Odesa, Herson, Mykolaiv, Elisavetgrad, Kremenciug, Lugansk, Iuzivka, Mariupol, Krivoi Rog. Ce-i drept, producția meșteșugărească și manufacturile n-au dispărut definitiv. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea producția atelierilor meșteșugărești și-a manufacturilor satisfacea nevoile orașenilor și țăranilor în îmbrăcăminte, veselă, obiecte mici de uz casnic etc.

Marile orașe au devenit, de asemenea, și centre culturale semnificative, acolo unde activau instituțiile de învățământ superior și mediu, asociații științifice și cultu-

Bulevardul Katerinoslavskiy din Katerinoslav
Mijlocul sec. al XIX-lea

Piață comercială în Harkov
Mijlocul sec. al XIX-lea

? Ce particularități le erau caracteristice străzilor și pieților din orașele Nadniproviei în acea perioadă?

rale, teatre și muzee. Viața orașelor guberniale și județene care nu s-au transformat în centre comerciale și industriale s-a schimbat foarte puțin.

Desfășurarea revoluției industriale și schimbările în viața satului ucrainean post-reformist au contribuit la învierea comerțului. O mare importanță pentru dezvoltarea sa a avut-o apariția căilor ferate, ceea ce făcea comerțul mult mai ieftin și mai rapid. Ca rezultat, cărușia practic a dispărut.

De-a lungul anilor 60-90 a sec. al XIX-lea s-au schimbat formele comerțului. Numărul tot mai mare de orașe și populație urbană a dus la înlocuirea treptată a piețelor cu magazine și centre comerciale staționare. Acestea erau concentrate în mod principal în centrele industriale mari, vânzând produsele fabricilor și uzinelor.

Pentru asigurarea necesităților cotidiene ale populației, în orașe și orașele se organizau târguri, în care se vindeau produse alimentare. Creșterea rețelei de piețe comerciale în anii 60-90 ai sec. al XIX-lea era legată de dezvoltarea industriei și creșterea orașelor. La sfârșitul sec. al XIX-lea în Kiev funcționau zilnic șase piețe, în Harkov și Odesa - cinci.

În perioada post-reformistă Nadniprovia deținea un loc de frunte în comerțul exterior al Imperiului Rus. Prin porturile de la Azov și Marea Neagră și prin vămile din Volyn și Podolya se transporta o cantitate mare de mărfuri produse pe pământurile ucrainene. Majoritatea exportului o constituia materia primă. Alături de cereale erau exportate produse de origine animală - carne, grăsimi, piei, lână, etc. Prin Odesa în anii 80-90 ai sec. al XIX-lea erau exportate zahărul și alcoolul. Prin porturile și vămile Nadniproviei erau aduse în țară bumbac, mătase și lână, ceai, cafea, condimente, orez, vin și altele. Taxele vamale pentru produsele importate rămâneau o sursă de completare a trezoreriei Imperiului Rus.

Concluzii. Politica economică a Imperiului Rus față de Ucraina Nadniproeană în perioada post-reformistă nu s-a schimbat în esență, schimbându-și doar forma, în conformitate cu noua situație istorică.

▶ **Revoluția Industrială** în ținuturile ucrainene s-a încheiat în anii 80 ai sec. al XIX-lea. Consecințele ei au fost apariția industriei fabricilor și uzinelor și formarea unor straturi sociale noi. De la sfârșitul sec. XIX a început un proces rapid de concentrare și monopolizare a producției.

▶ **Procesele de modernizare** au cuprins și gospodăria agricolă. Însă din cauza neajunsurilor reformei din anul 1861, rezultatul lor n-a fost apariția unei clase înstărite - ci nevoiașe.

▶ **Creșterea industrială** a contribuit la dezvoltarea orașelor și comerțului.

Întrebări și sarcini

1. Ce parte din veniturile general-imperiale era dată de Ucraina Nadniproeană la sfârșitul sec. al XIX-lea? 2. Ce regiuni industriale noi s-au format în Nadniprovia în această perioadă? 3. Exemplul căror procese a devenit dezvoltarea rapidă a orașului Katerinoslav? 4. Ce schimbări au avut loc în această perioadă în formele de comerț? 5. Ce este cooperativa?

6. Care au fost caracteristicile politicii economice ale guvernului rus în Ucraina Nadniproeană din epoca post-reformistă? 7. Caracterizați procesele modernizării în dezvoltarea Nadniproviei? 8. Care au fost tendințele și caracteristicile de dezvoltare a agriculturii Nadniproviei din epoca post-reformistă? 9. Identificați caracteristicile dezvoltării urbane și a comerțului Nadniproviei în a doua jumătate a sec. al XIX-lea. 10. Cum s-a petrecut formarea mișcării cooperatiste?

11. Petreceți o discuție asupra problemei „Ce factori au contribuit la dezvoltarea economică rapidă a Nadniproviei în epoca post-reformistă?”

12. Pregătiți un mesaj pe tema „Modificările din economia Nadniproviei în privirea contemporanilor“, care arată schimbările în condițiile și formele de dezvoltare economică a unei anumite regiuni de-a lungul vieții omenеști.

§ 15. Orașul și satul: viața în perioada post-reformistă

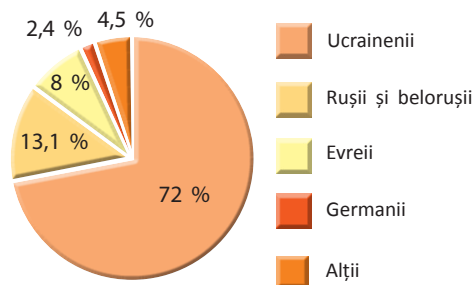

1. Cum era viața cotidiană a țăranilor ucraineni, în prima jumătate a sec. al XIX-lea? 2. Ce trăsături caracteristice ale mentalității țăranimii ucrainene erau formate prin munca de zi cu zi? 3. Cum arătau orașele ucrainene din prima jumătate a secolului al XIX-lea?

Populația Nadniproviei în a doua jumătate a sec. al XIX-lea. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea populația din nouă gubernii ale Nadniproviei a crescut de la 13,5 până la 23,5 mln. de persoane. Deosebit de rapid creștea

numărul de locuitori din Sudul și Estul Ucrainei, unde exista o dezvoltare rapidă a industriei (de la 3,6 milioane de persoane în anul 1858 la 8,8 în 1897). Populația orașăneasca din dreapta și stânga Niprului în această perioadă a crescut de trei ori, în Sud și Est - de cinci ori. Cea mai mare parte a populației Nadniproviei (22 de milioane de oameni) o constituiau țărani. La sfârșitul sec. al XIX-lea numărul lucrătorilor industriali era aproximativ 360 mii de oameni. După componența etnică a populației Nadniproviei predominau ucrainenii. Cele mai mari minorități naționale erau rușii, bielorușii, evreii, germanii și moldovenii. Cea mai mare parte dintre ruși era caracteristică pentru guberniile din Sud și Est - 21-27%.

Componența națională a populației din Ucraina Nadniprovan la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Schimbări semnificative în a doua jumătate a sec. al XIX-lea au avut loc și în componența națională a populației din Crimeea. În anii 90 a sec. al XIX-lea a avut loc următorul val de emigrare în masă a tătarilor de pe peninsula, cauzat de asuprașirea religioasă și starea precară a țăranilor tătari care nu dispuneau de pământuri. Aceasta a adus la faptul, că în anul 1897 din aproximativ 1,5 milioane de populație a peninsulei 70% reprezentau rușii și doar 13% - tătarii, care au devenit o minoritate națională.

2 Țăranii. Țărănimea ucraineană era populația, care respecta cultura națională, considera limba sa maternă - limba ucraineană. În timpul perioadei post-reformiste satul în general și-a păstrat aspectul său vechi. Țăranii din diferite regiuni în mod diferit construiau și amenajau casele lor, dar peste tot erau păstrate caracteristicile tradiționale ucrainene. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea în mediul țăranimii sărace dominau locuințele, care se alcătuiau dintr-o casă și pridvor. Gospodarii bogați tot mai des amenajau în locuințele lor și o cămară. La începutul sec. al XX-lea, datorită influenței orașelor în casă au început să fie separată bucătăria.

În regimul alimentar al țăranimii ucrainene schimbări semnificative nu au avut loc. Majoritatea țăranilor se alimentau foarte simplu și monoton. Cel mai des ei consumau mâncarea din cereale, făină, cartofi și alte legume.

Recoltarea

Carte publicitară a Societății pe Acțiuni Filvert și Dedin în Kyiv

? Ce fel de utilaje agricole foloseau țăranii din imaginea prezentată?

Un loc important în viața satului ucrainean ocupa comunitatea țărănească. Dar, reforma din anul 1861 a schimbat în mod semnificativ bazele economice și juridice ale activității vitale. Din acel moment comunitatea a devenit nivelul inferior al administrării imperiale. Tot pământul alocat îi aparținea comunității, care îl distribuia între gospodăriile țărănești individuale. Din când în când se petrecea împărțirea pământurilor. Toți membrii comunității primeau o fâșie de pământ din diverse câmpuri, în urma acestui fapt fâșiile deseori se intersectau. Țăranul putea să vândă bucata sa de pământ numai cu acordul comunității, însă nu avea dreptul s-o folosească după cugetul propriu. Gospodărirea comună îi obliga pe țăranii să respecte strict solamentul și încălcarea acestei reguli era imposibilă. Pădurile, pășunile, pajiștile, râurile, lacurile rămâneau în proprietatea comună indivizibilă a comunității.

La sfârșitul anilor 60 - 70 ai sec. al XIX-lea țăranii ucraineni au început să folosească instrumente fabricate din metal. Au obținut răspândire plugurile noi de fier și plugurile cu piese din fier, la care înhămau caii. Înlocuirea boilor cu cai a mărit de câteva ori productivitatea în cultivarea pământului și transportarea cerealelor. Uzinele de producție a utilajelor agricole produceau cultivate, mașini de treierat cu abur etc. Însă, foloseau tehnica doar gospodăriile bogate. La sfârșitul secolului al XIX-lea în Ucraina Nadnipreană au apărut multe mori mecanice, care treptat înlocuiau morile de vânt și cele de apă construite din lemn.

În perioada post-reformistă, când țăranimea a început să prelucraze pământul pe cont propriu, tot mai observabilă devenea stratificarea sa după avuție. Ca urmare, țăranii s-au divizat în trei grupuri principale:

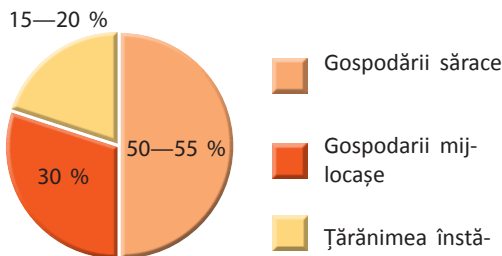
▶ țăranimea înstărită, care gospodărea cu succes datorită combinației muncii grele, inițiativei, talentului agricol, folosirii muncitorilor salariați de la țară

(batraci). Gospodăriile lor s-au adaptat la nevoile pieții și se orientau spre confecționările diferitor mărfuri. Ei își sporeau proprietățile lor prin cumpărarea parcelelor de pământ de la țărani care au sărăcit, aveau câțiva cai și unelte agricole;

► gospodarii cu avuție mijlocie, sau mijlocașii. Pământurile care se aflau în proprietatea acestei categorii de țărani, le ofereau posibilitatea să-și hrănească familiile. Ei aveau de asemenea, câțiva cai și vite. Necătând la faptul că erau gospodari harnici, mijlocașii puteau să-și permită cumpărarea utilajelor agricole scumpe foarte rar. Ei lucrau mai mult singuri, pentru că nu aveau posibilitatea să angajeze batraci;

► țărani săraci sau sărăcimea, care constituia cea mai mare parte a populației de la țară. Ei nu aveau deloc pământ sau aveau insuficient pentru a se hrăni pe sine și familiile. Țărani săraci se angajau la consătenii bogați și la moșieri, sau căutau alte lucrări sezoniere.

Numărul mare a săracilor ducea la creșterea tensiunii în satul ucrainean. Această situație într-o anumită măsură era rezultatul reformei agrare din anul 1861 care a fost incoerentă și nefinalizată.

Stratificarea țăranimii Ucrainei Nadniprene în perioada post-reformistă

3 Nobilimea. Reforma din anul 1861 a devenit un eveniment marcant pentru cea mai mare parte a nobilimii. Proprietarii de pământ, care s-au învățat să dispună de soarta țăranilor lor și nu se gândeau la faptul de unde se iau banii, s-au pomenit în condiții neobișnuite. Acum, pentru întreținerea unui nivel de viață ridicat ei trebuie să învețe să facă socoteală costului de lucru, cheltuielilor, profitului și așa mai departe. Pentru mulți, s-a dovedit a fi prea dificil. În loc de a a-și reutiliza moșiile, de a cumpăra mașini, unelte etc, nobilii își păstarau stilul de viață obișnuit. Atunci când banii nu erau de ajuns – amanetau moșiile și luau împrumuturi. Ca urmare, în anul 1877, datorii mari aveau 77% din nobilime. Din cauza obiceiului de a duce o viață fără de griji mulți se răsplăteau cu terenurile, pe care de la ei le cumpărau țăranii întreprinzători. În anii 1862-1914 proprietatea nobilimii din Ucraina Nadnipreană a scăzut cu 53%.

Însă unii proprietari de pământuri de pe malul Drept, și din Sud au reușit să restructureze gospodăriile lor conform noilor condiții. În moșiile de economii cu ajutorul forței de muncă salariate se înființau mari producții de mărfuri. La începutul

anilor 90 ai sec. al XIX-lea printre gospodăriile moșierilor Nadniproviei – moșiile de economii constituiau 40%. Cei mai vestiți printre ei erau magnații din Sud: Faltz-Fein în Tavria, Arkas în Herson, Golub în Katerynoslav. Deși proprietarii noilor gospodării după apartenență lor socială rămâneau starea nobilă privilegiată, practic ei se apropiau de marea burghezie. Unii dintre ei mai târziu, au devenit proprietari de fabrici, uzine, bănci. Astfel, noile condiții istorice i-au forțat pe nobili să cedeze locul principalului strat social reprezentanților burgheziei..

4 **Burghezia.** Reformele anilor 60-70 ai sec. al XIX-lea a contribuit la apariția unor noi clase sociale: burgheza și a muncitorii industriali. Procesul de formare a burgheziei a început încă în timpul perioadei post-reformiste. Reprezentanții noii clase sociale erau în mare parte comercianți sau țărani bogați. Un exemplu de formare a antreprenoriatului ucrainean era compania „Frați Iahnenko și Symirenko“. În perioada post-reformistă ea a devenit lider în industria zahărului.

Următorea etapă a formării burgheziei a fost industrializarea. Odată cu apariția întreprinderilor, băncilor, burselor de valori în Ucraina Nadniprovană se întărea poziția burgheziei. Rândurile ei se completau în mod activ cu reprezentanții altor stări. În afara comercianților, burghezia creștea pe contul țăranilor bogați, cărăușilor, comercianților, cămătarilor de la sate. Lor li se alăturau și nobilii, care au reușit să-și creeze gospodării economice bazate pe producția agricolă, industria alimentară și altele. Cei mai renumiți dintre aceștia au devenit nobilii din Dreapta Niprului Bobrinski, Potočki, Branički.

În rândurile burgheziei au apărut diferite grupuri după nivelul de înstărire. Marea burghezie nu era numeroasă, dar concentra în mâinile sale cel mai mare capital. Ea era reprezentată de proprietarii comercianți cu capitaluri mari, de industria de comerț, de cei mai înstăriți gospodari a moșiilor de economii. Cea mai mare parte a burgheziei mijlocii o constituiau comercianții. Acestui grup, de asemenea, îi aparțineau coloniștii din Sud, proprietarii întreprinderilor industriale medii și alții. Cea mai numerosă era burghezia mică – proprietarii magazinelor, a atelierelor meșteșugărești, a unităților industriale mici, a gospodăriilor sătești bogate.

Mecenat - un susținător bogat al științelor și al artei.

Castelul familiei Tereșcenko în Jitomir

După componența sa etnică burghezia era un strat multinațional, la care aparțineau ucrainenii, rușii, evreii, poloneii, germanii, francezii, belgienii și alții. Cu toate că ucrainenii nu constituiau majoritatea, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea pozițiile lor au început să se întărească.

Printre cei mai cunoscuți antreprenori ucraineni era familia Tereșcenko din vechiul neam căzăcesc din orașul Gluhov.

Capul familiei a fost Artem Tereșcenko (? -1873) capitalul său l-a creat, asigurând cu produse alimentare armata rusă în timpul războiului din Crimeea. Bani câștigați i-a investit în construcția unei mari fabrici de rafinare a zahărului în satul Cătunul-Mihalovsky din Cernigov. Perioada post-reformistă a devenit perioada activizării activității antreprenoriale pentru capul familiei și fiii săi - Mykola (1819-1903) și Fedor (1832-1893). Familia a ocupat pozițiile de lider în comerțul cu cereale, zahăr, distilării, producției de pânză, ei îi aparțineau mai mult de 200 mii acri de teren.

Pentru o activitate antreprenorială succesivă lui A. Tereșcenko i-a fost acordat titlu de nobil. Ulterior frații Tereșcenko au devenit unul dintre fondatorii sindicatelor de rafinare a zahărului și a Sindicatului fabricilor de zahăr din Rusia.

Familia Tereșcenko, de asemenea, a devenit vestită prin activitățile sale de mecenat, cheltuind pentru caritate aproximativ 5 milioane de ruble. M. Tereșcenko acorda bani pentru construirea adăposturilor, școlilor, spitalelor, bisericilor, muzeelor, monumentelor, spațiilor de teatru. Ajuta și oamenii de cultură ucraineni.

Printre reprezentanții proeminenți ai burgheziei ucrainene din perioada post-reformistă de asemenea, se numărau Harytonenko, Rymarenko, Symirenko și alții.

5 Muncitorii. O pătură socială nouă a Nadniproviei post-reformale au devenit muncitorii industriali. La sfârșitul sec. al XIX-lea numărul lor era de 330 mii de persoane. Acesta constituia doar 7% din forța de muncă disponibilă, cu toate că, în perioada post-reformistă în general, numărul lor a crescut de patru ori.

Spre deosebire de țărani, muncitorii industriali nu aveau mijloace de producție și erau nevoiți să-și vândă forța lor de muncă. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea ei erau un strat social haotic. Un număr mare de muncitorii îl constatau lucrătorii sezonieri angajați în industria zahărului. În perioada nesezonieră ei se întorceau în satele lor. Muncitori industriali exclusivi, erau în primul rând locuitorii zonelor industriale de Sud - minierii Donbasului, metalurgii din Krivoi Rog ș.a.

Condițiile de viață și condițiile de muncă ale muncitorilor industriali, cu unele excepții, nu corespundeau deloc standardelor europene de atunci. Deosebit de gravă era situația muncitorilor în marele centre industriale.

Locuința minerilor

După apă. Carte poștală de la începutul sec. al XX-lea

? Ce particularități a locuințelor de atunci ale minerilor și a țăranilor sunt redată în ilustrații?

Salariul muncitorului industrial era singura sursă de existență pentru el. Dar, nici această plată nu era acordată în mod regulat. De obicei scotelile cu muncitorii se făceau de trei sau de patru ori pe an - de Crăciun, Paște etc. Până la plata următoare muncitorul primea produse de la magazinul fabricii în credit cu prețuri, care depășeau de multe ori prețurile de piață. Ca urmare, muncitorii aproape nu întrebuițau carne, mâncau doar pâine, cartofi și slănină.

Dacă e să comparăm prețurile la produsele alimentare și mărimea salariilor, atunci, la prima vedere părea ca să supraviețuiești era imposibil, deoarece bani ajungeau de fapt numai pentru produse alimentare. În Donbas la sfârșitul anilor 80 ai sec. al XIX-lea minerul primea 21 de ruble pe lună, iar vagonetarul (căra cărbunele din mină) - 16 ruble. La întreprinderile industriale de asemenea se plătea aproximativ 20 de ruble pe lună. Femeile primeau două treimi iar adolescenții jumătate din câștigul convenit bărbaților. Pâinea la momentul acela costa 45 de copeici, pentru o livră (o livră era egală cu aproximativ 400 de grame), un castron de supă - 1.5 copeici, gălușca - 5 copeici, salamul - 15-20 copeici pentru o livră, crap proaspăt - de la 50 de copeici până la 1 rublă pentru o livră.

Situația dezavantajată a provocat greve și alte ciocniri între proprietarii întreprinderilor și muncitorii acestora. Datorită poziției lor muncitorii, uneori, obțineau o oarecare îmbunătățire a situației.

Muncitorii cu calificare înaltă mai târziu au început a obține un salariu mai bun. Unii dintre ei chiar puteau angaja servitori.

Soarta femeii ucrainene*. Sec. al XIX-lea a devenit o perioadă a schimbărilor sorții femeii, locului ei în societatea statelor de frunte ale globului pământesc. Avea loc ruperea relațiilor tradiționale. Odată cu dezvoltarea industrială rapidă, aceste tendințe s-au răspândit și pe pământurile ucrainene. Însă, ele au afectat doar o mică parte din femei. În mare parte acestea erau feme-

ile care aparțineau de societate de elită și locuitorii marilor centre industriale. În satul ucrainean continua să se păstreze tradițiile vechi ale vieții de familie.

Unele femei din familiile bogate căutau să obțină studii superioare și să participe activ în viața socială. Însă în societate existau multe prejudecăți și bariere legislative ce împiedicau femeile să ia această cale.

Dezvoltarea rapidă a mării industriei a dus la creșterea orașelor și a locuitorilor. În noile condiții de viață a avut loc o rupere a tradițiilor relațiilor familiare, lucru care nu s-a petrecut în favoarea femeii. De treburile casnice și grija de copii ca și înainte se ocupau femeile. Acest lucru nu era ușor, dar el nu avea nici o valoare materială. Din această cauză, bărbatul întreținea familia. Deci, în mod clar s-a definit poziția dependentă a femeii. Acest statut al femeii deseori stârnea ceartă în familie.

La muncă se angajau femeile necasatorite, sau femeile a căror familii se aflau într-o situație financiară dificilă. În general, în întreprinderile industriale erau angajate aproximativ 15% de femei. Însă, salariul femeilor constituia doar două treimi din salariile bărbaților pentru aceiași cantitate de muncă.

7 **Modificările în aspectul exterior al orașului.** Orașele au devenit într-o anumită măsură, o reflectare a schimbărilor care aveau loc în societate sub influența industrializării. Fenomen asociat cu creșterea rapidă a populației orășenești, era apariția aproape în fiecare oraș a caselor pentru cazare. Locuitorii lor erau în majoritate țărani, care lucrau în fabricile și uzinele locale. Acești noi orășeni nu erau adaptați la noul mediu de existență, tradițiile și obiceiurile orășenești și de multe ori deveneau marginali sociali (din lat. margo. – limită, margine). Anume ei completeau rândurile hoților locali, cerșetorilor ș.a.

O parte semnificativă a celor strămutați în orașele ucrainene, care au devenit centre industriale importante, erau țărani din guberniile rusești. Creșterea numărului lor în orașe și poziție dominantă a culturii rusești a provocat faptul, că pe străzile orașului predomina limba rusă.

Industrializarea a schimbat nu numai componența etnică a orășenilor, ci și aspectul exterior al orașelor. Deosebit de intensiv s-au schimbat Ekaterinoslavul, Kyevul, Harkovul, Odesa, care s-au transformat în centre mari comercial-industriale. Se construiau mai multe clădiri de piatră. A apărut un număr semnificativ de clădiri publice: organizații județene, guberniale și de zemstvă, a consiliilor orășenești și altele. Cartierele au început să fie înfrumusețate de casele magnifice ale întreprinzătorilor, comercianților, bancherilor. Apăreau cartiere întregi cu case private de profit. La periferiile orașului erau situate locuințele orășenilor săraci și casele muncitorilor.

Clădirea mecanică a stației inferioare a sistemului de alimentare cu apă din Kyiv

Tramvai tras de cai

? Despre care schimbări în orașele Nadniprore putem afla din imagini?

Schimbări semnificative au avut loc în amenajare teritoriului orașelor. Străzile centrale se amenajau cu piatră de trotuar, dale, cărămizi. Trotuarele la sfârșitul sec. al XIX-lea se acopereau cu asfalt. A crescut cantitatea vegetației în orașe. În Kyiv sădeau tei, plop, castan, în orașele din sud - salcâm. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea în mod semnificativ s-a îmbunătățit iluminarea străzilor orașului.

La început, străzile erau iluminate de felinarele cu gaz lampant. La sfârșitul anilor 70 ai sec. al XIX-lea la Kiev a apărut iluminarea pe gaz, iar din anul 1890 în orașe a apărut lumina de la energia electrică. Distribuția energiei electrice, de asemenea, a contribuit la schimbări în iluminarea locuințelor. Lumânările au fost schimbate la început de lampete cu gaz lampant, iar ulterior – de lumina electrică.

S-a desfășurat și construirea sistemelor de alimentare cu apă. În anul 1872 unul dintre primul sistem de acest fel a fost construit în Kyiv, care aproviziona orașul cu apă din Nipru. În următorii ani au apărut sisteme de alimentare cu apă în Odesa, Harkov, Jitomir, Alexandrovsk. Însă, cea mai mare parte a populației orașenești, foloseau ca și înainte apa din fântâni. O problemă importantă a dezvoltării orașelor era sistemul de canalizare. În trecut primitivitatea canalizărilor a provocat numeroase focare de epidemii și bolilor infecțioase în rândurile populației orașenești. La mijlocul sec. al XIX-lea un sistem de canalizare a fost construit în Feodosia, unde se odihnea nobilimea imperială. La sfârșitul secolului canalizarea a început să funcționeze în Kiev, Odesa, Yalta.

La începutul anilor 80 ai sec. al XIX-lea a s-a răspândit legătura telefonică. Peste zece ani liniile telefonice deja funcționau în Odesa, Kiev, Harkov, Mykolaiv. Însă, numărul utilizatorilor de telefoane era mic din cauza costului ridicat pentru aceste servicii.

Creșterea orașelor și a numărului populației acestora a dus la apariția transportului public orașănesc. În orașe au apărut tramvaie trase de cai. În anul 1890 un asemenea tramvai a apărut pe străzile din Kyiv, mai târziu și în alte orașe. Începând cu anii 80 ai sec. al XIX-lea în cele mai mari orașe ale Nadniproviei au început să se construiască centrale electrice. În anul 1892 tramvaele trase de cai de pe străzile Kyievene au fost schimbate cu primul în Europa de Est tramvai electric. Până la începutul sec. al XX-lea tramvaele au început să circule în Katherinoslav, Jitomir, Elisavetgrad, Sevastopol.

8 **Poliția - întruchiparea puterii imperiale în Ucraina de Est ***. Viața cotidiană a orașelor ucrainene din a doua jumătate a sec. al XIX-lea era greu de imaginat fără figura obișnuită a jandarmului orașănesc, de sector sau a altui reprezentant al poliției. Pentru populație, ea însemna cea mai apropiată putere cu care era obligată în mod direct să rezolve toate cazurile de urgență.

Poliția avea împuterniciri enorme, care îi permiteau să intervină în toate sferele vieții publice și private ale cetățenilor. Unul dintre cele mai importante mijloace în acesta era dreptul ei de eliberare a adevăraților despre siguranța cetățenilor. Fără de acestea, era imposibil să fie admiși la universitate sau să ocupe un post responsabil. Autorizarea prealabilă a poliției era, de asemenea, necesară pentru afaceri.

O altă sursă de putere asupra cetățenilor din partea poliției era dreptul de a supraveghea orice cetățean. Celui, asupra căruia se stabilea supraveghere, i se luau toate actele, iar în schimb i se dădea un certificat de la poliție. Supravegheatul nu avea dreptul să se mute în alt oraș fără permisiunea poliției, locuința lui putea fi percheziționată în orice moment. Acestuia nu i se permitea să dețină orice funcție publică, să predea, să citească cursuri și altele. Poliția de asemenea îi controla poșta.

Jurnalistul american de la sfârșitul sec. al XIX-lea J. Kennan despre restricțiile pentru cetățeni care existat în Imperiul Rus

Dacă... doriți să întemeiați un ziar, trebuie să vă adresați pentru a obține permisiune la Ministerul afacerilor interne. Dacă doriți să deschideți o școală duminicală sau orice alta ... trebuie să obțineți permisiunea de la Ministerului învățământului popular. Dacă doriți să organizați un concert sau o piesă de teatru pentru nevoile orfelinatului, trebui să vă adresați la cel mai apropiat reprezentant al Ministerului afacerilor interne, apoi să-i accordați programul concertului pentru aprobare sau de corecție a cenzuratului ... Dacă doriți să deschideți o farmacie, tipografie, magazin foto sau o librărie, trebui să obțineți permisiunea ...

Ce competențe enorme ale poliției caracterizează relațiile dintre putere și societate în Imperiul Rus?

Pentru populația Nadnipreană atotputerea poliției a devenit întruchiparea puterii imperiale. Controlul strict trebuia să prevină orice manifestare opozițională față de ordinea existentă.

! **Concluzii.** Desfășurarea proceselor de modernizare din a doua jumătate a sec. al XIX-lea a dus la o explozie demografică, și numărul populației pe pământurile ucrainene a început să crească rapid.

▶ În componența populației pământurilor ucrainene ca și înainte predominau țăranii. Toată mai observabilă a devenit stratificarea lor.

▶ În viața oamenilor din perioada post-reformistă se petrecea schimbări semnificative. Cel mai simțitoare ele au fost pentru locuitorii orașelor, care în mod activ se implicau în viața modernă urbană.

▶ Modificări importante au avut loc în aspectul exterior al orașelor și în amenajarea acestora.

? Întrebări și sarcini.

1. Care era numărul populației Ucrainei Nadniprene la sfârșitul sec. al XIX-lea? 2.

◆ A cui proprietate în Nadniprovia post-reformistă erau pădurile, pășunile, pajiștile și râurile? 3. Cine aparținea de burghezia mărunță din Nadniprovia? 4. Care era numărul muncitorilor din industria Nadniproviei la sfârșitul sec. al XIX-lea? 5. Cu ce au început să fie acoperite trotuarele străzilor din Nadniprovia la sfârșitul sec. al XIX-lea? 6. Când și unde în Ucraina Nadnipreană a apărut primul tramvai electric din Europa de Est?

▲ 7. Ce schimbări au avut loc în viața și starea socială a țăranilor în perioada post-reformistă?

8. Care era starea nobilimii? Cu ce se diferenția ea de viața lor până la perioada post-reformistă? 9. Din ce grupuri sociale era formată și ce loc în societate ocupa burghezia? 10. Caracterizați condițiile de viață și de lucru ale muncitorilor industriali. 11. Ce schimbări în soarta femeilor ucrainene au avut loc în perioada post-reformistă? 12. Analizați schimbările care au avut loc în orașele Nadniproviei în a doua jumătate a sec. al XIX-lea comparativ cu prima jumătate a aceluiași secol.

★ 13. Uniți-vă în grupuri mici și discutați în ce mod s-a schimbat viața cotidiană a populației Nadniproviei, în această perioadă, comparativ cu prima jumătate a secolului. 14. Alcătuiți un tabel cu straturile principale ale societății Ucrainei Nadniprene din a doua jumătate a sec. al XIX-lea.

★ 15. Faceți o descriere comparativă a nivelului de trai al diferitelor clase de oameni de pe teritoriul Nadniproviei de atunci.

§ 16. Mișcarea națională ucraineană la sfârșitul anilor 50 – anii 60 ai sec. XIX

▶▶ 1. Care au fost particularitățile mișcării naționale ucrainene din Nadniprovia în prima jumătate a sec. al XIX-lea? În ce forme s-a desfășurat ea? 2. Care au fost realizările și pierderile mișcării naționale ucrainene din Nadniprovia la mijlocul secolului?

1 **Principalele sarcini ale mișcării ucrainene în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.** A doua jumătate a secolului al XIX-lea, atât în Europa cât și în Ucraina a fost caracterizată prin amenajarea organizațională și generarea de principii ideologice ale mișcărilor de eliberare care au apărut în prima jumătate a sec. al XIX-lea.

Fiecare mișcare europeană de eliberare își rezolva problemele în trei domenii principale: național, general-democratic și social. În prima direcție principală era lupta pentru libertatea națională, a doua - pentru structura democratică a societății, drepturile și libertățile omului, a treia - pentru dreptatea socială.

Personalitățile care reduceau soluționarea tuturor problemelor la obținerea independenței naționale, erau numiți naționaliști. Pentru un democrat consecvent (atunci ei erau numiți liberali) toate chestiunile erau rezolvate odată cu soluționarea problemelor drepturilor omului. Activiștii care apărau principiile justiției sociale, erau numiți socialiști și direcția - socialistă. Termenul „socialist” la acel moment nu aparținea unei anumite doctrine social-politice, care pe atunci erau multe (marxiști prudențiști, fabianiști, etc), și înțeles pe scară largă - ca susținerea egalității sociale pentru cei săraci, cei dezavantajați care proveneau din rândurile oamenilor simpli. Toate aceste ordine și tendințe erau unite prin dorința de a îmbunătăți viața, a schimba sistemul existent cu unul echitabil. Lupta pentru rezolvarea acestei probleme îi obliga să găsească limbă comună. În fața mișcării ucrainene stătea problema organizării unei platforme echilibrate alcătuită în trei suprafețe, care ar fi acceptabilă pentru toate straturile sociale. Era necesară restabilirea funcționării celei de-a doua etapă a mișcării naționale, cultural-literare, oprită din cauza urmărilor de către autorități a membrilor frăției Kiril și Metodi, și mișcării în continuare spre – etapa politică. În plus, trebuiau găsite formele de organizare ale mișcării. Asupra rezolvării acestor sarcini lucrau reprezentanții mișcării naționale pe parcursul celei de-a doua jumătăți a sec. al XIX-lea.

2 **Renașterea mișcării naționale ucrainene la sfârșitul anilor 50 – începutul anilor 60 ai sec. al XIX-lea.** La sfârșitul anilor 50 ai sec. al XIX-lea a avut loc renașterea mișcării naționale ucrainene. Un impuls pentru aceasta a fost liberalizarea vieții sociale și politice în cursul de pregătire pentru anularea iobăgiei. Unul dintre centrele mișcării de renaștere națională a devenit capitala Imperiului Rus, Sankt-Petersburg, în care locuiau un număr mare de ucraineni. Aici cu suportul financiar al proprietarilor și mecenajilor ucraineni din familiile Tarnovskiy și Galagan, P. Kuliș a fondat o tipografie pentru publicarea operelor literaturii ucrainene. Aici au fost tipărite lucrările lui P. Kuliș, I. Kotlyarevskiy, T. Șevcenko, Marko Vovciok și alții. P. Kuliș a încercat să pună bazele publicației almanahului „Hata” (1858).

Liberalizarea vieții social-politice a contribuit la proclamarea amnistiei membrilor frăției Kiril și Metodiu, care în anul 1857 au revenit la Sankt Petersburg din exil. Lor li s-a permis chiar să ocupe posturi înalte: M. Kostomarov a devenit profesor la Universitatea St Petersburg, T. Șevcenko – academic la Academiei de Arte, V. Belozerskiy - funcționar în unul din birourile din capitală. Noul ministru al învățământului, ucraineanul E. Kovalevskiy a dat permisiunea pentru tipărirea „Kobzarului” lui T. Șevcenko, a sprijinit cererea lui V. Belozerskiy de a deschide în St. Petersburg revista „Osнова”.

Liderii ucraineni din Sankt-Petersburg în anul 1859 au creat prima comunitate (gromadă) ucraineană - organizație cultural-educatională care viza popularizarea ideii naționale prin publicarea de cărți, reviste, și organizarea unor seri de creație. În afara foștilor membri ai frăției Kiril și Metodiu, în componența primii comunități au mai intrat avocatul A. Kistyakovskiy, editorul de cărți populare D. Kamenetskiy, scriitorul M. Storojenko, prietenii lui T. Șevcenko frații Lazarevskiy. Această societate a devenit un model demn de urmat și o platformă de desfășurare a unei noi etape a mișcării cultural-naționale ucrainene. Deja în 1861 comunități de acest tip au apărut în Kyiv, iar mai târziu - în Harkov, Poltava, Cernigov și Odesa.

Renașterea mișcării naționale este strâns legată și de crearea revistei „Osнова”. De aceasta era responsabil V. Belozerskiy. Primul număr a fost lansat la 12 ianuarie 1861. Ea era publicată în limba ucraineană și rusă. Obiectivele de program ale revistei erau definite în felul următor: „Scopul publicației noastre este studierea aprofundată și imparțială a ținutului Rusiei de Sud ... Educația universală... va fi ideea de ghidare a redacției”.

Pagina titulară a revistei „Osнова”

În anii 60 ai sec. al XIX-lea era singurul periodic universal ucrainean care încerca să cuprindă toate problemele general-ucrainene - cultura, economie, politică, educație, știință, literatură, folclor, istorie și relații internaționale. Prin aceasta ea a atras interesul larg și acceptarea generală, ca predictor de trezire națională în ținuturile ucrainene.

Circulația revistei în diferite momente a variat de la 800 la 1000 de exemplare. În total au fost editate 12 numere în anul 1861 și zece - în 1862. În cele din urmă din, cauza lipsei de fonduri editarea „Osnovei” a fost oprită.

3 Hlopomanii. La începutul anilor 60 ai sec. al XIX-lea dintre urmașii șleahței polone și celei polonizate din Dreapta Niprului, s-a divizat o grupă de studenți. Conștien-

tizând faptul că pătura socială pe care o reprezentau de-a lungul secolelor i-a asuprit pe ucraineni, ei au decis să se apropie de popor. Acest grup în frunte cu Vladimir Antonovici era numit hlopomani, cu toate că ei își ziceau ucrainofili. Obiectivul său strategic hlopomanii îl vedeau în lichidarea regimului țarist, iobăgiei, precum și în întemeierea unei republici democratice, bazate pe conviețuirea pașnică a rușilor, ucrainenilor și polonilor.

La început hlopomanii acordau prioritate activității etnografice. În timpul vacanțelor studențești sau în timpul liber ei călătoreau prin satele Nadniproviei, culegând cântece populare, povestiri, proverbe, obiceiuri și datini. Pe parcursul anilor 1857-1859 hlopomanii au efectuat trei călătorii cutreărând ținuturile Volynului, Podoliei, Kyevului, Holmului și cea mai mare parte din ținuturile Katerinoslav și Herson.

Pe lângă călătoriile pe pământurile ucrainene hlopomanii organizau întâlniri, pregăteau și citeau lucrări, editau un jurnal scris de mână și au fondat în 1anul 1859 o școală de șapte ani clandestină, unde au adunat 15 băieți din familii sărace, care „erau învățați în direcția națională”. Hlopomanii își întrețineau elevi pe propria lor cheltuială, predau lecții și scriau cărți în limba ucraineană. Însă autoritățile și poliția îi urmăreau mereu. În anul 1862 școala a încetat să mai existe, iar un an mai târziu, din cauza represiunilor țariste activitatea hlopomanilor a încetat definitiv.

Hlopomanii ucraineni V. Antonovici, B. Poznanskiy și alții

Hlopomanism – denumirea mișcării inteligenței liberale ucrainene de la începutul anilor 60 a sec. al XIX-lea, cu scopul apropierii de țărani.

Ucrainofilism – termen, răspândit din a doua jumătate a sec. al XIX-lea; înseamnă dragostea față de Ucraina, poporul și cultura sa.

4 „Comunitatea ucraineană” din Kyiv. Activitatea comunităților în anii 1861-1863. Începutul renașterii mișcării ucrainene a fost marcat de pierdere grea - moartea lui Taras Șevcenko. Funeraliile marelui poet au fost un impuls pentru proteste în masă în Ucraina. Cele mai mari au fost demonstrațiile de la Kyiv organizate cu sprijinul comunității kievene. Mormântul lui T. Șevcenko din Kanev a devenit un loc de pelerinaj pentru patrioții ucraineni. În anul 1861 foști activiști ai hlopomanilor împreună cu studenții și cadrele didactice de la Universitatea din Kyiv (printre care erau P. Ciubynskiy, frații Synohub, I. Kasyanenko, M. Dragomanov) au format o nouă societate - „Comunitatea ucraineană”. În anul 1862 ea avea aproximativ 200 de membri. Activitatea comunității era

formal legală și avea un conținut cultural. Ea, și toate celelalte care au apărut mai târziu uneau oameni cu păreri și convingeri politice diferite, dar care doreau să facă ceva folositor pentru poporul lor.

Raportul jandarmilor despre activitatea „Comunității ucrainene” (anul 1861)

În Rusia există o societate deosebită a malorușilor, impregnați cu un spirit de patriotism, această societate are adepții săi peste tot ... Astfel în universitatea din Kyiv a apărut o societate a malorușilor cu denumirea „Comunitatea ucraineană”. Aceștia sunt persoane tinere și pasionate care depun toate eforturile pentru a le pune în aplicare gândurile purtate de ei cu privire la libertatea Malorusiei și caută să se apropie de oamenii de rând, învățându-l să scrie și să aducă treptat în minte lui fosta glorie și farmecul de libertate a Malorusiei, cu scopul, ca mai târziu atunci când gândirea populației de rând vor fi supuse influenței sale, să acționeze în dauna monarhiei. Cu acest scop din cât ne este cunoscut se editează revista „Osnova”, se duce propagandă în limba malorusă, se scrie istoria Ucrainei și există în universitatea din Kyiv o școală populară zilnică, cu același scop merg tineri în diferite locuri ale Malorusiei și Ucrainei.

- ? 1. Cum era estimată în rapoortul jandarmilor activitatea „Comunității ucrainene”?
2. Care, în opinia poliției, era principalul obiectiv al comunității și cine o susținea?

În octombrie 1859 supraveghetorul districtului de învățământ al Kyevului, Nikolai Pirogov a permis să fie deschisă prima școală duminicală pentru adulți din Imperiul Rus. Acest lucru le-a permis membrilor comunităților să organizeze învățământul public în limba lor maternă. Membrii comunității inițiau înființarea de gimnazii, școli pentru formarea profesorilor, organizau prelegeri publice, înființau biblioteci și alt. Un rol important în activitatea comunitară îl deținea

Vladimir Antonovici

scrierea manualelor ucrainene și cărților populare pentru oameni cu tematică religioasă, istorică și altele. Astfel, datorită eforturilor comunităților au apărut cărțile „Ceva despre lumina lui Dumnezeu”, „Poveste din Scriptură”, luată de către preotul C. Opanovyci, „Aritmetica sau Socotirea”, „Scrierile ucrainene”, „Prima gramatică sau citirea” scrisă de A. Konskiy și alt. De asemenea ei răspândeau în popor operele lui T. Șevcenko, Marko Vovciok și a altor scriitori, luau parte la viața social-politică. Unul dintre inspiratorii ideologici și liderii mișcării comunităților a fost Vladimir Antonovici.

Vladimir Antonovici (1830(1834)—1908) Printre liderii ucraineni din a doua jumătate a sec. al XIX-lea era figură extrem de strălucitoare: istoric, arheolog, etnograf, arheograf; fondatorul școlii populare de știință istorică ucraineană; redactor-șef al comisiei temporare pentru studiul documentelor antice din Kyiv (1863-1880); din 1878 - profesor de istorie al Rusiei la universitatea din Kyev; din 1881 - Președinte al Societății de Istorie Nestor Cronicarul, unul dintre fondatorii și liderii societății „Comunitatea ucraineană”; autor al numeroase publicații istorice. În ciuda ambiguității vieții sale, el a rămas fidel cuvintelor cu care se încheia lucrarea sa „Marturisirea mea”: „Sper că prin iubire și muncă voi merita într-o zi, ca ucrainenii să mă recunoască fiul popoului său, pentru că eu sunt gata să împartă cu ei totul”.

După „Comunitatea ucraineană” din Kyiv au fost organizate comunități în Cernigov, Vinița, Ekaterinoslav, Ekaterinodar, Kuban, Odesa, Poltava, Harkov și Moscova. Ele au extins rețeaua de școli duminicale până numărul lor în Ucraina nu s-a apropiat de o sută.

Membrii gromadelor, de asemenea, s-au implicat în activități de editare. Astfel, în Cernigov era editat săptămânalul „Cernigovski lâstok”. Editor și redactor al cărui era un poet și fabulist celebru Leonid Glibov.

5 Răscoala polonă din anii 1863-1864. În anii 1863-1864 Dreapta Niprului a devenit regiunea în care s-au desfășurat evenimentele ultimei răscoale național-eliberatoare a polonilor din sec. al XIX-lea. Scopul său principal era proclamat redobândirea independenței naționale și reformarea Poloniei. Cei mai mulți dintre liderii revoltei se proclamau pentru restabilirea granițelor Poloniei din anul 1772, adică până la divizările Reci-Pospolitei. Referitor la reformele sociale la fel nu exista nici o claritate. Incertitudinea a avut în cele din urmă consecințe negative: țărani ucraineni și activiștii mișcării ucrainene nu au susținut revolta.

Pregătind răscoala, liderii ei acordau o mare atenție Ucrainei din dreapta Niprului. Aici locuia majoritatea populației poloneze (485 mii. persoane, sau 9,2%). Agitația în ținuturile din Ucraina trebuia să deturneze trupele imperiale de la revolta de pe teritoriul polon.

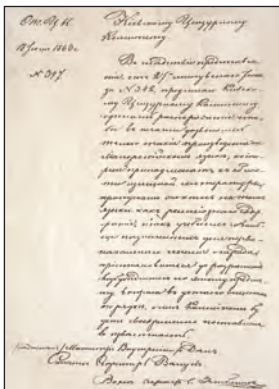
Răscoala care a început în noaptea de 23 ianuarie 1863 în Polonia, s-a răspândit rapid pe pământurile Lituaniei, Belarusului și Ucrainei din dreapta Niprului. De partea răsculaților au trecut o mică parte din soldații și ofițerii armatei ruse și liderii organizației revoluționare secrete ruse „Pământ și libertate”.

În Ucraina din Dreapta Niprului acționau aproximativ 20 de detașamente de partizani, formate în mare parte din reprezentanții nobilimii polone. Toate încercările răsculaților de a atrage de partea lor țărani ucraineni nu au avut succes. Participanți activi la revoltă au fost doar 500 de ucraineni.

Stema răscoalei polone

- ? Explicați simbolurile combinate în stema răscoalei poloneze.

Pagină din circulara lui Valuev

În ciuda rezistenței eroice, răscoala a fost suprimată în anul 1864. Deși în timpul revoltei majoritatea ucrainenilor și-a demonstrat angajamentul său loial față de regimul țarist, aceasta nu a salvat mișcarea ucraineană de urmăriri.

6 Circulara lui Valuev și urmările ei. Renașterea mișcării ucrainene de la început nu trezea îngrijorări puterii ruse. Însă, deja în anul 1862 situația s-a schimbat brusc. Necătând la lipsa nuanțelor politice în activitatea comunităților, autoritățile au constatat că mișcarea ucraineană amenința ordinea din Imperiul Rus. În Ucraina Nadnipreană au fost efectuate arestări, s-au pomenit în exil etnografii P. Ciubynskiy și S. Nis istoricul P. Efimenko, scriitorul A. Rodin. M. Kostomarov după trei ani de carieră strălucită, a fost forțat să renunțe la postul de profesor de istorie rusă la St. Petersburg. Au fost distruse comunitățile din Poltava și Cernigov; oprită publicarea revistei „Osnova” și ziarul comunitar „Cernihivskiy lăstok”; prin decretul țarului din 12 iunie 1862 au fost desființate școlile duminicale. Împotriva ucrainofililor a fost desfășurată o campanie în presă, au apărut acuzații de tentative de creare a unui stat ucrainean independent. Încercările lui V. Antonovici și a altor 20 de membri ai Comunității kievene de a nega aceste afirmări n-au avut succes.

În Nadniprovia pentru investigarea separatismului ucrainean (dorinței de a se separa) a fost trimis fi-ghel-aghiutantul M. Mezențov. În urma rezultatelor anchetei ministrul de interne Peotr Valuev la 20 iulie 1863 a emis o circulară care interzicea utilizarea publică a limbii ucrainene în instituțiile guvernamentale, școli, biserici, tipărirea în limba ucraineană a cărților religioase și științifice, cu excepția literaturii artistice care era privită ca un simplu dialect. Problema existenței limbii ucrainene era hotărâtă printr-o singură frază: „Nu există nici o limba malorusă separată nu a fost, și nici nu poate fi”.

Din circulara lui Valuev Studiarea în toate instituțiile se face doar în limba rusă, și utilizarea în ele a limbii maloruse nu este acceptată: anume chestiunea despre oportunitățile și importanța utilizării acestui dialect, nu e doar nerezolvată, ci chiar ridicarea acestei chestiuni este primită de majoritatea malorușilor cu indignare, care des este redată în presă. Ei demonstrează foarte ferm, că nici un fel de limbă malorusă aparte nu a fost, nu este și nu poate fi, iar dialectul lor folosit de oamenii simpli, este aceeași limbă rusă, doar defectată de influența Poloniei asupra ei, iar limba rusă este la fel de bine înțeleasă atât de maloruși cât și de velicoruși... persoanelor din acel cerc care încearcă să demonstreze contrariul, majoritatea malorușilor îi învinovățește de intenții separatiste, oștile Rusiei și catastrofale pentru Malorusia.

Luând în considerație, dintr-o parte, actuala stare alarmantă a societății, care este îngrijorată de evenimentele politice... pentru tipar erau permise doar asemenea lucrări în această limbă care aparțin de literatura artistică, permiterea cărților maloruse cu conținut bisericesc, cum și educaționale și în general prevăzute pentru citirea primară a poporului să fie încetată...

? Din punctul vostru de vedere ce influență a avut circulara lui Valuev asupra limbii ucrainene? De ce anume?

Esența circularii lui Valuev consta în interzicerea nu a limbii ucrainene, ci folosirii ei ca limbă a științei și culturii. Ea putea fi folosită ca grai a poporului simplu în etnografie, folclorică, literatură și alt. Interzicerea publicării literaturii educaționale și religioase în limba ucraineană trebuia să lipsească mișcarea ucrainenă de posibilitatea de a-și răspândi ideile printre oameni și de a realiza identitatea sa.

Funcționarii ruși foloseau circulara lui Valuev cu o mare persistență. Literatura ucraineană practic a încetat să mai existe în cadrul Imperiului Rus. Astfel, în 1862 în limba ucraineană au fost publicate 40 de cărți, în 1863 - 15, în 1864 - 12, în 1865 - cinci în 1867-1869. – câte două pe an. Decretul a rămas în vigoare până în 1905.

După emiterea circularii lui Valuev comunitățile au fost desființate. „Comunitatea ucraineană” din Kyiv, și-a încetat activitatea în toamna anului 1864. Astfel a luat sfârșit prima etapă a mișcării comunităților.

Cu toate acestea, liderii mișcării ucrainene nu și-au abandonat activitatea, concentrându-și atenția asupra științei și muncii educaționale în asemenea organizații comunitare, cum ar fi societatea de alfabetizare, ajutorare a elevilor săraci, și altele. De asemenea reprezentanții comunităților au ocupat un loc corespunzător în societate ocupând posturi științifice, educaționale și de stat.

Concluzii. Liberalizarea generală a Imperiului la începutul anilor 60 ai sec XIX a favorizat începutul unui nou val de renaștere națională. Acesta s-a dezvoltat sub formă de comunități care activau în domeniul culturii – legal. Lider al mișcării obștești din această perioadă a fost V. Antonivici. Aceste activități erau îndreptate spre o iluminare a cu privire la limba maternă.

Întrebări și sarcini

1. Unde și când a fost înființată prima comunitate? 2. Cine erau hlopomanii? Cine era liderul lor? 3. Câți membri avea „Comunitatea ucraineană” din Kyiv în anul 1862? 4. Cine era redactor și editor al ziarului comunitar „Cernigovskiĭ lâstok”? 5. Când a avut loc revolta polonă? 6. Care sunt restricțiile privind limba ucraineană introduse de către autorități prin circulara lui Valuev?
7. Comentați sarcinile principale care stăteau în fața mișcării ucrainene în această perioadă. Justificați importanța lor. 8. Cum s-a desfășurat renașterea mișcării naționale ucrainene la sfârșitul anilor 50 - începutul anilor 60 ai sec. al XIX-lea? 9. Identificați locul și rolul hlopomanilor în mișcarea ucraineană din acea perioadă. 10. Cum s-a desfășurat mișcarea comunitară în anii 1861-1863? 11. Descrieți scopul apariției, conținutul și urmările circularii lui Valuev?
12. Uniți-vă în grupuri mici și discutați care a fost rolul și locul primei faze a activității comunităților în desfășurarea mișcarea naționale ucrainene în sec. al XIX-lea. 13. Îndepliniți tabelul „Mișcarea comunităților în Ucraina Nadnipreană”.

Etapele de activitate	Liderii	Formele de activitate	Schimbările activității	Urmările și consecințele
Sfârșitul anilor 1850 – anul 1863				
Sfârșitul anilor 1860 – anul 1876				
Anii 1876 - 1890				

14. Din sursele de informații suplimentare pregătiți un mesaj despre viața și activitatea a lui V. Antonovici, M. Pirogov, A. Konysky (opțional). 15. Istoricul ucrainean contemporan Yaroslav Hrițak declara că „națiunea – este o entitate artificială, precum un parc sau grădină, care apar ca urmare a activităților umane. Însă, acest lucru nu diminuează valoarea acesteia din urmă. Națiunea este creată de cei cointeresați în existența sa”. Ce făceau personalitățile ucrainene din acea perioadă pentru apariția națiunii ucrainene? Ce învățături se poate face pe baza unei analize a muncii lor, pentru a înțelege procesul de construire a națiunii?

§ 17. Mișcarea națională ucraineană la sfârșitul anilor 60 – anii 90 ai sec. al XIX-lea.

- 1. Descrieți evenimentele majore și realizările etapei anterioare ale mișcării naționale ucrainene. 2. Care a fost impactul circulației lui Valuev asupra mișcării naționale ucrainene?

1 Mișcarea comunitară la sfârșitul anilor 60 - începutul anilor 70 ai sec. al XIX-lea. La sfârșitul anilor 60 ai sec. al XIX-lea, în condițiile unei anumite slăbiri a politicii guvernamentale antiucrainene a avut loc restabilirea mișcării comunităților, însă deja într-o formă semi-legală. Centrul reînvierii ei din nou a devenit Kievul, unde au fost adunate puteri intelectuale considerabile. Alături de foștii lideri ai comunităților au apărut tineri talentați - M. Ziber, A. Rusov, S. Podolynskiy și alții. Sarcina fiecărui membru a comunității era, de a activa în domeniile corespunzătoare specialității sale: istorie, lingvistică, literatură și altele.

Pe lângă Kyiv, comunitățile și-au reînnoit activitatea în Cernigov, Poltava, Harkov, Elisavetgrad, Odesa. Activitatea lor era coordonată de „Comunitatea ucraineană” din Kyiv. În 1873 ea și-a prezentat programul său politic, teza principală a căruia erau cerințele stabilirii sistemului federal în Rusia și acordarea Ucrainei unei autonomii largi. În convingerile sale o parte semnificativă din membrii comunităților aveau opinii destul de radicale, în special liderii comunității din Odesa (L. Smolenskiy, P. Klimovici, M. Borovskiy, A. Kryjanivskiy, I. Luțenko).

Limitele semi-legale împiedicau în mod semnificativ dezvoltarea mișcării comunitare. Liderii săi căutau în permanență să găsească un cadru legal care să deschidă un spațiu mai larg pentru activitățile literare, etnografice, publicistice și altele.

Un pas important în această direcție a fost deschiderea în anul 1871 a Colegiului lui Gnat Galagan. Datorită activității pedagogice a membrilor „Comunității ucrainene” el s-a transformat în una din cele mai bune instituții de învățământ din Kyiv. Un alt pas importat în desfășurarea mișcării comunitare a fost crearea societății istorice Nestor Cronicarul, în ianuarie 1873. Cu toate acestea, activitatea cea mai fructuoasă a comunităților a fost legată de apariția Secției de sud-vest a Societății geografice imperiale ruse, care a devenit centrul de studii ucrainene, și achiziționarea ziarului „Kievskiy Telegraf” – un mijloc legal, care a deschis noi oportunități pentru activitatea națională ucraineană.

2 Secția de sud-vest a Societății geografice imperiale ruse. În anul 1869 prin petiția Societății geografice imperiale ruse Pavlo Ciubynskiy a fost desemnat să conducă o expediție în ținuturile de sud-vest (Ucraina din dreapta Niprului) pentru a studia populația din regiune.

Pavlo Ciubynskiy (1839-1884) - a fost un om care a combinat cu succes talentul poetic, capacitatea de organizator și insistența de cercetător. El s-a născut în Boryspil aproape de Kyiv. A studiat la gimnaziul II din Kyiv, apoi - la Facultatea de drept a universității din St. Petersburg. A activat în școlile duminicale din Sankt-Petersburg, a colaborat cu revista „Osнова”. Revenind acasă după studii, P. Ciubynskiy a devenit membru de frunte al „Comunității ucrainene” din Kyiv. Munca sa științifică a fost menționată în mod repetat cu premii, în timp ce activitatea socială-politică a suferit persecuții. Motiv pentru aceasta au slujit convingerile sale ucrainofile, dar mai ales poemul „Încă n-a murit Ucraina...” care mai târziu avea să devină imnul național al țării noastre. P. Ciubynskiy a fost exilat de două ori din Kiev, ca urmare a acestui fapt rezultând o boală severă, care a provocat, moartea sa prematură.

P. Ciubynskiy a extins foarte mult programul de cercetare, alipindu-i pe lângă caracteristicile etno-sociale și demografice, și caracteristicile cotidiene și culturale ale populației. El a studiat nu numai limitele Ținutului sud-vestic, dar și alte teritorii etnice ucrainene. Expediția lansată în mai 1869 s-a încheiat în toamna anului 1870. Aceasta a cercetat 54 de județe în opt gubernii colectând un material etnografic bogat – creații ale folclorului oral, descrieri ale ceremoniilor de nuntă, dialecte locale, dreptul cutumiar din Dreapta Niprului. De asemenea, au fost culese date despre ocupațiile populației, salarii, recoltă, starea comerțului și industrie. Deschiderea oficială a Secției de sud-vest a Societății geografice imperiale ruse a avut loc la 13 februarie 1873 la Kiev. Șeful secției a fost ales G. Galagan, conducător de afaceri - P. Ciubynskiy. Organul de tipar al secției a devenit „Scrierile secției sud-vestice ale S.G.I.R.”. Un organ neoficial al secției era, de asemenea ziarul „Kievskii Telegraf”, care a apărut în anii 1874-1876. Membrii comitetului său editorial erau M. Drahomanov, M.

P. Ciubynskiy

Sieber, F. Vovk, P. Ciubynskiy, M. Lysenko, P. Jyțețkiy. Ziarul a devenit protectorul și promotorul unei mari și rodnice munci pentru studierea culturii ucrainene, pe care au desfășurat-o membrii „Comunității Ucrainene” din Kyiv sub acoperirea secției.

Ne încălcând vreo lege sau circulară, folosind doar limba rusă, oamenii de știință umanistă din Nadniprovia au creat un adevărat centru științific de cunoaștere al Ucrainei. De-a lungul anilor existenței secției (1873-1876) au fost culese materiale și s-au publicat șapte volume de „Lucrări ale expediției de sud-vest” (1200 pagini fiecare), două volume „Scrierile secției sud-vestice ale S.G.I.R.”, trei volume ale lucrărilor lui M. Maksimovici. Prin eforturile depuse de

membrii secției a fost înființat muzeul etnografic, biblioteca și arhiva.

A trecut un timp scurt, și lucrul activ de cercetare a ucrainismului a îngrijorat atât poliția cât și pe reprezentanții poporului ucrainean sau a societății ruse care slujeau puterii cu fidelitate.

3 **Ucazul de la Ems.** În ianuarie 1875, cenzorul kievean I. Puzyrevskiy a primit de la șeful direcției principale în chestiunile tiparului un ordin secret: «... vă propunem ca atunci când veți cenzura ziarul „Kievskiy Telegraf“ să-l tratați cu extremă precauție și, printre altele, să nu permiteți publicarea oricăror articole care promulghează tendințele ucrainene».

După aceasta, au început să apară denunțuri, în care reprezentanții mișcării ucrainene erau acuzați de separatism. Cele mai multe eforturi pentru a discredita mișcarea ucraineană le-a făcut moșierul din Poltava M. Iuzefovici, fost membru al „Comunității ucrainene“ din Kyiv. Ca un slujitor fidel al Imperiului, el nu putea fi de acord cu direcția ucraineană a activității secției. Conform directivei țarului a fost creată o comisie specială, care a ajuns la concluzia că „permiterea literaturii tipărite în dialectul ucrainean simplu ar însemna punerea unei baze pentru convingerea în posibilitatea separării Ucrainei de Rusia, chiar și în viitorul îndepărtat“. Membrii comisiei acordau chestiunii ucrainene atât de multă atenție că, chiar și-au permis să deranjeze țarul când acesta se afla la odihnă în orașul german Ems. Comisia i-a pregătit pentru semnare un decret secret numit Ucazul de la Ems (după numele orașului). La 18 (30) mai 1876 decretul a intrat în vigoare.

Ucazul de la Ems repeta în linii generale circulara lui Valuev, cu unele excepții. El a înăsprit brusc restricțiile împotriva culturii ucrainene, interzicând importul cărților în limba ucraineană, tipărirea și publicarea în Rusia a lucrărilor și traducerilor originale ucrainene, a pieselor de teatru, textelor muzicale, excepție făcând doar documentele istorice cu condiția păstrării conținutului original. Ucazul a interzis activitatea comunităților, a lichidat Secția de sud-vest a Societății geografice imperiale ruse, a stabilit un control strict asupra operelor literare ucrainene, care trebuiau să fie tipărite în ortografia rusă. Se interzicea activitatea trupelor teatrale cu repertoriul pur ucrainean, pisele ucrainene urmau să fie puse în scenă la sfârșitul repertuarului, după cele ruse. Un articol aparte al ucazului de la Ems era prevăzut personal pentru M. Dragomanov și P. Ciubinskiy căroră li se interzicea să locuiască în Ucraina.

Din ucazul de la Ems (1876)

1) De a nu permite importul în limitele imperiului fără permisiunea specifică a Direcției principale, a oricăror cărți și broșuri publicate în străinătate în dialectul malorus.

2) Tipărirea și publicarea în Imperiu a lucrărilor și traducerilor originale în același dialect să fie interzise, excepție făcând doar: a) documentele și dovezile istorice, și b) lucrările literaturii artistice, cu condiția că în timpul tipăririi va fi păstrată ortografia originală; în operele artistice, de asemenea, trebuie prevenite orice abateri de la ortografia rusă general-acceptată, iar permisul de tipărire a lucrărilor de literatură artistică să fie acordat numai după revizuirea manuscriselor în cadrul Departamentului principal.

3) Să fie interzise de asemenea diferite activități scenice în dialectul malorus, precum și tipărirea în el a textelor pentru note muzicale.

4) Să fie oprită editarea ziarului „Kievskii Telegraf”.

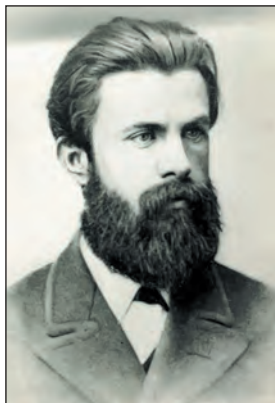
? Care, din punctul vostru de vedere urmau să fie consecințele interdicțiilor prevăzute pentru limba ucraineană?

Funcționarilor din ministerul învățământului li s-a recomandat să aleagă foarte atent profesorii pentru școlile din partea de sud-vest a Imperiului. Prioritatea era acordată rușilor. Profesorilor ucraineni care au obținut studii în districtele educaționale Kiev, Harkov, Odesa li se propunea să meargă la muncă dincolo de terenurile Ucrainei.

Articolele ucazului de la Ems au fost oarecum atenuate în anul 1881, când guvernul a permis tipărirea dicționarilor de limbă ucraineană, deși cu alfabet rusesc. În general ucazul de la Ems a rămas în vigoare până în anul 1905.

Ucazul de la Ems a avut o influență negativă asupra mișcării ucrinene, și

Myhailo Dragomanov

anume:

- ▶ limita mijloacele prin care putea fi influențată trezirea conștiinței naționale a poporului ucrainean;
- ▶ stopa dezvoltarea culturii ucrainene;
- ▶ pentru un timp a dus la dezorganizarea mișcării ucrainene din Ucraina Nadnipreană, dar nu și la încetarea acesteia.

4 **Vechea comunitate. Comunitățile tinere. M. Dragomanov.** După ucazul de la Ems mișcarea comunităților nu s-a oprit, deși, a trebuit să treacă la forme ilegale de activitate.

Activiștii „Comunității ucrainene” din Kyiv, declarând dizolvarea organizației și-au continuat activitățile în

mod clandestin. În rezultat numărul membrilor comunității a scăzut de la 100 la 55 de persoane. În noile condiții membrii comunităților continuau să se îngrijească de chestiunile culturale, sprijinind „ucrainenii conștienți” și ajutându-i să obțină un serviciu.

Includerea în comunități a persoanelor noi se făcea cu recomandarea a cel puțin doi membri ai comunității, după anunțarea în două reuniuni, în a treia reuniune prin vot secret. În cazul în care chiar și un vot era împotriva, candidatul nu era acceptat, pentru că într-o frăție, cum era considerată comunitatea nu putea fi cineva care „a avut ceva împotriva cuiva”. Acest sistem de formare a comunității o făcea destul de conservatoare, deosebinduse de alte comunități fondate de tineret. Din această cauză a și primit un nume nou - Vechea comunitate.

Publicarea ucazului de la Ems a pus în fața liderilor mișcării ucrainene întrebarea despre dezvoltarea în continuare. Activitatea clandestină era incompatibilă cu activitățile culturale. Ca și la începutul anilor 70 a sec. al XIX-lea, a apărut problema de a găsi o platformă legală pentru promovarea ideilor sale.

În limitele Imperiului Rus, unde limba ucraineană era interzisă, aceasta era imposibil. Prin urmare, membrii gromadelor au decis să organizeze în străinătate un centru național ucrainean, care urma să organizeze editarea presei libere ucrainene și să prezinte mișcarea ucraineană în Europa. Comunitatea i-a încredințat executarea acestei misiuni lui Myhailo Dragomanov care prin ucazul de la Ems a fost demis de la Universitatea din Kyiv.

Myhailo Dragomanov (1841-1895) a aparținut tinerei generații ale vechii comunități. La momentul aderării sale la mișcarea comunitară era un democrat convins, având o dorință fermă de a-și ajuta poporul. M. Dragomanov simțea nevoia de a merge dincolo de activitățile cultural-educative ale comunităților și de a trece la soluționarea problemelor politice, social-economice și naționale. De aceea, concepțiile lui au introdus în mișcarea ucraineană o nouă ideologie, care însă nu s-a răspândit imediat în cercurile intelectualității.

Pentru mișcarea ucraineană importante erau părerile lui Dragomanov privind viitoarea structură de stat. El nu se proclama pentru separarea Ucrainei din Rusia, stând pe poziții federaliste. Cu toate acestea, M. Dragomanov pornea de la posibilitățile de a reorganiza Imperiul Rus. El îl vedea nu ca pe un stat centralizat ci ca o confederație liberă compusă din regiuni autonome. Aceste opinii ale sale se bazau pe faptul că în societatea ucraineană nu existau puteri care ar putea duce până la capăt cauza de eliberare națională a Ucrainei. Ne opunând popoarele unul celuilalt, M. Dragomanov argumenta originalitatea ucrainenilor, capacitatea lor de a rezolva de sinestătător problemele vieții publice.

Coperta revistei "Gromada"

Atacul asupra culturii ucrainene din anii 1875-1876 l-a forțat pe M. Dragomanov să-și părăsească Patria. La Geneva (Elveția), el, alături de alți emigranți politici ucraineni a publicat prima revista politică ucraineană „Gromada” (anii 1878-1879, 1880, 1882). Această revistă, a devenit organul de tipar în care au fost generalizate concepțiile comunitare și înaintat programul mișcării ucrainene. La baza programului stăteau principii precum democrația (introducerea drepturilor și libertăților democratice și unor instituții corespunzătoare, care le-ar proteja), federalismul (dobândirea autonomiei naționale și culturale a Ucrainei, ca parte componentă a unui stat federal), cultura (îmbunătățirea nivelului de educație al oamenilor), evoluționarea (introducerea unui nou sistem prin reforme treptate), socialismul (introducerea principiului corectitudinii sociale). În program, de asemenea era remarcat faptul

că tendințele mișcării ucrainene coincid cu direcția generală a progresului universal. Însă aceste păreri a lui M. Dragomanov, pentru membrii vechii comunități s-au dovedit a fi prea radicale. După învinuiri reciproce ei au încetat cooperarea. În anul 1889 M. Dragomanov s-a mutat la Sofia (Bulgaria), unde s-a ocupat cu activitatea de predare.

M. Dragomanov avea influență asupra ucrainenilor care locuiau nu numai în Rusia dar și din Galiția. Ideile sale erau susținute de tineret. Aveau o contribuție la răspândirea ideilor socialiste și organizării cercurilor politice în Galiția și Ucraina Nadniproană prietenii lui Dragomanov- M. Ziber și S. Podolnițkiy. Sub influența ideilor lui M. Dragomanov în Nadniprovia au început să fie înființate Tinerile comunități, în care se adunau predominant studenții. Ei erau atrași de ideea combinării luptei pentru eliberarea națională și socială.

5 Mișcarea comunitară în anii 80 ai sec. al XIX-lea. „Kyivska starovyna”. Anii 80 a sec. al XIX-lea au intrat în istoria renașterii naționale în Nadniprovia ca „ani morți”. Printre majoritatea membrilor Vechii comunități era răspândită părerea că orice încercare de a politiza mișcarea ucraineană, poate trezi un nou val de urmăriri, ceea ce-ar însemna subrimarea ei totală. Vechea comunitate considera că este necesar să-și concentreze activitatea doar pe tărâmul cultural, ducând „o viață respectabilă a centrelor ucrainene din Imperiul Rus”, continuând formarea identității naționale a poporului nu prin propagandă ne-

legală ci cu ajutorul activității cultural-educaționale legale. Această poziție contrazicea sloganurile proclamaate de M. Dragomanov în revista „Gromada”. Cum a fost deja menționat aceasta trecea prin contradicții ascuțite între M. Dragomanov și liderii Vechii comunități. Un acord comun nu a fost găsit. Din anul 1886 Vechea comunitatea a refuzat în continuare să finanțeze activitățile lui M. Dragomanov în străinătate. În condițiile interzicerii limbii ucrainene membrii comunităților vedeau eșirea din situație în editarea almanahurilor. Conținutul lor era în cea mai mare parte literar-artistic, apăreau uneori și materiale bibliografice sau etnografice. Primul almanah intitulat „Luna” a apărut în anul 1881. În 1883 la Kyiv a fost editat almanahul „Rada”, iar în 1885, în Odesa - culegerea ucraineană numită „Câmpul”. Peste un an în Herson a fost publicată culegerea „Stepa” și altele. Însă almanahurile nu puteau înlocui editările periodice. În sfârșit datorită eforturilor Vechii comunități și sprijinului financiar al antreprenorului-filantrop V. Simirenko a fost posibilă editarea în limba rusă a revistei pe teme istorice „Kyivska starovyna”. Primul număr al ei a apărut în ianuarie 1882. Pe parcursul existenței revistei (până în anul 1907), au fost publicate 97 de numere. Acestea erau lucrări și materiale cu privire la istoria și arheologia Ucrainei, etnografie, lingvistică, amintiri și așa mai departe. Cu revista colaborau V. Antonovici, P. Jyțețkiy, O. Lazarevskiy, M. Kostomarov, D. Bagaliy ș.a.

Însă orientarea asupra aspectului cultural nu era percepută de toți. Tineretul în cea mai mare parte „mergea la revoluție” sacrificându-și toate forțele lor luptei politice. Ei nu numai că lăsau fără atenție interesele poporului său, dar se atârnavă cu dispreț față de acei „culturnici limitați”, care se dedicau „faptelor mici” în loc de a lupta pentru „o urmă mare a inimii revoluționare”.

O urmare importantă în perioada anilor 80 ai sec. al XIX-lea, pentru mișcarea ucraineană a avut-o faptul că liderii lor au realizat: această mișcare are nevoie de o muncă zilnică grea, care nu v-a permite ca ea să ajungă la zero. Ei au decis să se concentreze asupra Galiției unde existau niște condiții mai favorabile pentru dezvoltarea mișcării ucrainene, dar n-au încetat activitatea nici în Ucraina Nadnipreană. Galiția însă s-a transformat în „Piemontul ucrainean”.

6 **Mișcarea comunitară studențească în anii 90 ai sec. al XIX-lea. „Frăția tarasoviștilor”.** Anii 90 ai sec. al XIX-lea au fost perioada trezirii tineretului, care se organiza în cercuri sau societăți mai mari cu scopul de a face ceva benefic pentru poporul lor. Din anul 1896 la Kiev a existat o comunitate secretă cu denumirea „Ucraina tânără”, care avea peste o sută de participanți, împărtășea ideile socialismului și independenței naționale a ucrainenilor. Conform datelor poliției comunități de acest tip erau 22, cele mai importante

Ceremoniile cu prilejul celei de-a 15-a aniversări a ziarului „Kyivska starovyna”

„Frăția tarasoviștilor” din Harkov

? Ce informații despre componența participanților putem obține din imagini?

dintre ele aflându-se – în Kiev, Cernygov, Lubny și Odesa. Ele erau alcătuite în cea mai mare parte din studenți. Membrii comunității erau conștienți de faptul că spre obiectivul comun trebuiau să meargă doar împreună.

În anul 1898 liderii studențimii ucrainene au convocat primul congres al comunităților studențești, care s-a petrecut ilegal. Congresul a adoptat o rezoluție în care, printre altele, se declara: „Noi, tineretul ucrainean ... luptăm pentru egalitatea în fața legii ... libertatea de conștiință și egalitatea tuturor religiilor, educația în limba maternă, introducerea învățământului obligatoriu gratuit... libertății constituționale și a autonomiei politice, libertății de exprimare, de presă și de adunare”. De asemenea, erau înaintate condițiile studierii obligatorii de către studenți a patrimoniului cultural și politic din Ucraina, răspândirea educației în rândul oamenilor, petrecerea reformelor social-economice.

Un an mai târziu studenții ucraineni au petrecut al II-lea congres în timpul căruia și-au înființat Uniunea centrală. Principiile de bază ale activității uniunii erau următoarele: 1) „stoparea rusificării tineretului studențesc din Nadniprovia care era dezastruoasă pentru națiunea noastră și reîntoarcerea studenților ucraineni în slujba intereselor poporului său”; 2) „să aducă la cunoștința atât a maselor populare cât și a inteligenței, că starea social-economică și culturală proastă a poporului nostru depinde de asigurarea sa național-politică ca o consecință directă a dominației ruse”.

Cea mai radical dispusă dintre comunitățile studențești era „Frăția tarasoviștilor” care a existat între anii 1891-1898. Ea a pus bazele perioadei de politizare și cursului naționalist în mișcarea națională din Nadniprovia.

La începutul anilor 90 ai sec. al XIX-lea în Kyiv a fost înființat un cerc studențesc, din care făceau parte M. Mihnovskiy, V. Șemeta, A. Kucinskiy și alții. Încă în anul 1891 în timpul recensământului bunurilor mobile din gubernia Poltava, cu-

noscutul ucrainofil O. Rusov a atras la această activitate studenții. Din componența grupului făceau parte I. Lypa, B. Grincenko, M. Bayzdrenko, M. Bazkevyci, V. Borovik. În vara anului 1891 au depus jurământul de credință față de ideea de eliberare a Ucrainei pe mormântul lui T. Șevcenko, fondând o societate secretă, care mai târziu a fost numită „Frăția tarasoviștilor“. Ea era organizată după principiile unei organizații secrete și se diviza în „cincimi“, care la mijlocul anilor 90 ai sec. XIX-lea acționau în Harkov, Odesa, Ekaterinoslav, Poltava, Cernighiv și alte orașe.

Prima manifestare a frăției a fost proclamarea „Declarației credinței tinerilor ucraineni“ în martie 1893, la aniversarea lui T. Șevcenko de la universitatea din Harkov. În același an ea a fost tipărită în ziarul „Pravda“ din Lviv. În ea erau proclamate următoarele principii 1) ucrainenii sunt o națiune aparte; 2) ca și fiecare națiune ucrainenii necesită libertatea națională pentru muncă și dezvoltare; 3) autonomia completă a Ucrainei (pe atunci la proclamarea acestui slogan nu se încumeta nimeni); 4) unitatea poporului ucrainean (acest slogan a devenit embrionul ideii integrității statului ucrainean); 5) atitudinea negativă față de ucrainofili (culturnici), dar totodată recunoașterea folosului lor pentru mișcarea națională; 6) necesitatea existenței școlilor ucrainene; 7) folosirea limbii ucrainene și altele. Pe fonul decăderii mișcării comunitar-politice ucrainene după emiterea ucazului de la Ems, ideile redată în declarație, păreau un radicalism național.

Ideile frăției și-au găsit susținătorii, însă o răspândire generală așa și n-au obținut. Motivul era atitudinea negativă față de ei din partea reprezentanților altor grupări ale mișcării ucrainene. La acestea se mai adăuga și ignorarea de către membrii frăției a chestiunilor social-economice.

În anul 1893 în Kyiv a avut loc congresul organizațional al frăției. Însă, „Frăția tarasoviștilor“ nu dispunea de un program concret de activitate, uneori dublând vechii culturnici într-o manieră aparte (spre exemplu, purtarea demonstrativă a hainele naționale). Din această cauză, ea a intrat treptat într-un proces de decădere, iar la sfârșitul anilor 90 ai sec. al XIX-lea practic s-a destrămat. Au contribuit la aceasta și urmărirea membrilor organizației de către poliție.

Mykola Mihnovskiy

Ivan Lypa

i

Lucrătorii editurii *Veacul*

7 **Organizația panucrainenă fără partide (ZUBO).** Începând cu anii 90 ai sec. al XIX s-a petrecut un fel de instituționalizare a culturnicilor, ale căror activități au avut ca scop punerea bazelor viitoarei organizații politice. Primul pas în această direcție a fost fondarea în timpul congresului comunităților Nadniproviei, datorită eforturilor depuse de V. Antonovici și O. Konskiy, a Organizației panucrainene fără partide (ZUBO). În toamna anului 1898, ea avea deja 22 de comunități în diferite orașe ale Ucrainei. Organizația includea 438 de membri. Un ajutor financiar substanțial ZUBO îl acorda antreprenorul și filantropul V. Symerenko. Conducerea organizației era efectuată de consiliu, care în ani diferiți a fost condus de compozitorul M. Lysenko și istoricul V. Antonovici. Pe lângă consiliu activa un cerc editorial în baza căruia a fost înființată editura „Veacul“

ZUBO avea o parte importantă a inteligenței ruse direct legată de masele populare. Una din sferele activității sale era angajarea în zemstve a intelectualilor național-conștienți și răspândirea prin Ucraina Nadniproeană a literaturii interzise. Activitatea organizației era desfășurată în cea mai mare parte sub acoperirea unor instituții oficiale de stat, datorită acestui fapt ea evita complicațiile în relațiile cu poliția.

Deci, la prima vedere ZUBO se îngrijea de aceleași activități culturale ca și predecesorii săi. Însă această activitate nu mai era în grupuri, ci se orienta asupra inteligenței, în deosebi celei de la țară. Pe lângă aceasta activitatea comunităților răspândite pe pământurile ucrainene și izolate a început să fie coordonată dintr-un singur centru. Etapa culturalistică a luptei naționale de eliberare a început să treacă în cea politică.

Importanța istorică a mișcării comunitare: 1) a unit personalitățile din Stânga și Dreapta Niprului în aceleași organizații; 2) a asigurat continuitatea generațiilor în mișcarea ucraineană; 3) a demonstrat că ucrainenii au rădăcini istorice adânci, particularități etnice și limite de așezare; 4) a avut un impact considerabil asupra mișcării ucrainene din Ucraina de Vest; 5) activitățile de cercetare ale membrilor comunităților au îmbogățit știința ucraineană cu noi realizări.

! **Concluzii.** În ciuda interzicerilor guvernului, mișcarea ucraineană și-a continuat dezvoltarea.

▶ Activitatea culturală în cercul comunității nu-i mai satisfăcea pe reprezentanții generației noi a activiștilor ucraineni. Unii reprezentanți ai mișcării comunităților încearcă să aducă ideile socialismului (Drahomanov și tinerii comunități) populare atunci în Europa, altele – se manifestau prin sloganuri naționaliste („Frăția tarasoviștilor”).

▶ Rezultatele generale ale acestei faze ale mișcării ucrainene în Nadniprovia a devenit trecerea la etapa politică a luptei de eliberare națională.

? **Întrebări și sarcini**

1. Care instituție de învățământ datorită activității comunitare s-a transformat în cel mai bun centru educațional din Kyiv?
2. Când a fost deschisă Secția de sud-vest a Societății geografice imperiale ruse? Cine o conducea?
3. Care erau principalele prevederi ale ucuzului de la Ems?
4. Care era denumirea revistei editate de M. Dragomanov la Geneva?
5. Când a fost înființată?
6. Cine se afla în fruntea organizației panucrainene fără partide?
7. Prin ce se deosebea activitatea comunităților din anii 60 – începutul anilor 70 ai sec. al XIX-lea de perioada anterioară?
8. Ce rol în mișcarea ucraineană din acea perioadă juca activitatea Secția de sud-vest a Societății geografice imperiale ruse?
9. Cum a fost adoptat ucuzul de la Ems? Care a fost influența lui asupra mișcării ucrainene?
10. Caracterizați rolul Vechii comunități și Tinerilor comunități în mișcării ucrainene.
11. Care au fost caracteristicile și realizările mișcării comunitare în anii 80 a sec. al XIX-lea?
12. Cum s-a desfășurat și care erau diferențele dintre predecesori și mișcarea comunităților studențești din anii 90 a sec. al XIX-lea?
13. Cum a fost înființată „Frăția tarasoviștilor”?
14. Care a fost rolul organizației panucrainene fără partide în mișcarea ucraineană?
15. Finalizați îndeplinirea tabelului „Mișcarea comunităților în Ucraina Nadniprovia” (p. 148).
16. Realizați o discuție în problema „Care au fost realizările mișcării ucrainene din Nadniprovia la sfârșitul anilor 60 – anii 90 ai sec. al XIX-lea?”.
17. Din surse suplimentare, pregătiți o informație despre viața și activitatea lui P. Ciubynskiy, M. Dragomanov sau B. Grincenko (opțional).

§ 18. Renașterea națională a tătarilor din Crimeea. Mișcările zemstvelor și cea social-democrată

- ▶▶ 1. Cum și în ce mod a fost lichidat cahanatul Crimeei? 2. Care au fost caracteristicile mișcării muncitorești în Europa din acea perioadă? 3. În ce consta concepția ideologică a socialismului? 4. Explicați natura doctrinei marxiste. 5. Ce era zemstva? Care erau împuternicirile ei?

1 Desfășurarea renașterii naționale a tătarilor din Crimeea. I. Gasprinskiy.

Procesul de formare a mișcării naționale de eliberare a tătarilor din Crimeea a început în anii 80 ai sec. al XIX-lea. Ideile sale de bază s-au format în Turcia, și erau legate cu apariția mișcării Junilor turci, care luptau împotriva monarhiei sultanului în țară și tuturor factorilor, care împiedicau dezvoltarea poporului turc. La Istambul - centrul învățământului din acea vreme, intelectualitatea tatară sub influența Junilor turci a început să dezvolte mișcarea sa. Junii turci au jucat un rol important în desfășurarea viitoarei lupte naționale de

Clericalismul - direcția politică, adepții căreia se manifestau pentru dominația bisericii și a clerului în viața social-politică și spirituală a țării.

eliberare a tatarilor din Crimeea. Ei considerau că era necesar de a renunța la clericalism, care era tradițional pentru societatea tatară, de a lupta pentru ridicarea nivelului de învățământ în rândurile populației, pentru schimbările în structura tradițională socială și în statutul femeilor. În

sfera economică, ei pledau pentru eliberarea muncii țărănești de orice asuprire.

În ceea ce privește chestiunea națională tinerii tătari naționaliști erau adepți ai protecției identității naționale a poporului său și independenței tatarilor din Crimeea. Cel mai strălucit reprezentant al concepției Junilor tătari în această perioadă a devenit Ismail Gasprinskiy (1851-1914). Punctele sale de vedere, deși erau destul de utopice, totuși a găsit un sprijin în comunitatea tatară din Crimeea. Pe I. Gasprinskiy însuși tătarii îl respectau, ca pe apărătorul celor asupriți și susținătorul egalității tătarilor.

? Identificați pe scurt contribuția personalității redată în istoria Ucrainei.

? Ce informații despre organizarea învățământului în școala tatară pot fi obținute din imaginea dată?

Ismail Gasprinskiy

Școală tatară. Pictor C. Bossoli

Ismail Gasprinskiy toată viața sa a depus multe eforturi îndreptate spre protecția drepturilor tătarilor din Crimeea, supraviețuirea lor ca popor și renașterea națională. În anul 1875, după întoarcerea în Crimeea din Turcia, el a fost ales deputat în consiliul orășănesc, iar mai târziu – primar al Bahcisaraiului. Anume prin eforturile sale bugetul orașului a crescut de trei ori, a inițiat transformări semnificative în economia orășănească și a majorat numărul reprezentanților tătari din Bahcisarai în organele autoadministrării locale.

Din anul 1883 I. Gasprinskii a început să publice primul ziar național din oraș „Terdzhyman“ în limbile tătară și rusă. Pentru o perioadă lungă de timp el a fost unicul periodic editat în limba turcă din Imperiul Rus.

Conform conceptelor sale I. Gasprinskii era liberal, susținea prietenia popoarelor slave și tatare, toleranța religioasă și cooperarea între creștini și musulmani, respingea categoric ideile și metodele de luptă socialiste.

În numele lui I. Gasprinsky sunt instalate monumente în Simferopol și Bahcisarai, numele său îl poartă biblioteca tatară din Simferopol, străzi și școli. În Bahcisarai există muzeul lui I.Gasprinsky.

De numele lui I. Gasprinsky este legată apariția jadidismului - mișcării educaționale a popoarelor Estului islamic. La bază sa se afla un nou mod de studiere a scrierii cu ajutorul sunetelor, când unei litere anumite îi corespundeau niște sunete concrete. El a dezvoltat noi metode de predare, datorită căror învățământul copiilor tătari a obținut un caracter mai social. Pentru școlile sale cu metode noi de predare el a scris și a publicat propria sa serie de manuale, dintre care cel mai cunoscut era „Învățătorul copiilor“ în patru ediții. Profesorii școlilor sub îndrumarea lui I.Gasprinsky răspundeau ideile lor în mediul tătar, contribuiau la reinnoirea vieții cotidiene și spirituale a poporului.

2

Formarea mișcărilor social-democratice și muncitorească. A doua jumătate a secolului al XIX-lea a devenit perioada răspândirii în Europa a mișcărilor social-democratice și muncitorească. Acest lucru se datora faptului că revoluția industrială și procesul de industrializare a contribuit la formarea unui nou strat social – muncitorii industriali. Neavând proprietate, aceștea puteau să se bazeze doar pe munca lor. Această situație, pe de o parte făcea muncitorul, neprotejat în fața necazurilor vieții (crize economice, boli, fără de legile proprietarilor întreprinderilor, etc.), dar pe de altă parte - dispus pentru diferite învățări revoluționare, care îi promiteau un „viitor luminos“.

O astfel de învățătură revoluționară care era răspândită în a doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea, după cum știți din istoria universală, a fost marxismul.

Intelectualitatea - un grup social format din persoane pentru care munca intelectuală este o profesie (medicii, profesorii, inginerii, oamenii de știință, etc.).

Proletariatul (din limba latină. - cetățean sărac) - stratul social lipsit de mijloacele de producție, izvorul existenței cărora este vânzarea forței sale de muncă proprietarilor mijloacelor de producție.

El a legat reorganizarea socială a societății anume de muncitorii industriali, sau proletariatul.

Doctrina marxistă, și-a găsit mulți susținători atât în imperiul Rus în general, dar în special pe teritoriile pământurilor ucrainene. Însă trebuie menționat faptul că, în Europa, marxismul a apărut din mișcarea muncitorească, în timp ce în Imperiul Rus purtătorul lui a fost intelectualitatea, care s-a grăbit cu

„ideile noi” în mediul muncitoresc.

Primii care au propagat noua doctrină pe pământurile ucrainene încă la începutul anilor 70 ai sec. al XIX-lea au devenit Mykola Ziber și Sergey Podolynskiy.

În anul 1871 M. Ziber în primul rând, le-a făcut cunoștință cu bazele doctrinei sale studenților și colegilor săi din Kyiv. Atenția principală a concentrat asupra conținutului economic al doctrinei, trecând cu vederea partea sa revoluționară. Un alt propagator al marxismului S. Podolynskiy, după cum deja știți, în anii 70 ai sec. al XIX-lea lua parte la mișcarea populară. El a organizat la Viena editarea literaturii populare socialiste, la Geneva cu M. Drahomanov și M. Pavlik, a pus bazele publicării revistei „Hromada”, de asemenea a tipărit broșurile cu conținut social-economic: „Despre bogăție și sărăcie”, „Despre creșterea pâinii”, „Meșteșuguri și fabrici în Ucraina” și altele. S. Podolynskiy a dezvoltat o teorie originală a „socialismului comunității” (fedeerația cetățenilor liberi), care se baza pe tradițiile naționale ale poporului ucrainean.

Primul grup marxist permanent activ pe pământurile ucrainene cu denumirea „Grupul social-democrat rus”, a apărut în anul 1893 la Kyiv. Fondatorul lui a fost Yurii Melnikov - un rus, fondator al școlii meșteșugărești, care era un mijloc de răspândire al ideilor marxiste. Grupurile marxiste, de asemenea, au apărut în Harkov, Odesa și Ekaterinoslav. Cercurile ilegale încercau să răspândească doctrina marxistă și să stabilească legături cu mișcarea muncitorească.

Un nou pas calitativ mișcarea socialistă (social-democrată) l-a făcut la sfârșitul anilor 90 ai sec. al XIX-lea după apariția în Sankt-Petersburg, sub conducerea lui Vladimir Ulianov (Lenin) a „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitorești”. Grupuri asemănătoare au apărut în Kyiv, Ekaterinoslav, Nikolaev și în alte orașe. Ulterior, aceste grupuri s-au unit în Partidul social democrat muncitoresc rus (PSDMR). În anul 1898 la Minsk (Belarus), a avut loc prima ședință a partidului. Din nouă delegați ai săi, patru (N. Vygdorcik, B. Eydelman, C. Petrusevici, P. Tuciapskiy) erau reprezentanți ai cercurilor social-democrate ucrainene. Partidul înființat în cadrul adună-

rii a fost primul partid care activa și pe pământurile ucrainene.

Mișcarea muncitorească în Nadniprovia a început la sfârșitul anilor 60 ai sec. al XIX-lea. Întâi ea a avut caracter spontan. Manifestările muncitorilor aveau loc în urma deteriorării condițiilor de muncă, reducerii salariilor. Formele de luptă a muncitorilor erau refuzul colectiv de a lucra, distrugerea mașinilor și utilajelor, greve și altele.

De la mijlocul anilor 70 ai sec. al XIX-lea mișcarea muncitorească a început să capete o formă organizată. Prima organizație muncitorească a devenit «Uniunea muncitorilor Rusiei de Sud», care a apărut în anul 1875 la Odesa, și era condusă de Evghen Zaslavskiy. Unind aproximativ 250 de muncitori, el a desfășurat o propagandă revoluționară, distribuia literatură ilegală, a condus grevele de la fabricile din Odesa. După nouă luni de la înființare organizația a fost depistată și liderii săi condamnați.

3 Mișcarea zemstvelor. Zemstvele, care erau organe reprezentative de autoconducere, doar prin existența sa erau opozițional dispuse față de sistemul centralizat de stat al Imperiului Rus. Necătând la faptul că majoritatea zemstvelor o constituiau moșierii (aproximativ 75%) în condițiile dispozițiilor de reformare generală, care predominau în imperiu în anii 60-70 ai sec. al XIX-lea, ei au devenit purtători ai ideilor liberalizării continue în Rusia și a introducerii constituției.

Conform caracterului său mișcarea zemstvelor era liberală. La baza căii liberale de dezvoltare socială era pusă ideea construirii vieții economice a socialității pe baza pieței libere și concurenței. Statul trebuia să devină stat de drept, să protejeze drepturile democratice ale omului și să intervină minimal în sfera economică. Monarhia constituțională, era considerată de liberali forma ideală de conducere. Nerecunoascând formele și metodele de luptă revoluționară, ei au pus la baza activității lor căutarea compromisului cu cercurile conducătoare.

Primii ani de după perioada post-reformistă (sfârșitul anilor 60 - începutul anilor 70 ai sec. al XIX-lea) au devenit pentru mișcarea zemstvelor perioada instaurării organizaționale, conștientizarea locului și rolului său printre forțele sociale, determinarea scopului și sarcinilor principale. Activitatea de bază era îndreptată spre îmbunătățirea stării social-economice a țăranilor, ridicarea nivelului ei educațional.

Mykola Ziber

Sergey Podolynsky

În a doua etapă de activitate (sfârșitul anilor 70 - începutul anilor 80 sec. al XIX-lea) zemstvele au devenit centre de opoziție liberală. Avea loc un proces activ de unire a eforturilor zemstvelor cu scopul de a obține realizarea reformelor constituționale în Imperiul Rus.

În condițiile aplicării de către Alexandru III a politicii contrareformiste, activitatea de opoziție a zemstvelor a început să scadă, iar cu adoptarea la 12 iunie 1890 a legii cu privire la restricționarea reprezentării stărilor nenobile în zemstve, ea aproape că a încetat. Însă, la începutul sec. al XX-lea, zemstvele din nou, au devenit un centru de opoziție față de autocrație.

Organizațiile zemstvelor ucrainene aparțineau celor mai influente și mai radicale în timpul primelor două etape ale mișcării zemstvelor. O activitate rodnică a zemstvelor a fost desfășurată în guberniile Cernigov, Harkiv, Poltava. Ele uneau forțe diferite. Printre activiștii zemstvelor s-au remarcat: în Poltava - F. Lyzogub, V. Lesevyci, M. Storojenko, V. Naumenko, V. Leontovici, B. Martos, M. Tugan-Baranovskiy; în Cernigov - O. Rusov, O. Lindfors, I. Șrag, A. Svecin, contele G. Miloradovici, M. Vasilenko, O. Lazarevskiy, B. Grinchenko, M. Koțiubinskiy și alții.

Zemstvele s-au atașat responsabil față de dezvoltarea economiei, asistenței medicale, educației populare, comunicațiilor, asigurărilor, statisticii și multe altele. Însă chiar primii pași a zemstvelor au demonstrat necunoașterea de către ele a situației, - au aflat dreptatea oribilă a situației majorității populației.

În cele mai multe cazuri, acțiunile zemstvelor, care nu erau prevăzute de lege, se priveau de guvern ca greve și nu erau permise. În timpul anilor 1866-1868 zemstvele au fost luate sub control strict de către guvernatori, li se interzicea să stabilească legături între ei și să ia decizii cu privire la reglementările guvernamentale. Astfel guvernul regal a încercat să prevină transformarea zemstvelor în centre opoziționale.

Ne luând în considerație restricțiile, unele zemstve au încercat să dezvolte măsuri generale pentru îmbunătățirea situației materiale precare a țărănimii. Astfel de exemplu, voctanții zemstvei guberniei Cernigov I. Petrunkevici și A. Karpinskiy în perioada anilor 1869-1875 prin cererile, adresările, plângerile lor au ridicat problema foametei constante a țăranilor din județele Mglynsk și Surazk. Ei au propus ca pământurile lor să fie revalorificate, să se reducă taxele de răscumpărare, să se organizeze bănci de economii și împrumut, arteluri, iar cei mai săraci țărani să fie mutați în alte județe.

Cel mai activ mișcarea zemstvelor activa la sfârșitul anilor 70 ai sec. al XIX-lea, atunci când a dobândit o anumită nuanță politică. În această perioadă, liderii mișcării zemstvelor încearcă să unească toate forțele, care susțineau restructurarea constituțională a Imperiului Rus. Dorința de a uni forțele manifestate au avut loc la ședințe și congrese, care s-au petrecut în anii 1878-1879.

La începutul anului 1878 reprezentanții zemstvelor s-au înțeles cu liderii mișcării ucrainene și au decis să convoace un congres în Harkov sub pretextul a 100 de ani de la nașterea lui D. Kvitka-Osnovyanenko. Ședința de la Harkov a lansat o organizație politică a zemstvei. S-a hotărât să se caute unificarea tuturor forțelor în lupta pentru introducerea constituției în Rusia.

Lupta zemstvei pentru reformele constituționale a dat rezultate. La 12 februarie 1880 a fost creat comitetul suprem de conducere în frunte cu ministrul afacerilor interne M. Loris-Melikov, care trebuia să pregătească un proiect al viitoarelor reforme constituționale. Aceasta a inspirat mișcarea zemstvelor. La adunările și congresele sale zemstvele elaborau și aprobau diferite proiecte de reformă și le trimiteau comisiei sau țarului. Ei propuneau introducerea unei autoadministrări largi, întemeierea organului legislativ reprezentativ - дума de Stat. Însă, după asasinarea țarului toate aceste propuneri au rămas neîmplinite. Activiștii mișcării zemstvelor au fost persecutați. Încercările de a organiza propagarea ideilor lor prin intermediul revistei „Cuvântul liber“, de asemenea, nu a avut succes. Practic, mișcarea zemstvelor înainte de revoluția din anii 1905-1907 n-a mai jucat un rol important în viața publică.

i

Concluzii. Începutul renașterii naționale a tătarilor din Crimeea a fost o dovadă de trecere a luptei pentru drepturile lor ca popor la un nou nivel.

▶ Legată cu finalizarea revoluției industriale apariția unui număr semnificativ de muncitori industriali a făcut posibilă apariția unui nou fenomen social - mișcarea muncitorească cu nevoile specifice și cerințele ei. Mișcarea social-democrată a devenit puterea, care a încercat să reflecte aspirațiile mișcării muncitorești și să-i ofere scopul de luptă.

▶ Mișcarea zemstvelor la acel moment era unica forță liberală de opoziție, îndreptată spre reînnoirea realității Imperiului Rus.

Întrebări și sarcini

1. Când a început renașterea națională a tătarilor din Crimeea?
2. Pentru ce se manifestau Junii tătari?
3. Ce înseamnă Jadidismul?
4. Cine erau numiți intelectuali?
5. Unde și când a apărut prima organizație muncitorească în Nadniprovia? Ce denumire avea?
6. De ce eveniment este legat începutul organizației politice a zemstvelor în Nadniprovia?
7. Cum se desfășura renașterea națională a tătarilor din Crimeea? Ce rol a avut aici I. Gasprinskii?
8. Identificați caracteristicile și trăsăturile de desfășurare a mișcărilor social-democratice și muncitorești pe pământurile Nadniprene.
9. Ce rol în viața social-politică a Nadniprovie a jucat mișcarea zemstvelor?

- ★ 10. Alcătuiți un plan detaliat conform punctului din paragraful „Mișcarea zemstvelor“.
- 11. Realizați o discuție pe tema „Locul și rolul mișcărilor social-democratice, muncitorești și a zemstvelor în viața social-politică a Nadniproviei în acea perioadă“.
- ★ 12. Au fost schimbări în viața social-politică a Ucrainei Nadniprene odată cu apariția mișcării naționale a tătarilor din Crimeea? Argumentați-vă opiniile.

Lecție practică. Etapa culturală a renașterii naționale pe pământurile ucrainene aflate în componența Imperiului Rus: provocările sociale.

- ▶▶ 1. Ce este renașterea națională? 2. Care sunt cele trei etape în care este divizată renașterea națională a popoarelor slave? 3. Cum a decurs etapa popular-etnografică a renașterii naționale ucrainene din Ucraina Nadnipreană?

 Scopul: identificarea provocărilor sociale pe parcursul etapei culturistice a renașterii naționale ucrainene în Nadniprovia și modalitățile de a le depăși.

Însărcinări pentru pregătirea de lecția practică: repetați materialul § 17 și 18 din manual; alcătuiți un mesaj privind „etapa culturistică a renașterii naționale pe pământurile ucrainene aflate în componența Imperiului Rus: provocările sociale“ sau un eseu „Cum văd eu realizările și pierderile etapei culturistice a renașterii naționale ucrainene în Nadniprovia“.

Mersul lecției

1. Uniți-vă în grupuri mici conform tematicii eseurilor pregătite de voi și discutați rezultatele pe care le-ați obținut pe parcursul lucrului asupra lor.
2. Prezentați clasei concluziile comune la care a ajuns fiecare grup.
3. Prezentați clasei cele mai bune mesaje și eseuri.
4. Faceți concluzii referitor la scopul lecției.

Generalizarea cunoștințelor după capitolul IV

1. Alcătuiți o listă de evenimente care au avut loc în Ucraina Nadnipreană în a doua jumătate a sec. al XIX-lea și pe care le considerați cele mai importante. Justificați-vă alegerea.
2. Numiți cele mai proeminente figuri istorice ale Nadniproviei din acea perioadă. Cum vedeți voi contribuția lor în istoria Ucrainei?

3. Explicați contribuția termenilor și concepțelor: chestiunea ucraineană, Războiul de Est (din Crimeea), modernizarea, reformă, comunitatea, cenzură, monopol, sindicat, structura socială, zemstvă, industrializare, proletariat, intelectualitate, mișcare comunitară, hlopoman, ucrainofilism.
4. Efectuați sarcini pe o hartă istorică: 1) urmăriți cum a variat geografia de amplasare a principalelor centre industriale ale Nadniproviei; 2) Identificarea regiunilor care aveau diferențe în petrecerea reformelor agrare conform reformei țărănești din 1861; 3) faceți o descriere a proceselor de modernizare în diferite regiuni ale Nadniproviei; 4) arată regiunile Imperiului Rus, în care a vut loc strămutarea țăranilor din Ucraina Nadniproană; 5) arătați așezările legate de mișcarea națională ucraineană în Nadniprovia din această perioadă și explicați rolul lor în ea; 6) arătați așezările și teritoriile legate cu desfășurarea mișcării țărănești, muncitorești și social-democratice.
5. În ce direcție se dezvoltau procesele de modernizare în Nadniprovia acestei perioade? De ce?
6. Demonstrați impactul proceselor de modernizare pentru dezvoltarea Nadniproviei din acea perioadă.
7. Care era influența proceselor de modernizare asupra societății ucrainene din acea perioadă? Pot ele fi în mod clar caracterizate ca fiind pozitive? De ce?
8. Discutați în grupuri mici și prezentați-vă constatările clasei: 1) particularitățile schimbărilor social-economice pe pământurile ucrainene în perioada post-reformistă; 2) rolul și locul pământurilor ucrainene în viața economică a Imperiului Rus din acea perioadă; 3) rolul și locul activității comunităților în mișcarea națională ucraineană.
9. Comparați procesele de modernizare pe pământurile ucrainene cu procesele similare petrecute în Europa.

Eliberarea țăranilor (citirea manifestului).
Pictor B. Kustodiev

CAPITOLUL V. PĂMÂNTURILE VEST-UCRAINE ÎN COMPONENTA AUSTRO-UNGARIEI în a doua jumătate a sec. al XIX-lea

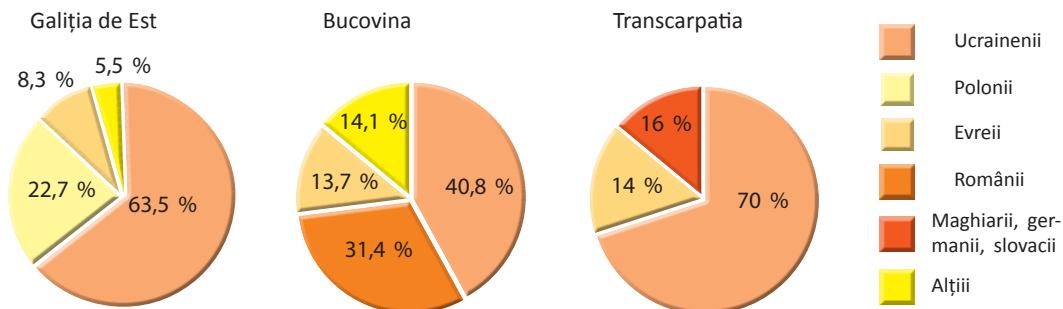
§ 19—20. Dezvoltarea social-economică a pământurilor ucrainene din a doua jumătate a sec. al XIX-lea

- 1. Care era situația ucrainenilor sub stăpânirea Habsburgilor? 2. Cum au influențat reformele Mariei Theresa și Iosif al II-lea asupra dezvoltării pământurilor vest-ucrainene? 3. Ce era caracteristic pentru dezvoltarea relațiilor social-economice pe pământurile vest-ucrainene în prima jumătate a secolului al XIX-lea?

1 **Populația și condițiile de viață pe pământurile vest-ucrainene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.** În a doua jumătate a secolului al XIX-lea populația de pe pământurile vest-ucrainene a crescut. Conform datelor recensămintelor naționale din Austria și Ungaria din anii 1857 și 1900, aici locuiau 2,6 și 3,8 milioane de ucraineni. Însă, proporția populației ucrainene pe pământurile Ucrainei de Vest a scăzut. Motive pentru aceasta au slujit: creșterea emigrării ucrainenilor pentru a munci în America, strămutarea polonezilor, ungarilor, germanilor, evreilor și altor națiuni pe pământurile acestea. Creșterea populației din ce în ce mai mult agravau problemele social-economice locale. Tot mai serios apărea problema strămutării agrare. În Galiția în acea perioadă, densitatea populația în zonele rurale a crescut de la 32 la 102 persoane pe 1 km².

La sfârșitul secolului al XIX-lea 95% din populație lucra la pământ, și aproximativ 1% - la întreprinderile industriale. Intelectualitatea vest-ucraineană, inclusiv clerul local, nu erau numeroase. Astfel, în Galiția de Est ea reprezenta aproximativ 0,5% din totalul populației ucrainene. Pentru comparație: polonii constituiau 22% din locuitorii Galiției de Est, iar intelectualii poloni - mai mult de 3%.

Compoziția etnică a populației de pe pământurile vest-ucrainene la sfârșitul secolului al XIX-lea.

2 Caracteristicile dezvoltării economice a Galiției, Bucovinei și Transcarpatiei.

Evenimentele revoluționare din anii 1848-1849 au fost o etapă importantă în dezvoltarea țărilor europene. Necătând la faptul că, revoluția s-a soldat cu înfrângere, ea a accelerat dezvoltarea în continuare a societății industriale. În țările europene au dispărut rămășițele iobăgiei, un nou impuls a obținut dezvoltarea economiei de piață.

Destul de diferită era situația pe pământurile vest-ucrainene. După anul 1848 ordinea feudală deja nu mai împiedica dezvoltarea economiei. Însă, aici nu era înregistrată o astfel de creștere rapidă a forțelor de producție, ca în alte părți ale imperiului Habsburgilor. Situația economică chiar s-a înrăutățit. Acest lucru se datora faptului că, începând din anul 1861 (aparitia căii ferate Lviv - Viena) a început o construcție largă de căi ferate, care unea pământurile vest-ucrainene cu marile centre industriale ale Imperiului. Normal, aceasta ar fi contribuit la creșterea economică, astfel cum se întâmpla în alte țări europene. Dar, în ținut a ajuns un șuvoi de mărfuri din regiunile industrializate ale Imperiului (Austria, Cehia), care a devastat industria locală și a distrus întregul sistem economic tradițional. Toate acestea au fost însoțite de creștere rapidă a populației.

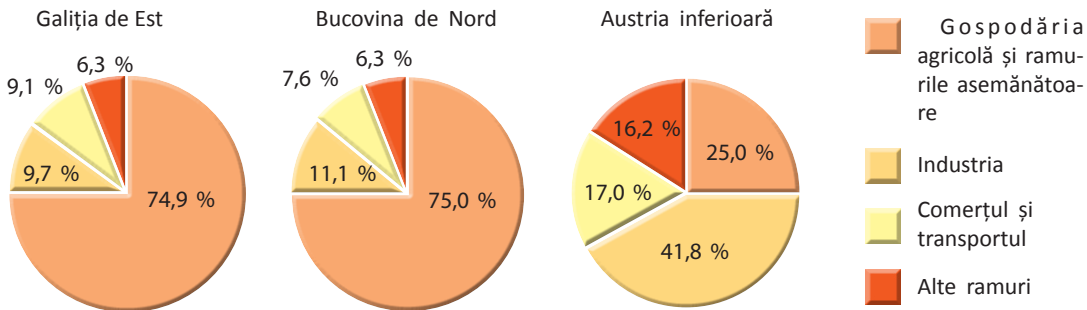
Administrația locală a ținutului încerca să salveze situația prin dezvoltarea sistemelor bancar și de credit și prin atragerea investițiilor.

Capitalul străin era cointeresat de zăcămintele de petrol, săruri minerale, de masivele întinse de pădure. Ca urmare, s-au dezvoltat rapid extragerea de petrol și industria forestieră. La sfârșitul sec. al XIX-lea capitalul străin a obținut poziția de lider în economia pământurilor vest-ucrainene. Firmele mari au luat în mâinile lor comerțul, băncile, ramuri întregi ale industriei.

Întinderi vaste de teren erau deținute de către proprietari, în timp ce, cei mai mulți țărani sufereau de deficitul de pământuri, necătând la unele extinderi a terenurilor arabile. Imposibilitatea de a supraviețui îi impunea pe țărani să-și caute un loc de lucru în alte țări.

3 Dezvoltare industriei. Situația muncitorilor vest-ucraineni.

Industria pe pământurile vest-ucrainene se dezvolta cu ritmuri lente. Marea majoritate a muncitorilor lucrau nu într-o mare industrie fabricantă, ci în întreprinderi mici și ateliere de lucru. Conform datelor oficiale în anul 1885, în Galiția de Est din 55 mii de muncitori, care munceau la 175 de întreprinderi ale industriei de prelucrare, cu numărul de lucrători de peste 2 mii de persoane, lucrau doar 10 mii de persoane. În Transcarpatia erau câteva astfel de întreprinderi, iar în Bucovina ele nu existau deloc.

Precizare. În Transcarpatia 85 % din populație era angajată în gospodăria agricolă, 10% - în industrie și transport.

Structura profesională a populației pământurilor vest-ucrainene și a provinciilor centrale ale Imperiului Austriac

Structura industriei a ținutului era unilaterală în dezvoltarea sa. Astfel, cea mai mare parte de produse oferea ramura de extragere și prelucrare a materiei prime locale – pădurea, industria de prelucrare a lemnului, petrol, cărbune, sare. Cea mai mare ramură a industriei era cea petrolieră, care a început să se dezvolte din anii 70 ai sec. al XIX-lea. Centrul industriei petroliere a devenit Borislavul. Controlul asupra dezvoltării acestei ramuri, imediat a fost stabilit de întreprinzătorii austrieci și germani. Interesul în creșterea exporturilor petrolului galițian îi încuraja să folosească noile realizări tehnologice. Rezultatul a fost creșterea producției de petrol de la 20 mii de tone pe an în 1874, până la 326 mii de tone în anul 1900, ceea ce reprezintă 4% din extragerea globală. Petrolul galician era prelucrat la uzinele austriece și ungare. Deși, producția petrolului și gazului a crescut în mod constant, țăraniile nu aveau bani să le cumpere, și își lumineau casele cu surcele.

Suprafețele mari de pădure (stejar, fag și brad) au contribuit în a doua jumătate a anilor 60 - începutul anilor 70 a sec. al XIX-lea la dezvoltarea rapidă a industriei de cherestea. Întreprinzătorii străini cumparau foarte ieftin sau aveau de la proprietari masive de păduri și le tăiau. Prin zonele forestiere ale Carpaților au fost trasate căi ferate și lemnul de preț se ducea în Germania, Austria, Italia, Anglia, Franța și alte țări.

Dacă industria de cherestea se dezvoltă rapid, ritmul de fabricare a mobilei și ale altor ramuri ale industriei prelucrării lemnului erau foarte lente. Nevoile populației de pe pământurile vest-ucrainene în mobilier, hârtie și carton erau asigurate pe contul altor zone ale Imperiului sau produselor importate.

De ramurile cel mai puțin dezvoltate aparțineau industria ușoară și prelucrarea metalelor. Industria ușoară a rămas la stadiul meșteșugăriei mărunte. Țesătorii, cizmarii și croitorii locali asigurau cu îmbrăcăminte și încălțăminte nu mai populația sătească, iar moșierii purtau haine din materii de la fabricile de țesături textile din Europa de Vest.

Cele mai mari întreprinderi din localitate erau atelierele de reparații a căilor ferate din Lviv, Stanislav și Stryi. Însă pentru reparații capitale locomotivele și vagoanele erau expediate în Germania, Austria și Cehia.

Formarea industriei de uzine și fabrici în ținut se petrecea foarte lent. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea aici activau doar cinci fabrici mari de stat care prelucrau tutunul (în Galiția de Est – patru, Transcarpatia - una).

Dezvoltarea industrială a fost legată de apariția unui nou grup social – muncitorilor industriali. Sursele de aprovizionare cu muncitori erau meșteșugarii și țăranii, care au devenit săraci.

Starea muncitorilor vest-ucraineni era printre cele mai proaste din Europa. Ei lucrau în condiții groaznice, iar familiile lor trăiau în barăci. Ziua de lucru dura 12-18 ore. Salariile muncitorilor industriali din regiune erau de 1,5 ori mai mici decât în zonele centrale ale Imperiului. Conform cifrelor oficiale, salariile muncitorilor din Lviv reprezentau 48-58% din veniturile colegilor lor din Viena. Dese ori (mai ales în Borislav și la prelucrarea lemnului) veniturile se dădeau nu în bani ci în cupoane, cu care lucrătorii puteau primi produse alimentare numai în magazinul antreprenorului și la prețuri mult mai mari. A obținut răspândire amendarea muncitorilor sub diverse pretexte. Suma salariilor muncitorilor industriali calificați nu le asigura nivelul minimal de trai.

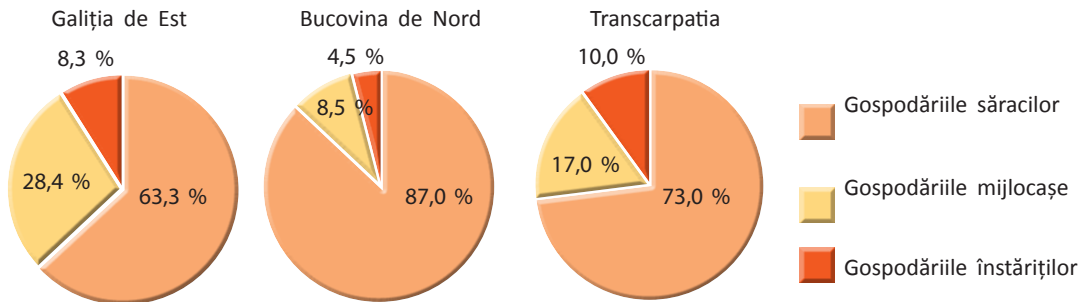
4 Dezvoltarea gospodăriei agricole și starea țăranimii. Reformele agricole, efectuate pe pământurile vest-ucrainene în timpul revoluției din anii 1848-1849, au eliberat țăranii din iobăgie, însă starea lor a rămas foarte gravă. Pentru eliberarea lor țăranii trebuiau să plătească taxe anuale timp de 50 ani. Mărimea lor era de câteva ori mai mare decât în alte părți ale Imperiului.

Industria petrolieră "Infanti". Borislav

Sat galițian. Sec. al XIX-lea

Stratificarea țăranimii pe pământurile vest-ucrainene

În favoarea moșierilor se rezolva și chestiunea pământului. Deși în conformitate cu reforma pentru țăranii urmau să-și păstreze pământurile, de care s-au folosit, moșierii le luau cele mai roditoare terenuri.

Pământurile vest-ucrainene au devenit o regiune, unde în gospodăria agricolă cea mai mare parte o constituiau gospodăriile țărănești mici cu suprafațe de 2 - 5 hectare (80% din gospodării), care nic măcar nu asigurau nevoile minime ale țăranului, și proprietățile funciare mari de 15-20 mii de hectare.

Ca urmare, dezvoltarea gospodăriei agricole se petrecea foarte lent. În relațiile economice dintre țărani și moșieri dominau lucrările - pentru cerealele împrumutate, pentru arenda terenului, pentru lemnul de foc și așa mai departe. Abia la sfârșitul sec. al XIX-lea lucrările de acest tip au început să fie schimbate cu forța de muncă salariată.

Una dintre principalele întrebări la acel moment pentru țărani era dreptul de a se folosi de servitute. Incapacitatea de a duce gospodăria fără folosirea pădurilor și a pășunilor era evidentă. Însă, proprietarii de pământ puneau dinainte un preț excesiv de mare pentru folosirea lor, înțelegând că țăranii nu au altă ieșire. Speranțele miilor de țărani de a găsi dreptatea în instanțele de judecată nu s-au îndeplinit.

Imposibilitatea majorității țăranilor de a-și asigura necesitățile prin munca în propria gospodărie, îi impunea să caute câștiguri suplimentare. Mulți dintre ei se angajau la proprietarii mari de terenuri. Însă, pentru munca lor ei primeau de

patru ori mai puțin -decât muncitorii agricoli din alte provincii ale Imperiului Habsburgilor.

O problemă nouă în viața țăranimii vest-ucrainene era cămătăria. Țăranii erau nevoiți să împrumute bani pentru a plăti impozitele numeroase, și foarte repede au devenit dependenți de cămătari. Aceștia,

Servitut - un drept limitat de folosire a pământului, care oferă altui utilizator de teren posibilitatea de a se folosi de el cu anumite restricții stabilite prin lege sau contract. De asemenea, obișnuita sau dreptul cutumiar identificat prin lege de a se folosi (parțial sau în comun) de proprietatea cuiva.

pur și simplu recurgeau la fraudă sub pretextul datoriei și procentelor pentru ea (în medie 150-250%) le luau gospodăriile.

Ramura de bază a gospodăriei agricole în ținut era agricultura. Însă, noile utilaje agricole produse în fabrici, chiar la sfârșitul sec. al XIX-lea erau folosite numai în unele gospodării bogate. Cantitatea mare de forță de muncă ieftină a țăranilor fără pământ făcea neprofitabilă folosirea noilor inovații tehnice. În același timp, punerea lentă în aplicare a progreselor tehnologice și cultivarea cu tehnica înapoiată ducea la scăderea recoltei.

Cu toate acestea, treptat, înfățișarea satului vest-ucrainean se schimba. A început să se formeze o nouă stare socială a țăranilor antreprenori vest-ucraineni. Spre deosebire de burghezi și moșieri, țăranii antreprenori erau în cea mai mare parte ucraineni.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea în gospodăria agricolă de pe pământurile vest-ucrainene avea loc revoluția agrară, în urma căreia aceasta a trecut pe calea de dezvoltare a pieței. Acest proces a fost foarte lent și era însoțit de sărăcirea majorității țăranilor.

5

Începutul emigrației muncitorești a ucrainenilor. Agravarea problemelor social-economice din ținut a dus la emigrarea muncitorească în masă a țăranilor vest-ucraineni în țările Europei, Americii de Nord și de Sud. Veniturile insuficiente sau lipsa totală a acestora, însărăcirea majorității țăranimii, lipsa de pământ, povara asupririi naționale și lipsa drepturilor politice au devenit principalele motive ale emigrării.

Emigrarea în masă a țăranilor a început în anii 80 ai sec. al XIX-lea, iar cea mai mare amploare a căpătat-o la începutul sec. al XX-lea. Ea s-a desfășurat în formă de strămutare permanentă (în mod principal în Brazilia, Argentina, Statele Unite ale Americii și Canada) și migrare de câștig temporară. La munca temporar-sezonieră țăranii vest-ucraineni plecau anual în țările vecine - Ungaria, Austria de Vest, Germania, România, Rusia, Franța și altele.

Familia unuia dintre primii migranți ucraineni

Monumentul muncitorilor din satul Koloceava din Transcarpatia

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea din Galiția de Est și Bucovina de Nord în căutarea unei vieți mai bune spre America au plecat aproximativ 250 mii de persoane. Din Transcarpatia în perioada anilor 1871-1900 au plecat 170 mii de emigranți.

Primul val al emigrației muncitorești de pe pământurile vest-ucrainene a durat până la începutul Primului război mondial. În total, ea era o parte a procesului de migrare globală, care în special s-a intensificat în secolele XIX-XX. Referitor proporțiilor sale, ea predomina asupra tuturor valurilor ulterioare ale migrației ucrainene. Rezultatul ei a fost apariția pe continentul American a diasporei ucrainene. Emigrarea muncitorească a avut unele efecte pozitive: migranții transmiteau rudelor lor din ținuturile natale mulți bani, ceea ce influența favorabil dezvoltarea vieții economice în localitate.

„Acțiunea ruteană“. Printre populația vest-ucraineană situația rusinilor

Transcarpatici era cea mai gravă. Reforma agrară din anii 50 a sec. al XIX-lea spre sfârșitul secolului și-a epuizat potențialul său. 51% din gospodăriile țărănești (58 de mii) dețineau teren (toloacă) cu suprafața până la 1 hectar (2 golde), în timp ce pentru susținerea unei gospodării normale era necesar de aproximativ 3-5 hectare. 128 de mari proprietari dețineau 32,2% din terenuri, cei mai mari dintre ei fiind familiile Schönborn și Telec (466 mii și corespunzător 74 mii hectare).

La insistențele episcopului greco-catolic din Mukaciv Y. Firtyk, care era îngrijorat de situația țăranilor, guvernul ungar a trimis în Transcarpatia pentru verificare un specialist în agricultură - Edmund Egan. El avea o atitudine responsabilă față de sarcinile sale și a alcătuit o informație detaliată despre situația rusinilor din ținut, care s-a dovedit a fi mai rea decât părea la început.

Măsurile proiectate de E. Egan au stat la baza organizației „Acțiunii economice din Verhovyna“, care a început la mijlocul anului 1897. De asemenea ea era numită „Acțiunea ruteană“. La început s-a arendat de la Conte de Schonborn 12,6, iar mai târziu 40 mii hectare de teren, în cea mai mare parte pășuni, pe care se creșteau vite de rasă de lapte aduse din Germania și Elveția pe care le împărțeau țăranilor locali. Pentru prelucrarea laptelui pe care îl dădeau țăranii, în satul Nyjni vorota a fost creată o întreprindere specială de prelucrare a laptelui. În afară de creșterea vitelor, „Acțiunea ruteană“ a contribuit la dezvoltarea creșterii iepurilor, aviculturii, apiculturii și a meseriilor populare.

O măsură importantă adoptată de către E. Egan era limitarea fărădelegilor cămătarilor. În anul 1899 a fost înființată uniunea de credit, care oferea împrumuturi cu dobândă mică pentru țăranii. Deși aceste măsuri aveau un caracter general, ele totuși într-un anumit mod, au contribuit la îmbunătățirea nivelului de trai. Însă, nu pe toți îi satisfăcea activitățile lui E. Egan. La 20 septembrie 1901 în circumstanțe secrete el a fost rănit mortal. „Acțiunea ruteană“ a luat sfârșit.

Din darea de seamă a funcționarului maghiar E. Egan despre condițiile de viață ale țăranilor din Transcarpatia.

Ar putea crede cineva că în părțile acestea, bătute cu scânduri de restul lumii, măcar mijloacele de viață sunt ieftine. Unde! Dimpotrivă! Până la jumătate de iarnă fiecare țăran și-a mâncat toate proviziile de pâine, iar până la recoltă trăiește cu mâncare scumpă cumpărată. Pentru toate plătește cu 18-20% mai scump decât prețurile din oraș ...

Țăranul rusin nu vede întregul an nici carne, nici ouă, poate că bea câteva picături de lapte, iar în zile de sărbători mari mânca o felie de pâine de secară sau de grâu. La urma urmei, măncarea sa erau boabele de ovăz și - atunci când ajunge - cartofa. Nu-i de mirare că, atunci când vedem în alte părți muntoase oameni înalți și sănătoși, în Subcarpatia ruteană urmărim oameni fără sânge, slăbiți, galbeni, fără putere, instabili, ne potriviți pentru serviciul militar ...

- ? 1. Care au fost condițiile de viață ale țăranilor transcarpatici? 2. Care, conform opiniei voastre, a fost cauza acestor condiții?

7 Cooperativismul. Situația precară a țăranimii vest-ucrainene a devenit o problemă pentru lupta națională ucraineană. Singura șansă reală de a scoate populația ucraineană a ținutului din sărăcie era desfășurarea mișcării cooperatiste.

În Galiția, ea a apărut în anii 60 ai sec. al XIX-lea dezvoltându-se mai mult în anii 80-90. Pe pământurile vest-ucrainene bazele ei au fost puse de Vasyl Nahirnyi (1847-1921). Făcând cunoștință cu caracteristicile mișcării cooperatiste din Elveția, el a desfășurat o amplă activitate pentru crearea unei rețele de uniuni cooperatiste în ținut. În primul rând acestea erau uniunile de credit, care trebuiau să salveze țăranimea de dobânzile tâlhărești ale cămătarilor și cârciumarilor (150-250%). În anul 1883 V. Nahirnyi – a fondat cooperativa de consum „Comerțul popular“, care a creat o rețea de magazine în sate și orașe, unde, la prețuri rezonabile, puteau fi cumpărate lucrurile necesare pentru gospodăriile țărănești, ocolind intermediarii. Astfel, se economiseau banii țăranilor. În anul 1892 a fost fondată compania de asigurări „Nistru“, care a acordat mișcării cooperatiste stabilitate.

În afară de oferirea creditelor și asigurărilor pentru țărani, cooperativele introduceau noi metode de gospodărire (Societatea „Gospodarul sătesc“, 1899), susțineau învățământul, contribuiau la răspândirea literaturii social-politice, educaționale și altele

Clădirea companiei de asigurări „Nistru“

8 Orașele și populația orășenească. Orașele vest-ucrainene, o perioadă lungă de timp și-au păstrat aspectul obișnuit, format încă în perioada medievală. Populația urbană creștea treptat. Mai rapid decât altele se dezvoltau orașele Lviv și Cernăuți, precum și orașele care erau centre feroviare semnificative - Stanislav, Stryi și altele. Creșterea numărului populației și în Drohobyci și Borislav, unde au apărut companii de extragere a petrolului. În linii generale, numărul populației urbane din vestul Ucrainei a rămas foarte mic. În Galiția, locuitorii din mediul urban reprezentau doar 10% din populație. Ucrainenii în rândurile populație orășenești, constituiau doar 14-25%. În orașele din estul Galiției predominau polonii și evreii. Cu toate acestea, chiar și micile comunități urbane jucau un rol semnificativ în dezvoltarea vieții naționale ucrainene. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, orașe - centre ale activităților culturale și politice ucrainene din regiune erau Cernăuți, Peremyșl, Stanislav, Colomyia, Ternopil, Ujgorod. Centru general al mișcării de eliberare națională era orașul Lviv.

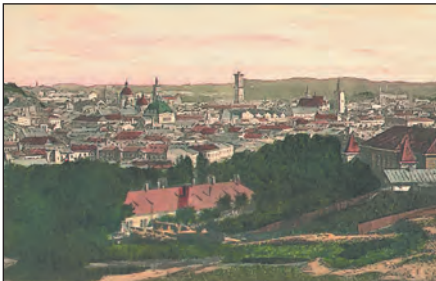

Lvivul, care a fost fondat în sec. al XIII-lea de către cneazul Daniel Romanovici Galițkiy. Era centru administrativ, cultural, economic din estul Galiției și capitala istorică a provinciei. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea numărul populației sale a crescut cel mai mult dintre toate orașele pământurilor vest-ucrainene - de la 70 mii în anul 1857 la 160 mii în 1900 și peste 200 mii în 1910. La sfârșitul sec. al XIX-lea Lvivul era al cincilea oraș ca număr de locuitori al Imperiului Habsburgic (după Viena, Budapesta, Praga și Trieste) și al patrulea pe pământurile Ucrainene (după Odesa, Kyiv și Harkov).

În ceea ce privește dezvoltarea economică, orașele Ucrainei de Vest erau centre meșteșugărești și comerciale. Cu toate acestea, în rândurile comercianților locali, ucraineni practic nu se găseau. Majoritatea absolută în acest sector al economiei o constituiau negustorii evrei. Datorită activității lor au fost stabilite legături econo-

? Ce schimbări se observau pe străzile orașelor?

Peisaj din Lviv. sec. al XIX-lea.

Primul tramvai electric din Lviv

mice între orașele și satele din regiune. Negustorii evrei cumpărau din sate produse agricole și le aduceau țăranilor mărfurile de care aceștia aveau nevoie. În orașe ei aveau mai multe magazine în care vindeau produse și mărfuri confecționate de meșterii locali sau importate din alte părți ale Imperiului. Alături de comerț negustorii evrei efectuat alte tranzacții comerciale, împrumutau bani, vindeau produse cu împrumutul și altele. Datorită activității lor țăranii vest-ucraineni s-au adaptat la relațiile marfă-bani.

A doua jumătate a sec. al XIX-lea pentru pământurile vest-ucrainene, spre deosebire de Nadniprovia, n-a devenit perioada unor schimbări radicale.

- !** **Concluzii.** Situația economică a pământurilor vest-ucrainene din componența Austro-Ungariei rămânea încă foarte gravă.
- ▶ Regiunea era o piață pentru produsele finite din regiunile centrale ale Imperiului și sursa de materii prime și forță de muncă ieftină pentru piețele străine.

? Întrebări și sarcini

1. Care era compoziția populației și condițiile de viață ucrainenilor din Vest? 2. Care ramuri ale industriei se dezvoltau pe pământurile vest-ucrainene? 3. Când a început construcția în masă a căilor ferate din regiune? 4. În care regiuni ale lumii și în ce mod s-a petrecut emigrarea ucrainenilor vestici? 5. Care oraș din vestul Ucrainei era cel mai mare? 6. Cine a fost fondatorul mișcării cooperatiste ucrainene în Galiția? 7. Ce este „acțiunea ruteană“?
 - ▶ 8. Descrieți caracteristicile de dezvoltare economică a pământurilor vest-ucrainene. 9. Identificați caracteristicile dezvoltării urbane pe pământurile vest-ucrainene. 10. Care au fost cauzele migrației forței de muncă din Ucraina? 11. Care era scopul mișcării de cooperare ucrainene în regiune?
 - ★ 12. Alcătuiți un plan conform temei „Dezvoltarea agriculturii și situația țăranilor“. 13. Completați tabelul „Dezvoltarea economică a Ucrainei de Vest, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea“.
Ramurile	Caracteristicile de dezvoltare
- ★ 14. De ce construcția masivă de căi ferate în vestul Ucrainei, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea (s-au construit 3,7 mii km.), a avut un impact negativ asupra dezvoltării economice a regiunii? 15. Cum înțelegeți sloganul mișcării cooperatiste din Galiția „A lui către ale lui după ale lui!“?

§ 21. Viața social-politică pe pământurile vest-ucrainene, în anii 60-80 a sec. al XIX-lea

- 1. Numiți principalele particularități ale dezvoltării social-politice din Galiția în prima jumătate a secolului al XIX-lea. 2. Care au fost principalele realizări ale mișcării ucrainene în perioada revoluției din anii 1848-1849? 3. Care sunt principalele particularitățile ale mișcării ucrainene din Ucraina Nadniproană în anii 60-90 a sec. al XIX-lea.

1 **Reformele constituționale din anii 60 ai sec. al XIX-lea în Imperiul Austriac.** Revoluția din anii 1848-1849 a dus la schimbări care s-au soldat cu transformarea Imperiului Austriac în monarhia constituțională Austro-Ungară. În primul deceniu după revoluție în imperiu domina o reacție, care nu a dus la o renașterea „vechilor ordine” și a devenit o formă de realiniere a forțelor politice din imperiu. Cele mai influente forțe erau elitele naționale (maghiară, cehă, polonă și alt.) care aveau o atitudine opozițională față de guvernul imperial. Procesul de decădere era accelerat și de înfrângerile Imperiului Austriac pe plan internațional. La început, în anul 1859, Austria a pierdut războaiele cu Franța și cu Piemontul, nereușind să împiedice procesul de unificare a Italiei, iar în anul 1866 a suferit înfrângere în fața Prusiei.

Aceste înfrângeri au avut consecințe pe termen lung.

► Victoriile obținute de către micul regat al Piemontului, care lupta pentru unificarea tuturor pământurilor italiene într-un stat unitar, au devenit un exemplu pentru popoarele divizate de diferite imperii.

► Cercurile de elită austriece au fost obligate în anul 1860 să restabilească constituția. A fost înființat un organ legislativ bicameral numit Consiliul de stat. În anul 1861 posesiunile austriece au fost definite ca ținuturi autonome cu organele lor reprezentative proprii – diete, necătând la faptul că ele aveau împuterniciri limitate.

► După înfrângerea în fața Prusiei, Austria nu mai era percepută ca un stat german, devenind uniune a 11 națiuni sau a unor părți ale lor, nici una din ele ne deținând majoritatea.

Cu scopul de a împiedica decurgerea necontrolată a evenimentelor, în anul 1867 a fost încheiat un tratat austro-ungar de compromis. Imperiul Austriac s-a transformat într-o monarhie dualistică Austro-Ungară. Imperiul a fost divizat în partea austriacă Cisleithania (în afară de alte pământuri în componența ei au fost incluse și pământurile ucrainene Galiția și Bucovina) și partea ungară Transleithania (în afară de alte pământuri în componența ei au fost inclusă Transcarpatia). Partea austriacă a imperiului a fost divizată în ținuturi autonome de coroană, înființarea cărora era binevoală și bazată pe opunerea a două sau mai multe națiuni. Astfel centralizarea a cedat pozițiile sale federalizării. Cel mai mare din ținuturile de coroană era regatul

Galiției și Lodomeriei cu capitala în orașul Lviv, împreună cu marele cnezat Cracovian și cnezatele Ostvențim și Zatoria, în componența căruia era inclusă Galiția de Est și temporar Bucovina de Nord cu populație predominant ucrainenă.

Referitor Galiției, compromisul austro-ungar a fost suplimentat cu unul austro-polon, care a fost prevăzut încă în anii revoluției. Astfel în ținut a fost stabilită dominația polonă. Sistemul electoral al Dietei Galițiene a fost stabilit într-un asemenea mod ca polonii să obțină deodată majoritatea. Guvernatorul Galiției urma să fie numit obligatoriu din rândurile aristocrației polone, iar la Viena interesele polone erau apărate de un ministru în chestiunile Galiției. Întreaga politică socială, economică și educațională era îndreptată în primul rând spre satisfacerea intereselor polone. Limba polonă a fost introdusă ca limbă oficială în administrare, jurisprudență, organele de autoconducere, universitățile Yaghelonă și cea din Lviv.

Această politică pro-polonă a fost condiționată de creșterea tensiunii în relațiile cu Imperiul Rus împotriva căruia polonii s-au răsculat nu o singură dată (răscoalele din anii 1830—1831, 1863—1864), precum și de considerarea mișcării ucrainene ca fiind pro-rusă.

Necătând la toate neajunsurile, reformele constituționale din anii 60 ai sec. al XIX-lea în Imperiul Austriac au avut consecințe pe termen lung: 1) au pus bazele desfășurării mișcărilor național-police; 2) tuturor popoarelor din imperiu li s-a deschis drumul spre realizările democrației europene; 3) a avut loc formarea parlamentarismului.

Populația, din niște supuși tăcuți s-a transformat în cetățeni, purtători ai puterii. Activitatea din parlament și împrejurimile acestuia care era concentrată în Consiliul de stat din Viena și Dieta ținutală din Lviv – a devenit o parte componentă a vieții politice din Galiția.

2 Seimul galițian. Baza legislativă pentru formarea Seimului ținutal din Galiția o constituiau două acte legislative: Statutul ținutal și Ordonanța electorală a seimului din anul 1861. Împuternicirile seimului, stabilite abia în anul 1873, erau limitate doar asupra sferelor culturii, educației, relațiilor agrare și altele.

Structura dietei și sistemul său electoral din punct de vedere social erau un exemplu strălucitor al perioadei de tranziție, deoarece ele combinau elementele dreptului reprezentativ medieval, cu tendințe democratice parlamentare din Epoca modernă. Legea electorală reflecta perceperea caracteristică pentru acele vremuri a societății ca pe o uniune a unor diverse grupuri de cetățeni diferiți după „statutul lor social și profesional, meritele în fața statului, stilului de viață și conștiința politică”. Organul reprezentativ, adică seimul trebuia să apere interesele acestor grupuri corespunzător „meritelor” lor, care erau stabilite prin cențul de averie. Alegerile în seim se petreceau odată la șase ani.

Clădirea Seimului galițien

Deputații seimului ținutul din Galiția.

Seimul ținutul din Galiția era compusă din 150 de deputați din partea a 6 categorii sociale. În general numărul alegătorilor constituia 10% din totalul populației (printre țărani care alcătuiau 95,5% din locuitorii provinciei - 8,8%). Această lege electorală asigura jumătate din locurile Seimului deputaților „din popor“.

Orientarea legii electorale asupra aspectului social, și nu asupra compoziției naționale, pune populația ucraineană din Galiția în condiții inegale din cauza caracterului său predominant țărănesc. Ucrainenii, teoretic, puteau obține doar o treime din locurile în Seim. Acest număr era de 51 de mandate pe care ucrainenii le-au primit numai la primele alegeri din anul 1861. Următoarele alegeri au marcat reducerea în continuare a reprezentării ucrainene. În anul 1883 ea a fost cea mai mică - 12 deputați.

3 Vechii rusini și moscovofilii. În anii 50-70 ai sec. al XIX în mișcarea ucraineană din Galiția s-a activat brusc direcția rusină (vechiorusină) o ramură a căreia erau și moscovofilii sau rusofilii. Bazele acestei direcții au fost puse în anii 40 a sec. al XIX. În rândurile ei s-a pomenit aproape întreaga intelectualitate veche ucraineană, inclusiv și lakiv Holovațkiy. Baza socială a direcției erau clerul, proprietarii de terenuri, funcționarii și intelectualii. Lideri recunoscuți ai moscovofililor în diferite perioade au fost: în Galiția - Denis Zubrițkiy, Bogdan Diditskiy, Ivan Naumovyci și Myhailo Kacikovskiy; în Bucovina - Kasian Bogatyret; în Transcarpatia - Adolf Dobrianskiy și alții.

Un rol semnificativ în formarea ideii vechiorusine l-a avut clerul greco-catolic care, în timpul revoluției a apărat vechile obiceiuri ucrainene, s-a opus romanizării bisericii și culturii populare, mai cu seamă proclamându-se împotriva încercărilor de a trece „limba rusă“ la alfabetul latin, calendarul Gregorian în cel Iulian.

Motivele dominante vechiorusine erau:

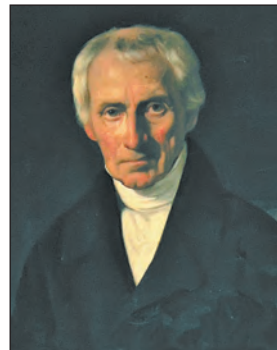
- ▶ consolidarea poziției poloneze în Galiția, neîncrederea ucrainenilor în corectitudinea autorităților austriece;

- ▶ lipsa încrederii în forțele proprii, căutarea unui suport extern de nădejde (acest sprijin era văzut în Imperiul Rus);
- ▶ răspândit în rândurile unei mari părți a țăranilor din Galiția în anii 60-80 a sec. al XIX-lea a credinței oarbe în țarul rus;
- ▶ caracterul conservator a societății ucrainene din Galiția;
- ▶ ajutorul acordat de trupele ruse Austriei în suprimarea răscoalei maghiare din anii 1848-1849;
- ▶ răspândirea ideilor panslavismului (teoria rolului special al slavilor și necesitatea unificării lor într-un singur stat);
- ▶ scăderea autorității puterii imperiale după înfrângerea în războaiele din anii 1859 și 1866;
- ▶ tensionarea relațiilor dintre Austro-Ungaria și Imperiul Rus.

Pentru prima oară direcția vechiorusă a obținut un caracter politic în anul 1866 când Austria a fost înfrântă în războiul cu Prusia. Vechii rusini și-au exprimat în mod clar poziția, spunând că un popor ucrainean unic nu există, iar rusinii galițieni reprezintă „poporul unic velicorus”, care își duce viața pe teritoriul „din Carpați până la Urali”. De asemenea, ei negau independența limbii ucrainene, care era proclamată unul dintre dialectele unicii limbi ruse.

Pe valul creșterii sentimentelor anti-poloneze vechii rusini au preluat conducerea instituțiilor sociale și culturale ale Lvivului.

Pentru răspândirea ideilor lor vechii rusini au desfășurat o activitate cultural-educatională largă. În sate și orașe erau înființate săli de citire, biblioteci, școli. O asemenea poziție pro-rusă nu putea rămâne neobservată în St. Petersburg. Guvernul țarist a alocat fonduri considerabile pentru susținerea vechilor rusini. Pentru poziția sa prorusă direcția vechiorusină a început să fie numită moscovofilă. Însă această denumire nu era destul de potrivită, pentru că fenomenul vechiorusin era mai larg și avea un sprijin considerabil în societatea galițiană. Principala trăsătură a vechilor rusini era poziția clară antipolonă, opunerea oricăror influențe moderne occidentale. Moscovofilii erau o ramură a mișcării vechilor rusini, reprezentanții căreie se manifestau din poziții proruse, afirmând că rusinii galițieni sunt ruși ei încercau să răspândească în ținut limba rusă.

Denis Zubrițkiy

Kasian Bogatyreț

? Stabiliți pe scurt (printr-o propoziție sau două) aportul personalităților redate în istoria Ucrainei.

În anul 1870 vechii rusini au înființat organizația politică - Rada rusă, care trebuia să continue activitatea Consiliului principal rus din anii 1848-1851, în privința apărării drepturilor și intereselor populației. A fost creată o bază editorială puternică. Organele de tipar ale Radei ruse erau revista „Slovo” (1861-1887), ziarele „Ruska rada” (1871-1912), „Știința”(1874-1900) și altele.

Cu toate acestea, în ciuda amplului domeniu de aplicare și al sprijinului extern, din anii 80 a sec. al XIX-lea popularitatea vechilor rusini în Galiția a început să scadă. Cu toate acestea, în Bucovina, și în special în Transcarpatia, această tendință a dominat până la mijlocul sec. al XX-lea.

4 Narodoviștii. Ideile împărtășite de către vechii rusini, satisfăceau nu toți reprezentanții mișcării ucrainene, mai cu seamă tinerii. Tânăra opoziție a apărut mai întâi sub influența Ucrainei Nadniprene, poeziei lui T. Șevcenko, contactelor cu scriitorii, în special cu P. Kuliș, A. Rodin, care, împreună cu I. Neciu-Levițkiy din 1864 au început să fie publicați în Lviv. Astfel, pe pământurile vest-ucrainene la începutul anilor 60 ai sec. al XIX-lea în mișcarea ucraineană, s-a ivit o nouă direcție -narodovistă.

Mișcarea narodovistă poate fi divizată în două etape: prima (anii 60 a sec. al XIX-lea – anul 1879) - formarea ideologică a mișcării, o activitate cultural-educatională rodnică a reprezentanților acesteia cu scopul trezirii conștiinței naționale a populației; a doua (anii 1879-1890) – o activitate politic majoră, formarea organizațională a mișcării.

Un reprezentant remarcabil al direcției narodoviste a mișcării ucrainene din Galiția Occidentală a fost Olexandyr Barvinskiy (1847-1926). El a lucrat în organele de conducere a „Prosvitei”, și a „Ruskiy beside” în 1892 a reorganizat societatea liveveană în numele lui T. Șevcenko în societate științifică. A fost deputat în Seimul galițian și în parlamentul din Viena, membru al palatei austriece domnești, consiliului educațional din Galiția. În anul 1918 ministrul învățământului și cultelor a Republicii Populare vest-ucrainene. Ca autor a multor manuale a introdus ortografia fonetică corectă și termenul „ucraineano-rus”. Ca un activist politic și educațional a avut o mare contribuție la dezvoltarea economică și culturală a națiunii, crearea școlilor ucrainene, liceelor, catedrelor universitare. Ca publicist și editor a fost autorul a zeci de cărți, mii de articole, eseuri, recenzii, atât pe teme istorice, cât și pe cele mai actuale subiecte ale vieții ucrainene.

Narodoviștii predicau ideile renașterii naționale, întemeiate de „Troika rusă” și de către personalitățile Ucrainei Nadniprene. Ei au pornit de la faptul că ucrainenii sunt o națiune separată care locuiește pe teritoriul dintre Caucaz și Carpați. Principalele obiective ale narodoviștilor erau dezvoltarea limbii ucrainene pe baza dialectului popular, formarea unui limbaj literar unic, ridicarea nivelului de cultură a populației pământurilor vest-ucrainene, unirea forțelor intelectualității naționale ucrainene.

Acesta este motivul pentru care în prima etapă a activității sale narodoviștii și-au concentrat atenția asupra problemelor culturale și educaționale. La început, diferențele dintre vechii rusini și narodoviști atingeau doar limba și literatura. În alte domenii, adepții ambelor direcții aveau multe trăsături comune.

Activitatea narodoviștii și-au început-o cu încercările de a fonda publicații periodice și a crea comunități din elevii claselor mari și studenții din Lviv (prima comunitate de acest tip a fost organizată în anul 1863 de D. Tyniackevyci). Comunitatea a jucat un rol important în educarea tineretului din Galiția în spiritul conștiinței naționale și a inspirat un număr semnificativ al membrilor mișcării național-eliberatoare ucrainene.

În condițiile, în care toate instituțiile cultural-educaționale din Galiția se aflau sub influența vechilor rusini, narodoviștii au recurs la crearea propriei rețele de instituții de acest tip. În anul 1861 ei au fondat societatea „Ruska besida” iar mai apoi teatrul acesteia, care a devenit primul teatru profesionist ucrainean. Punctul de vârf a fost înființarea în anul 1868 a societății „Prosvita”. În proclamație de instituire a „Prosvitei”, se sublinia că ea prin activitatea sa urmărește „să pună bazele viitorului națiunii noastre”.

În anul 1873, narodoviștii au organizat în Lviv societatea T. Șevcenko, care mai târziu, practic, a îndeplinit rolul Academiei de Științe a Ucrainei.

Interzicerea cuvântului ucrainean în Ucraina Nadniproană și urmărirea ucrainismului de către regimul țarist au înviorat mișcarea narodovistă. Liderii ucraineni din Nadniprovia susțineau în diverse moduri, inclusiv și financiar mișcarea națională din Galiția.

În anul 1879, după înfrângerea vechilor rusini la alegerile pentru Seimul galițian, narodoviștii s-au manifestat ca o forță politică. Primul act politic al narodoviștilor a fost publicarea în același an a ziarului pentru țărani „Patria”, editat de Iulian Romanciuk, ceea ce demonstra dorința lor de a atrage de partea lor populația Galiției.

În decembrie 1879 la ședința secretă la care au participat 36 de persoane sub conducerea lui I. Romanciuk, s-a hotărât să fie fondat cotidianul „Dylo”, periodic opus ziarului vechiorusin „Slovo”, „prin fapte, nu prin cuvinte să mergem spre binele oamenilor” spuneau liderii narodoviștilor. Redactor-șef a devenit Vladimir Barvinskiy. Primul număr a fost tipărit în ianuarie 1880.

În anul 1885 narodoviștii au înființat organizația politică Consiliul popular, în frunte cu I. Romanciuk. Prima sa adunare a avut loc la 2 februarie 1888. Cucerirea de către narodoviști a pozițiilor de frunte în mișcarea ucraineană îi obligau să caute compromise cu țărani care erau principala sursă de putere a mișcării ucrainene. Aceasta nu-i putea ocoli nici pe preoții greco-catolici din mediul rural. Acordul încheiat cu vechii rusini și compromisul cu clerul greco-catolic condiționa adoptarea de către narodovism a unor trăsături conservative.

Vladimir Barvinsky (1850-1883) jurist de profesie, toată viața sa scurtă a dedicat-o chestiunii ucrainene. Este cunoscut ca fondator și editor al singurului cotidian ucrainean, ziarului „Dylo”, care a apărut aproape fără întrerupere în perioada dintre anii 1880-1939. A editat la Lviv „Biblioteca celor mai cunoscute povestiri”. Singur, fiind autorul a numeroase articole pe teme politice și sociale, precum și a povestirilor „Flori cosite” (tradusă în anul 1877, în poloneză), „Pețire cu ghinion”, „Nălucele somnoroase a studenților tineri”. El a aparținut celor mai activi reprezentanți ai mișcării narodoviste, fondatori ai societăților „Prosvita” și „Școala natală”. În 1880 a organizat prima Adunare Națională din Lviv, care a avut o mare importanță pentru trezirea conștiinței poporului ucrainean.

5 Dezvoltarea vieții naționale. „Prosvita”. Liderii mișcării ucrainene din Galiciia erau conștienți că fără sprijinul populației orice luptă politică nu va avea succes. În acest scop, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea viața națională s-a răspândit printr-o rețea de societăți social-politice, economice, cultural-educative, care trebuiau să asigure nevoile culturale și economice ale populației ucrainene, în același timp stopând influența poloneză asupra ei. Centrul acestui proces a fost societatea „Prosvita”.

În anii 60 a sec. al XIX-lea popoarele slave ale Imperiului Austriac au înființat asociații culturale și educative pentru a ridicarea nivelului de educație al populației. Apăsese necesitatea creerii unei instituții ucrainene de învățământ. Inițiator al înființării acesteia a devenit S. Kaciala. El a fost susținut de către tinerii narodoviști. La 2 septembrie 1868 guvernul austriac a permis înființarea societății „Prosvita” la Lviv. La 8 decembrie în același an la Lviv a avut loc prima ei adunare generală. Primul conducător al societății a devenit Anatol Vahneanin - muzician, dirijor, scriitor, profesor al gimnaziului academic.

Potrivit primului său statut „Prosvita” era o organizație științifico-educativă, natura activităților sale amintind de comunitățile din Ucraina Nadnipreană, dar, spre deosebire de acestea, ea acționa în mod legal și avea o structură clară. În primii ani numărul membrilor societății nu depășea câteva sute de persoane. „Prosvita” acorda preferințe cercetărilor în domeniul etnografiei, istoriei, geografiei și altele. De asemenea, statutul ei nu prevedea atragerea maselor populare la activitățile educative. Cu toate acestea, direcția activității societății nu corespundea cerințelor timpului. A apărut necesitatea într-o organizație care ar fi efectuat educația populației și ar fi atras un public larg la mișcarea de eliberare națională. Din această cauză, în mai 1880 a fost adoptat al doilea statut care își accentua atenția asupra activității educative.

Principala direcție de activitate a „Prosvitei” era tipărirea cărților. Prima a fost editată cartea „Citirea pentru oamenii din mediul rural” cu denumirea „Zarea”, alcătuită de O. Partytkiy. Cartea a avut succes, și a fost cumpărată rapid.

Cu toate acestea, activitatea societății necesita modificarea structurii organizatorice, diversificarea formelor de muncă. Cu acest scop, în anii 1876 și 1891 a fost adoptat un nou statut, care în cele din urmă a transformat „Prosvita” într-o organizație influentă, care fără exagerare, forma viața națională a regiunii. În afara editării cărților populare pentru popor, erau alcătuite și tipărite manuale pentru clasele primare și medii, se înființau săli de citire, asociații meșteșugărești. „Prosvita” de asemenea, se implica activ în mișcarea de cooperare a provinciei. La sfârșitul sec. al XIX-lea nu exista nici o sferă din viața culturală și economică a regiunii, care nu ar fi fost cuprinsă de activitatea sa.

În anul 1897 activau 18 filiale a societății, 522 săli de citire, 146 magazine, 124 case de credit, 60 de depozite. Astfel, au fost puse bazele înființării unor instituții economice și culturale independente, care urmau să îmbunătățească starea social-economică a ținutului. Mai mult decât atât, o realizare importantă a „Prosvitei”, a fost faptul că până la sfârșitul sec. al XIX-lea numărul analfabeților a scăzut cu 16%.

Anatol Vahneanin

Coperta unuia din primele numere ale „Prosvitei”

6 Mișcările poloneză și evreiescă pe pământurile vest-ucrainene în al doilea jumătate a sec. al XIX-lea.

După lichidarea statului polonez, în fața mișcării poloneze de eliberare au apărut însărcinările de a restabili statalitatea și a unifica toate teritoriile poloneze, împărțite între trei imperii.

Cele mai favorabile condiții pentru desfășurarea mișcării de eliberare națională poloneză după suprimarea revoltei poloneze din anii 1863-1864 în Rusia s-au format în Imperiul Austriac (din anul 1867 - monarhia Austro-Ungară). Acolo, în urma compromisul polono-austriac Galiția a obținut autonomie, în care cele mai favorabile poziții erau ocupate de polonezi. Creatori compromisului sperau să transforme Galiția în „Piemontul polon”, în jurul căreia în viitor vor fi adunate pământurile poloneze în limitele istorice din anul 1772. În galiția urma să fie format modelul noului stat Polon. Dietei galițiene în acest proces îi aparținea rolul principal. Ea, pe de o parte era privită ca urmea Seimurilor Reci- Pospolitei, ceea ce demonstra direcția tendinței de formare a statului. Din altă parte ca fiind unicul parlament pe pământ-

turile Poloniei divizate, de aceea Seimul trebuia să slujească intereselor întregului popor și să exprime voința acestuia.

O astfel de poziție era menținută de către conservatorii din Cracovia (stalcicii). Ei condamnau, de asemenea, orice violență și cereau societății polone să ia o poziție loială față de împăratul austriac. În politica față de populația ucraineană, ei încercau să convingă societatea polonă să meargă la un compromis.

Adversarii politici ai stalcicilor erau conservatorii Galiției răsăritene (podoliacii), precum și liberal-democrații din Cracovia și Lviv. Cei din urmă cereau ca polonezilor să le fie acordate niște drepturi similare cu cele ale maghiarilor, și petrecerea reformelor electorale. Podoliacii cu toate că în linii generale îi susțineau pe stalcici, respingeau categoric posibilitatea unei înțelegeri cu ucrainenii. Ambele aceste direcții (conservativă și liberală) erau reprezentate predominant de către aristocrația poloneză, care ținea sub control puterea în Galiția.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea au apărut și noi tendințe în mișcarea polonă - umană (populară sau țărănescă) și socialistă care obțineau o popularitate tot mai mare și la începutul sec. al XX-lea au ocupat locuri de frunte. Apariția lor a fost semnul distinctiv al unei ere noi în care creștea rapid conștiința publică a maselor largi ale populației, se formau mișcări politice masive. Ideea tutelării poporului de către clasele superioare a rămas în trecut. Țăranimea și muncitorii tot mai ferm își revendicau drepturile.

Noile direcții în chestiunea ucraineană nu propuneau nimic nou. Singurile lucruri față de care ele se manifestau alături de mișcarea ucraineană - erau cerințele pentru reforma electorală și drepturile sociale ale populației. Dreptul populației ucrainene la propriul său stat, și mai ales în Galiția, era negat categoric.

În afară de cele ucraineană și polonă, o comunitate influentă în ținut era și cea evreiască. În anul 1880 ea constituia 11.52% din populația Galiției. Cea mai mare parte a evreilor locuiau în orașe și târguri, dar la sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX, o trăsătură caracteristică importantă a Galiției era creșterea comunităților evreiești din mediul rural. În sate evreii erau hangii, cămătari, administratori ai moșiilor și altele. Această structură de clasă a comunității evreiești era percepută de țărani ucraineni ca fiind una neprietenoasă, dar pogromuri evreiești precum în Imperiul Rus, aici nu s-au petrecut.

Din raportul secret al poliției austriace cu privire la atitudinea țărănimii vest-ucrainene față de evrei (anul 1890)

Cu excepția pâinii zilnice, țăranii la fiecare pas sunt dependenți de evreu. El este pentru ei și client și consultant și intermediar și agent. Și dacă am fi vrut să-i alungăm, sătenii ar fi fost primii care ar cere întoarcerea lor. Deși evreii profitau din plin de această situație prin acordarea împrumuturilor cu dobânzi, controlul nu doar asupra țăranilor, ci și a clerului, ar fi greșit să vorbim despre predominarea antisemitismului în sensul de ură rasială.

- ? 1. Care erau relațiile dintre evrei și ucraineni în ținut, observate de guvernul austriac?
2. Care au fost aspectele pozitive și negative ale relațiilor economice dintre aceste națiuni în regiune?

Pe arenă politică comunitatea evreiască, și mai ales elita acesteia, erau înclinată spre coexistența pașnică cu autoritățile, prin urmare, către cooperarea cu polonii. Unii cereau chiar asimilarea poloneză voluntară. Mulți evrei au devenit sinceri patrioți poloni. Cu toate acestea, o asemenea tendință a durat în comunitatea evreiască doar până la începutul anilor 90 ai sec. al XIX-lea. Acest lucru s-a datorat faptului că în mișcarea polonă a început să crească antisemitismul. Un răspuns la aceasta a devenit răspândirea ideilor sionismului. Idealul sioniștilor era formarea unui stat evreiesc în Palestina, iar obiectivul principal în Galiția - lupta pentru păstrarea identității evreiești. Această schimbare a priorităților mișcării evreiești a influențat și conflictul ucraineano-polon: evreii au ocupat o poziție predominant neutră, uneori chiar susținându-i pe ucraineni.

Antisemitismul – una din formele intoleranței naționale și religioase față de evrei. De-a lungul istoriei a dobândit diverse forme – de la prejudecăți religioase, psihologice și segregare, care se observau în primul rând în viața cotidiană, la politica urmăririi de către stat - restricții privind drepturile politice și civile, violență, persecuție, expulzarea evreilor și chiar distrugerea fizică a acestora.

Segregarea (din latină segregatio - divizare) - tipul de discriminare care constă în separarea practică sau juridică într-o societate, a acelor grupuri sociale care se diferențiau prin rasă, sex, motive sociale, religioase sau de altă natură, precum și prin restricțiile legale de drepturile lor.

Concluzii. A doua jumătate a sec. al XIX-lea a devenit o perioadă de dezvoltare rapidă a mișcării ucrainene din Galiția. Impulsul pentru acest lucru a fost dat de către reforma constituțională din Imperiul (Austro-Ungar) austriac
▶ în mișcarea ucraineană după decăderea vechilor rusini s-au format două curente majore - rusofilii și narodoviștii. Ulterior, din curentul narodovist s-au separat susținătorii acțiunilor radicale și ideilor socialismului. Ambele curente doreau să doboare influența polonilor în Galiția.

► Moscvofilii în această luptă se bazau pe Rusia, narodoviștii și radicalii pe popor, inteligența Nadnipreană și pe neînțelegerile din cercurile politice ale Austro-Ungariei.

► La sfârșitul sec. al XIX-lea tendința narodovistă a devenit dominantă în mișcarea ucraineană din Galiția. Acesta a înființat o rețea întreagă de instituții ale vieții naționale, care includea organizații politice, cultural-educaționale, științifice, cooperativiste.

Întrebări și sarcini

1. Ce reforme constituționale au fost efectuate în Imperiul Austriac? 2. Care era numele organizației politice a vechilor rusini, moscvofilii? 3. În ce an narodoviștii au pus bazele organizației politice „Consiliul popular”? 4. Când a fost înființată societatea „Prosvita”? 5. Numiți liderii direcțiilor vechiorusine și narodovistă a mișcării ucrainene în Galiția.
6. Care a fost impactul reformelor constituționale din Galiția asupra poporului ucrainean? 7. Care este rolul Seimul Galițien în formarea culturii politice a populației ucrainene din regiune? 8. Care au fost principalele motive pentru confruntarea ucraineano-poloneză din Galiția? 9. Stabiliți motivele apariției în mișcarea ucraineană de pe pământurile vest-ucrainene a vechilor rusini, și supremația acestora în anii 60-80 a sec. al XIX-lea. 10. Care era rolul societății „Prosvita”, în dezvoltarea vieții naționale? 11. Care era natura diferențelor dintre vechii rusini și narodoviști? 12. Care a fost scopul mișcării poloneze? Ce tendințe existau în mișcarea poloneză din Galiția? Ce atitudine aveau ele față de ucrainenii? 13. Identificați scopul mișcării evreiești în Galiția. Care era atitudinea ei față de ucrainenii?
14. Descrieți sistemul electoral pentru Seimul Galițian. 15. Ce succese în construirea vieții naționale din Galiția puteți numi? 16. Alcătuiți tabelul „Mișcările vechiorusină, narodovistă, rusofilă în Ucraina de vest, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea”. specificând numele liderilor, forme de organizare, scopul activităților acestora.
17. Putem afirma că în Austro-Ungaria populația ucraineană avea libertate politică? Pregătiți un eseu pe această temă.

§ 22. Mișcarea radicală în Galiția. Particularitățile vieții politice din Bucovina și Transcarpatia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.

- 1. Ce tendințe predominau în mișcarea ucraineană din Galiția, în anii 60-70 a sec. al XIX-lea? 2. Prin ce se poate explica diviziunea care a apărut în mișcarea ucraineană?

Curețul radical în mișcarea ucraineană din Galiția. Apariția mișcării ucrainene (atât moscvofilii cât și narodoviștii) în arena politică largă, era rezultatul desfășurării mișcărilor politice în Europa, răspândirii teoriilor politice europene moderne, inclusiv a socialismului. Un impuls nou mișcării ucrainene din Galiția l-a dat inteligența est-ucraineană, care pe atunci era mai învățată și se orienta mai bine în teoriile politice Europene. Acest lucru a fost cauzat, în

special, de activitatea lui M. Dragomanov, care încuraja tinerii să-și ridice nivelul lor intelectual, făcând cunoștință cu cele mai bune realizări ale culturii și științei. La apelurile sale a răspuns un mic grup de tineri vest-ucraineni. Astfel în mișcarea ucraineană a apărut un nou curent - **radical**.

Primii susținători ai lui M. Dragomanov au apărut în clubul vienez al studenților ucraineni „Sici”. La sfârșitul anilor 70 ai sec. al XIX-lea ideile sale erau susținute de două cercuri studențești din Lviv: „Cercul academic” (a fost influențat de vechii rusini) și narodovist „Cămătarul prietenos”. Ulterior cercul adeptilor săi s-a extins. Cei mai capabili urmași a lui Dragomanov au devenit Ivan Franco și Myhailo Pavlik.

Activitatea sa reprezentanții noului curs au început-o printr-o activitate propagandistă destul de amplă. Din anul 1876 M. Pavlik I. Franko au editat revista „Drug”. Ei au respins „iazăcia”, în care se publica revista și au trecut la dialectul popular ucrainean. Primele lor articole critice ei le-au îndreptat împotriva vechilor rusini. Apoi au atins și narodoviștii, ridicularizându-i pentru produse literare de calitate scăzută și conservatorism. Cu toate acestea, lovitura principală a fost dată asupra clerului, pe care tinerii radical-dispuși încercau să-l excludă din rolul de lider în viața spirituală a societății. O astfel de critică aspră era percepută în mod diferit de liderii mișcării ucrainene și de societatea vest-ucraineană în general.

Iazăcie - un tip de limbaj scris, creat în mod artificial, care a fost utilizat în Galiția, Bucovina și Transcarpatia la sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX. Iazăcia nu avea reguli stabilite și era neînțeleasă pentru majoritatea țăranilor. Baza ei era slavona în amestec cu rusa, cu un adaos de ucrainisme și polonisme vorbită prin pronunțare ucraineană.

La apariția noului curs politic pe arena politică a contribuit procesul din anii 1877-1878 împotriva lui I. Franko și tovarășilor săi. Idei socialiste care erau promovate de activiștii noului curs, au fost un motiv pentru a putea fi acuzați de subversiune.

Deși, în linii generale ideile proclamate de radicali nu au fost acceptate de societatea ucraineană, ele au dus la apariția unor noi susținători ai ideilor socialiste.

În octombrie 1890 radicalii au creat primul partid politic ucrainean din Galiția – Partidul radical ruso-ucrainean (PRRU). Pentru prima oară în mișcarea ucraineană a fost înaintată și o idee argumentată de unitate a pământurilor ucrainene și independență politică a Ucrainei. Ea era redată în cartea lui I. Bacinskiy „Ucraina irredenta” (anul 1895).

Iulian Bacinskiy (1870-1940) s-a născut în satul Novoselka (acum - teritoriul regiunii Ternopil), în familia unui preot greco-catolic. S-a interesat de socialism în timp ce studia la Liceul Academic, a fost membru al Uniunii Tineretului polonez „Zet”, în anul 1890 a fost ales în conducerea PRRU. Unul dintre principalii teoreticieni ai partidului și fondator în anul 1899 a Partidului Social Democrat din Ucraina. De multe ori sa implicat în dispute politice. Iulian Bacinskiy și-a publicat lucrările în revista „Poporul”, „Radical”, „Vocea publică”, „Viitorul” (presa PRU), „Pământ și libertate” (PSDU), „Liber-tatea” (SUA), „Buletinul Uniunii de Eliberare a Ucrainei”, „Vocea noastră”, a lucrat ca redactor-șef al ziarului „Înainte” (1912-1913). Iulian Bacinskiy a intrat în istorie în primul rând ca autor al „Ucraina irredenta”, în care pe principiile marxismului a argumentat inevitabilitatea independenței Ucrainei.

Cartea a stârnit un interes sporit în cercurile largi ale societății. Așa cum a declarat unul dintre liderii mișcării ucrainene Stepan Baran, „Kobzarul” lui T. Șevchenko și „Ucraina irredenta” a lui I. Bacinskiy „ne-a făcut din noi elevii și studenții, oameni de stat și întregitori ai Ucrainei”. Datorită eforturilor colegilor lui I. Bacinskiy, care au fost numiți „tineri radicali”, în anul 1895, la următorul congres al PRRU programul partidului a inclus ideea unei Ucraine independente. Curând pe această cale au por-nit toate celelalte partide ucrainene din Galiția.

2

„Noua eră” în relațiile ucraineano-polone și consecințele acesteia.

Începutul politizării mișcării ucrainene și stabilirea ideii independenței politice a Ucrainei a avut loc în condițiile în care problema ucraineană în Galiția era extrem de importantă. Aceasta se manifesta în trei domenii:

▶ *direcția general-națională*: dorința cercurilor conducătoare austro-ungare de a folosi chestiunea ucraineană în confruntarea cu Rusia, evitarea radicalizării mișcării ucrainene;

Iulian Bacinskiy

▶ *relațiilor interetnice din regiune*: creșterea mișcării ucrainene a făcut inevitabilă schimbarea în sistemul de relații cu polonii;

▶ *direcția general-ucraineană*: realizarea ideii de transformare a Galiției în „Piemontul ucrainean”.

Situația internațională favoriza ieșirea chestiunii ucrainene la nivel european.

Criza balcanică a agravat relațiile Austro-Ungariei și Germaniei cu Rusia. Pământurile ucrainene au început să fie considerate ca fiind un posibil teatru de război. O publicitate largă a obținut-o articolul „Rusia în Europa”, propus de cancelarul german Otto fon Bis-

marck, în care era exprimată ideea reînființării Regatului Kyevean sub protectoratul Habsburgilor. Ea a stârnit ecouri puternice în cercurile comunității austriece, germane, ruse, ucrainene și poloneze. Guvernul austro-ungar era cointerestat de mișcarea ucraineană din Ucraina Nadnipreană, sperând cu ajutorul ei să rupă teritoriul ucrainean de la Rusia. Această idee a coincis cu aspirațiile unor lideri ai Comunității din Kyiv (V. Antonovici, O. Konskiy și alții) de a atrage de partea chestiunii ucrainene cercurile conducătoare ale Imperiului Austro-Ungar, ca să obțină noi drepturi național-culturale pentru ucrainenii din Galiția. Pentru aceasta era necesară împăcarea ucrainenilor și polonilor din Galiția.

Negocierile pentru a ajunge la un numitor comun au început la mijlocul anilor 80 a sec. al XIX-lea. Ele aveau caracter secret și se desfășurau în cercuri restrânse. În vara anului 1888, s-a convenit să fie publicată revista lunară „Pravda”, care urma să devină un organ de presă „al întregii Ucrainei-Rusi”, să promoveze „unitatea spirituală” a poporului ucrainean, despărțit între două state și, în același timp, pentru a pregăti societatea pentru înțelegerea polono-ucraineană.

În sfârșit, sub presiunea părții vieneze și celei kyevene, acordul a fost atins și publicat la 25 noiembrie 1890. Textul oficial al acordului nu a fost alcătuit, el se baza pe cuvântul de onoare al inițiatorilor săi (adică era de tip „Gentleman”).

Ucrainenii cereau de la administrarea ținutală polonă să recunoască independența națiunii ucrainene și să se îngrijiască mai mult de dezvoltarea ei, cu același angajament să trateze două popoare în Galiția, promițând loialitate față de monarhia austro-ungară și dinastia de Habsburg. Așa cum au asigurat ambele părți, acordul era începutul unei „ere noi” în relațiile ucraineano-polone. Cu toate acestea, politica respectivă nu a durat mult. Partea polonă nu era dispusă să facă concesii care ar permite mișcării ucrainene să ridice întrebarea despre împărțirea Galiției în părțile poloneză și ucraineană și să obțină drepturi autonome. La începutul anului 1894 ambele părți au refuzat la această politică.

Cu toate acestea, în ciuda eșecului „noua eră” a avut consecințe profunde. Treptat s-a realizat programul prezentat de inițiatorii săi, care includea: deschiderea catedrei de istorie a Ucrainei la Universitatea din Lviv, acordarea statutului științific societății T. Șevcenko cu perspectiva de a o transforma în Academia de Științe a Ucrainei. În anul 1893 ortografia fonetică ucraineană a primit statut oficial și a fost introdusă în manualele școlare. De asemenea, pentru populația ucraineană a fost creată societatea de economii „Nistru” (anul 1892). Una din consecințele directe ale „noii ere”, a devenit venirea la Lviv în anul 1894 a elevului lui V. Antonovici, tânărului istoric ucrainean Myhailo Grușevskiy, crea a preluat conducerea catedrei nou înființate.

O altă urmare considerabilă a înțelegerii polono-ucrainene a fost accelerarea structurizării vieții politice ucrainene din Galiția. A început separarea clară a curenturilor politici. După cum știți, în mișcarea ucraineană a fost înființată și direcția radicală. În rândurile narodoviștilor s-a petrecut o divizare. Asupra continuării politicii de înțelegere cu polonii insista gruparea concentrată în jurul lui I. Bacinckiy – ei erau numiți nou-direcționiști. Mai târziu acest grup s-a transformat în micul Partid creștin-social. El era susținut de clerul superior greco-catolic.

Cea mai mare parte a narodoviștilor în frunte cu I. Romanciuk a luat o poziție clară anti-poloneză. Ei erau numiți independenți. Însă balanțarea continuă a narodoviștilor de la luptă, la colaborarea cu polonezii a subminat autoritatea lor. Conducătorii curentului vecheorusin treptat au trecut la ideile moscvofilismului, cedându-și pozițiile.

Așadar „noua eră” a dus la divizarea mișcării ucrainene, care a influențat în mod negativ rezultatul alegerilor pentru Seimul Galițian din anul 1895.

Cu toate acestea, divizarea a avut și un impact pozitiv: în secolele XIX-XX au apărut partidele politice cu programe național-statale clar definite (independența națională a Ucrainei, unirea tuturor terenurilor ucraineană într-un singur stat), care au preluat poziția de lider în mișcarea ucraineană. Vechii rusini în cele din urmă au decăzut.

3 3. Formarea partidelor politice. Sfârșitul secolului al XIX-lea a fost un punct de reper în dezvoltarea mișcării naționale ucrainene. Odată cu apariția primelor partide ideea națională ucraineană de a trecut dincolo de cercul intelectualității și a pătruns în masele populare. Pe arena politică a apărut o generație nouă de lideri, care a înaintat cerințele de a obține independența totală a Ucrainei. Anume la sfârșitul sec. al XIX-lea a început răspândirea termenilor „Ucraina”, „ucrainean” în loc de „Rusia”, „rus”.

După cum a fost menționat primul partid politic a devenit PRRU condus de I. Franko și M. Pavlik. În anul 1895 programul său a inclus unele prevederi care urmau să fie implementate într-un stat Ucrainean independent (o perspectivă îndepărtată), iar pe termen scurt – într-o provincie autonomă a Monarhiei austro-ungare. În afara acestor dispoziții, programul înainta cerința de predare în mâinile țăranilor, a cât mai mult pământ. Era declarată introducerea organizării muncii colective și proprietatea colectivă asupra mijloacelor de producție. Partidul edita ziarele „Hliborob” și „Gromada”. Pentru promovarea reglementărilor programatice au fost emise o serie de broșuri sub titlul „Tactici radicale” (I. Franko). O atenție deosebită era acordată de către partid, răspândirii ideilor sale în rândurile țăranilor.

În ciuda muncii grele, PRRU nu a câștigat un sprijin larg în societatea Galițiană, deși în anii 90 a sec. al XIX-lea, ocupa o poziție de frunte. Împotriva s-a era clerul, care bloca accesul partidului către țărănime. Ideile socialiste nu au fost acceptate din cauza unui număr mic al proletariatului ucrainean. La sfârșitul anului 1899 partidul suferea o criză politică.

Neînțelegerile în rândurile conducerii PRRU au creat condiții pentru apariția unor partide noi. Astfel, în anul 1899 din rândurile ei au plecat susținătorii marxismului înființând Partidul social-democrat ucrainean (PSDU). Membri de vază ai acestui partid erau M. Hankevici, S. Vityk, I. Bacinskiy. Partidul urma să apere interesele muncitorilor ucraineni, susținând sloganul independenței politice al Ucrainei. Din cauza lipsei unei baze sociale largi PSDU nu era numeros, însă liderii lui aveau o influență considerabilă în ținut. Pe lângă acestea partidul juca un rol important și în mișcarea sindicală.

În decembrie 1899, o parte din radicali care nutreau idei naționaliste, precum și cea mai mare parte a narodoviștilor au înființat Partidul național-democrat ucrainean (PNDU). Partidul era condus de M.Grușevskiy, E. Levițkiy, V. Ohrymovyci D. Savciak, I. Franko. Primul congres al partidului a avut loc în anul 1900. În programul său maximum PNDU proclama întregirea Ucrainei și independența ei. În programul-minimum era propus obiectivul de a obține autonomie în limitele Austriei. În alte privințe, partidul era tipic liberal, și încerca să evite conflictele sociale. Moderarea lui și tactica populară, i-a permis să câștige susținerea celei mai mari părți a populației. Sub influența sa se aflau „Prosvita” și alte organizații și instituții.

Anexă la programul PRRU, adoptat la cel de V-lea congres în anul 1895

Stând la baza socialismului științific... Partidul radical ruso-ucrainean afirmă, că realizarea tuturor idealurilor sale socialiste, este posibilă doar prin independența completă a poporului ruso-ucrainean și prin dreptul lui deplin, nelimitat: să hotărască singur toate chestiunile care-l privesc. Printre altele, în Austria el tinde la întemeierea unui teritoriu politic rus aparte, format din părțile ruse a Galiției și Bucovinei cu cea mai largă autonomie.

Din apelul Comitetului popular PNDU către popor (5 ianuarie 1900)

... Idealul nostru trebuie să fie Rusi-Ucraina independentă, în care toate părțile poporului nostru s-ar uni într-un stat de tip nou... Însă până vom atinge acest ideal al nostru... suntem obligați pe baza relațiilor actuale și în limitele statului austriac, să luptăm pentru întemeierea unei provincii naționale aparte, cu administrarea sa aparte și cu Seimul național...

Prin ce era condiționată apariția punctului despre independența Ucrainei, în programele partidelor politice din Galiția?

Odată cu creșterea forței organizaționale și politice a ucrainofililor în Galiția, scădea influența rusofililor.

Deci, în mișcarea națională din Galiția la începutul sec. al XX-lea s-a petrecut structurizarea și stabilizarea definitivă a partidelor politice: locul de frunte în această structură l-au ocupat PNDU, iar în opoziție față de el se afla PRRU și PSDU. Unea toate partidele ucrainene dorința obținerii independenței politice a Ucrainei.

4 I. Franko și dezvoltarea gândirii politice ucrainene. În mișcarea politică și dezvoltarea gândirii social-politice din Galiția și întregul spațiu al pă-mânturilor ucrainene un rol important l-a jucat Ivan Franko (1856-1916).

Ivan Franko - scriitor, om de știință și figură politică. În anul 1875 a absolvit liceul din Drohobyci, a studiat în Universitățile de la Lviv, Cernăuți și Viena. Din anul 1894 a condus secțiunea filologică, iar din 1898 comisia etnografică a societății științifice T. Șevcenko, editor al „Buletinului literar-științific”. El a stat la originile Partidului radical ruso-ucrainean. A început să publice lucrările sale la începutul anilor 70 a sec. al XIX-lea. El a lăsat un patrimoniu considerabil de poezie, proză, publicistică.

Opiniile politice I. Franko și le-a format în anii studenției. Pentru o lungă perioadă de timp s-a aflat sub influența ideologică a lui M. Dragomanov de punere în aplicare a principiilor federale în teoria și practica mișcării socialiste din Galiția. I. Franko s-a opus sloganului de independență politică a Ucrainei, argumentând că aceasta este benefică pentru clasele conducătoare, nu pentru cele muncitorești.

După moartea lui M. Dragomanov el a preluat o poziție independentă. Divizarea de socialiști a fost condiționată de faptul că I. Franko a înțeles: socialismul nu va duce la eliberarea națională a Ucrainei, pentru că sub lozinci socialiste națiunile puternice pot fi absorbite de alții. Trecerea la poziții de independență a provocat decalajul dintre Franko și radicali. El a devenit unul dintre liderii PNDU.

Ivan Franko

I. Franko considera un ideal al vieții publice națiunea independentă, liberă. Tot ceea ce se face înafara națiunii, în opinia sa, este o minciună sau o acoperire pentru înrobirea altei națiuni. Aceste idei pe care Franko a început să le manifeste la granița dintre secole, au devenit dominante în Galiția. Idealul statului independent unea toate păturile sociale ale societății ucrainene din regiune.

5 Dezvoltarea mișcării ucrainene de eliberare națională în Bucovina. Din cauza lipsei propriei intelectualități renașterea națională ucraineană în Bucovina a început destul de târziu. Rolul principal la începutul mișcării ucrainene de eliberare l-a jucat clerul. Figura remarcabilă a acelei perioade a fost episcopul ortodox Eugen Hakman (1834-1873). Datorită activității sale s-a organizat viața religioasă și a fost fondată prima societate cultural-educatională ucraineană „Ruska besida” (anul 1869).

Ca și în Galiția în mișcarea națională din Bucovina s-au format două direcții: rusină (rusofilă sau moscovofilă) și narodovistă (ucrainofilă). În anii 70-80 ai sec. al XIX-lea principalele poziții erau deținute de către direcția rusină. Elita ucraineană, care nu era deloc numeroasă se proclama împotriva dominației române. Ea încerca să demonstreze că are aceleași vechi tradiții naționale și politice precum cea română și germană, de aceea se adresa către cultura și tradițiile vechioruse, iar mai târziu la cele ruse. Pentru răspândirea influenței sale reprezentanții direcției ruse au înființat o rețea de instituții cultural-educational, editau reviste și ziare. În anul 1870 ele au organizat societatea politică „Consiliul rus” condus de V. Prodan care în același timp conducea și „Ruska besida”.

Sub influența curentului narodovist galițian și operelor literaturii ucrainene din Nadniprovia, în mediu intelectualității Bucovinene tot mai puternic devenea spiritul ucrainofil. Unul dintre primii în Bucovina, a început să-și scrie lucrările sale în limba populară luriy Fedkovyci. Prima sa culegere de poezii a fost publicată în anul 1862. Mai târziu, au apărut lucrările lui Sydir Vorobkevyci și a fratelui său Grigoriy. La sfârșitul secolului al XIX-lea la orizontul literar al Bucovinei a apărut Olga Kobylanska.

Situația în favoarea cursului ucrainean s-a schimbat în anul 1875 odată cu deschiderea Universității din Cernăuți, care avea inițial trei catedre cu predare în limba ucraineană, iar apoi - cinci. Apariția universității necesita noi cadre didactice. O parte din acestea erau ucrainenii din Galiția care au devenit lideri ai idii naționale.

Începutul anilor 80 ai sec. XIX-lea s-a dovedit a fi succesiv pentru răspândirea direcției narodoviste (ucrainene) din Bucovina. În anii 1884-1885 conducerea „Consiliului rus” și „Ruskăi beside” au preluat-o asupra sa narodoviștii bucovineni. A fost înființată societatea „Casa poporului rus”. S-a început editarea ziarului „Bucovina” redactat de luriy Fedkovyci, iar mai târziu de Silvestr Dașkevyci și Iosyp Makovei. Ultimul a jucat un rol important în

Eugen Hakman

Stepan Smal-Stoțkiy

? Identificați (prin una sau două propoziții) contribuția personalității redate, în istoria Ucrainei.

dezvoltarea conștiinței naționale a ucrainenilor din Bucovina.

Mișcarea națională în Bucovina s-a întărit după mutarea în coace a personalității Galițiene, Stepan Smal-Stoțkiy, care în anul 1885 a devenit profesor universitar.

În anul 1887 din inițiativa lui Omelian Popovici a apărut societatea „Școala Rusă” (din anul 1910 „Școala Ucrainească”). Datorită activității sale dezvoltarea învățământului ucrainean din Bucovina a fost una din cele mai consistente pe pământurile ucrainene.

Odată cu creșterea intelectualității ucrainene și conștiinței sale naționale s-a schimbat în bine și situația politică a ucrainenilor din Bucovina.

Pe la sfârșitul sec. al XIX-lea. viața politică a ținutului se dezvolta asemănător ca și în Galiția. Astfel, în anul 1906 a apărut partidul radical (T. Halip, I. și A. Popovici, N. Bihariy) și cel social-democrat (O. Bezpalko, G. Andriyașciuk, M. Gavryșciuk etc.). În anul 1908 și-a început activitatea partidul național democrat (S. Smal-Stoțkiy, baronul M. Vasylo, A. Popovici, E. Pihulyak etc.), care a devenit principala forță politică din provincie.

O activitate național-educatională plină de viață era efectuată de diversele organizații studențești, feminine, didactice, care, înaintea Primului război mondial, erau aproximativ 590.

Deci, ucrainenii din Bucovina pe parcursul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX au făcut un pas important pentru transformarea lor într-o parte conștientă a națiunii ucrainene.

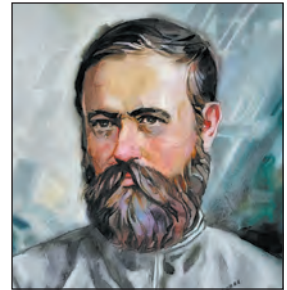
6 Dezvoltarea mișcării ucrainene de eliberare națională în Transcarpatia.

După Revoluția ungară din anii 1848-1849 autoritățile austriece au fost obligate să cadă de acord cu o oarecare extindere a libertăților democratice, satisfacerea unor anumite interese naționale ale națiunilor din imperiu, inclusiv și a rusinilor din Transcarpatia. Lor, chiar li s-a permis să dețină funcții guvernamentale. Profitând de situație, intelectualii ruteni din Transcarpatia au început activități de răspândire a învățământului în rândurile populației, protejare și dezvoltare a limbii materne, obiceiurilor, religiei și bisericii.

Din inițiativa lui O. Duhnovici în anul 1862 a fost înființată societatea Sf Ioan Botezătorul, iar în anul 1866 - societatea Sfântului Vasile cel Mare. Ultima a jucat un rol important în stoparea politicii de denaționalizare a guvernului maghiar. Chiar până la formarea sa oficială societatea a lansat o vastă activitate publicistică și edu-

cațională. În anul 1865 ea a publicat „Gramatica scrierii limbii ruse” alcătuită de K. Sabov care, pentru o lungă perioadă de timp a devenit manualul pentru școlile medii din Transcarpatia, iar în anul 1890 a apărut „Gramatica rusă și citirea” de același autor. Datorită activității membrilor societății în Transcarpatia au apărut primele publicații periodice.

Însă, liberalizarea n-a durat mult. După formarea monarhiei Austro-Ungare autoritățile maghiare au lansat un atac asupra drepturilor rusinilor din Transcarpatia. Într-o perioadă scurtă de timp au fost lichidate toate realizările rusinilor din anii 40-60 a sec. al XIX-lea. A început atacul asupra bisericii greco-catolice din Transcarpatia. În 1868, parlamentul a adoptat o lege privind egalitatea naționalităților, potrivit căreia toți cetățenii din Ungaria pe plan politic erau „o singură națiune indivizibilă maghiară”. Maghiarizarea celorlalte popoare a devenit practic o politică publică națională. Ofensiva maghiară a fost atât de puternică încât, la începutul sec. al XX-lea, a dispărut complet școlarizarea în limba locală, iar societatea Sfântului Vasile cel Mare în anul 1902 și-a încetat activitatea.

Anatoliy Kralničkiy

Ioan Dulișkovyci

Deosebit de acută era problema de cercetare istorică în Transcarpatia pentru a justifica drepturile istorice ale rusinilor l-a existența politică, trezirea în ei a conștiinței naționale. O contribuție importantă l-a rezolvarea cu succes a acestei probleme importante au avut-o personalitățile istorice și bisericești Anatoliy Kralničkiy și Ioan (Ivan) Dulișkovyci. Lucrarea în trei volume a lui I. Dulișkovyci „Trăsăturile istorice ale ugro-rușilor” a devenit o dovadă importantă a drepturilor istorice și politice ale populației provinciei.

O contribuție importantă la menținerea identității naționale a populației din ținut și apărarea intereselor ei, au avut-o de asemenea, A. Deșko, I. Rakovskiy, I. Silvay, O. Mytrak și alții.

7

Cooperarea mișcării de eliberare națională în Ucraina Nadnipreană și Ucraina de Vest, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea. O realizare importantă a mișcării naționale în Nadniprovia și a celei de pe pământurile vest-ucrainene era faptul că ele s-au dezvoltat ca un întreg, în ciuda tuturor diferențelor de mentalitate ale populației și a situației politice de pe aceste teritorii.

Crucial pentru acest lucru a fost acordul dintre cele două elite politice - nadni-preană și vest-ucraineană - pentru a crea o națiune comună. Vest-ucrainenii se îmbogățeau de la nadnipreni cu potențial intelectual, nadniprenii au fondat în Galiția „Piemontul ucrainean“. Însă, acest proces n-a fost ușor, se confrunta cu contradicții semnificative, depășea numeroase obstacole, dar totuși a pus bazele formării unei națiuni moderne ucrainene unificate.

- **Concluzii.** În ultimul sfert al sec. al XIX-lea. a continuat formarea rapidă a mișcării ucrainene. Ea a intrat în faza politică a dezvoltării sale. În anul 1890 a fost fondat primul partid politic - Partidul radical ruso-ucrainean.
- ▶ La sfârșitul secolului toate partidele ucrainene majore din Galiția includeau în programe lor, dispoziții privind o Ucraină unitară și independentă.
 - ▶ Datorită eforturilor comune ale galițienilor și nadniprenilor regiunea Galițiană s-a transformat în „Piemontul ucrainean“.
 - ▶ Se dezvoltă rapid și mișcarea națională ucraineană din Bucovina de Nord, care, la sfârșitul sec. al XIX-lea, a trecut pe poziții naționale, în același timp, sub presiunea cercurilor conducătoare ale Ungariei mișcarea ucraineană din Transcarpatia se stinge treptat.

Întrebări și sarcini

1. Cine a pus bazele tendințelor radicale în mișcarea ucraineană? 2. Cum s-a numit primul partid ucrainean? Când a apărut el? 3. Arătați limitele cronologice ale „Erii noi“ în relațiile ucraineano-poloneze. 4. Povestii despre I. Franko ca despre un politician. 5. Cine a fost autorul broșurii „Ucraina irredentă“? 6. Care partide din Ucraina au fost create la sfârșitul sec. al XIX-lea.? 7. Când în programele partidelor ucrainene din Galiția au apărut dispoziții privind necesitatea de a lupta pentru o Ucraină unitară și independentă? 8. Care sunt principalele realizări ale mișcării ucrainene în Ucraina de Vest la sfârșitul sec. al XIX-lea. 9. Ce se subînțelege prin noțiunea „Piemontul ucrainean“?
- ▶ 10. Ce a dus la apariția unor tendințe radicale în mișcarea ucraineană la sfârșitul sec. al XIX-lea.? Care a fost scopul activităților sale? 11. Care au fost cauzele și consecințele „Erei noi“ în relațiile ucraineano-polone? 12. Identificați rolul lui I. Franko în dezvoltarea gândirii politice pe pământurile vest-ucrainene. 13. În ce stare se afla relația dintre biserica greco-catolică și diversele tendințe și direcții ale mișcării ucrainene? 14. Ce rol a avut mișcarea ucraineană de pe pământurile vest-ucrainene, în mișcarea general-națională?
- ◆ 15. Descrieți procesul de formare a partidelor politice ucrainene, clasificându-le. 16. Comparați dezvoltarea mișcării ucrainene în Bucovina, Galiția, și Transcarpatia. Unde ea a atins cel mai mult succes și de ce? 17. Alcătuiți un plan detaliat la tema „Mișcarea ucraineană în Ucraina de Vest, în ultimul sfert al sec. al XIX-lea“.

- ★ 18. A reușit mișcarea ucraineană să transforme Galiția în „Piemontul ucrainean”? Pregătiți un eseu pe această temă. 19. Liderii ucraineni de la sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX numeau Transcarpatia „fratele rănit”. Cum credeți, de ce?

Lecție practică. Caracteristicile etapelor culturistică și politică ale renașterii naționale de pe pământurile vest-ucrainene

- ▶▶ 1. În ce etape divizează oamenii de știință procesul de renaștere națională? 2. Când a început renașterea națională pe pământurile vest-ucrainene? 3. Care au fost realizările mișcării ucrainene pe pământurile vest-ucrainene, în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

✓ **Scopul:** de a rezuma și a consolida materialul învățat.

Sarcini de pregătire pentru lecția practică: repetați materialul din manual (§ 21-22); faceți o prezentare alcătuită din 5-6 diapozitive pe tema „Caracteristicile etapelor culturală și politică ale renașterii naționale de pe pământurile vest-ucrainene”.

Mersul lecției

1. Discutați în grupuri prezentările pregătite și îndepliniți tabelul.

Etapele renașterii naționale	Realizările	Particularitățile
Culturală		
Politică		

2. Faceți concluzii referitor la scopul lecției. Alcătuiți o schemă de generalizare.

Ținutul nostru în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.

1. Dezvoltarea administrativ-teritorială și istorico-geografică.

1. Din care Imperiu - Rus sau Austro-Ungar – făcea parte regiunea în care locuiți, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.?
2. Arătați pe hartă localitatea în care locuiți. Pe teritoriul cărui raion și regiune este situată?
3. Pe teritoriul cărei regiuni istorico-etnografică este situată?

4. Descrieți particularitățile structurii administrativ-teritoriale a regiunii voastre de la sfârșitul sec. al XIX-lea.
5. Care sunt localitățile existente la acea perioadă în regiunea ta? Comparați-le cu cele existente astăzi. Și-au schimbat denumirile, dimensiunile?
6. Există în ținutul vostru localități care au apărut în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.? Numiți-le și explicați originea denumirilor lor.
7. Care era componența etnică și socială a ținutului vostru la sfârșitul sec. al XIX-lea?

II. Modificări în viața economică.

1. Ce știți despre particularitățile dezvoltării gospodăriei sătești la momentul respectiv?
2. Ce culturi agricole se cultivau în mod principal în acea perioadă, pe teritoriul ținutului vostru?
3. Care era starea industriei și comerțului?
4. Identificați trăsăturile comune și diferite în viața economică a regiunii în comparație cu alte regiuni ale pământurilor ucrainene din această perioadă.
5. Ce știți despre situația socială a regiunii și a protestelor sociale ale populației?
6. Vizitați un muzeu etnografic (istoric) local, și pregătiți pe baza exponatelor sale un mesaj despre modul de trai și viața cotidiană a populației ținutului în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.

III. Noi fenomene în viața culturală și spirituală a populației.

1. Ce știți despre credințele, obiceiurile și tradițiile populației ținutului?
2. Care evenimente asociate cu dezvoltarea culturii ucrainene, au avut loc în ținut?
3. Numiți liderii culturii ucrainene din această perioadă care proveneau sau au locuit în ținutul vostru. Care a fost contribuția lor la dezvoltarea culturii?
4. Care sunt monumente culturale din a doua jumătate a sec.al XIX-lea situate în regiunea voastră? Pregătiți o povestire despre unul dintre ele.
5. Care biserici construite în acea perioadă pe teritoriul ținutului vostru, sau păstrat până în zilele noastre?
6. Identificați trăsăturile comune și diferite ale vieții spirituale și culturale ale populației din ținut în comparație cu alte regiuni din Ucraina în această perioadă.
7. În ce opere ale literaturii ucrainene este descrisă istoria din acea perioadă a ținutului vostru sau regiunii în care el era situat? Ce informații despre evenimentele și viața populației în acea perioadă, putem obține din ele?

Sarcini

1. Continuați să îndepliniți tabelul „Ținutul natal în istoria Ucrainei și a Europei” (pag. 105) (a doua jumătate a sec. al XIX-lea).
2. Continuați să îndepliniți tabelul „Celebrități din istoria regiunii” (pag. 105) (a doua jumătate a secolului al XIX-lea).

Generalizarea cunoștințelor după capitolul V

1. Faceți o listă a evenimentelor care au avut loc în vestul Ucrainei, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, pe care le considerați cele mai importante. Argumentați-vă alegerea.
2. Explicați conceptele și termenii: emigrarea forței de muncă „acțiunea rutenă”, mișcarea cooperatistă, vechiorusin, narodovist, radical, „Prosvita”, „noua eră”, Dieta galiciană, „Piemontul ucrainean”.
3. Comparați procesele de modernizare pe pământurile vest-ucrainene, cu procesele similare din Ucraina Nadnipreană.
4. Identificați și descrieți reformele majore ale vieții sociale pe pământurile vest-ucrainene și indicați consecințele acestora. Raspunsul dați în formă de tabel.
5. Îndepliniți sarcinile pe o hartă istorică: 1) arată diviziunea teritorial-administrativă ale pământurilor vest-ucrainene; 2) identificați regiunile de extragere a petrolului; 3) arătați rețeaua de căi ferate și identificați produsele de export și de import din regiune.
6. Ce influență au avut procesele de modernizare asupra societății vest-ucrainene din acea perioadă? Le putem caracteriza în mod clar ca fiind pozitive?
7. Comparați procesele de modernizare de pe pământurile vest-ucrainene, cu cele din Ucraina Nadnipreană. Identificați tendințele comune și diferențele majore.
8. Ce legături comune au mișcarea ucraineană din Nadniprovia, și cea din Ucraina de vest?
9. De ce, din punctul vostru de vedere mișcarea ucraineană la sfârșitul sec. al XIX-lea în Galiția era cel mai bine organizată? Numiți circumstanțele istorice care au contribuit la acest lucru.
10. Stabiliți ordinea cronologică a formării principalelor forțe politice în mișcarea ucraineană în Galiția.
11. Comparați și să identificați ce este comun și diferit și în dezvoltarea mișcării ucrainene din Nadniprovia, Galiția, Bucovina și Transcarpatia.

i Exerciții-
test
online

CAPITOLUL VI. PĂMÂNTURILE UCRAINELE ÎN COMPONENTA INPERIULUI RUS la începutul sec. XX

§ 23. Dezvoltarea social-economică a pământurilor ucrainene

- 1. Care au fost particularitățile dezvoltării industriale a pământurilor ucrainene în a doua jumătate a sec. al XIX-lea? 2. Cum s-a dezvoltat agricultura în Ucraina nadniproană și cea de Vest în această perioadă? 3. Care au fost cauzele și în ce mod a avut loc emigrarea forței de muncă din Ucraina?

1 **Dezvoltarea industriei.** Începutul sec. al XX-lea pentru pământurile ucrainene a fost legat de criza economică din anii 1900-1903. În Ucraina Nadniproană, în special, au suferit din cauza ei cele mai avansate ramuri ale industriei - cărbunelui și oțelului. Cele mai multe companii miniere și de producere a oțelului și-au redus producția, iar unele chiar au încetat să mai existe. Criza a fost însoțită de o reducere a numărului de fabrici și uzine mici, și absorbția lor de către întreprinderile mari. Drept urmare, în industrie a avut loc concentrarea de producție. În întreprinderile mari din Nadniprovia erau angajați peste 44% din totalul lucrătorilor industriali, în timp ce în întreprinderile de același tip din SUA - 33%.

Concentrarea producției - numărul tot mai mare de întreprinderi mari și concentrarea spre ele a unei părți importante a mijloacelor de producție, forței de muncă și a produselor.

Cinci uzine metalurgice ale Sudului ucrainean dădeau 25% din producția de ciugun a întregii Rusii, iar fabricile ucrainene de zahăr a lui Brodskiy, Tereșchenko, Haritonenko, Yarosinskiy și Bobrinskiy - 60% din zahărul rafinat.

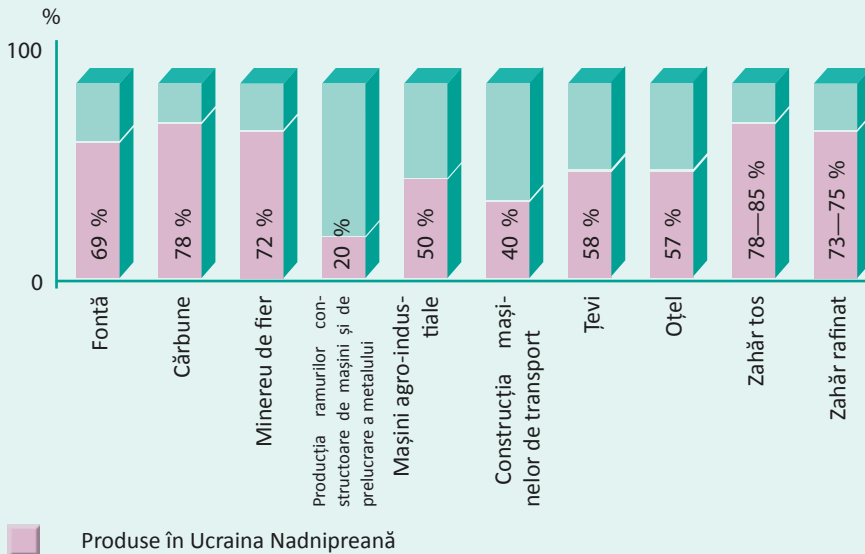
Concentrarea producției industriale a contribuit la procesul de implementare a monopolizării, adică formării monopolurilor în industria oțelului, cărbunelui și minereului de fier. În lipsa concurenței, monopolurile recurgeau la ridicarea prețurilor pentru produsele sale și obținerea profiturilor în exces, chiar și în anii de criză. Cea mai răspândită formă de monopol în industrie erau sindicatele. La începutul secolului al XX-lea, în Nadniprovia au apărut sindicatele „Prodamet” (1902), „Truboprodaj” (1902), „Prodarud” (1908), „Produgol” (1904), „Drit” (1908) și altele. O particularitate a monopolurilor în ținuturile din Ucraina era faptul că ele practic erau controlate de capital străin - britanic, francez, belgian și german. Astfel, companiile străine care, cea mai mare parte din profituri le exportau în străinătate, dețineau 90% din capitalul de bază în industrie și 63% în extragerea cărbunelui.

O particularitate importantă în dezvoltarea industrială a pământurilor ucrainene, era dezvoltarea inegală a regiunilor. Astfel, cel mai dinamic se dezvoltau Sudul și Estul Ucrainei, unde era concentrată industria de bază. În Ucraina din dreapta Niprului pozițiile principale erau deținute de agricultură și de ramurile industriale legate de aceasta (alimentară și ușoară). Însă, Ucraina din stânga Niprului rămânea în urmă considerabil față de alte regiuni; aici s-au păstrat rămășițele iobăgiei.

Producerea principalelor tipuri de producție a industriei Ucrainei Nadniprene în comparație cu cea general-imperială în anul 1913.

1. Ce tipuri de producție în Ucraina Nadnipreană se producea mai mult de jumătate din cantitatea general-imperială? 2. Putem oare pe baza informației redată concluziona că industria Nadniproviei, în cadrul celei general-imperiale avea un caracter de furnizor de materie primă, și nu de producător al producției finite. Argumentați-vă părerile.

Treptat pe pământurile ucrainene s-a format o anumită specializare a raioanelor industriale. Donbasul a devenit centrul industriei de extragere a cărbunelui, Nikolaevul a manganului, Krivîi Rig a minerului de fier, Dreapta Niprului și într-o oarecare măsură Stânga Niprului a producției de zahăr. Mai mult, aceste centre industriale dobândeau o importanță general-imperială.

Necătând la faptul că pe pământurile ucrainene era concentrat un potențial industrial semnificativ, subordonarea centrului imperial ducea la modificări

Mina asociației donețko-ruse . luzivka

Fabrica de zahăr din Pavlov. Sumy

semnificative în structura economiei: 70% din producția industrială o constituiau materiile prime și produsele semifabricate. La începutul sec. al XX-lea, situația muncitorilor a înregistrat îmbunătățiri notabile: salariile au crescut, durata zilei de muncă a fost limitată legislativ la 11,5 ore, și altele. Însă, aceste schimbări au cuprins doar o mică parte din muncitori calificați, angajați în industria oțelului și a metalelor. Restul muncitorilor continuau să trăiască în condiții inacceptabile.

Criza din anii 1900-1903 a fost schimbată de depresiunea economică din perioada anilor 1904-1909. De la sfârșitul anului 1909 a început creșterea economică, care a durat până la începutul Primului război mondial. În anul 1913 Nadniprovia a devenit producătorul principal a multor tipuri de produse din Imperiul Rus.

2 Dezvoltarea gospodăriei agricole. La începutul sec. al XX-lea, în gospodăria agricolă din Nadniprovia continua un proces îndelungat, care a fost inițiat de reforma agrară din anul 1861, și anume: redistribuirea terenurilor în favoarea proprietarilor care și-au adaptat gospodăriile la cerințele pieței; creșterea cantității de mărfuri în gospodării; apariția excesului forței de muncă; introducerea în procesul de producție agricolă a tehnologiilor moderne și ultimelor realizări ale agriculturii. În Ucraina Nadnipreană existau 32,5 mii de gospodării moșierești, căror le aparținea 10,9 mil. de deseatine de teren și 3 milioane de gospodării țărănești, care dețineau 20 de mil. deseatine de teren. Lipsa de pământ îi obliga pe țărani să arendeze terenuri de la moșieri, în contul muncii, proces care frâna dezvoltarea gospodăriei agricole. În preajma Primului război mondial țărani care nu dețineau pământuri sau aveau foarte puțin alcătuiau minimum 80% din țărănime, iar țărani bogăți doar 5%. O povară grea pentru țărani erau plățile de răscumpărare ale pământului, pe care ei le plăteau conform reformei din anul 1861.

Acestea și alte fenomene au condus la o creștere în sec. al XX-lea a tensiunii sociale în zonele rurale (în anul 1902 guberniile Poltava și Harkov au fost cuprinse de o răscoală țărănească, care a durat trei săptămâni). Problema agrară a devenit una din chestiunile cele mai importante în Imperiul Rus.

O mare parte din moșieri după reforma agrară nu a reușit să se adapteze noilor condiții economice. În perioada anilor 1877-1905 moșierii au vândut, în special țărănilor bogați, aproape o treime din terenurile lor. Unii au creat pe moșiile lor gospodării diversificate și eficiente, care se bazau pe munca salariată.

Rolul principal în gospodăria Ucrainei Nadniprene aparținea producției de mărfuri cerealiere. La începutul sec. al XX-lea, în ținut se colecta peste 75% din totalul de grâu de toamnă din Imperiul Rus. Se păstra și se aprofunda specializarea agricolă regională formată în secolul precedent. În Sud, domina gospodăria de mărfuri cerealiere, în Dreapta Niprului - producția sfeclei de zahăr, în Stânga Niprului și Ucraina Sloboziilor – cultivarea sfeclei și a tutunului. Ceșterea animalelor pentru comerț în structura de producție a gospodăriei agricole ocupa un loc nesemnificativ.

3 Mișcarea cooperatistă. Țăranii ucraineni muncind în condițiile economiei de piață se confruntau cu multe probleme dificile – realizarea producției, achiziționarea utilajelor, obținerea de împrumuturi de la bănci și altele. Pentru mulți dintre ei rezolvarea de sinestătătoare a acestor probleme era un proces foarte dificil. Țăranii, precum și populația meseriașă de la orașe – meșteșugarii și muncitorii mărunți, cu ajutorul liderilor societății ucrainene se uneau în diverse cooperative – de consum, de producție, de credit și altele. În condițiile politice din acea perioadă, mișcarea cooperatistă a devenit pentru ucraineni un mijloc de apărare a intereselor social-economice, a contribuit la formarea abilităților de participare la activitățile de autoconducere economică, a devenit o școală de formare a viitorilor lideri ai comunității.

Bătaia țăranilor rebeli în gubernia Poltava

Satul din gubernia Poltava

După „perioada moartă” în dezvoltarea mișcării cooperatiste din Ucraina Nadnipreană multe eforturi pentru crearea de noi cooperative a depus „tată artelelor” Mykola Levițkiy (1859-1936). Încă în anul 1887 el a organizat primele uniuni agrare legal înregistrate (artele) din regiune, precum și primele artele de producție în orașe. La răspândirea mișcării cooperatiste au contribuit și numeroasele articole scrise de M. Levițliy cu privire la cooperare, și emiterea de către acesta a unei broșuri în anul 1901 „Condițiile unionale pentru sindicatele agrare”. În anul 1905, în guberniile Poltava, Kiev și Podylia acționau cele mai multe cooperative de consum din Imperiul Rus.

Creșterea numărului de cooperative specifica necesitatea de a forma uniuni de cooperare. În anul 1901 în Berdyansk a apărut Uniunea cooperativistă de credit, în 1908 – Uniunea cooperării de consum din Kyiv, în 1910 – Uniunea cooperării de consum din Vinița. Însă, în

Cooperativă – uniune binevolă a oamenilor care pe baza cooperării reciproce se ocupă în comun cu un anumit tip de afaceri.

anul 1913 puterea încercând să-și subordoneze cooperativitatea ucraineană, alipind-o sistemului de cooperare rus a obligat aceste uniuni să se lichideze. În perioada anilor 1900-1914 numărul cooperativilor în Nadniprovia a crescut continuu. În anul 1900 aici activau – 450, în 1905 – 820, iar în 1910 – 2100 cooperative de toate tipurile. În anul 1914 în sate și orașe activau 3020 cooperative de consum și 2477 de credit. După acest indice Ucraina Nadnipreană ocupa primul loc în Imperiul Rus.

Țăranii lângă băcănie

4 Schimbările în starea populației. Desfășurarea procesului de industrializare pe pământurile ucrainene a dus la multe schimbări. Pozițiile de frunte deținute de moșierii-proprietari de pământ, slăbeau. Au reușit să-și păstreze pozițiile mai mult cei care au întemeiat gospodării marfare de producție agricolă, întreprinderi de prelucrare, investeau fondurile (cumpărau acțiuni) în bănci, uzine și altele. În Dreapta Niprului din această categorie făceau parte familiile Bobrinskiy, Potoțkiy, Branițkiy.

Tot mai mari deveneau influența și importanța burgheziei. Printre reprezentanții celebri a burgheziei ucrainene din acele vremuri se numărau familiile Tereșenko, Haritone. În legătură cu dezvoltarea industriei creștea numărul muncitorilor. În industria Nadniproviei în anul 1910 erau angajați 475 mii de muncitori. Cele mai mari centre au devenit orașele Harkov, Ekaterinoslav, Kyiv, Mykolaiv, Odesa, Iuzivka, Mariupol.

Situația muncitorilor industriali din Nadniprovia era foarte dificilă. Durata zilei de lucru era de 12-14,5 ore. S-a răspândit semnificativ și muncă suplimentară. Majoritatea întreprinderilor industriale nu respectau tehnica de siguranță, ceea ce a dus la numeroase accidente. Salariile oferite nu asigurau nici minimul de trai pentru majoritatea muncitorilor. Foarte mici erau salariile în întreprinderile din industria ușoară. Companiile reduceau, de asemenea, salariile lucrătorilor prin stabilirea unor amenzi. Insuportabile erau și condițiile de trai ale lucrătorilor. În anul 1913, cel puțin 70% din minerii bazinului de fier Krivoi Rog trăiau în barăci.

Răspândirea relațiilor de piață în agricultură a dus la stratificarea bruscă a țărăniei ucrainene. Țăranii bogați, după cum s-a menționat deja, constituiau doar 5-8% din populația rurală iar săracii - 80%. Din cauza lipsei de terenuri și creșterii populației Nadniproviei din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, în anii 1860-1910 populația din mediul rural a crescut cu 86%, iar suprafața de teren pe care o posedau - doar cu 32%. Surplusul forței de muncă era de aproximativ 9.3 milioane de oameni. Acest lucru a dus la consolidarea procesului de emigrare a forței de muncă. În ajunul Primului război mondial țăranii-imigranți din Nadniprovia au format cele mai mari comunități din zona inferioară a râului Volga (400 mii persoane), Kazahstan și Asia Centrală (790 mii persoane), Orientul Îndepărtat (460 mii persoane). Aceste regiuni de reședință compactă a Ucrainei erau numite unghiul Sur și Verde.

5 **Industriașii-filantropi ucraineni.** Sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX este numit „epoca de aur” a filantropiei ucrainene. Datorită mecenajilor a avut loc învierea activității social-culturale a liderilor ucraineni. S-a extins și domeniul de activitate al mecenajilor. Spre exemplu, Bogdan Hanenko a transmis bibliotecii Asociației Kievene de protecție a monumentelor culturale și din vechime, șase volume a „Starojytnosti Predniprovia”. Mai mult de atât, lui i-a aparținut cel mai important rol în fondarea Muzeului de artă-industrială din Kyiv, inaugurat în anul 1904. Acum, colecția Hanenko este prezentată la Muzeul de stat al artei de Vest și de Est (Muzeul de Arta Bogdan și Varvara Hanenko).

Familia B. și V. Hanenco

Muzeul de artă în numele B. și V. Hanenco

O atenție deosebită acțiunilor de caritate o acorda familia Tereșcenko. Colecția de artă Tereșcenko a pus bazele Muzeului de artă rusă din Kyiv și altor muzee din capitală. A devenit destul de populară filantropia „de grădină”. Proprietarii mosiilor familiare colectau obiecte de artă decorativă, picturi, sculpturi, biblioteci. Conacurile lor erau niște capodopere arhitecturale ale artei de decorare a parcurilor și grădinilor. Artiștii se întâlneau și creau în conacurile familiei Tarnovskiy (Kacianivka și Motovilivka), Mylola Kondratiev (Nizy), cneaghinei Natalia Iașvil (Sunky și Knyetynino) ș.a.

Vasyl Tarnovskiy (junior) era un mecenat generos al patrimoniului cultural din Ucraina, în special, a ajutat în anii 90 ai sec. al XIX-lea revista „Kievskaya starovyna,” și și muzeul istoric din Kyiv. În conacul său din Kacianivka se adunau figuri proeminente ale culturii ucrainene M. Kostomarov, P. Kuliș, Marco Vovciok pictorii ruși I. Repin, și M. Ghe și alții. M. Tarnovskiy i-a adunat o colecție impunătoare de exponate vechi din epoca cazaco-hătmănească și a alcătuit o colecție unică a creației șevcenkiene. El a editat un album cu pozele acvafortelor lui T. Șevcenko, un catalog a colecțiilor sale, un album al hatmanilor („Figuri istorice ale Rusiei de sud-vest”, autorii V. Antonovici și V. Betz).

Lazar Brodskiy - antreprenor ucrainean, magnat în industria de zahăr și filantrop. Din fondurile sale era întreținut Spitalul evreiesc din Kyiv, instituțiile de învățământ evreiesc. De asemenea el a finanțat construcția unor edificii de importanță general-municipală – Institutul bacteriologic, Pieții acoperite Beserabska, susținea dezvoltarea rețelei orașenești de tramvaiuri. Anume din fondurile lui L. Brodskiy a fost construită Sinagoga corală, cea mai mare din Kyiv.

A crescut ajutorul acordat școlilor și spitalelor. În afară de aceasta se răspândea caritatea socială. Mecenații aveau grijă de ceșetori, persoane fără de adăpost, bolnavi, și alții. S-au extins și metodele de donații pentru beneficiarii instituțiilor de învățământ. Acestea erau sub formă de testamente spirituale, fonduri stipendiare, donații organizațiilor de caritate și zemstvelor.

Talentatul inginer și om de știință Vasyl Simirenko era mai respectat în străinătate. Acasă, el era cunoscut doar unui cerc restrâns al inteligenței ucrainene. Puțini cunosc faptul că 10% din averiile sale marele producător de zahăr în mod constant le dona pentru dezvoltarea culturii naționale. Din fondurile sale au fost editate mai multe serii mari ale „Kobzarului” lui T. Șevchenko precum și lucrările lui P. Ciubinskiy, M. Draganov, M. Koțyubinskiy. El a sprijinit Societatea Științifică T. Șevchenko în Lviv, adunarea publică „Familia”, Societate pentru susținerea culturii și științei. V. Simirenko finanța periodicele „Kievsk starovyna”, „Rada” și altele, dona fonduri pentru construcția tipografiilor. Cu toate acestea el încerca în orice mod să evite faima de filantrop.

În acea perioadă participau activ la acțiunile de caritate și femeile. Ele tutelau instituțiile de învățământ sau conduceau societățile de caritate. În acest domeniu a devenit faimoasă Hristina Alcevska, care a devenit organizatorul învățământului popular. Moștenitoarele bogate M. Branițka și A. Gavrilenkova au construit pe moștile lor biserici, școli parafiale, spitale. Femeile din familia Tereșenko erau membri ai consiliului secției kievene de custodie asupra surdo-mușilor, a împărătesei Maria Feodorovna.

Multe au făcut mecenații și filantropii ucraineni pentru orașele în care locuiau, sau în care erau situate moștile, fabricile și uzinele lor.

Concluzii. După nivelul de dezvoltare al ramurilor sale de bază, concentrației producției și monopolizării, industria Nadniproviei la începutul sec. al XX-lea ocupa unul din primele locuri în Imperiul Rus.

▶ Necâtând la unele succese pământurile ucrainene rămâneau o zonă cu o industrie agrară înapoiată, insuficient de mult erau folosite uneltele moderne și tehnica agricolă.

▶ Mișcarea cooperatistă ucraineană la începutul sec. al XX-lea păstra un ritm înalt de creștere, dobândind noi forme de organizare.

▶ Desfășurarea industrializării a dus la schimbări în structura socială a societății ucrainene și situația maselor principale ale populației.

▶ La sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX un fenomen vizibil al vieții sociale și culturale pe pământurile ucrainene era filantropia și caritatea. Datorită donațiilor semnificative ale familiilor Tereșenko, Simirenko, Hanenko, Alcevskiy, Tarnovskiy, Brodskiy și altele la un nou nivel s-au ridicat cultura și mișcarea națională ucraineană, se dezvoltau orașele.

Întrebări și sarcini

1. Ce este concentrația de producție? 2. Ce formă de monopol predomina în industria Nadniproviei? 3. În care regiune a Nadniproviei predominau gospodăriile de mărfuri cerealiere? 4. Cine este fondatorul mișcării cooperatiste din Nadniprovia? 5. Care sunt numele reprezentanților importanți ai burgheziei ucrainene din acea perioadă. Cine dintre ei au devenit celebri prin activitatea de mecenat?
6. Care erau caracteristicile dezvoltării industriale pe pământurile ucrainene? 7. Descrieți dezvoltarea gospodăriei agricole în Ucraina Nadnipreană din acea perioadă. 8. Ce rol în dezvoltarea vieții economice juca mișcarea cooperatistă?
9. Descrieți schimbările din viața socială a pământurilor ucrainene cauzate de desfășurarea industrializării. 10. Identificați urmările crizei economice din anii 1900-1903 pentru economia Nadniproviei.
11. Determinați care erau cele mai importante probleme pentru dezvoltarea social-economică a pământurilor ucrainene în secolul al XX-lea. Prin ce metode ele puteau fi rezolvate?
12. Discutați în grupuri care a fost cauza dezvoltării filantropiei și mecenatului la sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX.

§24. Viața social-politică din Ucraina Nadnipreană

- 1. Care au fost principalele direcții ale vieții social-politice din Ucraina Nadnipreană în sec. al XIX-lea? 2. Care au fost principalele forme și manifestări ale mișcării social-politice din Nadniprovia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea?

1 **Particularitățile vieții social-politice din Ucraina Nadnipreană la începutul sec. al XX-lea.** La începutul sec. al XX-lea pe terenurile Imperiului Rus erau interzise partidele politice. Însă aceasta nu a putut opri dezvoltarea politică. În viața social-politică din Ucraina Nadnipreană în această perioadă au existat câteva direcții principale: rusă, evreiască, ucraineană și poloneză.

În direcția rusă conservatorii erau pentru menținerea ordinii sociale și politice existente a Imperiului Rus, iar liberalii, criticând monarhia - pentru transformarea Rusiei prin reforme în monarhie constituțională. Partide politice proprii, conservatorii și liberalii din Rusia până în anul 1905 nu au avut. Radicali ruși, care împărtășeau idealurile socialismului, chemau la răsturnarea autocrației din Rusia, acționau foarte activ în regiune. Predominant în mediul muncitoresc își proclamau lozincile reprezentanții Partidului social-democrat muncitoresc rus (PSDMR), fondat în anul 1898. Din anul 1903, ei s-au divizat în menșevici, care se manifestau pentru metodele pașnice de activitate și bolșevicii, care susțineau realizarea revoluției socialiste și stabilirea dictaturii proletarietului.

La sfârșitul anului 1901 - începutul anului 1902, prin unirea cercurilor și grupurilor narodoviste s-a format Partidul socialist-revoluționar rus (eserii). Ei se proclamau pentru răsturnarea autocrației cu ajutorul unei revoluții efectuate de către „poporul muncitoresc”. Ideea unei dictaturi a proletariatului era respinsă de către eseri. Cerințele pentru introducerea votului universal, republicii, libertăților democratice, legislației muncii și socializarea terenurilor le asigurau eserilor un sprijin considerabil în Nadniprovia.

La începutul sec. al XX-lea, era foarte activă, mai ales în „linia de așezare”, organizația „Bund” (în traducere - uniune) - „Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia”, creată în anul 1897. Aceasta era un partid politic care apăra interesele muncitorilor evrei ducând propagandă socialistă printre ei. În anii 1898-1903 și 1906-1912 „Bund”, ca o organizație autonomă a făcut parte din PSDMR. După o serie de pogromuri evreiești în Imperiul Rus, dintre care cele mai violente au avut loc în anii 1881-1882, 1903-1905, în rândurile mișcării evreiești se răspândeau rapid ideile sionismului.

Direcția polonă în această perioadă nu juca un rol semnificativ în viața social-politică din Ucraina Nadnipreană.

În direcția ucraineană din Nadniprovia pe baza mișcărilor comunitare, care s-au dezvoltat mai înainte, au început să apară curenți noi: din mișcarea comunitară s-a format curentul liberal-democratic, din cea studentească – socialist și naționalist. Toate în această perioadă parcurgeau etapele de formare organizatorică și ideologică.

Proletar – muncitor angajat lipsit de mijloacele de producție.

Socializare – trecerea proprietății private în cea comunală.

2 Formarea fluxului socialist în direcția ucraineană. Primul partid politic ucrainean din Ucraina Nadnipreană - Partidul revoluționar ucrainean (PRU) - a fost înființat de comunitatea studentească din Harkiv la 29 ianuarie 1900. Primii săi membri au fost D. Antonovici, M. Rusov, D. Poznanskiy și alții - în total aproximativ zece persoane. Conducerea partidului a fost preluată de Dmytro Antonovici. Cu rugămintea de a alcătui programul partidului D. Antonovici a apelat la Mykola Mihnovskiy. După două luni, el a fost editat la Lviv printr-o broșură intitulată „Ucraina independentă”. Deși ideea luptei pentru independența Ucrainei a fost împărtășită de aproape toți membrii PRU, broșura „Ucraina independentă” nu a devenit programul său oficial. Activitatea practică a forțat în cele din urmă o parte semnificativă să abandoneze această idee. În plus, în această broșură nu era menționat nimic despre lupta pentru socialism, pentru care se proclamau membrii partidului.

Din broșura lui M. Mihovskiy „Ucraina independentă“.

Sfârșitul sec.al XIX-lea s-a identificat cu fenomenele ce caracterizează noua transformare în istoria omenirii ... aceste fenomene – sunt revolta națiuni asupra națiilor naștrilor asupra naștrilor ... Noi recunoaștem că poporul nostru se află, de asemenea, într-o stare de naștrilor înrobite.

Deci, dacă este corect că fiecare naștrile, din punct de vedere a relațiilor internaționale, vrea să se afle într-o formă statală independentă și desinștritate; deci, dacă este corect că numai un stat cu conștrine naștrile format dintr-un singur trib poate acorda membrilor săi o posibilitate de dezvoltare spirituală nelimitată de nimeni, și atingerea bunăștririi materiale; dacă este corect, ca o înflorire fastuoasă a individualității este posibilă doar în statul, pentru care dolianștrile individua-lității sunt un scop – atunci va deveni clar că autonomia, este principala condiție de existență a naștrilor, iar independenștrile de stat este idealul naștrile în sfera relațiilor interetnice.

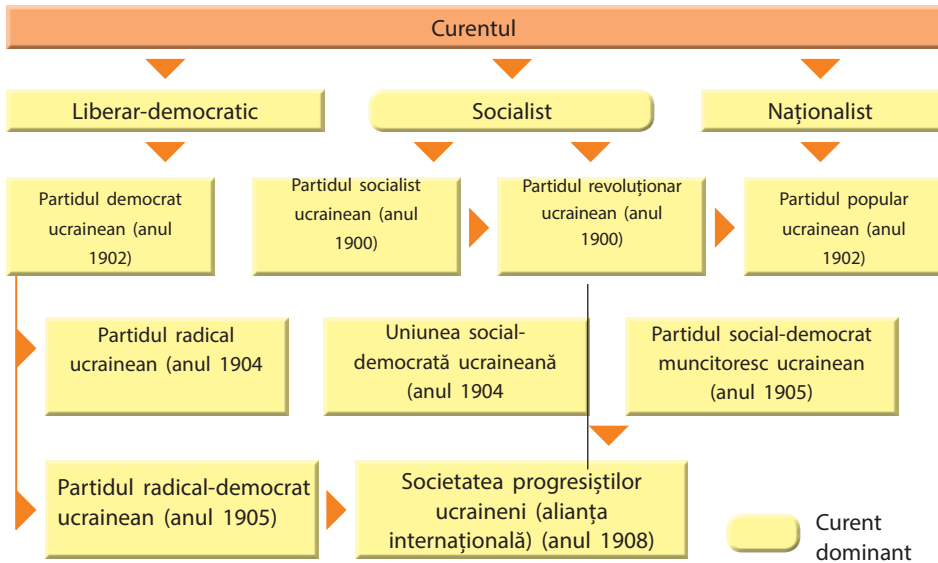
- ? 1. Care este ideea principală proclamată de autor? 2. Prin ce M. Minovskiy argumenta necesitatea de a lupta pentru idепенenștrile de stat?

PRU considera țărănimea ca fiind baza naștrilor ucrainene și de aceea a desfăștraturat în rândurile ei o activitate de propagandă. În broștrurile editate „Unchiul Dmytro“ și „Oare există acum boierescul?“, ei explicau modul în care autorităștrile și proprietarii îi asuprapeau pe țărani. Datorită acestui fapt PRU a câștrigat o anumită influenștrile în mediul rural. Din anul 1902 D. Antonovici a editat revista „Gaslo“, prin intermediul căreia PRU își promova ideile sale. Practica de lucru a partidului era înștrgreunată de incertitudinea sa ideologică și diversitatea de opinii ale membrilor săi, care erau susștrținători ai social-democraștriei europene, socialismul populist, anarhismului, naștrionalismului ș. a. m. d. Acest lucru a cauzat părăștrirea partidului de către o parte din membrii săi.

Primii din rândurile PRU au ieștrii adeștrștrii independenștrile Ucrainei în frunte cu M. Mihnovskiy care în anul 1902 au format Partidul popular ucrainean. De asemenea de PRU s-au divizat și adeștrștrii ideilor narodovismului (M. Șapoval, M. Zaliznyak și alștrii) care mai târziu, în anul 1907 au încercat să înștrfiinștrizeze Partidul social-revoluștrioner ucrainean eser. În același timp de PRU s-a alipit Partidul socialist ucrainean (anul 1900), care propaga ideile socialismului în rândurile muncitorilor înștrreprinderilor mici. După aceste schimbări partidul s-a stabilit definitiv ca fiind socialist. Acest lucru a fost înștrțarit și în programul PRU, adoptat în anul 1903, care la fel înainta condiștrțiile unei autonomii naștrionale-culturare a Ucrainei în limitele Imperiului Rus.

Coperta broștrurii lui M. Mihovskiy „Ucraina independentă“

Direcția ucraineană în viața social-politică a Ucrainei Nadniprene

? Din ce cauză curentul socialist era dominant în mișcarea ucraineană din Nadniprovia?

Pe parcursul anului 1903, PRU s-a întărit din punct de vedere organizațional sporindu-și și numărul membrilor, filialele lui locale au apărut în multe orașe din Nadniprovia. Desfășurarea activității partidului îngrijora autoritățile. În anii 1903-1904, majoritatea liderilor PRU au fost arestați sau forțați să emigreze. În vara anului 1904 în timpul congresului ilegal al PRU, care avea drept scop restabilirea activității partidului, a izbucnit o contradicție între susținătorii și adversarii independenței Ucrainei. Cei din urmă, în frunte cu M. Melenovskiy au părăsit congresul și au înființat un partid nou – Uniunea social-democrată ucraineană (USDU), care la sfârșitul anului 1904 s-a alipit de PSDMR. Însă, și după aceasta liderii PRU se contradiceau despre modul în care să combine lupta pentru socialism și eliberarea națională.

3 **Formarea tendințelor liberal-democratice în mișcarea ucraineană.** În anul 1903 reprezentanții taberei moderate ale activiștilor publici din Ucraina au prezentat proiectul de program al Organizației panucrainene fără de partide (OPFP) (platforma politică). Aceasta era practic planul organizării unui partid nou, care se manifesta pentru proclamarea autonomiei Ucrainei și introducerea limbii ucrainene în toate sferile vieții. Aspectele social-economice în proiect

erau ignorate. La congresul OPFP din primăvara anului 1904, în urma unor discuții îndelungate a fost adoptat programul partidului și întărită denumirea lui Partidul democrat ucrainean (PDU). Printre liderii partidului erau S. Efremov, B. Grincenko, V. Cehovskiy și alții.

Din adresarea „de la Partidul democrat ucrainean“.

Principiile de bază ale partidului nostru sunt:

1. Demolarea absolutismului politic, crearea sistemului parlamentar, participarea poporului la chestiunile de stat...
2. Libertatea persoanei, cuvântului credinței (biserica ar trebui să fie separată de stat). Libertatea de întrunire, de asociere, de organizare, la greve. Distrugerea stărilor.
3. Introducerea limbilor naționale în școli, instanțe... și toate instituțiile publice.
4. ...Cerem pentru zona locuită de poporul ucrainean, autonomie...
5. Asupra problemelor economice ... a) durata zilei de lucru 8 ore; b) pensie de stat, neputincioșilor, invalizilor și tuturot lucrătorii care au ajuns până la 60 de ani.
6. Recunoscând că mântul pământului pot doar cei care-l prelucrează, consideră necesară: a) pământurile de stat, repartizările, unitate, de birou și mănăstirești din Ucraina trebuie să fie expropriate (trecurte) în proprietatea unei Seim regional autonom...

Pentru alte naționalități care locuiesc în Ucraina ... recunoaștem dreptul egal al ucrainenilor...

- ?
1. Ce transformări general-democratice a căutat să pună în aplicare PDU? 2. Cum vedeau viitorul pământurilor ucrainene membrii PDU? 3. Care erau cerințele social-economice prezentate de partid?

Programul înaintat de PDU era destul de radical. Însă după o perioadă, conducătorii partidului care nu susțineau acțiunile revoluționare, l-au modificat, redându-i un caracter mai cumpătat. Aceasta a transformat partidul într-o uniune latentă în plan politic. În anul 1904 liderii radical-dispuși s-au separat de PDU și au format Partidul radical ucrainean (PRU). Conform obiectivelor sale programatice partidul aproape că nu se diferenția de predecesorul său. Cu toate acestea, PRU nu a putut organiza o muncă de partid serioasă și s-a limitat la o activitate editorială largă.

Formarea curentului naționalist în mișcarea ucraineană. Inaugurarea momentului lui I. Kotlyarevskiy în Poltava. Purtător de cuvânt al aspirațiilor

adeptilor naționalismului ucrainean la începutul sec. al XX-lea era M. Mihnovskiy. După conținut concepțiile lui pot fi calificate ca fiind de sinestătătoare. Printre altele, în broșura sa „Ucraina independentă“, el relatează că există „una singură, indivizibilă, liberă și independentă Ucraină de la Sian, în Caucaz“. Una dintre concluziile lui M. Mihnovskiy era: „Toți care în întreaga Ucraină nu sunt pentru noi sunt împotriva noastră. Ucraina este pentru ucrainenii ...

În anul 1902, după cum deja a fost menționat, M. Mihnovskiy și asociații săi (S. și B. Șemet, A. Makarenko, I. Boiko, M. Bazkevyci și alții) au format Partidul popular ucrainean (PPU), punând bazele curentului naționalist în mișcarea

ucraineană. Proclamând sloganul „Ucraina este pentru ucrainenii” principala metodă de obținere a independenței ei o considerau o răscoală armată. Cu toate acestea, viitoarea Ucraină independentă membrii PPU o vedeau doar socialistă.

Din componența PPU predominant făceau parte reprezentanții înstăriți ai inteligenței ucrainene, studenții și proprietarii mărunți de terenuri. Partidul nu avea o influență asupra maselor populare, și exista mai mult ca o uniune de persoane care împărtășeau aceleași păreri. Activitatea sa practică se limita la editarea broșurilor și revistelor. În anul 1904 în componența PPU a fost creat un grup de luptă „Apărarea Ucrainei”, care a încercat să atingă obiectivele partidului prin metode armate. Cele mai cunoscute acțiuni ale sale au fost încercările de a arunca în aer monumentul lui A. Pușkin din Harkov și monumentele țariste din orașele mari.

i

Atentatul asupra monumentului lui A. Pușkin din Harkov PPU l-a dedicat aniversării Tratatului de la Pereyaslav din anul 1654. Sub monument au fost puse brolurile partidului și explozibil. Conținutul broșurilor explica scopul acțiunii: Pușkin în poemele sale jignea demnitatea Ucrainei, mai cu seamă în poemul „Poltava”. Monumentul poetului rus pe teritoriul ucrainean era declarat inutil, până nu se va permite să se instaureze în mod liber monumente și scriitorilor ucraineni.

Unul din cele mai strălucitoare evenimente din viața publică a ucrainenilor a devenit inaugurarea monumentului lui I. Kotlyarevskiy în Poltava la 30 august 1903. Acest eveniment s-a transformat într-o manifestare panucraineană, deoarece la Potava au sosit nu doar ucrainenii conștienți din Imperiul Rus dar și reprezentanții Galiției și Bucovinei.

Inaugurarea monumentului lui I. Kotlyarevskiy a devenit un mare eveniment care mărturisea unitatea și devotamentul inteligenței față de mișcarea ucraineană, care era gata să se afirme la prima ocazie.

Concluzii. În viața social-politică a Ucrainei Nadniprene în condițiile creșterii tensiunii sociale de la începutul sec. al XX-lea coexistau direcții diferite - rusă, evreiască, ucraineană și altele.

▶ În mișcarea ucraineană la începutul sec. al XX-lea (înainte de revoluția din anii 1905-1907) s-au format trei curenți: socialist, liberal-democrat și naționalist. Toate atunci se aflau în faza de formare organizatorică și ideologică. O particularitate a dezvoltării lor era faptul că baza socială acestor curenți politici aproape în întregime o constituia intelectualitatea ucraineană.

▶ Rezolvarea problemelor sociale acute din acea perioadă, era legată de majoritatea reprezentanților partidelor direcției ucrainene de realizarea ideilor socialiste.

Întrebări și sarcini

1. Când s-a format Partidul socialist-revoluționar rus (eserii)? 2. Care erau cei trei curenți existenți în direcția ucraineană a vieții social-politice? 3. Cine era autorul broșurii „Ucraina independentă”? 4. Când a fost format PRU? 5. Cum vedea viitorul pământurilor ucrainene PDU? 6. Când s-a format PPU?
 7. Descrieți particularitățile vieții social-politice din Niadniprovia la începutul sec. al XX-lea. 8. Cum a evoluat dezvoltarea curentului socialist din direcția ucraineană a vieții social-politice? 9. Ce rol în viața social-politică din Niadniprovia juca curentul liberal-democrat al direcției ucrainene? 10. Cum vedeau viitorul pământurilor ucrainene susținătorii curentului naționalist al direcției ucrainene?
 11. Îndepliniți tabelul „Partidele ucrainene din Ucraina nadniprovană la începutul sec al XX-lea“.
Denumirea partidului	Data fondării	Curentul politic	Liderii	Scopul programului
12. Din ce cauză, conform opiniei voastre, curentul naționalist n-a obișnuit o susținere considerabilă în mișcarea ucraineană? 13. Ce rol în desfășurarea mișcării ucrainene au jucat evenimentele legate de inaugurarea monumentului lui I. Kotlyarevskiy în Poltava?

§ 25. Evenimentele revoluției din anii 1905-1907 pe pământurile ucrainene.

1. Care era situația diverselor grupuri sociale ale populației Ucrainei Nadniprovia la începutul sec. al XX-lea? 2. Care au fost particularitățile mișcării ucrainene din Nadniprovia acelei perioade? 3. Ce politică națională efectuau autoritățile ruse față de ucraineni la sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea?

1 Începutul revoluției. Evenimentele revoluționare în Ucraina Nadniprovană din perioada ianuarie-august 1905.

La începutul sec. al XX-lea, situația politică internă din Imperiul Rus s-a complicat. Criza economică și înfrângerea în războiul ruso-japonez din anii 1904-1905 au afectat autoritatea guvernului. Problema agrară nerezolvată, nemulțumirea majorității muncitorilor de condițiile de lucru, lipsa libertăților democratice, dorința cercurilor de antreprenori de a participa la conducerea statului, precum și aspirarea socială a popoarelor ruse au creat baza pentru explozia nemulțumirii populare. În diferite regiuni ale Imperiului Rus s-au petrecut demonstrații și greve la care erau înaintate cerințe politice. Duminică, 9 ianuarie 1905 la Sankt Petersburg a avut loc o mare demonstrație pașnică, participanții căreia doreau să-i înmâneze țarului o petiție referitoare la îmbunătățirea condițiilor de muncă. Cu toate acestea, puterea a considerat această adunare o rebeliune, și a ordonat trupelor să tragă asupra manifestanților. Au murit aproximativ o mie de oameni. Evenimentele „duminicii sângeroase” au provocat o indignare generală și au marcat începutul primei revoluții ruse din anii 1905-1907.

Crucișătorul „Potemkin“

Manifestarea din 17 octombrie 1905
Pictor I. Repin

În ianuarie 1905 în Imperiu au făcut grevă 440 mii de muncitori. În lunele aprilie-august în Nadniprovia au avut loc 300 de greve, la care au participat peste 100 mii de muncitori. În vară această luptă a obținut trăsături predominant politice. Protestanții se manifestau sub sloganul „Jos cu autocrația!”. În același timp se desfășura și mișcarea țărănească, care avea un caracter spontan și se limita în mare parte la pogromurile conacurilor moșierești.

Sub influența muncitorilor și țăranilor a început să se clatine sprijinul puterii ruse - armata. Prima manifestare majoră în rândurile forțelor armate ale Imperiului Rus a devenit răscoala de pe crucișătorul „Potemkin“ din 14 iunie 1905, majoritatea marinarilor cărui erau ucraineni. Unul dintre puținii ofițeri care i-au sprijinit pe răsculații, a fost inginerul-mecanic Olexandr Kovalenko. El era unul dintre fondatorii PRU, iar în timpul revoluției a fost membru al comitetului revoluționar care o conducea.

După sosirea la Odesa răsculații au decis să sprijine muncitorii locali care se aflau în grevă. Încercarea celor 12 nave din flota Mării Negre fidele puterii de a trage asupra crucișătorului rebel n-au avut succes. Marinarii escadrei au refuzat să tragă în „Potemkin“ întâlnindu-l su strigăte de „Ura!”. Temându-se de răspândirea răscoalei asupra altor nave, comandamentul rus a îndreptat flota spre Sevastopol. La 25 iunie 1905 din cauza lipsei de cărbune și produse alimentare „Potemkin“ a intrat în portul românesc Constanța și s-a predat autorităților. Răsculații au obținut azil politic, iar unii dintre ei mai târziu s-au întors în mod secret în țară.

Dezvoltarea revoluției a forțat puterea să facă concesii. La 18 februarie 1905 Nicolai al II-lea a semnat manifestul, care anunța formarea unei comisii speciale pentru stabilirea motivelor răscoalei, și a făcut publică intenția sa de a convoca organul legislativ – Duma de stat. La 6 august 1905, a apărut un nou manifest privind instituirea unui organ legislativ ales - Duma de stat. Cercurile liberale sau arătat mușumite de acest pas al guvernului, însă revoluția nu a putut fi oprită.

2 Greva lunii octombrie. Manifestul din 17 octombrie 1905 și consecințele sale. La începutul lui octombrie 1905 la Moscova și Sankt Petersburg a început greva politică generală. Principalele cerințe ale protestanților erau introducerea libertăților democratice și convocarea Adunării constituante. În Ucraina Nadniproenă greva a fost susținută de 120 mii de persoane. Dorind să subrime răscoala guvernul a introdus în țară starea de urgență. Învățământul în instituțiile superioare a fost oprit, fabricile și uzinele au fost luate sub controlul poliției și a armatei. Cu toate acestea greva continua. În Harkov și Ekaterinoslav a avut loc lupte armate între greviști și poliție.

În timpul grevei politice din octombrie au apărut noi forme de auto-organizare a muncitorilor- consiliile deputaților muncitorești. Ele jucau rolul organelor de putere ale muncitorilor. Primul consiliu a apărut la începutul lunii octombrie 1905 în Ekaterinoslav. În total în lunile octombrie-noiembrie consilii au apărut în 50 de orașe și așezări muncitorești din Nadniprovia. Odata cu crearea consiliilor avea loc și uniunea muncitorilor în asociațiile sindicale profesionale. Pe pământurile ucrainene în timpul revoluției sau format 280 de sindicate, care uneau câteva mii de muncitori.

Valul tot mai mare de proteste populare l-a forțat pe țarul Nicolai al II-lea să semneze la 17 octombrie 1905. Manifestul „Cu privire la îmbunătățirea ordinii publice“, prin care poporului i se acordau libertăți sociale - securitatea persoanei, presei, libertatea conștiinței, adunărilor, întrunirilor, asocierii. Acesta conținea, de asemenea, o promisiune de a admite la alegerile pentru Duma, reprezentanții tuturor păturilor sociale ale populației, precum și recunoașterea Dumei ca organ legislativ, fără de aprobarea căruia nici o lege nu intră în vigoare.

Manifestul din 17 octombrie 1905 a fost motivul unei rupturi între susținătorii revoluției. Liberalii considerau câștigată lupta cu puterea. Radicalii căutau să continue revoluția și să distrugă monarhia. Conservatorii cereau de la susținătorii puterii anularea Manifestului și păstrarea autocrației.

În Ucraina Nadniproenă după publicarea Manifestului din 17 octombrie situația a rămas tensionată. Radicalii organizau demonstrații și chemau la răsturnarea monarhiei. Aveau loc pogromuri evreiești organizate de către cionnosotnici. Cei din urmă îi considerau pe evrei, care alcătuiau o mare parte din revoluționarii sindicali, vinovați de revoluție. Cele mai dure care pogromuri au avut loc în orașele Kyiv, Odesa, Ekaterinoslav și Donbas.

Apariția Manifestului din 17 octombrie a schimbat considerabil viața social-politică atât din Imperiul Rus în întregime, cât și din Ucraina Nadniproenă. Libertățile politice proclamate de el prilejuiau apariția unor noi partide general-imperiale. Liberalii au format „Uniunea din 17 octombrie“ (octombriștii) și Partidul democrat-constituțional (cadeții). Cea mai influentă organizație a conservatorilor- cionno-

sotnici era „Uniunea poporului rus“. Partidele general-imperiale, social-democrat și socialist-revoluționar au devenit legale și erau folosite pentru consolidarea luptei împotriva autocrației. Toate partidele ruse acționau foarte activ și pe teritoriul Nadniproviei. Partidele politice ucrainene, de asemenea, au trecut de la lucrul ilegal la o activitate de propagandă deschisă.

Ciornosotnici - denumirea comună a membrilor organizațiilor de extremă dreaptă din Rusia în anii 1905-1917, care acționau sub lozincile monarhismului, șovinismului și anti-semitismului.

3 **Mișcarea țărănească.** Din primele luni ale revoluției s-a activizat și țărănimea. Ascuțișul luptei țăranilor era îndreptat împotriva proprietarilor de pământ, în care vedeau principalii săi dușmani. În ianuarie-martie 1905 revolte au avut loc în mod principal, în unele sate, unde relația dintre proprietarul c terenului și comunitate era deosebit de tensionată. Sătenii devastau moșiile, prădau bunurile, confiscau și redistribuiau pământurile, uneori ucideau proprietarii sau pe administratorii acestora. În lunile mai și iunie 1905, manifestările țărănești au cuprins raioane întregi. În acel moment ele clocoteau în 64 din 94 de județe ale celor nouă gubernii Nadniprene. Prin propagandă lupta țăranilor a început să aibă o natură organizată, au apărut sloganuri politice. Printre țărani erau distribuite broșuri cu apelul de a sprijini lupta muncitorilor împotriva autocrației. În vara anului 1905 a fost formată Uniunea țărănească din Rusia. Deosebit de activ, comitetele sale locale acționau și în guberniile Nadniproviei.

i

Pogromul conacului moșieresc.
Pictor G. Gorelov

Răfuiala cu țăranii din satul Velyki Sorocinți
Pictor I. Șulga

Petro Şmidt

Boris Jadanivskiy

- ? Stabiliți (printr-o propoziție sau două) aportul personalităților redat la evenimentele revoluționare.

În toamna anului 1905 a avut loc un nou avânt a manifestărilor țărănești, care pe alocuri erau însoțite de ciocniri armate cu poliția și armata. În satul Velyki Sorocinți din gubernia Poltava în decembrie 1905 a avut loc una din cele mai mari răscoale țărănești din anii revoluției.

4 Intensificarea evenimentelor revoluționare. Revolta armată din decembrie.

În toamna anului 1905 au izbucnit manifestări revoluționare în rândurile flotei și armatei. La 11-16 noiembrie 1905 a avut loc revolta marinarilor principalei baze a flotei din Marea Neagră, orașului Sevastopol, condusă de locotenentul Petro Şmidt. Ea a început pe crucătorul „Oceakov”, cărui i s-au alăturat alte 12 nave. Răscoala a fost subrimată, iar conducătorul ei conform sentinței judecătii, împuşcat.

La 18 noiembrie 1905 la Kyiv, trei companii de soldați înarmați din Brigada de inginerie (aproximativ 800 de persoane), conduși de locotenentul Boris Jadanivskiy sa-u alăturat muncitorilor greviști de la uzina Pivdenorosiyska. Forțele guvernamentale au deschis focul asupra convoiului. Pierderile generale de ambele părți au totalizat peste 250 de persoane. B. Jadanivskiy a fost condamnat la moarte, mai apoi sentința fiind înlocuită cu munca silnică pe viață. Răscoale armate ale militarilor au avut loc și în alte garnizoane. În total, în anul 1905 la manifestările militarilor și marinarilor pe teritoriul Nadniproviei au participat aproximativ 15 mii de persoane.

Evenimentul definitiv al revoluției din anii 1905-1907a fost revolta care a început la 7 decembrie 1905 la Moscova, sub conducerea social-democraților și eserilor ruși. În Ucraina Nadniproeană acțiuni armate au avut loc la 12-16 decembrie în Ekaterinoslav, Harkov, Alexandrivsk și orașele din Donbas.

La 15-18 decembrie trupele regulate au suprimat revolta din Moscova. Acțiunile armate au fost oprite și în Donbas. După înfrângerea revoltei din decembrie mișcarea revoluționară a început să slăbească, iar guvernul a continuat ofensiva,

limitând libertatea de exprimare, făcând arestări ale revoluționarilor și altele. În anii 1906-1907 a avut loc o scădere treptată a luptei revoluționare, numărul manifestărilor muncitorești și țărănești scăzând considerabil. Forțele de opoziție au încercat să continue lupta prin metodele parlamentare în Duma de Stat.

5 **Partidele politice ucrainene în timpul revoluției.** În anul 1905 partidele politice ucrainene nu erau pregătite pentru o explozie revoluționară, și conducerea luptei împotriva autocrației în Nadniprovia. Cu toate acestea, în anii revoluției ele depuneau eforturi mari pentru desfășurarea lucrului în rândurile populației. La începutul revoluției PRU se afla într-o stare de diviziune și contrazicere internă acută. Numai după publicarea Manifestului din 17 octombrie și întoarcerea liderilor săi din străinătate, situația oarecum s-a schimbat. Dar timpul a fost pierdut, PRU și-a format tactica abia în perioada stagnării revoluției. Cu toate că filialele locale în primăvara și toamna anului 1905 activau în rândurile țărănimii. La congresul din decembrie 1905 a fost adoptat programul PRU. Partidul și-a schimbat denumirea, devenind Partidul social-democrat muncitoresc ucrainean (PSDMU). El a anunțat că va lupta împotriva autocrației, pentru autonomia Ucrainei, dezvoltarea liberă a vieții naționale-culturale, drepturile muncitorilor și altele. Însă, partidul n-a putut să-și desfășoare activitatea deoarece la sfârșitul anului 1905 – începutul anului 1906 majoritatea liderilor săi erau arestați. Cu toate acestea partidul și-a continuat activitatea. În anii 1906-1907 datorită eforturilor PSDMU au fost organizate un șir de greve și pusă la punct o activitate editorială largă. Partidul a participat activ la alegerile pentru a II-a Dumă de stat, reușind să obțină un mandat de deputat. Valul de arestări de la sfârșitul revoluției a oprit activitatea PSDMU.

Uniunea social-democrată ucraineană în anii revoluției a acționat mai succesiv. Devenind parte componentă a PSDMR, ea folosea rețeaua de partid și relațiile acestuia. Uniunea practic a preluat conducerea mișcării muncitorești din Nadniprovia și se străduia să influențeze și țărănimea. Partea negativă a colaborării cu PSDMR a devenit faptul că, proclamându-se unicul reprezentant al muncitorilor ucraineni, uniunea a trecut în procesul zilnic de lucru la limba rusă perzându-și orice trăsătură de organizație națională. Un succes considerabil al Uniunii au fost alegerile pentru a II-a Dumă de stat, reușind să obțină 14 mandate de deputați. După ce Duma a fost dizolvată, aproape toate filialele sale locale au fost distruse iar liderii arestați. La sfârșitul anului 1907 uniunea practic a încetat să mai existe.

Începutul revoluției i-a încurajat pe liberal-democrații din Ucraina să depășească divizarea și să se reunească. La sfârșitul anului 1905 pe baza Partidului democrat ucrainean (PDU) și Partidului radical ucrainean (PRU) a apărut o organizație nouă –

Partidul democrat-radical ucrainean. Cu toate acestea, o popularitate considerabilă el nu a dobândit. Încadrându-se în campania electorală, el a reușit să trimită în I Dumă de Stat doar un singur reprezentant – activistul ucrainean de zemstvă, mare proprietar de terenuri din ținutul Poltava B. Șemet. Participarea liberal-democraților ucraineni la revoluția din anii 1905-1907 n-a avut o semnificație deosebită. Dar, în general, în această perioadă au realizat trecerea de la activitatea culturală la cea politică.

Partidul popular ucrainean (PPU) în timpul revoluției, obiectivul său principal îl vedea în răspândirea influenței sale asupra maselor populare și propagarea ideilor sale. Un mijloc de realizare a acestui plan era combinarea sloganurilor naționaliste cu cele socialiste. Cu toate acestea, ideile PPU nu au fost susținute și au dus la izolarea sa politică. În anul 1905 membrii partidului au încercat să organizeze editarea unor publicații legale - „Ucraina independentă” în Lviv, „Zaporijjya”, în Ekaterinoslav - dar încercările lor nu au avut succes. În iunie 1905 PPU a refuzat la sloganul „Ucraina independentă” și a decis să se unească cu PDU și PRU. Însă ele au respins această propunere. Din acel moment, partidul a decăzut treptat. După 1907 informații despre activitatea PPU nu mai există.

6 Mișcarea cultural-națională ucraineană. În timpul revoluției din anii 1905-1907 puterea a fost obligată să facă unele concesii popoarelor imperiului în sfera național-culturală. Dezvoltarea mișcării cultural-educaționale în Nadniprovia a fost favorizată de anularea în anul 1876 a ucuzului de la Ems. Un rol important în această decizie a jucat poziția Academiei ruse de științe, care a solicitat eliminarea restricțiilor privind limba ucraineană.

Decizia oficială privind eliminarea restricțiilor impuse de ucuzul de la Ems a apărut în mai 1906. Însă, la acea perioadă desfășurarea revoluției, deja a acordat posibi-

Nicolai al II-lea salută deputații și I Dume de Stat

Pagina ziarului „Hliborob” (fragment)

litatea ucrainenilor să petreacă niște activități importante. Astfel, în Nadniprovia a început editarea presei ucrainene. La 3 noiembrie 1905 la Lubny, a fost publicat primul număr al ziarului ucrainean „Hliborob“. La Kiev a început să apară lunar revista „Comunitatea nouă“, editată de B. Grincenko, iar din anul 1907 în loc de „Kievskia starovyna“, sa decis editarea unei reviste în limba ucraineană intitulată „Ucraina“. În general, în ținut, la un an după Manifestul din 17 octombrie existau 17 edituri ucrainene, și erau publicate aproximativ 20 de periodice ucrainene de diferite genuri.

Din scrisoarea de raport a Academiei ruse de științe „privind eliminarea restricțiilor cuvântului malorus scris „(aprilie 1905)

... Cuvântul tipărit nu poate fi obiectul unor urmăriri penale pentru conținutul intern pe care-l redă ... Învelișul exterior al gândirii, o modalitate de a o exprima, scrierea eliberată de cenzură și alte diverse puncte de vedere. Doar împletitura unor întâmplări ghinioniste ar putea interzice o limbă; doar o întâmplare ghinionistă putea să împingă guvernul la urmărirea acestei scrieri și luarea asupra sa a grijilor despre ortografia malorusă. Academia de Științe este convinsă că ordinul din anul 1863 și decretele imperiale din anii 1876 și 1881 ... trebuie anulate imediat ...

În același timp, toate cele de mai sus au umplut de convingeri Academia de Științe că populația malorusă ar trebui să aibă aceleași drepturi ca și cea velicorusă, să vorbească în public și să publice în limba lor maternă.

- ? 1. Pe baza căror date oamenii de știință ruși considerau că este necesară anularea restricțiilor privind limba ucraineană? 2. Cum putem evalua această poziție a oamenilor de știință?

Revoluția din anii 1905-1907 a dus la răspândirea rețelei de „Prosvite“ de pe pământurile vest-ucrainene până în Nadniprovia. La 30 octombrie 1905 la Odesa a fost inaugurată prima astfel de organizație. În mai 1906 „Prosvita în numele lui Șevcenko“ a apărut în Kyiv. Conducătorul ei a devenit B. Grincenko. La mijlocul anului 1907, în Nadniprovia acționau 35 de „Prosvite“. Ele desfășurau activități editoriale, organizate în sate săli de lectură, distribuiau publicații ucrainene, ajutat la crearea unor diverse societăți („Profesorul ucrainean“, „Tehnicul“, „Agronomul ucrainean“, „Cooperarea noastră“) și altele. Organul neoficial de presă a mișcării educaționale a devenit ziarul „Rada“, care a fost publicat din anul 1906 la Kyiv. Publicarea sa era sponsorizată de filantropii ucraineni E. Cikalenko și V. Simirenko.

7 **Activitatea comunităților ucrainene în I și a II-a Dumă de stat.** La alegerile pentru I Duma de Stat partidele socialiste ucrainene nu au participat, susținând partidele general-imperiale. Partidul radical-democrat ucrainean și Partidul popular ucrainean au participat la alegeri. Din 27 aprilie până la 8 iulie 1906 în St. Petersburg, a funcționat I Dumă de Stat. Din 497 de deputați ai ei, 102 reprezentau nouă gubernii ale Nadniproviei.

Pentru a-și apăra interesele lor deputații ucraineni la 1 mai 1906 au înființat propria comunitate parlamentară - Comunitatea ucraineană din Dumă, care includea 45 de deputați. Conducătorul ei a devenit avocatul și activistul public din Cernigov Iliya Șrag (1847-1919). Platforma politică comunitară includea cerințele acordării Ucrainei unei autonomii politice în limitele sale etnografice, introducerea limbii ucrainene în școli și în organele judiciare și administrative. În ceea ce privește problema agrară, o parte dintre deputații ucraineni se proclamau pentru predarea unei părți a pământurilor moșierești țăranilor în urma achitării unei răscumpărări, a doua - pentru confiscarea moșiilor și naționalizarea acestora.

Un mare ajutor deputaților ucraineni le acorda M. Hrușevskiy, care locuia în acel moment la St. Petersburg. El a organizat editarea organului publicistic al comunității ucrainene locale – revista „Jurnalul ucrainean“ care ieșea odată în lună. Potrivit lui M. Hrușevskiy scopul revistei era de a „explica problema națională ucraineană din punct de vedere istoric, cotidian, social și economic, și de a specifica locul și importanța Ucrainei, printre alte teritorii ale noii Rusii democratice“.

Pe parcursul perioadei de activitate a I Dume de Stat, membrii comunității ucrainene au pregătit proiecte de lege cu privire la drepturile naționale, autonomia Ucrainei și limba maternă. Din păcate, aceste proiectele de legi nu au fost aprobate

Alegerile pentru a II-a Dumă de stat nu au mai fost boicotate de partidele socialiste ucrainene (ca și de cele general-imperiale), din această cauză structura sa „s-a dus spre stânga“ în mod semnificativ. Din a II-a Dumă de stat, care a început să funcționeze la 20 februarie 1907, făceau parte 518 deputați. Din partea celor 9 gubernii a Nadniproviei au fost aleși 102 deputați. La 4 martie 1907, 47 de deputați ucraineni au pus bazele comunității din Dumă, care a fost numită Comunitate ucraineană de muncă. Aceasta publica în limba ucraineană revista „Chestiunea natală - Știri din Dumă“, care era editată de două ori pe săptămână. Formând comunitatea lor deputații ucraineni au alcătuit o adresare, care conținea platforma lor politică: refacerea Imperiului într-o bază constituțională, autonomia Ucrainei, amnistie pentru prizonierii politici, libertatea de exprimare, de presă, de adunare, de conștiință, de circulație și de asociere, ucrainizarea învățământului, justiție și biserici. În ceea ce privește problemele agrare, o poziție unică nouă comunitatea de asemenea nu avea.

Comunitatea ucraineană a înaintat celei de-a II-a Dume de stat modificări ale proiectelor de lege cu privire la învățământul public, care includeau organizarea de cursuri de limba ucraineană, literatură și istorie pentru profesori, introducerea predării limbii ucrainene în instituțiile pedagogice de pe pământurile ucrainene. Organizarea catedrelor de ucraineană la universitățile din Kiev, Harkov și Odesa (uni-

versitatea Novorusă). Au fost de asemenea pregătite proiecte de lege despre organizarea automiei și autoadministrării locale în Nadniprovia. Însă, la 03 iunie 1907 a II-a Dume de stat a fost dizolvată și planurile comunității ucrainene nu au fost puse în aplicare. Aceste evenimente sunt considerate ca fiind data sfârșitului revoluției. În Imperiul Rus, a fost instaurat regimul Monarhiei de la 3 iunie, care se baza pe baionetele armatei și represiiuni.

Revoluția din anii 1905-1907 s-a încheiat cu înfrângere și nu a rezolvat contradicțiile fundamentale în dezvoltare statului. Însă ea a împins guvernul la efectuarea unui șir de reforme, a contribuit la revitalizarea vieții social-politice și desfășurarea mișcărilor de eliberare națională a popoarelor din Imperiul Rus, și în special din Ucraina.

Concluzii. Revoluția din anii 1905-1907a fost unul dintre cele mai importante evenimente din viața social-politică a Imperiului Rus și a influențat dezvoltarea tuturor națiunilor care erau în componența sa.

▶ În timpul revoluției s-a intensificat și politizat mișcarea națională ucraineană, evoluții pozitive au avut loc în viața cultural-națională a ucrainenilor.

▶ Participarea la activitatea I și a II-a Dume de stat le-a acordat posibilitatea ucrainenilor să obțină prima experiență parlamentară. Și cu toate că, nici o lege de folos pentru Ucraina n-a fost adoptată, deputații ucraineni unindu-se într-o comunitate, aveau posibilitatea să facă publice necesitățile naționale ale poporului, și să le întipărească în opinia publică.

Întrebări și sarcini

1. Cu care eveniment a început revoluția din anii 1905-1907 în Imperiul Rus? 2. Cine erau cionnosotnele? 3. Când a avut loc răscoala marinarilor flotei din Marea Neagră condusă de P. Șmith? 4. Care partid politic din Nadniprovia în decembrie 1905 și-a schimbat denumirea în PSDMU? 5. Când a apărut decizia oficială de a elimina restricțiile stabilite de către ucuzul de la Ems? 6. Cine a condus comunitatea ucraineană în I Dumă de Stat?

7. Cum s-au desfășurat evenimentele revoluției din anii 1905-1907 în Nadniprovia în perioada ianuarie-august 1905? 8. Care au fost consecințele declarației Manifestului din 17 octombrie? 9. Identificarea caracteristicilor mișcării țărănești în timpul revoluției. 10. Ce evenimente ale revoluției au avut loc în ținuturile din Ucraina în noiembrie și decembrie 1905? 11. Descrieți participarea deputaților ucraineni la activitatea I și a II- Dumei de stat?

12. Descrieți schimbările în activitatea partidelor politice ucrainene în această perioadă. 13. Care au fost realizările mișcării național-culturale ucrainene în perioada revoluției?

14. Activistul social-politic ucrainean, membru al PSDMU, Vladimir Doroșenko evaluează crearea comunității ucrainene în I Dumă de Stat ca o „declarație a existenței națiunii” Impărtașiți voi această descriere? Argumentați-vă opiniile.

§ 26. Ucraina Nadnipreană în anii 1907-1914.

- ▶▶ 1. Care factori au împiedicat dezvoltarea gospodăriei agricole a Ucrainei Nadniprene la începutul sec. al XX-lea? 2. Numiți principalele realizări ale mișcării cultural-naționale ucrainene din perioada revoluției anilor 1905-1907 în Nadniprovia.

1 **Reforma agrară a lui Stolâpin și influența acesteia asupra dezvoltării Ucrainei Nadniprene.** Revoluția din anii 1905-1907 s-a încheiat cu înfrângere. Cercurile de conducere ale Imperiului au păstrat puterea, însă ele totuși erau conștiente de necesitatea unor schimbări. Una dintre principalele cauze ale revoluției era chestiunea agricolă, rezolvarea căreia pe calea reformei a fost propusă de președintele Consiliului de Miniștri și ministrul afacerilor interne Petro Stolâpin (1862-1911). Reforma a fost instituită prin Decretul din 9 noiembrie 1906 și s-a încheiat cu legea din 14 iunie 1910 și 29 mai 1911.

Principalele motive care au determinat necesitatea de a petrece reforma agrară a lui P. Stolâpin au fost:

- ▶ necesitatea de a rezolva problema agrară care dintr-o problemă economică s-a transformat în politică;
- ▶ necesitatea de a reduce confruntarea în societate și întoarcerea pericolului unei noi explozii revoluționare.

Scopul reformei era de a crește eficiența producției agricole, creșterea nivelului de comercializare a gospodăriilor agricole, consolidarea sprijinului social a autocrației în sate și rezolvarea problemei suprapopulării agrare.

Reforma agrară a lui Stolâpin prevedea:

- ▶ distrugerea comunității țărănești și acordarea fiecărui gospodar în proprietate privată a pământurilor, de care se folosea. Obținând pământ în proprietate, țăranul putea cere alocarea pământului într-un sigur masiv, sau pe bucăți. El avea dreptul să se mute pe acest teren și să construiască acolo propria sa „gospodărie“;
- ▶ acordarea țăranilor unui ajutor de credit de prin intermediul băncii agricole țărănești;
- ▶ încurajarea țăranilor de a se muta din regiunile cu densitatea ridicată a populației în regiunile slab populate ale Siberiei, Caucazului de Nord și Asiei Centrale.

Înfăptuind reforma P.Stolâpin s-a confruntat cu o opunere puternică atât din partea celor de dreapta, care nu erau cointeresați în distrugerea modului de viață sătesc tradițional, cât și din stânga (în special eserilor și bolșevicilor), care visând la o nouă revoluție, nu vroiau să se reducă tensiunea socială în sate. Mulți dintre țărani se opuneau reformei, temându-se de falimentare și ne dorința de a schimba stilul său de viață obișnuit.

Petro Stolîpin
Pictor I. Repin

P.Stolîpin agitând țăranii pentru ieșirea din comună

Nadniprovia a devenit una dintre regiunile în care reforma agrară a avut cel mai mare succes. În perioada anilor 1907-1915, în proprietate individuală și-au întărit pământurile: în Dreapta Niprului - 48% țărani, în Sud - 42%, în Stânga Niprului - 16,5%. Până în anul 1916 în ținut au fost create 440 mii de cătune (14% din gospodăriile țărănești). Aceste cifre depășeau datele părții europene a Rusiei, unde în proprietate individuală și-au întărit terenurile 24% dintre țărani, și s-au divizat în „cătune” - 10,3%.

Aționa în mod activ Banca țărănească agricolă, care în anii 1906-1916 a vândut țăranilor ucraineni 596,4 mii deseatine de teren, în ce-a mai mare parte pământuri moșierești. În anul 1911 - 42,4% din totalul terenurilor vândute de bancă, se aflau în șase gubernii din Stânga Niprului și Sudul Ucrainei.

Înfăptuind reforma agrară, guvernul încuraja țăranimea să se mute în regiunile slab populate ale Siberiei, Caucazului de Nord și Asiei Centrale și Orientului Îndepărtat. În perioada anilor 1906-1912 din Nadniprovia au plecat aproape 1 milion de oameni. Aceștea constituiau aproximativ jumătate din migranți plecați din părțile europene ale Imperiului. Însă, cu timpul, aproape un sfert dintre ei s-au întors acasă. În același timp, în Sud și Est, unde la întreprinderile industriale a apărut nevoia de mâini muncitoare, se mutau țăranii ruși care deveneau aici muncitori.

Însă, reforma agrară a lui P.Stolîpin nu a lichidat tensiunea socială în sate, care devenea tot mai acută. Vechii dușmăanii dintre țărani și moșieri i s-a adăugat și confruntarea între țăranimea bogată și săracă. Consecințele economice ale reformei erau mult mai semnificative: foarte mult a crescut producția cerealelor de marfă, au fost colonizate noi teritorii în estul țării, prin sărăcirea unei părți din țăranime

a apărut mai multă forță de muncă pentru industrie. În perioada anilor 1910-1913 terenurile arabile din Nadniprovia s-au mărit cu 900 mii de desiatine și au ajuns la 22,9 milioane de desiatine. În anul 1913 a fost strânsă cea mai mare recoltă de cereale – 1200 milioane de puduri. O treime din toate produsele agricole se exporta peste hotare. Partea Ucrainei în exportul general-imperial de cereale depășea 40% (250-300 milioane de puduri anual).

P.Stolâpin nu a reușit să ducă reforma pâna la capăt. La 1 septembrie 1911 el a fost rănit mortal în teatru de operetă din Kyiv de către agentul de pază și eserul D. Bogrov. Reformatorul a fost înmormântat după voința sa în lavra Kyevo-Pecerska.

2 **Partidele politice ucrainene din anii 1907-1914.** Urmărirea participanților revoluției din anii 1905-1907, care a început după înfrângerea ei, a dus practic la distrugerea completă a partidelor politice ucrainene. Așadar, dacă în luna iunie a anului 1907 PSDRU avea circa 3 mii de membri, după câteva luni numărul lor a scăzut de zeci de ori. În anii 1908-1909 singurul semn al existenței partidului era ziarul legal „Slovo“, care se edita în Kyiv.

Din anul 1908 liderii partidelor care nu au fost arestați sau au putut să emigreze, au încercat să reactiveze PSDRU. Rezultatul a fost crearea Comitetului organizatoric al social-democraților ucraineni din instituțiile superioare de învățământ și a Organizației muncitorilor kievieni. În vara anului 1909 reprezentanții organizațiilor locale restaurate s-au întâlnit la o ședință în Lviv. Însă, din cauza dezacordurilor PSDRU nu a fost reînnoit. Nereușită a fost și încercarea de a se alătura de PSDRR din cauza punctelor de vedere diferite în ceea ce privește problema națională.

După aceste eșecuri, majoritatea liderilor PSDRU și-au schimbat radical opiniile, și s-au mutat pe pozițiile naționaliste. Lor li s-au alăturat și unii lideri ai USDU (M.Melenevskiy, A. Skoropys-Yoltuhovskiy și alții). În anul 1911 la ședința PSDRU din Lviv o parte din liderii social-democraților ucraineni s-au proclamat pentru faptul, că ucrainenii în lupta lor să se bazeze pe forțele proprii, iar cealaltă – s-a manifestat pentru nevoia susținerii din partea Austro-Ungariei. În cele din urmă aceste dispute au dus la apariția a două organizații separate - a Comitetului de informare ucrainean și a Partidului tineretului ucrainean. Însă, ultima ași nu și-a început activitatea. Comitetul de informare ucrainean în anii 1912-1914 activa, informând reprezentanții societății civile europene despre chestiunile ucrainene. Reprezentanții acesteia lucrau în Marea Britanie, Franța, Austria-Ungaria și alte state.

În timp ce liderii ai PSDMU care erau în emigrare, se pomeneau pe poziții independente, liderii partidului care au rămas în Imperiul Rus continuau activitatea,

propovăduind opiniile federale. Ei au organizat publicarea revistelor social-politice ucrainene în Moscova - „Viața ucraineană” și în Kyiv - „Dzvin”.

Revista „Viața ucraineană”, care se publica din anul 1912, era unica, deși se edita în limba rusă, care făcea cunoscută situația ucrainenilor din Imperiul Rus, exprima aspirațiile și nevoile acestora. Articole pentru ea scriau personalități ale mișcării ucrainene. Revista era considerată monitorul oficial al PSDMU. Era redactat de S. Petlyura. Pe baza materialului colectat de redacția revistei, P.Steblynskiy și O. Lotoțkiy în anul 1914 au publicat o carte „Problemele ucrainene” în care erau stabilite toate cerințele ucrainenilor.

După înfrângerea revoluției Partidul radical-democrat ucrainean (PRDU), care susținea opiniile liberal-democratice, și-a încetat activitatea sa. Această soartă a partidului era datorată faptului că el nu putea activa concentrându-se asupra metodelor legale de lucru, în condițiile post-revoluționare de persecuții, și în absența propriei sale fracțiuni în Duma de stat. În această situație, membrii consiliului PRDU B.Grincenko, S. Efremov, E.Cikalenko și alții au decis, pe baza partidelor locale să restabilească fosta organizație Panucraineană fără de partid. La congresul PRDU din anul 1908 ideea a fost susținută și conform propunerii lui A. Lototsky noua organizație a fost numită, Societatea progresiștilor ucraineni (SPU). Progresiștii se proclamau pentru transformarea Imperiului Rus într-un stat federal, acordarea autonomiei Ucrainei, introducerea limbii ucrainene în școli, crearea catedrelor etnografice ucrainene în universitățile din Kyiv și Odesa. Ei au încercat să-și realizeze ideile susținerea partidelor liberale ruse, care aveau reprezentanții săi în Dumă. În anii 1911-1913 SPU folosea adunările generale ale zemstvelor, profesorii în chestiunile organizării educație populare pentru a face prin intermediul lor afirmații cu privire la necesitatea de a introduce în școlile Nadniproviei a procesul de predare în limba ucraineană.

În aprilie 1912, la congresul SPU a fost întărită platforma ucraineană, care conținea următoarele cerințe:

- ▶ introducerea în școli a procesului de predare în limba ucraineană;
- ▶ predarea limbii ucrainene, literaturii și istoriei ca obiecte aparte în instituțiile de învățământ secundar și superior;
- ▶ folosirea limbii ucrainene în procesele juridice, la biserică și în organizațiile civice;
- ▶ anularea interdicției privind importul din străinătate a literaturii publicate în limba ucraineană.

Pentru popularizarea platformei ucrainene SPU folosea revista „Viața ucraineană” și a încheiat un acord cu Partidul democraților constituționali (cadeții), din Rusia care urmau să-i reprezinte în Dumă.

Boris Grincenko

Serghei Efremov

Evghen Cicalenکو

3 Partidele politice general-ruse și mișcarea ucraineană.

În Ucraina Nadnipreană activau centrele partidelor politice general-ruse. Toate acestea aveau propriile lor poziții referitor la drepturile naționale ale ucrainenilor. Reprezentanții partidelor liberale din Rusia, cadeții și octombriștii, proclamându-se pentru unitatea Statului Rus, erau categoric împotriva drepturilor ucrainenilor la autodeterminare și autonomie național-teritorială. Însă, ei credeau că orice represiuni ale mișcărilor naționale doar la întărirea ei, că tuturor națiunilor trebuie să li se ofere drepturi democratice și autonomie național-culturală, dreptul de a învăța în limba maternă, de a o folosi în instanțele judiciare și biserică, să dezvolte propria lor cultură ș.altele.

Organizațiile ciornosotne de dreapta „Uniunea poporului rus“, „Uniunea lui Arhanghelului Mihail“, „Clubul naționaliștilor ruși“ și alții negau existența ucrainenilor, iar mișcarea ucraineană o considerau „intrigă germană“, inventată pentru a slăbi Imperiul Rus.

Semnificativ se diferențiau punctele de vedere asupra mișcării ucrainene printre partidele de direcție socialistă.

Reprezentanții fracțiunii menșevicilor ai Partidului social-democrat rus nu negau drepturile ucrainenilor la autonomie național-culturală. Însă, după părerea lor, orice mișcări naționale slăbeau unicul front revoluționar împotriva regimului țarist, iar libertățile democratice și transformările socialiste sunt suficiente pentru satisfacerea nevoilor naționale ale ucrainenilor.

Susținătorii bolșevicilor în componența PSDMR în atitudinea sa față de chestiunea ucraineană la început nu se diferențiau de menșevici. Însă, înainte de Primul război mondial, atunci când problema națională a devenit mult mai semnificativă în politica mondială, liderul bolșevicilor V. Lenin se manifesta pentru susținerea dreptului Ucrainei la autodeterminare. Acest lucru el îl considera potrivit pentru etapa luptei împotriva regimului țarist și punerea în aplicare a reformelor democratice. Însă, în următoarea perioadă a revoluției socialiste mișcările naționale și formațiunile naționale, după părerea sa, deveneau un obstacol în lupta pentru o republică proletară mondială.

Partidul socialiștilor-revoluționari (eserii) era unicul partid general-rus, care susținea necondiționat dreptul ucrainenilor la autonomia național-teritorială. Eserii erau susținătorii transformării Imperiului Rus în republică federativă și acordarea tuturor popoarelor dreptului la autodeterminarea națională.

4 Mișcarea național-culturală ucraineană. Politica, dusă de puterea rusă în Nadniprovia a condus la deteriorarea condițiilor de dezvoltare a mișcării național- culturale ucrainene. În ea se răspândea șovinismul „Marii Rusii”.

În anul 1908 la Kyiv a început activitatea „Clubul naționaliștilor ruși”. Cu susținerea autorităților ruse mai târziu diviziunile sale au apărut în zeci de orașe ale Nadniproviei. Scopul activității sale „Clubul” îl considera ca fiind „lupta socială și culturală împotriva mișcării ucrainene pentru a proteja bazele Statului rus în Ucraina”.

Circulara ministrului învățământului din anul 1906, care a permis profesorilor școlari să folosească limba ucraineană pentru a lămurii anumite cuvinte neînțelese elevilor, a fost anulată. Publicațiile ucrainene de tipar se închideau. În anul 1907 din cele 18 publicații ucrainene din Nadniprovia au rămas doar nouă. În anii următori, numărul acestora a scăzut. Restricțiile de cenzură se aplicau și către spectacolele teatrale ucrainene.

Pe parcursul acestei perioade, prin orice mijloace se limita activitatea „Prosvitelor”. Necătând la direcția culturală de lucru, aceștia în mod constant erau persecutați de către autorități. Activitatea lor era stopată de reînregistrări constante. La 20 ianuarie 1910 a apărut circulară guvernamentală, care interzicea registrul a orice fel de societăți ucrainene și evreiești, indiferent de obiectivele lor stabilite. În ea se evidențiază că asociația pe baza intereselor naționale duce la creșterea izolării naționale și poate provoca consecințe nedorite pentru Imperiu Rus. În același timp, acest document avea și un moment pozitiv pentru ucrainenii. Acesta, pentru prima oară i-a recunoscut că națiune aparte, diferită de ruși. Din cauza restricțiilor guvernamentale în anul 1914 în Nadniprovia exista doar o singură „Prosvită”, în Katerinoslav.

Șovinismul „Marii Rusii” – una din formele agresive ale naționalismului care propovăduiește exclusivismul național, superioritatea unei națiuni asupra tuturor celorlalte, incitarea la ură națională și intoleranță. Termenul provine de la numele lui M. Șoven, eroul comediei scriitorilor francezi, fraților T. și I. Cogniard „Cocardă tricoloră”, care s-a „evidențiat” în perioada campaniei egiptene din anii 1798-1801, prin atitudinea sa plină de ură față de populația arabă.

O. Lotoțkiy despre dezvoltarea mișcării ucrainene în Nadniprovia după revoluția din anii 1905-1907.

După prima revoluție, Ucraina nu a cunoscut nici o schimbare în situația sa politica. Formarea organizației politice ucrainene era distrusă prin legislația de înregistrarea administrației. Posibilitatea crea unui organism național măcar în parlamentul rus a scăzut odată cu editarea legii din 3 iunie 1907, care a închis accesul în Dumă a elementelor democratice din Ucraina ... Limba ucraineană așa și a rămas în poziția sa tradițională de „alungat” - în școală, în administrare, în instanță și chiar și în librăriile publice ...

A început lupta cu ucrainismul și în special cu limba ucraineană pe toate liniile frontului. Erau interzise „Prosvitele”, cluburile, nu se permitea tipărirea în limba ucraineană a povestirilor, cântarea cântecelor ucrainene nu numai la concerte, ci și pe străzile satelor; cobzarilor ucraineni li se interzicea să cânte în târguri, elevii nu erau liberi să colinde; profesori le luau elevilor Evangheliile în limbă ucraineană și altele.

- ? 1. Care sunt dovezile redade de autorul sursei? 2. Ce concluzii pot fi făcute pe baza acestor dovezi despre politica autorităților ruse împotriva mișcării ucrainene în perioada post-revoluționară?

Restricțiile guvernamentale s-au răspândit chiar și asupra manifestărilor de comemorare a 50 de ani de la moartea lui Taras Șevcenko în anul 1911. Era interzisă colectarea fondurilor pentru construirea monumentului poetului, și petrecerea serilor de memorie. Utilizarea denumirii „Ucraina” și „poporul ucrainean”, erau interzise de către autorități. Ediții întregi ale „Kobzarului” lui T. Șevcenko erau confiscate și nu se permitea petrecerea unei slujbe de pomenire pentru marele poet.

5 **Chestiunea ucraineană în a III-a și a IV-a Dumă de stat.** Modificările introduse în legea electorală la 3 iunie 1907 au dus la schimbări semnificative în componența Dumei de Stat. În a III-a Dumă de Stat, a lucrat în perioada 1 noiembrie 1907-6 septembrie 1912, dominau marii proprietari de terenuri și de deputații conservatori. Din cei 442 de deputați ai Dumei, 95 reprezentau nouă gubernii ucrainene. Comunități ucrainene în cadrul acestei Dume nu au fost organizate.

Pentru prima dată în istoria Dumei de Stat chestiunea ucraineană a fost discutată la 29 martie 1908. Acesta era un proiect de lege pentru introducerea limbii ucrainene în școlile primare, care prevedea din anul de învățământ 1908-1909 studierea ei și ajutorul necesar pentru aceasta în locurile de așezare compactă a ucrainenilor. Însă, studierea limbii ruse rămânea obligatorie. Proiectul de lege a fost dezbătut doar parțial după care a fost transmis comisiei în chestiunile educației naționale,

unde s-a și pierdut. Ultimul punct în această chestiune a fost pus în octombrie 1910, când după niște discuții îndelungate și votarea care a urmat, folosirea limbii ucrainene în școala primară a fost interzisă.

A doua oară chestiunea ucraineană a fost ridicată în decembrie 1909, în timpul dezbaterilor cu privire la proiectul de lege privind utilizarea limbii materne în instanțele locale. Deputații ucraineni de extrema-dreapta V. Șulghin și O. Bobrinskiy care se deosebeau prin concepții extrem de șoviniste, au organizat chiar și un „discurs către popor”, spunând că „ei, ucrainenii, singuri nu doresc limba ucraineană în instanțe”. În urma rezultatelor votării limbii ucrainene i-a fost închis accesul în instanțele de judecată.

Un pic alta era atitudinea față de chestiunea ucraineană în cea de a IV-a Dumă de stat. Din 442 de deputați ai Dumei, nouă gubernii ucrainene le reprezentau 96 dintre ei. În timpul campaniei electorale liderii SPU au încheiat un acord cu cadeții care trebuiau să apere în Dumă drepturile ucrainenilor. În doi ani de activitate a Dumei pâna la începutul Primului Război Mondial, chestiunea ucraineană a apărut de două ori. În iunie 1913, fracțiunea cadeților și trudovicilor s-au adresat către guvernul cu întrebarea despre urmărirea organizațiilor publice ucrainene în Nadniprovia. În timpul dezbaterilor pe tema acestei chestiuni, problemele ucrainenilor au fost discutate pe larg. În apărare ucrainenilor s-au manifestat cadeții (P.Miliukov) trudovicii (V. Dzyubinskiy), social-democrații (G. Petrovskiy). Acest lucru a indignat deputații majorității de dreapta care susțineau politica guvernamentală.

Următoarea dată chestiunea ucraineană a apărut în anul 1914 cu privire la restricțiile guvernamentale de a sărbători 100 de ani de la nașterea lui T. Șevcenko. În ziua nașterii poetului fracțiunile sale trudovicilor, cadeților, octombriștilor, iar mai târziu și social-democrații au făcut o adresare, prin care a acuzat ministrul de Interne că prin interzicerea marcării jubileului de la nașterea lui T. Șevcenko el și-a depășit împunernicirile. Ca și înainte, această discuție a trecut dincolo de evenimentele menționate mai sus și a ajutat să atragă atenția publicului la încălcările drepturilor ucrainenilor.

Mendel Beilis

6 Cazul Baylis. Pentru a distrage atenția populației de la lupta împotriva autocrației, guvernul țarist a încercat să extindă pe pământurile ucrainene sentimente antisemite. În perioada revoluției ciornosotnicii ruși organizau pogroame evreiești, iar poliția se ținea la oparte de aceste evenimente.

În primăvara anului 1911 într-una din râpele Kyevene a fost găsit corpul elevului în vârstă de 13 ani Andrei Yuscinskiy. Și cu toate că poliția a depistat ucigașii, membrii organizațiilor ciornosotne ruse, răspândeau zvonuri precum că aceasta ar fi fă-

cut-o un evreu în scop ritualic. Ca suspectat în comiterea crimei a fost arestat muncitorul uzinei de cărămidă Mendel Baylis, tatăl a cinci copii. Pornind acest proces monarhia încerca să provoace pogromuri evreiești. Cazul Baylis a durat aproape doi ani și s-a încheiat printr-un mare proces la Kyiv. În apărarea M. Baylis s-au ridicat comunitățile democratice ucraineană și rusă. Un protest furios împotriva provocărilor țariste au exprimat M. Grușevskiy A. Șeptyțkiy, S. Efremov, V. Korolenko. Jurații l-au îndreptățit pe M. Baylis.

! **Concluzii.** Reforma agrară a lui Stolîpin urma să rezolve problema pământurilor și să împiedice izbucnirea noilor revoluții. Acest obiectiv a fost atins doar parțial reforme a rezolvat unele contradicții sociale reforme le-a rezolvat, dar a dus la apariția unor noi.

▶ Partidele politic ucrainene în condițiile reacțiilor post-revoluționare erau obligate să caute alte forme de activitate.

▶ În perioada post-revoluționară condițiile pentru dezvoltarea mișcărilor național-culturale ucrainene erau nefavorabile: a fost desfășurat un proces de urmărire a culturii ucrainene, erau închise instituțiile publice ucrainene și altele.

▶ În a III-a și a IV-a Dumă de stat discutarea chestiunilor ucrainene, chiar și fără rezultate a ajutat la atragerea atenției societății Imperiului Rus asupra problemelor ucrainenilor.

? Întrebări și sarcini

1. Când a început reforma agrară a lui P. Stolâpin? 2. Congresul cărui partid ucrainean în anul 1908 a format SPU? 3. Care partid politic din Rusia a sprijinit necondiționat dreptul ucrainenilor la autonomie național-teritorială? 4. Ce este șovinismul „Marii Rusii”? 5. Câte „Prosvite” acționau în Nadniprovia în anul 1914? 6. Care chestiuni ucrainene au fost discutate în perioada celei de a IV-a Dume de stat?

7. Cum a influențat reforma agrară a lui Stolâpin dezvoltarea agriculturii nadniprene? 8. Descrieți activitățile partidelor politice ucrainene în anii 1907-1914. 9. Care era atitudinea partidelor politice ruse față de problemele din Ucraina? 10. Identificați caracteristicile mișcării cultural-naționale ucrainene. 11. Cum avea loc discuția chestiunilor ucrainene în a III-a și a IV-a Dumă de stat??

12. Caracterizați reforma agrară a lui Stolâpin conform planului: 1) motivele punerii în aplicare; 2) scopul; 3) componentele; 4) particularitățile realizării pe terenurile ucrainene; 5) rezultatele.

13. Din ce cauză cazul Baylis a fost mediatizat pe larg în societatea acelor vremuri? Pregătiți un eseu pe această temă.

Lecție practică. Ideile de autonomie și independență în programele partidelor politice din Nadniprovia

- ▶ 1. Care partide ucrainene existau în Ucraina Nadniprovană? 2. Care erau obiectivele pe care le proclamau partidele ucrainene din Nadniprovia?

✓ **Scopul:** rezumarea și consolidarea materialului studiat.

Sarcini pentru pregătirea de lecție practică: repetați material din manual (§ 23-26); alcătuiți o prezentare din 5-6 diapozitive “Ideile de autonomie și independență în programele partidelor politice din Nadniprovia”.

Mersul lecției

1. Discutați în grupuri prezentările pregătite și completați un tabel de generalizare.

Direcțiile	Naționalist	Socialist	Liberal-democratic
Partidele, care reprezentau curentii			
Scopul luptei			
Mijloacele de bază			

2. Explicați de ce dorința obținerii autonomiei era tendința dominantă în mișcarea ucraineană din Nadniprovia.
3. Citiți fragmente din surse care redau schimbările în regulamentele programatice ale Partidului revoluționar ucrainean (PRU) și urmașului său Partidului social-democrat muncitoresc ucrainean (PSDMU). Explicați cum s-au schimbat regulamentele programatice referitor la statutul oficial al Ucrainei. Despre ce mărturisesc aceste schimbări?

1) „Ucraina independentă”, anul 1900 „una singură, indivizibilă, liberă și independentă Ucraină de la Sian, în Caucaz”; „Toți care în întreaga Ucraină nu sunt pentru noi, sunt împotriva noastră; Ucraina este pentru ucraineni și până când un singur dușman se va afla pe terenurile noastre, noi nu avem dreptul să lăsăm armele. Si să luăm aminte că, faima și victoria – sunt destinul luptătorilor pentru adevărul național”.

2) anul 1902: „...idealul partidului este o Ucraină liberă, independentă, cu un sistem al orânduirii de stat bine dezvoltat.”

3) anul 1903: „Concepția „Ucrainei independente” nu este acum tipică pentru partidul nostru”, „chestiunea națională a fost inventată de burghezie, ca să întunece

independența proletariatului”; „PRU a trecut la concepțiile generale ale marxismului, insistând asupra autonomiei naționale pentru Ucraina”.

4) anul 1904: „ „Ucraina independentă” a fost o greșeală teoretică”.

5) anul 1905: „ Sloganul „Ucraina independentă” a fost schimbat rapid de către PRU în „autonomie”, luând denumirea de PSDMU “.

4. Faceți o concluzie referitor la scopul lecției.

Generalizarea cunoștințelor la capitolul VI

1. Alcătuiți o listă cu evenimentele din istoria Ucrainei Nadniprene de la începutul sec. al XX-lea pe care le considerați cele mai importante. Argumentați-vă alegerea.
2. Explicați conceptele și termenii: rusificare, industrializare, concentrarea producției, monopolizarea economiei, cooperative, proletar, consiliile deputaților muncitorești, ciornosotnici, șovinismul „Marii Rusii”, cătun, grevă, politizarea mișcării naționale ucrainene, reforma agrară a lui Stolâpin, autonomism.
3. Îndepliniți sarcinile pe harta istorică: 1) stabiliți dependența statală a pământurilor ucrainene la începutul sec. al XX-lea; arătați în componența căror state se aflau regiunile pământurilor ucrainene; 2) arătați care era specializarea economică a pământurilor ucrainene în această perioadă; 3) arătați locurile celor mai importante manifestări ale muncitorilor, țăranilor și militarilor de pe pământurile ucrainene în perioada revoluției din anii 1905-1907; 4) arătați locurile legate de desfășurarea mișcării naționale ucrainene în Ucraina Nadnipreană.
4. Numiți cele mai celebre figuri istorice ale acestei epoci. Cum vedeți voi contribuția lor la dezvoltarea pământurilor ucrainene la începutul sec. al XX-lea??
5. Descrieți principalele trăsături ale industrializării și modernizării vieții sociale din Ucraina Nadnipreană în acea perioadă.
6. Dați exemple de politizare a societății ucrainene și mișcării de eliberare națională din acea perioadă.
7. Identificarea și descrieți particularitățile, trăsăturile și realizările mișcării naționale ucrainene din Ucraina Nadnipreană la începutul sec. al XX-lea.
8. Care a fost rolul revoluției din anii 1905-1907, în desfășurarea mișcării ucrainene din Imperiul Rus?
9. De ce în perioada anilor 1907-1914 ucrainenii din Imperiul Rus a suferit noi restricții?
10. De ce majoritatea partidelor politice ucrainene din Ucraina Nadnipreană se proclamau pentru autonomia Ucrainei față de Rusia?

CAPITOLUL VII. PĂMÂNTURILE VEST-UCRAINE ÎN COMPONENTA IMPERIULUI AUSTRO-UNGAR la începutul sec. al XX-lea

§ 27. Dezvoltarea social-economică a pământurilor vest-ucrainene la începutul sec. al XX-lea

- 1. Care au fost principalele tendințe în dezvoltarea economică a pământurilor vest-ucrainene, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea? 2. Numiți principalele diferențe în dezvoltarea industrială a terenurilor Ucrainei de Vest și de Est. 3. Ce a provocat emigrarea ucraineană și care au fost consecințele ei majore?

1 La începutul sec. al XX-lea Dezvoltarea industrială a pământurilor vest-ucrainene era îngreunată de procesele și obstacolele artificiale din partea Imperiului. Peste 94% din întreprinderile industriale ale Galiției aveau un caracter artizanal-meșteșugăresc. În Galiția funcționau doar 5,5% din toate motoarele cu aburi ale Imperiul Austro-Ungar. Întreprinderi de tip mare erau doar 220. Principalele ramuri ale industriei Galițiene rămâneau extragerea petrolului, sării, prelucrarea lemnului. În ajunul Primul război mondial extragerea petrolului după nivelul de dezvoltare, depășea alte ramuri ale industriei Galițiene. La începutul sec. al XX-lea, acestei regiuni îi revenea 5% din producția mondială de petrol. În industria petrolieră erau angajați aproximativ 6 mii de muncitori. În mediu un muncitor primea lunar 100 de coroane. Aceasta constituia venitul unui țăran galițian pentru doi ani.

Puterea Austro-Ungară nu facilita prelucrarea petrolului în zonele de extragere. Taxa de export pentru petrolul neprelucrat era mai joasă decât pentru cel prelucrat. Acest lucru a dus la faptul că pe loc era prelucrată doar o treime din petrol, iar peste 40% era exportat în ținuturile Austriei centrale pentru o prelucrare ulterioară.

În afara produselor petroliere, Galiția deține un monopol în extracția de parafină – ceară de sol. Aceasta era folosită pentru a face lumânări pentru biserici, în apicultură și altele. Cu toate acestea, ca urmare a epuizării majorității zăcămintelor de parafină de la suprafață, extragerea sa era în scădere rapidă. În afară de petrol și parafină, existau minele mici de cărbune brun, care era utilizat pentru căile ferate locale.

În Galiția și Transcarpatia erau mari zăcăminte de sare. Salinele din Velicka (lângă Cracovia), Kaluș, Stebnik, Solotvino asigurau cu sare aproape tot Imperiul. A doua bogăție a ținutului după petrol erau pădurile. Începând cu sec. al XX-lea aici se producea anual aproximativ 10 milioane de m³ de lemn. Însă defrișarea masivă a pădurilor, până în anul 1912 numai în Galiția a dus la contracția zonei de pădure cu mai mult de 1100 de hectare.

Astfel, la începutul sec. al XX-lea, pentru industrializarea ținutului existau motive obiective: resurse naturale semnificative, excesul forței de muncă, muncitori calificați, o rețea bine dezvoltată de transport - căi ferate (peste de 4000 km.), comunicații, o piață internă mare. Lipseau doar investițiile în industrie.

În cele din urmă Galiția, și în special cele mai profitabile ramuri ale industriei regionale - petrolieră și forestieră - au interesat capitalul străin. Odată cu sfârșitul sec. al XIX-lea a crescut treptat și industria de prelucrare. În mod principal acestea erau filialele marilor monopoluri austriece, germane, italiene, cum ar fi spre exemplu „Siemens“, FIAT și altele.

Cu toate acestea, în ciuda evoluțiilor pozitive în dezvoltarea industrială, pământurile vest-ucrainene rămâneau regiunea cea mai puțin dezvoltată a Austro-Ungariei. Aproximativ 90% din export constituia materia primă. Șomajul și sărăcia forța oamenii să emigreze.

2 Gospodăria agricolă. Pe pământurile vest-ucrainene în agricultura munceau aproximativ 80-90% din populație. Pozițiile de lider în utilizarea terenurilor le păstrau gospodăriile moșierești. Astfel, în anul 1902 în Galiția existau 3493 de familii de moșieri care dețineau 57% din teren. După adaptarea gospodăriilor moșierești la condițiile de piață, numărul acestora a scăzut. Aproximativ 80% din țărănimea vest-ucraineană o constituia sărăcimea și doar 8% - țărani bogăți. O trăsătură caracteristică a proprietăților funciare țărănești era creșterea numărului de gospodării ca urmare a fragmentării acestora, însoțită de o scădere constantă a exploatațiilor de teren.

La începutul sec. al XIX-lea proprietarii au început să înființeze gospodării moșierești cu o specializare mai vastă – gospodării industrial-agricole, unde funcționau întreprinderi industriale de prelucrare a produselor agricole. Țărani bogăți înființau gospodării de tip – fermă. Datorită implimentării noilor realizări în domeniul agronomiei și tehnicii agricole randamentul brut și roada medie au început treptat să crească.

Cu toate acestea, în ciuda tendințelor pozitive în regiune încă nu era suficientă pâine, importul căreia era permis din Ungaria. Mult mai bine era dezvoltată creșterea animalelor, cu care se ocupau mai mult țărani (91% din producție). Exportul de vite cornute mari a devenit una dintre principalele surse de venit a populației din regiune. În Transcarpatia, în mod tradițional se dezvoltă viticultura.

Lipsa de teren agricol și alte probleme sociale continuau să joace un rol important în creșterea numărului ucrainenilor care emigrau spre America de Nord. Numai în perioada anilor 1900-1910 din Galiția și Bucovina au emigrat peste 300 mii de țărani. Transcarpatia în perioada 1905-1914 a fost părăsită de 400 mii de persoane.

Exploatarea pădurii

Fondatorii „Uniunii provinciale de audit“

Agricultura pământurilor vest-ucrainene era puțin efectivă, se dezvolta în mod extensiv și funcționa doar pentru asigurarea necesităților proprii. Producția de mărfuri se dezvolta foarte lent.

3 Mișcarea cooperatistă. O formă importantă și eficientă de opoziția a capitalului străin, cămătarilor locali și procesului de sărăcire generală a țărânimii a fost mișcarea cooperatistă. La desfășurarea ei în Galiția a contribuit activitatea uniunilor cooperatiste „Uniunea provincială de credit” „Uniunea provincială a producătorilor de lapte” și altele. O importanță deosebită pentru consolidarea mișcării cooperatiste a avut Congresul educațional-economic, care a fost organizat în anul 1909, la Lviv de către societatea „Prosvita”. În timpul congresului reprezentanții mișcării cooperatiste din Galiția și Bucovina au stabilit principalele teorii ideologice și organizaționale pentru colaborarea cooperatistă în viitor. Principalul centru de organizare și coordonare a cooperativelor ucrainene din Galiția era „Uniunea provincială de audit”, fondată în anul 1904. În anul 1914, ea avea 609 cooperative. Aproape 100 de cooperative funcționau în „Uniunea rusă de audit”; câteva sute de cooperative ucrainene nu făceau parte din aceste alianțe. În Bucovina în această perioadă existau 150 oficii de credit țărănești care s-au unit în asociația cooperatistă „Oficiul țărănesc” (1903). În Transcarpatia mișcarea cooperatistă a fost mai puțin dezvoltată, iar uniunile de credit existente făceau parte din uniunile cooperatiste ale Ungariei.

În general, în anul 1913, în Galița, existau 1.300 de cooperative, aproximativ 200 în Bucovina și câteva în Transcarpatia. De asemenea funcționau uniuni cooperatiste poloneze și maghiare. Cooperativele cumpărau de la membrii lor produsele agricole și furnizau acestora îngrășăminte, mașini agricole, semințe, etc., contribuiau la declinul orânduirii patriarhale ale gospodăriilor țărănești, și adaptarea lor la condițiile economiei de piață.

Concluzii. Pe pământurile vest-ucrainene să dezvoltau în mod activ doar acele ramuri care reprezentau materia primă - petrolul, parafina, lemnul, producția de făina, extragerea sării. La începutul secolului al XX-lea, Galiției îi revenea în general, 4-5% din producția mondială de petrol.

▶ Pentru această perioadă era caracteristică pătrunderea intensivă în zonă a capitalului străin (austriac, german, britanic, francez, belgian), care controla aproape complet industria din regiune și în mod barbar exploata resursele naturale.

▶ Pământurile vest-ucrainene se transformau treptat într-o piață pentru realizarea mărfurilor întreprinderilor din regiunile mai dezvoltate ale Austro-Ungariei.

▶ Situația precară a majorității populației a stimulat emigrarea forței de muncă.

Întrebări și sarcini

1. Care ramură a industriei pământurilor vest-ucrainene era cea mai avansată? 2.

◆ Care ramură a industriei pământurilor vest-ucrainene era cea mai atractivă pentru capitalul străin? 3. Ce caracteristici noi în dezvoltarea agriculturii au apărut la începutul secolului al XX-lea? 4. Care ramură a agriculturii dădea produse pentru exportul în occident? 5. Câți ucraineni au emigrat în țările occidentale la începutul secolului al XX-lea? 6. Ce organizație coordona mișcarea ucraineană de cooperare în Galiția?

▲ 7. Care au fost principalele tendințe în dezvoltarea economică a pământurilor vest-ucrainene la începutul secolului al XX-lea? 8. Ce motive au condus la o dezvoltare lentă a agriculturii pe pământurile vest-ucrainene? 9. Din ce cauză economia pământurilor vest-ucrainene era caracterizată ca fiind colonială?

★ 10. Identificați factorii care au contribuit la dezvoltarea economică a regiunii și care i-au împiedicat.

★ 11. Din ce cauză în condiții economice favorabile dezvoltarea pământurilor vest-ucrainene era foarte lentă? 12. Discutați în grupuri cum a influențat dezvoltarea regiunii emigrarea în masă a ucrainenilor.

§ 28—29. Viața social-politică pe pământurile vest-ucrainene la începutul secolului al XX-lea.

▶▶ 1. Care au fost principalii curenți ai mișcării social-politice de pe pământurile vest-ucrainene, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea? 2. Cum se desfășura mișcarea națională ucraineană pe pământurile vest-ucrainene în această perioadă? 3. Cum s-au format partidele politice ucrainene în Galiția?

1 Particularitățile dezvoltării mișcării ucrainene din Galiția la începutul sec. al XX-lea. În Imperiul Austro-Ungar la începutul sec. al XX-lea, s-a activat mult viața social-politică. Pentru Galiția principală a ramas confruntarea polono-ucraineană. Liderii mișcării poloneze care luptau pentru restabilirea statalității sale, ignorau practic drepturile ucrainenilor. Cu toate acestea, la începutul sec. al XX-lea, trecerea cu vederea a mișcării ucrainene din Galiția era aproape imposibilă. Datorită activității partidelor politice ucrainene, organizațiilor civice, asociațiilor culturale și educaționale etc., dintr-o masă țărănească asuprită și fără drepturi s-a format comunitatea ucraineană conștientă de interesele sale politice. Acest lucru a schimbat echilibrul de putere între polonezii și ucrainenii din Galiția. Deși primii și mai departe dețineau puterea în regiune, ucrainenii erau mai presus decât aceștia prin conștiința și unitatea lor. Astfel, liderii ucraineni au desfășurat lupta de obținere a noi drepturi politice pentru ucraineni. Formele sale principale erau agitația, demonstrațiile, ciocnirile cu poliția, adunările naționale, activitățile parlamentare și multe altele. În același timp, continua activitatea de organizare a vieții naționale ucrainene, în mod constant acționa rețeaua instituțiilor de învățământ, cultură, știință, cooperativele și altele.

Realizările semnificative ale mișcării ucrainene din Galiția în domeniul apărării intereselor sale naționale, atinse la sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea, au demonstrat obținerea de către aceasta a unui caracter general-național. Ca urmare, personalitățile ucrainene din acea perioadă considerau Galiția „Piemontul ucrainean“.

La începutul sec. al XX-lea, relațiile ucraineano-poloneze din Galiția s-au deteriorat. Confruntarea a fost provocată în primul rând de chestiunea țărănească, lupta pentru universitate, petrecerea reformei electorale, și asigurarea autonomiei pământurilor vest-ucrainene în cadrul Austro-Ungariei.

Din articol lui M. Hrușevskiy „Piemontul ucrainean“, pulicat în revista „Journalul ucrainean“, din 28 mai 1906

În proporția în care, mișcarea națională ucraineană în Galiția trecea din stadiul romanțismului naiv la rezolvarea sarcinilor dezvoltării culturale, sociale și politice ale poporului, activitate literară și socială a ucrainenilor, care era dusă cu forțele sale proprii și cu ajutorul ucrainenilor din Rusia, devenea din ce în ce mai importantă pentru toate terenurile ucrainene. În ultimul deceniu al sec. al XIX-lea. Galicia, în ciuda condițiilor sale destul de dificile de existență națională și economică, devine centrul mișcării ucrainene, și pentru pământurile ucrainene din Rusia juca un rol de arsenal cultural, unde se formau și se perfecționau mijloacele naționale, culturale, social-politice de renașterea poporului ucrainean.

1. Amintiți-vă ce este Piemontul. Ce rol a avut el în renașterea națională italiană?
2. În ce, potrivit lui M. Hrușevskiy, constau posibilitățile Galiției de a juca rolul de „Piemont ucrainean“?

2 **Activizarea mișcării ucrainene în Galiția la începutul sec.** al XX-lea. În anul 1900 liderii ucraineni au organizat în Galiția și Bucovina multe adunări populare sub lozincile diviziunii Galiției în partea poloneză și ucraineană și aderarea la cea din urmă a pământurilor ucrainene din componența Bucovinei. Astfel, la adunarea populară a studenților din Lviv de la 14 iulie 1900, la acea vreme studentul iar mai târziu, o figură publică distinsă Longhin Țeghelskiy a făcut o declarație programatică: „Să fie întemeiat un stat național ucrainean propriu, independent și de sinestătător în limitele etnografice a întregului teritoriu populat de ucraineni...”. Dorind să obțină sprijinul acestei idei, liderii comunității ucrainene au mers la sate. Ajutorându-i pe țăranii ucraineni să lupte pentru drepturile lor, ei contribuiau la conștientizarea de către aceștia a nevoii de a fi stăpâni pe pământul propriu.

Longhin Țeghelskiy (în dreapta)

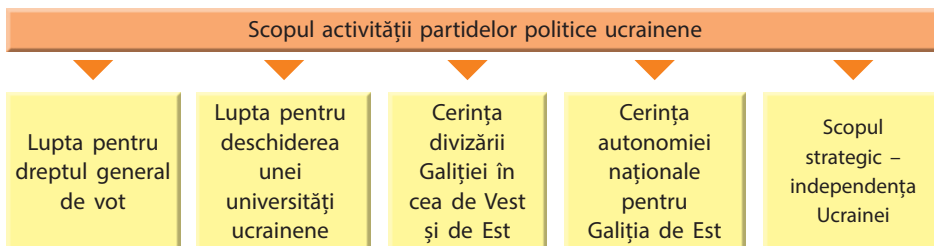
În anul 1902, țăranii care erau susținuți de reprezentanții Partidului radical ruso-ucrainean (PRRU) și Partidului național-democrat ucrainean (PNDU), au început o grevă țărănească masivă în orașele mari ale Galiției, cerând salarii mai mari și eficientizarea procesului de emigrare. Greva a cuprins aproximativ 200 mii de țărani și lucrătorii agricoli. Ea era direcționată de filialele locale ale partidelor ucrainene. Datorită acestui lucru, greva în același timp, a dobândit caracterul de protest social și național. Proprietarii de terenuri polonezi fiind speriați, încercau să obțină sprijinul comunității poloneze din Galiția răspândit sloganuri naționaliste. Însă greviștii, în ciuda acestor apeluri și sutelor de arestări, rezistau. În fine, proprietarii au satisfăcut majoritatea cerințelor țăranimii.

Adam Cuțko

3 **Lupta pentru o universitate ucraineană.** Lupta pentru o universitate ucraineană a devenit o problemă importantă pentru Galiția. În anul 1871 autoritățile austriece au permis la Universitatea din Lviv înlocuirea limbii germane de predare cu polona sau ucraineană. Deoarece, această decizie urma să fie luată de cadrele didactice universitare, dintre care majoritatea erau polonezi, această instituție a trecut la predarea în limba poloneză. Protestele studenților și comunității ucrainene erau ignorate.

Cu susținerea partidelor politice ucrainene din ținut, studenții au desfășurat o luptă pentru înființarea unei universități ucrainene la Lviv. la 8 octombrie 1901 a avut loc adunarea academică, unde alături de studenții care înaintau această cerință

se afla și M. Grușevskiy. Această adunare a pus bazele unei serii de demonstrații pentru susținerea universității ucrainene. Cazul a preluat amploare. Președintele PNDU, deputatul parlamentului austriac I. Romanciuk, la 19 noiembrie 1901 a depus Camerei deputatilor o propunere pentru înființarea la Lviv a unei universități ucrainene. În același timp, aproximativ 440 de studenți ucraineni au început să boicoteze universitatea din Lviv, depunând cereri pentru a fi excluși de aici ei au plecat să-și continue studiile la Viena, Praga și Cracovia. Aceste evenimente au atras atenția societății țिनलului asupra problemei universitare. Însă polonezii nu doreau să cedeze în fața ucrainenilor. Consiliul municipal al Lvivului chiar a îndemnat tinerii polonezi cu ajutorul forței să nu permită înființarea unei universități ucrainene. Studenții polonezi creau „cete de luptă“ care atacau studenții ucraineni. Aceștea din urmă, ca răspuns, au organizat propria lor auto-apărare. În luna iulie 1910, în timpul unei ciocniri armate a fost ucis unul dintre liderii mișcării studentești ucrainene Adam Cuțko.

Guvernul de la Viena, încercând să rezolve conflictul din Galiția, în anul 1912 a trimis instrucțiuni pentru administrarea provinciei, cerând să nu fie permisă o atitudine diferită față de polonezi și ucraineni. Au crescut mult cheltuielile pentru necesitățile culturale și economice ale ucrainenilor din Galiția. Guvernul și-a asumat responsabilitatea să introducă limba ucraineană în procesul de studiu al universității din Lviv și în activitatea instituțiilor administrative din ținut. Până în anul 1916 la Lviv pentru ucraineni a trebuit să fie construită o universitate aparte.

4 Lupta pentru dreptul general de vot și reforma statutului regional. Narodoviștii galițieni îi îndemneau pe ucrainenii din ținut să lupte pentru introducerea dreptului general de vot. Datorită acestui fapt ei ar fi putut obține reprezentanță în parlamentul austriac și seimul ținutal, conform numărului ucrainenilor în componența populației. La 22 ianuarie 1906, împăratul austriac Franz Iosif a avut o întrevedere cu delegația condusă de mitropolitul Andrei Șeptițkiy. Membrii delagației s-au adresat împăratului cu rugămintea introducerii unor schimbări în legislația electorală pentru populația din ținut. Pentru susținerea

acestor cerințe la 2 februarie 1906 în Lviv a avut loc o adunare populară, la care au participat aproximativ 50 mii de persoane.

În ianuarie 1907, autoritățile austriece au realizat reforma electorală pentru parlamentul de stat, potrivit căreia în țara pentru prima oară era introdus sistemul de vot general și egal. În urma reformei, la alegerile din mai 1907 ucrainenii și-au mărit reprezentarea în parlamentul austriac până la 27 de deputați din partea Galiției și cinci deputați din Bucovina. Cu toate acestea, administrația poloneză a provinciei persecuta în mod constant mișcarea ucraineană din Galiția, în diferite moduri împiedicând ucrainenii să-și îndeplinească voința lor la alegeri. În anul 1908 în timpul alegerilor regionale din Seimul galițian, cu ajutorul administrației poloneze a fost realizată o fraudă electorală, prin schimbarea circumscriptiilor, falsificarea buletinelor de vot și prin persecuțiile alegătorilor ucraineni în ziua alegerilor.

În Seimul galițian deputații ucraineni duceau o luptă aprigă prin metode parlamentare (depunerea de cereri, petiții, negocieri, etc.) pentru drepturile ucrainenilor din ținut. Puterea austriacă nu dorea agravarea conflictului cu ucrainenii din Galiția, mai ales în condițiile apropierii războiului, din această cauză forțându-i pe polonezi să facă concesii. La 14 februarie 1914 Seimul galițian a adoptat un proiect de lege pentru reforma statutului ținutar. Potrivit lui, ucrainenii din Galiția își măreau reprezentarea sa până la 62 de locuri, respectiv 27%. Aceasta încălca monopolul polonez asupra puterii în Galiția și deschidea pentru mișcarea ucraineană perspectivele de continuare a luptei pentru împărțirea ținutului în părțile ucraineană și poloneză. Însă, reforma Seimului așa și nu a fost relizată din cauza Primului război mondial.

5 Activitatea organizațiilor „Sokil” și „Sici”. Narodoviștii ucraineni au început să înființeze organizații pentru deșteptarea conștiinței naționale, și educarea național-patriotică a tineretului. În anul 1894 la adunarea generală din Lviv a fost fondată prima societate de educație fizică, sport și antiincendiu „Sokil”. Scopul societății era perfecționarea stării fizice a membrilor săi și petrecerea activităților cultural-educative, cu scopul de a cultiva un sentiment de unitate națională. În anul 1914 în Galiția și Bucovina erau 974 de centre ale societății „Sokil”, care aveau 33 mii de membri.

În anul 1900, în satul Zavalya din județul Sneatin, Kyrilo Tryliovskiy a organizat prima organizație ucraineană de educație fizică și sport - „Sici”. Mai târziu organizații care purtau această denumire au apărut și în alte orașe ale Galiției și Bucovinei. În anul 1913, în Galiția existau 900 de organizații primare „Sici”, din care făceau parte aproximativ 80 mii de persoane. În lucrul acestor societăți se punea accent pe necesitatea dezvoltării tradițiilor istorice ale poporului ucrainean și promovării educației patriotice și fizice ale tineretului. În anul 1912 organizația a fost redenumită în „Uniunea ucraineană de sece”.

Kyrilo Tryliovskiy

Adunarea membrilor societății „Sokil”.
Anul 1914

Medalia societății „Sokil”

În 1911, la Lviv a fost înființată organizația pentru copii și tineret „Plast” care avea ca scop educarea tineretului ucrainean pe baza principiilor morale ale creștinătății și dezvoltarea sentimentului de patriotism.

Cele mai răspândite forme de activități educaționale ale organizațiilor „Sokil”, „Sici” și „Plast” erau, petrecerea demonstrațiilor și competițiilor sportive în sate, județe și în ținut. La sărbătorile sportive care au avut loc în anul 1914 la Lviv au participat peste 12 mii de membri ai acestor organizații.

6 **Ideia separatismului.** În ajunul Primului război mondial printre liderii mișcării ucrainene din Galiția s-a răspândit ideea de a folosi posibilele conflicte militare internaționale. În decembrie 1912, la adunarea secretă comună a partidelor politice din Galiția (PRRU, PNDU și PSDU), au întărit o adresare în care se vorbea, că „atunci când se va ajunge la războiul dintre Austria și Rusia, toată comunitatea ucraineană va fi de partea Austriei împotriva Imperiului Rus ca celui mai mare vrăjmaș al Ucrainei”. O hotărâre asemănătoare a fost luată și de al II-lea Congres panucrainean al studenților în iulie 1913. În timpul Congresului această idee a fost prezentată de Dmytro Donțov. Mai târziu rezumatul discursului său a fost editat într-o broșură aparte „Situația politică actuală a națiunii și obiectivele noastre”.

Separatism - tendința de dezlipire de la sat a a unei regiuni sau a unei părți a acestuia

Din broșura lui D. Donțov „Situția politică actuală a națiunii și obiectivele noastre” Nu voi cântări aici ... autonomismul și separatismul pentru că consider această chestie ca fiind secundară. Totodată las de o parte și întrebarea „independenței Ucrainei”. Pentru că la moment sloganul independenței nu este actual – doar au dorit cândva ucrainenii noștri independență într-o uniune cu Rusia!.. Acum, mai real, mai concret și mai rapid realizabil este sloganul ruperii de Rusia, ruperea uniunii cu ea este un separatism politic... Orice înfrângere a Rusiei, orce rupere măcar a unui boț de teren ucrainean de către Austria, va duce la consolidare, la întărirea elementului ucrainean în Austria și Rusia, și se va apropia ceasul eliberării definitive a ținutului nostru.

- ? 1. În ce vedea Donțov conținutul ideii separatismului ucrainean? 2. De ce autorul a pledat pentru înfrângerea Rusiei în războiul cu Austria?

7 Renașterea moscovofilismului galițian. La începutul sec. al XX-lea direcția vechiorusină-moscvofilă a mișcării ucrainene din Galiția și-a pierdut din influența sa, în ciuda unei rețele destul de mare de instituții sociale și cultural-educaționale ale moscovofililor – Institutul stavropoghiei, Casa populară, Societatea Kocikovskiy, diferite fundații, instituții de învățământ, organizații cultural-educaționale.

În anul 1900, moscovofilii galițieni au proclamat „noul curs”, care se baza pe ideea de identificare completă cu Rusia. Ei au fondat Partidul popular rus condus de V. Dudkevyci, care primea o asistență financiară importantă din partea guvernului rus. În același timp, el era susținut și de aristocrația locală poloneză, care încerca să divizeze mișcarea ucraineană. În anul 1908 la congresul Noilor slavi din Praga, poloneii galițieni s-au înțeles cu rușii ca administrarea polonă din Galiția să susțină moscovofilii locali, ca să distrugă tabăra națională ucraineană. Această înțelegere polono-rusă a devenit baza pentru alegerile în Seimul galițian din anul 1908. Moscovofilii după o pauză de 13 ani au reușit să includă în componența parlamentului ținutul 8 deputați ai săi, față de 12 ai ucrainenilor. Ca răspuns la acest abuz studentul ucrainean Miroslav Sicinskiy la împușcat pe guvernatorul Galiției Andrey Potočki, care a sprijinit moscovofilii.

Agravarea relațiilor dintre ucraineni și polonezi în regiune a dus la intervenția guvernului austriac. După rezolvarea conflictului polono-ucrainean, moscovofilii au fost scoși din lupta politică. La alegerile pentru Seimul galițian din anul 1913 ei n-au reușit să obțină nici un mandat. Cu toate acestea moscovofilii au păstrat o influență destul de semnificativă asupra vieții social-politice din Galiția. În anul 1914 rețeaua de instituții subordonate lor număra 300 de organizații cultural-educaționale și 106

de cooperative. Moscvofilii s-au discreditat definitiv prin colaborarea cu Rusia în perioada ocupației ruse a Galiției în timpul Primului război mondial (1914-1918).

8 **Mișcarea ucraineană în Bucovina și Transcarpatia la începutul sec. al XX-lea.** Viața social-politică a Bucovinei din acea perioadă s-a înviorat în mod semnificativ. Un eveniment politic extraordinar în regiune a fost crearea în anul 1903 în Seimul local a „Uniunii liberei-cugetări”. Co-fondatorii au fost liderul narodoviștilor ucraineni Mykola Vasilko, liderul național democraților români Aurel Onciul și liderul al partidului sionist evreiesc Benno Straucher. Membrii uniunii căutau un nou mod de a rezolva problemele din regiune: ei au declarat că, pe prim-plan vor înainta cerințele legate de îmbunătățirea situației social-economice, extinderea drepturilor politice și satisfacerea nevoilor naționale ale tuturor popoarelor care locuiesc în Bucovina. În anul 1905 uniunea s-a destrămat din cauza neînțelegerilor dintre membrii săi.

La 12 noiembrie 1905 narodnicii Bucovineni s-au unit în „Consiliul național al rusinilor în Bucovina”, care era numit în mod neformal Partidul național-democrat, subliniind prin aceasta asemănarea ideologică cu partidul similar din Galiția. Partidul pleda pentru introducerea votului general, egal și direct. În gospodăria agricolă se punea obiectivul de a dezvolta mișcarea asociațiilor, justificând nevoile naționale ale ucrainenilor, el recunoștea același drepturi și pentru alte națiuni din ținut.

În iunie 1907 de „Consiliul național al rusinilor în Bucovina” s-a divizat aripa stângă și a fondat Partidul radical. Acest partid lega eliberarea poporului ucrainean de niște transformări social-economice largi și instaurarea socialismului. Practic concomitent în Bucovina s-a format și Partidul social-democrat ucrainean, care propovăduia ideile marxismului, cerând schimbări fundamentale în societate. Însă majoritatea sloganurilor social-democraților erau greu de înțeles pentru societatea bucovineană.

În anul 1907, în Bucovina au avut loc alegeri pentru parlamentul Austriei, care s-au desfășurat după noua lege electorală. În toate circumscripțiile electorale ucrainene au învins candidații „Consiliului național al rusinilor în Bucovina”. Pentru prima oară din 1848

Dmytro Donțov

Mykola Vasilko

Augustin Voloșyn

ucrainenii din Bucovina au reușit să aleagă cinci deputați. În februarie 1910 el s-a unit cu „Rada rusă“ (i se mai zicea „Partidul țărănesc“) înființată de S. Smal-Stoțkiy, formând un partid nou cu denumirea „Rada rusă“. În anul 1912 el s-a destrămat. Foștii membri ai „Consiliul Național“, au anunțat crearea Partidului național-democrat, iar adepții lui S. Smal-Stoțkiy – Partidului popular ucrainean. Însă până la începutul războiului ambele partide nu s-au format definitiv.

În anul 1911 au avut loc ultimele alegeri pentru Seimul ținutal a Bucovinei. Din 17 deputați ucraineni aleși, 15 erau narodoviști, câte unul reprezentau radicalii și social-democrații. Moscvofilii au fost înfrânți la aceste alegeri.

La începutul secolului al XX-lea, în viața social-politică a Transcarpatiei pozițiile principale erau deținute de moscvofilii. Însă, în această perioadă a început să se formeze și narodovismul. Tineri activiști rusini care au fondat mișcarea narodovistă, se aflau în căutarea unor noi modalități de a asigura supraviețuirea națiunii sale în condițiile maghiarizării. Convingându-se în inutilitatea moscvofilismului, ei îi învinoxăteau pe adepții acestuia în declinul vieții naționale în ținut. Pasul decisiv a fost refuzul narodoviștilor din Transcarpatia de a utiliza limba rusă și alegerea limbii naționale, ca limba de educație și literatură.

Organul de tipar al narodoviștilor din Transcarpatia era săptămânalul „Știința“, care a apărut în anul 1897. Din anul 1903 redactor șef al ziarului a lucrat Augustin Voloșin (1874-1945), care a jucat mai târziu un rol proeminent în istoria Transcarpatiei.

Dezvoltarea narodovismului în ținut a avut loc sub influența și în strânsă cooperare cu mișcarea ucraineană din Galiția.

Rolul narodoviștilor la începutul secolului în viața politică din Transcarpatia era destul de invizibil. Activitățile lor erau limitate la întrebări legate de limbă, literatură, istorie și educație. Ei nu încercau să obțină autonomie sau drept de auto-guvernare pentru ținut, nu se proclamau pentru alipirea sa la celelalte pământuri ucrainene. Sarcina lor principală narodoviștii o considerau păstrarea și demonstrarea vieții naționale care pe viitor va ajuta la renașterea Transcarpatiei.

 Concluzii. La începutul secolului al XX-lea, realizările semnificative ale mișcării naționale ucrainene din Galiția au transformat-o în „Piemontul ucrainean“.».

▶ În urma luptei persistente ucrainenii din Galiția, bazându-se pe partidele lor politice au reușit să realizeze anumite rezultate în lupta pentru înființarea unei universități ucrainene, dreptul general de vot și reforma statutului regional.

► Un progres substanțial în acea perioadă a fost realizat de mișcarea ucraineană din Bucovina. În ținut au apărut partide politice ucrainene. În Transcarpatia mișcarea națională ucraineană a rămas destul de slab dezvoltată.

Întrebări și sarcini

1. Când a vut loc o grevă masivă a țăranilor în Galiția? 2. La ce măsuri au recurs studenții-ucraineni de la Universitatea din Lviv în anul 1902? 3. Cine a condus delegația ucrainenilor din Galiția, care în anul 1906 s-a adresat împăratului cu rugămintea de a schimba legea electorală în ținut? 4. Ce este separatismul? 5. Când a fos înființat „Consiliul Național al rusinilor din Bucovina”? 6. Numiți organul de tipar al narodo-viștilor din Transcarpatia la începutul sec. al XX-lea.
7. Descrieți particularitățile mișcării ucrainene în Galiția la începutul sec. al XX-lea. 8. Dați exemple care indică implicarea țăranilor galițieni în lupta politică. 9. Cum a decurs lupta pentru universitatea ucraineană? De ce a devenit atât de acută? 10. Care au fost realizările ucrainenilor din Galiția în lupta pentru reforma electorală în ținut? 11. Ce este ideea separatismului? Ce a cauzat apariția sa? 12. Descrieți dezvoltarea mișcării ucrainene în Bucovina și Transcarpatia.
13. Alcătuți un plan detaliat privind „Realizările mișcării naționale ucrainene pe pământurile vest ucrainene la începutul sec. al XX-lea”.
14. Comparați mișcărilor social-politice pe pământurile vest ucrainene și în lume, la începutul sec. al XX-lea.

Lecție practică. Influența bisericii greco-catolice asupra creșterii conștiinței naționale a populației pe pământurile vest ucrainene

- 1. În care ținuturi ale pământurilor vest ucrainene era extinsă biserica greco-catolică la începutul sec. al XX-lea 2. Care era rolul bisericii greco-catolice în renașterea națională pe pământurile vest ucrainene?

Scopul: să facem cunoștință cu figura mitropolitului A. Șeptyțkiy; să determinăm schimbarea rolului bisericii greco-catolice în mișcarea ucraineană de pe pământurile vest ucrainene.

Sarcini pentru pregătirea de lecția practică: pregătiți o prezentare alcătuită din 5-6 diapozitive pe tema „Influența bisericii greco-catolice asupra creșterii conștiinței naționale a populației pe pământurile vest ucrainene”.

Mersul lecției

1. Studiați materialele redade și răspundeți la întrebări.
2. Faceți concluzii corespunzătoare la scopul lecției.

Andrei Șeptyckiĭ

Monumentul lui A. Șeptyckiĭ din Lviv

La începutul sec. al XX-lea biserica greco-catolică, ca și în secolul anterior juca un rol important în viața ucrainenilor din Galiția și Transcarpatia. Ea a făcut mult pentru renașterea națională ucraineană și apărarea drepturilor și intereselor ucrainene. Însă, la sfârșitul secolului al XIX-lea, când mișcarea ucraineană a început să dobândească o natură mai aristocrată, relația dintre biserica greco-catolică și liderii ei s-au deteriorat. Situația s-a schimbat când în fruntea mitropoliei greco-catolice din Galiția a venit Andrei Șeptyckiĭ.

Andrei Șeptyckiĭ (1865-1944) - iluminist, activist social și politic, doctor în teologie, arhiepiscop, care a jucat un rol important în mișcarea națională ucraineană. La 17 decembrie 1900 el a fost numit mitropolit al bisericii greco-catolice (1900-1944). Această personalitate a făcut eforturi mari pentru a se asigura că biserica greco-catolică a abandonat în cele din urmă ideea unei alianțe cu moscovofilii, trecând pe poziții narodoviste și ca o forță influentă unindu-se cu mișcarea națională ucraineană din Galiția. De-a lungul vieții sale A. Șeptyckiĭ a luptat pentru ideea independenței Ucrainei, a susținut acele forțe politice ale pământurilor vest-ucrainene, care apărau statutul lor autonom în perioada 1900-1920. Mitropolitul a devenit fondatorul muzeului național ucrainean din Lviv (1905). Cu ajutorul său, muzeul a reușit să adune una dintre cele mai mari colecții de icoane din Europa. A. Șeptyckiĭ oferea burse tinerilor artiști ucraineni pentru studii în cele mai bune instituții de învățământ din Europa. În anul 1903 el a fondat Spitalul popular din Lviv, care mai târziu s-a transformat într-un spital modern. Mitropolitul a fost fondatorul și inițiatorul Băncii funciare din Lviv (1910), sprijinea activitățile societăților cultural-educaționale ucrainene „Prosvita”, „Școala natală”, „Gospodarul sătesc”.

Apărând interesele ucrainenilor din Galiția în Seimul galițian și camera domnilor din parlamentul Austriei, A. Șeptyckiĭ a ridicat întrebarea despre acordarea dreptului general de vot, reformarea sistemului electoral pentru Seimul Galițian, înființarea unei universități ucrainene în Lviv.

Noul mitropolit a postat participarea clerului greco-catolic la mișcarea ucraineană de eliberare în dependentă de respectarea normelor moralei creștine. În loc de vechiul rol de lider național, biserica trebuia să acționeze ca o autoritate spirituală și morală a ucrainenilor din provincie. Noul rol n-a găsit imediat înțelegere liderilor mișcării ucrainene, Ciar figura lui A. Șeptyțkiy care provenea dintr-o familie polonizată îi făcea să se îndoiască. Însă, insistența cu care mitropolitul își realiza poziția sa, și manifestările sale în apărarea ucrainenilor, în cele din urmă au contribuit la restabilirea unității mișcării ucrainene cu biserica greco-catolică care a sfințit-o. În chestiunile bisericești, A. Șeptyțkiy era adeptul ideii unității tuturor bisericilor creștine. Cu acest scop el a vizitat de două ori Rusia, Belorusia și a călătorit în mod clandestin prin Ucraina Nadnipreană.

Din discursul mitropolitului A. Șeptyțkiy la marcarea a 100 ani de la nașterea lui M. Șașkevici

Noi toți conștientizăm că poporul este puterea noastră, că munca pentru binele lui este sarcina noastră, că bunăstarea lui este viitorul nostru...Noi astăzi putem înțelege cu ușurință că îndepărtându-te de popor – înseamnă să te osândești la moarte.

? În ce constă, din punctul vostru de vedere, principala forță a mișcării ucrainene din Galiția?

La începutul secolului al XX-lea, în Transcarpatia biserica greco-catolică în condițiile de maghiarizare a ținutului a pierdut treptat poziția de lider a mișcării naționale a rusinilor. Rolul de apărător al intereselor rusine se străduia să-l joace episcopul eparhiei din Mukaciv în perioada 1891=1912 Iuriy Firțak (1836-1912). Cu sprijinul său în ținut și-a reluat activitatea „Societatea Sfântului Vasile cel Mare.” Prin eforturile membrilor căreia a fost publicat „Abecedarul” pentru rusinii din Transcarpatia și a început editarea revistei săptămânale „Știința”.

În urma insistenței episcopului, îngrijorat de declinul economic și sărăcirea țărănimii din ținut în perioada 1897-1901, puterea maghiară a realizat în Transcarpatia un șir de reforme care au primit denumirea „acțiunea ruteană”. Tot el a devenit inițiatorul înființării seminarului de studiu pentru fete din Ujgorod (1902). Însă, în linii generale, biserica greco-catolică din Transcarpatia s-a retras de la participarea în lupta națională a rusinilor, transformându-se tot mai mult într-o călăuză a maghiarizației. O reacție la aceasta a fost creșterea numărului credincioșilor adepți ai ortodoxiei.

Întrebări și sarcini

1. De ce biserica greco-catolică la sfârșitul sec. al XIX-lea și-a pierdut influența în mișcarea ucraineană?
2. Care este noul rol al bisericii identificat de către A. Șeptyțkiy în mișcare ucraineană?
3. Ce calități personale au contribuit la transformarea bisericii într-o autoritate morală a mișcării ucrainene?

Membrii societății „Sici” în Ilinți.

„Vulturii” ucraineni la Praga, în timpul adunării panslaviste a vulturilor din anul 1912..

Generalizarea cunoștințelor după capitolul VII

1. Alcătuiți o listă cu evenimente din istoria pământurilor vest-ucrainene de la începutul sec. al XX-lea, pe care le considerați cele mai importante. Argumentați-vă alegerea.
2. Explicați conceptele și termenii: grevă țărănească, adunarea poporului, monopol, separatism, cooperativă „Piemontul ucrainean”.
3. Îndepliniți sarcinile pe harta istorică: 1) determinați dependența statală a pământurilor vest-ucrainene la începutul sec. al XX-lea; aratați ce regiuni ucrainene în componența cărui stat se aflau; 2) aratați regiunile extragerii de petrol; 3) arătați rețeaua de societăți „Prosvita”, „Socol” „Sici”; 4) arătați regiunile în care predominau credincioșii bisericilor ortodoxe și greco-catolică în această perioadă.
4. Numiți cele mai celebre figuri istorice de la începutul sec. al XX-lea. Cum vedeți voi contribuția lor la dezvoltarea pământurilor ucrainene în acea perioadă?
5. Comparați procesele de industrializare și modernizare a vieții sociale în Nadniprovia și pe pământurile vest-ucrainene, precum și cu procesele analogice din Europa.
6. Dați exemple de politizare a societății și a mișcării național-eliberatoare din acea perioadă.
7. Identificați și descrieți particularitățile, afișajele și realizările mișcării naționale ucrainene pe pământurile vest-ucrainene la începutul sec. al XX-lea.

 **Exerciții-
test
online**

CAPITOLUL VIII. CULTURA UCRAINEI la mijlocul sec. al XIX-lea – începutul sec. XX.

§ 30—31. Dezvoltarea învățământului și științei

- ▶▶ 1. Care erau principalele tendințe ale culturii ucrainene în prima jumătate a sec. al XIX-lea? 2. În ce constă legătura dintre dezvoltarea mișcării ucrainene și cultura ucraineană

1 Dezvoltarea învățământului primar în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.

Școlile duminicale. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea, cultura ucraineană a continuat să evolueze în condițiile dominării terenurilor ucrainene de către regimurile politice colonialiste. Cel mai negativ impact ele îl aveau asupra învățământului public. Școli primare și secundare în acea perioadă nu erau suficiente. Până la lichidarea iobăgiei în Rusia (1861), învățământul pe pământurile ucrainene se afla în declin, mai cu seamă cel primar. Nobilii considerau că țărării n-au nevoie de el.

Schimbările în învățământ au început să fie simțite deja la sfârșitul anilor 50 ai sec. al XIX-lea. Tinerii intelectuali, studenții, care se uneau în comunități se preocupau activ de crearea școlilor duminicale. Prima școală de acest tip s-a deschis la 11 octombrie 1859 la Kyiv, în zona Podolului, în clădirea colegiului nobilimii județene. Conducerea generală a acestei școli a fost pusă pe umerii profesorului universitar M. Pavlov. Obligațiunile de profesori le-au luat asupra sa studenții universității din Kyiv în mod absolut gratuit. Din prima zi școala a fost frecventată de 50 de elevi, iar peste câteva zile numărul lor a crescut până la 110. E bineînțeles faptul că în școlile duminicale învăța, poporul muncitor. În afară de citire și scriere aici predau și bazele istoriei poporului natal.

În anul 1862 pe pământurile ucrainene funcționau 110 școli duminicale. Predarea în multe dintre ele se petrecea în limba ucraineană. Erau publicate abecedare și manuale, inclusiv și „Abecedarul” lui T. Șevcenko. Cu toate acestea, în același an guvernul țarist a decis să închidă școlile duminicale, iar mulți dintre organizatorii și profesorii acestora au fost arestați. Însă, școlile duminicale nu și-au oprit existența. Această formă de studiu a supraviețuit până în zilele noastre în comunitățile ucrainene din străinătate.

Situația a început să se îmbunătățească după petrecerea reformelor. La deschiderea de noi școli în anii 70 ai sec. al XIX-lea au contribuit zemstvele. Ele aveau grijă de conținutul învățământului, măreau fondurile pentru întreținerea și construirea școlilor. În Ucraina din dreapta Niprului până la apariția zemstvelor, sistemul învățământului primar se subordona Bisericii ortodoxe ruse. În anul 1884 a fost emis regulamentul despre școlile parafiale și bisericești.

Hristyna Alcevska

H. Alcevska petrece o lecție de citire în școala duminicală pentru femei din Harcov

Eforturi mari pentru dezvoltarea școlilor duminicale și învățământului feminin a depus Hristyna Alcevska (1841-1920). Neavând posibilitatea în copilărie să obțină un sistem de studiu complet, ea aproape întreaga viață și-a dedicat-o facerii învățământului mult mai accesibil pentru masele largi ale populației, în special pentru femei. În anul 1862 ea a fondat o școală duminicală pentru femei, care timp de opt ani, a acționat în mod ilegal, iar din anul 1870, după trecerea la forma legală, pe parcursul a 60 de ani, ea a fost un centru pedagogic și metodologic progresiv pentru educația adulților nu numai pe terenurile ucrainene, dar și în întreg Imperiul Rus. La Congresul Internațional al inițiativei private în direcția învățământului (Franța, 1889), H. Alcevska a fost aleasă vicepreședintele Ligii Internaționale a educației. Multe organizații educaționale au ales această profesoară remarcabilă membru de onoare. Societățile economice din Moscova și Sankt Petersburg i-au acordat medalii de aur H. Alcevska.

Politica de reformare era realizată de către regimul țarist simultan cu politica de represiune a culturii ucrainene. Guvernul nu permitea petrecerea învățământului în limba ucraineană. Circulara lui Valuev și ucazul de la Ems au identificat în mod clar direcția principală a politicii educaționale a țarismului rus pe pământurile ucrainene: interzicerea limbii ucrainene în școli. Cu toate acestea, datorită răspândirii învățământului primar, ratele de alfabetizare în satele ucrainene la sfârșitul sec. al XIX-lea erau de aproximativ 20%, iar în mediul urban - 50%.

Anumite modificări ale învățământului nu au ocolit nici pământurile vest-ucrainene. În anul 1869, guvernul Imperiului Austro-Ungar a declarat învățământul primar în aceste regiuni, general obligatoriu. Cu toate acestea, din cauza lipsurilor materiale mulți copii ucraineni nu aveau posibilitate să frecventeze școala. Mai mult decât atât, în cele mai multe școli studiile se făceau în limbi străine: în Galiția de Est –po-

Ionă, Bucovina de Nord - germană și română, Transcarpatia – maghiară. Acest lucru a dus la faptul că rata de alfabetizare în rândul populației ucrainene abia ajungea la 40%, iar în zonele montane - 10%.

2 Dezvoltarea învățământului mediu pe pământurile ucrainene. Mult mai multă atenție acordau guvernele imperiilor învățământului secundar, deoarece el era considerat fundamentul învățământului superior, care pregătea specialiști în conducerea de stat, economie, cultură și știință. În învățământul mediu al Imperiul Rus existau mai multe tipuri de școli: gimnaziile clasice, gimnaziile reale, școli militare și duhovnicești, seminare. În gimnaziul clasic, preferință se acorda studierii limbilor greacă, latină și logicii, iar absolvenții lor aveau dreptul de a fi admiși la universitate. În gimnaziile reale cel mai mult se studiau limbile europene moderne, matematică, științe naturale. În anul 1859 la Kyiv a fost deschis primul gimnaziu pentru femei. În anul 1876, gimnaziile existau în toate guberniile și în unele orașe județene. În anii 90 ai sec. al XIX-lea pe pământurile ucrainene funcționau peste 150 de gimnaziile pentru femei și bărbați. Pentru a despărți învățământul mediu real și clasic, în anul 1871 a fost realizată reforma învățământului secundar. Gimnaziile reale erau transformate în școli reale. Ele acordau o specializare profesională clară, pregătind elevii pentru activitatea practică. Învățământul în școlile reale dura șase ani. Al șaptelea an (suplimentar), acorda dreptul de a continua studiile în instituțiile superioare de învățământ cu profil tehnic. În anul 1876 existau 19 școli reale. Numărul lor nu s-a modificat pâna la sfârșitul secolului.

Pe pământurile vest-ucrainene principala instituție de învățământ de asemenea era gimnaziul, cu limbă de predare predominant poloneză. În anul 1899 gimnaziile ucrainene funcționau numai în Lviv, Peremyșl și Colomyia, în Ternopil și Cernăuți existau clase gimnaziale ucrainene aparte.

Învățământul mediu special a devenit larg răspândit odată cu dezvoltarea industriei, care necesita un număr mare de specialiști în diverse domenii de lucru. În anul 1888 s-a aprobat „Regulamentul de bază a școlilor Industriale” în conformitate cu care a fost creat un sistem de învățământ tehnic industrial. Școlile asigurau cu muncitori calificați căile ferate, mineritul, siderurgia, industria zahărului. De asemenea ele pregăteau specialiști pentru agricultură, comerț, flotă...

În Imperiul Rus, marea majoritate a școlilor medii, în deosebi de specialitate, erau întărite de diferite organizații guvernamentale: de ministerul educației - școlile de profesori, de ministerul afacerilor interne - școlile veterinare, de ministerul apărării - școlile militare și corpul de cadeți; sinodul a fondat instituții teologice speciale. Destule instituții medii de învățământ erau întreținute de zemstve (școlile mese-

Pavlo Galagan

Colegiul lui Pavlo Galagan

Sofia Rusova

riașe) sau de persoane fizice. Cea mai cunoscută dintre ele era Colegiul lui Pavlo Galagan, fondat în anul 1871 la Kyiv. El activa după un program special și acorda cunoștințe vaste în disciplinele umanitare generale sau cele ucrainene.

În ultima treime a sec. al XIX, odată cu apariția și răspândirea grădinițelor a apărut și învățământul preșcolar. Un rol important în instaurarea și dezvoltare lui l-a jucat participanta activă la mișcarea ucraineană Sofia Rusova (1856-1940). În afară de învățământul preșcolar, ea acorda o atenție deosebită învățământului feminin. Din anul 1909, S. Rusova a predat la Cursurile superioare pentru femei ale lui A. Jekulina și la Institutul pedagogic Frebel.

3

Învățământul superior. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea continua să se dezvolte învățământul superior. Instituții de învățământ superior pe pământurile ucrainene erau universitățile din Kiev (1834), Harkov (1805), Novorusă (Odesa) (1865), Lviv (1661) și Cernăuți (1875).

În Imperiul Rus, după liberalizarea relativă din anii 60-70 ai sec. al XIX-lea, atunci când universitățile beneficiau de dreptul la autonomie internă, a început o perioadă de restrângere a drepturilor lor. După asasinarea țarului Alexandru al II-lea de către narodnici în anul 1884 a fost adoptat un nou statut universitar, care a lichidat autonomia universităților, alegerea rectorilor, decanilor, profesorilor. Toate cadrele didactice erau supuse inspecției de fiabilitate.

Formarea unei societăți industriale și dezvoltarea industriei grele a dus la apariția unor instituții de învățământ superior tehnic: institutele politehnice din Lviv și Kyiv; două universități veterinare în Harkiv și Lviv; altor instituții superioare de învățământ – institutul tehnologic din Harkiv, agrar din Odesa, minier din Katerynoslav. Cu toate acestea, ca și înainte, universitățile erau instituții pentru un cerc restrâns de persoane.

4 Dezvoltarea învățământului la începutul sec. al XX-lea. La începutul sec. al XX-lea s-au petrecut noi procese în dezvoltarea învățământului.

În Ucraina Nadnipreană numărul școlilor primare în perioada anilor 1897-1911 a crescut de la 13.5 la 18.7 mii. În ajunul Primului Război Mondial aici existau 252 de școli medii în care învățau 140 mii de studenți. Cu toate acestea, în districtul școlar Kyiv, din care făceau parte cinci gubernii Nadniprene, frecventau școala doar 10% din copiii de vârstă școlară. În școlile medii (școli reale, gimnaziile pentru fete și băieți) studiau în mod principal copiii nobilimii și funcționarilor publici. Cel puțin 36-50% din cei, care doreau să studieze la școlile medii anual erau refuzați în admitere. După revoluția din anii 1905-1907 numărul persoanelor care proveneau din clasele inferioare (copiilor de orășeni, meșteșugari, țărani, etc.) în școlile medii a crescut ușor, însă pentru majoritatea populației Ucrainei Nadniprene obținerea studiilor medii rămânea greu de realizat. În 27 de instituții superioare de învățământ din ținut, inclusiv și în cele trei universități din Kyiv, Harkiv și cea Novorusă – studiau peste 35 mii de studenți. În perioada postrevoluționară numărul persoanelor din stările inferioare ale societății în instituțiile superioare de învățământ a crescut puțin.

Pe teritoriul Ucrainei Nadniprene nu exista nici o școală ucraineană aflată în întreținerea statului și nici o instituție superioară de învățământ cu limba ucraineană de predare. În timpul revoluției din 1905-1907, printr-o activitate deosebită în sfera implementării cursurilor și lecțiilor de istorie a Ucrainei, limba și literatura ucraineană s-au remarcat studenții universităților din Kyiv și celei Novoruse. Însă după înfrângerea revoluției predarea acestor cursuri a fost interzisă de către putere.

Pe pământurile vest-ucrainene situația învățământului la fel era complicată. La începutul sec. al XX-lea, o treime din satele Galițiene nu aveau școli primare, iar fiecare al șaselea - nici un fel de educație. În școlile existente în ținut copii ucraineni constituiau aproximativ 20% din elevi. Școli medii (gimnaziile de stat și private) în întreaga Galiție erau 49, dintre care doar în patru studiile erau efectuate în limba ucraineană. Aproximativ 150 mii de copii de vârstă școlară în genere nu frecventau școala. Datorită eforturilor societății ucrainene în ajunul Primului război mondial, numărul școlilor primare ucrainene din Galiția, în care procesul de studiu se făcea în limba maternă a crescut la 3,5 mii, au apărut șase școli medii de stat și 15 private. În școlile primare din Transcarpatia copii erau învățați în limba maghiară.

Cu mult mai bună era situația în Bucovina, unde în ajunul războiului practic nu era nici o localitate rurală, în care n-ar fi existat școală primară. Din 120 mii de copii de vârstă școlară 112 mii frecventau școlile. Din 537 școli primare bucovinene, 214 erau cu predare în limba ucraineană. Studii medii în Bucovina acordau cinci gim-

Gimnaziul de bărbăți din Gluhov

Institutul pedagogic din Katerinislav

nazii de stat și două private. Printre ele exista doar un singur gimnaziu ucrainean.

Învățământul superior pe pământurile vest-ucrainene era acordat de patru instituții de învățământ - universitățile din Lviv și Cernăuți, Academia de medicină veterinară și Institutul politehnic din Lviv. Predarea la Universitatea din Lviv se efectua aproape în întregime în limba poloneză iar în Cernăuți în germană. Cu toate acestea ucrainenii în rândul studenților universității din Lviv constituiau 21%, celei din Cernăuți - 17,6%. Prin eforturile comunității ucrainene în ambele universități funcționau catedre ucrainene..

5 Dezvoltarea științei. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea în Europa se observa înflorirea științelor naturale și exacte: chimie, fizica, geologie, botanică, biologie, matematică. Centre de cercetare științifică devin laboratoarele universitare. Universitățile de pe pământurile ucrainene devin importante centre de cercetare, atât din Imperiul Rus cât și din Europa.

Dezvoltarea științei era condiționată de următorii factori:

- ▶ dezvoltarea industrială după reformele din anii 60-70 a sec. al XIX-lea, erau necesari specialiști calificați și tehnologii noi;
- ▶ un progres general-european în știință și tehnologie;
- ▶ răspândirea și dominația ulterioară a filozofiei pozitivistice, care facilita căutarea dimensiunilor exacte ale fenomenelor naturale și sociale;
- ▶ lipsa culorilor ideologice în știință, și, prin urmare - unui conflict cu puterea (deși nu întotdeauna).

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea a apărut un grup de savanți proeminenți de clasă mondială, învățatul antropolog M. Mikluho-Maclay; fondatorul școlii Kyevene de fizică teoretică M. Umov; omul de știință, chimistul M. Beketov; matematicul O. Lyapunov, embriologul O. Kovalevskiy; fondatorii primei

stații bacteriologice din Imperiul Rus, și celei de a doua în lume I. Mecinikov și M. Gamalyia; fondator al fizicii nucleare M. Pylcikov; fizicianul și inginerul electric I. Pulyui.

Ivan Pulyui (1845-1918) sa născut în ținutul Ternopil. După ce a absolvit gimnaziul a studiat la facultatea de teologie a universității din Viena, însă nu s-a preoțit continuându-și studiile la facultatea de filosofie. Cu toate acestea, ea a fost capturat de fizică. I. Pulyui s-a mutat la Strasbourg, unde a studiat ingineria electrică. În anul 1902 el a devenit el primul decan al facultății de Inginerie electrică din Praga, prima din Europa.

I. Pulyui a perfecționat tehnologia de fabricare a firelor de ardere, ceea ce a permis crearea unei lămpi care avea caracteristicile tehnice mai superioare decât lampa lui Edison; a fost primul care a studiat „lumina rece”, care mai târziu a fost numită neon. A participat activ la lansarea unei serii de stații electrice pe bază de curent continuu în Austria-Ungaria iar în Praga – a primei stații din Europa pe bază de curent alternativ. El a proiectat receptorul pentru a detecta razele X, de care mai târziu s-a folosit savantul german W. Roentgen.

I. Pulyui a desfășurat o activitate publică și politică largă, a participat activ la lucrările Societății Științifice. T. Șevchenko, a organizat la Viena societatea propagandist-culturală „Sici” pentru a răspândi adevărul despre pământurile ucrainene și a fondat un cerc de tineret pentru studierea și popularizarea istoriei și literaturii ucrainene.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea o creștere semnificativă au înregistrat și științele umaniste, în special istoria. O recunoaștere largă au obținut lucrările lui M. Kostomarov care a dedicat un șir de cercetări istorice ample perioadei Ruinei și Hatmanatului. O muncă grea asupra studierii documentelor istorice a fost efectuată de V. Antonovici. În anii 80-90 ai sec. al XIX-lea și-a început activitatea generația tânără de istorici - A. Efimenko D. Bagalii, D. lavornyțkiy, M Hrușevskiy.

Datorită cercetărilor lor a fost alcătuită schema generală a istoriei ucrainene din cele mai vechi timpuri. La începutul secolului al XX-lea, au apărut primele cărți din cele 10 volume fundamentale a „Istoriaei Ucrainei-Rusi” a lui M. Hrușevskiy. Își continuă activitatea O. Efimenko – prima femeie doctor în științe istorice de pe pământurile ucrainene și din Rusia. O contribuție semnificativă la studierea istoriei Ucrainei sloboziilor a avut-o D. Bagaliy, iar a celei din Stânga Niprului - B. Barvinskiy. În anul 1908, în Sankt Petersburg a fost publicată în limba ucraineană cartea ilustrată „Istoria Ucrainei-Rusi” de M Arkas, care a

Ivan Pulyui

Danilo Zabolotnyi

Myhailo Hrușevskiy

devenit accesibilă unui cerc larg de cititori.

În sfera studierii limbii ucrainene, literaturii și folclorului a avut o activitate rodnică P. Jyțețkiy.

A creat o serie de lucrări importante în lingvistică O. Potebnya. În anii 1907-1909 au fost editate „Gramatica ucraineană” de A.Krymskiy și patru volume a „Dicționarului limbii ucrainene” de B.Grincenko, în care combina cu succes dialectul galițian cu cel nadniprean. Realizări semnificative a avut în diferite domenii ale științei V. Vernadskiy, care este cunoscut în primul rând ca fondatorul teoriei despre biosferă și noosferă.

Oamenii de știință și inventatorii ucraineni au realizat progrese semnificative în dezvoltarea științei și tehnologiei. La universitățile din Kyiv și Harkov existau în mod tradițional școli puternice de matematică și fizică. Școală algebrică din Kyiv a fost fondată de matematicianul D. Trave. O contribuție semnificativă la dezvoltarea diferitelor ramuri ale matematicii au avut-o savanții din Harkov D. Syņțov, S. Bernștein, V. Steklov. Fizicianul J. Rojanskiy a devenit fondatorul Școlii de radio fizică din Harkov. Importante au fost realizările biologilor și medicilor ucraineni. O recunoaștere internațională au obținut-o O. Krayinskiy în microbiologie, V. Danilevskiy în endocrinologie, M. Trinkler în chirurgie, N. Langhe în domeniul psihologiei. Întemeietorul școlii terapeutice din Kyiv a devenit M. Strajesko. Epidemiologul și microbiologul D. Zabolotnyi prima în lume, a descoperit căile de răspândire a ciumei și a propus mijloace eficiente pentru combaterea acesteia.

Danilo Zabolotnyi (1866-1929) a făcut primele sale descoperiri, lucrând ca medic la stația biologică din Odesa. Printre altele, el a verificat pe propriul corp medicamentele proprii împotriva holerei. Savantul a participat și a condus expediții pentru a combaterea ciumei, holerei și a altor epidemii în India, Arabia, Iran, China și Mesopotamia. D. Zabolotnyi este autorul a peste 100 de lucrări științifice. El a descoperit primul din lume rolul rozătoarelor de câmp în răspândirea ciumei. În anii 1928-1929 a fost președinte al Academiei de științe a Ucrainei. El a fondat Institutul de microbiologie și epidemiologie al Academiei de științe a Ucrainei, care acum îi poartă numele.

Prima hartă geologică a Donbasului alcătuită de inginerul L. Lagutin, în anul 1911 a fost menționată cu medalia de aur la Expoziția mondială. Elevii

societății kyevene de aeronautică au construit primul hidroavion din lume (D. Grigorovici) și avioanele și elicopterul multimecanizat (I. Sikorskiy). Membrul societății, piloților militari P. Nesterov, pe baza calculelor matematice a dezvoltat teoria acrobației aviatice. În anul 1913 el a demonstrat pentru prima dată în istoria aviației „bucla moartă”. Remarcabilul aviator L. Mațievici primul în lume a propus ideea creării portavioanelor. Progresele în aeronautică au contribuit la crearea industriei aviatice.

Olexandra Efimenko

6 Contribuția Societății științifice T. Șevcenko în formarea științei naționale. Dacă în Ucraina Nadniproană știința se dezvoltat ca o parte componentă a celei general-ruse, atunci pe pământurile Ucrainei de Vest au fost puse bazele științei naționale ucrainene. Centrul ei a devenit Societatea științifică T. Șevcenko. O societate cultural-științifică fondată în anul 1892. Predecesorul ei a fost Societatea literar-științifică T. Șevcenko, înființată în decembrie 1873. Societatea avea diferite secțiuni științifice, ea publica eseuri, culegeri, reviste, petrecea activități cultural-educative în rândul populației. Ea avea specialiști în diverse domenii, scriitori, personalități culturale și publice din Ucraina de Vest, Nadniprovia și alte țări. Membrii și activiști ai societății erau O. Barvinsky, M. Hrușevski, I. Franko, V. Gnatyuk, S. Tomașivski și alții.

Mykola Arkas

Cele mai importante realizări ale Societății științifice T. Șevcenko au făcut parte din sfera disciplinelor umanitare: istorie (lucrările lui M. Hrușevskie, I. Djedjura, I. Krypiakevyci, I. Krevețkiy, M. Korduba, S. Tomașivski), filologie și literatură (lucrările lui M. Vozniak, M. Derkaci-Futrak, O. Ohonovskiy, K. Strudynskiy, I. Franko), etnografie, folclor și artă (publicațiile lui V. Gnatyuk, M. Zubryțkiy, F. Kolessa, V. Șuhevici), antropologie (F. Vovk, J. Rakovskiy), bibliografie (I. Levițkiy, V. Doroșenko) și altele.

La cele mai importante succese ale Societății științifice T. Șevcenko în sfera disciplinelor exacte și naturale pot fi trecute descoperirea de către I. Pulyui a razelor catodice (numite mai târziu razele Roentgen), sinteza acidului uric de I. Gorbatcevskiy, munca lui M. Zubryțkiy în teoria matematică, contribuțiile lui S. Rudnițkiy și V. Kubiiovyci în studierea geografiei terenurilor ucrainene, și altele.

! **Concluzii.** Necătând la lipsa statalității ucrainene în a doua jumătate a sec. al XIX - începutul sec. al XX-lea au fost stabilite bazele învățământului și științei naționale ucrainene.

▶ În această perioadă, în sistemul de învățământ de pe pământurile ucrainene au fost înregistrate evoluții pozitive generate de nevoile timpului. Cu toate acestea, nici Imperiul Rus sau Austro-Ungaria nu au contribuit la dezvoltarea învățământului în limba ucraineană. Una dintre cele mai dificile probleme a rămas ucrainizarea școlii

▶ Știința ucraineană era concentrată în jurul Societății științifice T. Șevcenko. Această asociație civică cultural-științifică a îndeplinit rolul unei Academii de știință.

▶ În știința acestei perioade deosebit de semnificative au fost realizările savanților ucraineni naturaliști.

? Întrebări și sarcini

1. Enumerați particularitățile de dezvoltare a culturii în a doua jumătate a sec. al XIX - începutul secolului al XX-lea. 2. Din ce cauză autoritățile țariste închideau școlile duminicale? 3. Unde au fost deschise universități în ținuturile ucrainene în a doua jumătate a sec. al XIX-lea? 4. Ce parte din populația din Ucraina nadniprenă de la începutul sec. al XX-lea, știa să citească și să scrie? 5. Numiți oameni de știință ucraineni proeminenți și discipline în care au activat ei. 6. Când a fost înființată Societatea științifică T. Șevcenko? 7. Cine și când, pentru prima dată în istoria aviației a făcut „bucla moartă“?

▶ 8. Care a fost cauza dezvoltării învățământului special în a doua jumătate a sec. al XIX-lea? 9. Ce impact asupra dezvoltării culturii ucrainene a avut politica guvernului țarist? 10. Cum a avut loc formarea științei naționale ucrainene? Care este rolul jucat în acest proces de către Societatea științifică T. Șevcenko? 11. Care factori au devenit cruciali în dezvoltarea științei ucrainene? 12. Definiți rolul savanților ucraineni în domeniul științei mondiale.

★ 13. Descrieți dezvoltarea învățământului pe pământurile ucrainene din componența Imperiului Rus și Austro-Ungariei. Dați răspunsurile în formă de tabel comparativ.

14. Alcătuiți o povestire despre unul dintre savanții ucraineni (opțional).

★ 15. V. Vernadskiy în articolul său „Problemele Ucrainene și societatea rusă“ scria: „În general, ucrainenii cred că libertatea culturii lor este condiționată de interesele de problemele ruse și că să-i mențină pe ucraineni ca pe ruși Rusia va putea doar acceptându-i cu identitatea lor națională și culturală“. Explicați modul în care ați înțeles opinia autorului. Sunteți de acord cu ea? De ce?

§32. Literatura, teatru și muzica ucraineană în a doua jumătate a sec. al XIX - începutul sec. al XX-lea.

- 1. Care sunt factorii care au influențat dezvoltarea literaturii ucrainene, teatrului, muzicii în prima jumătate a sec. al XIX-lea? 2. Numiți reprezentanții de vază ai literaturii ucrainene din prima jumătate a secolului al XIX-lea și specificați principalele lor realizări.

1 **Dezvoltarea literaturii ucrainene.** În a doua jumătate a secolului al XIX-lea romantismului în literatură a cedat locul realismului. Acesta din urmă prevedea reflectarea realității și a mediului eroului, reproducerea exactă a tuturor aspectelor vieții. Ca și în literatura Europei, în cea ucraineană conceperea stilului realist, a fost asociat cu folclorul, cu povestirile populare umoristice și satirice, precum și cu literatura veche. Cu toate acestea, în creația scriitorilor din a doua jumătate a sec. al XIX-lea realismul a coexistat cu romantismul, căruia îi erau caracteristice fascinația față de eroismul trecutului, poetizarea sentimentelor puternice a oamenilor din epoca căzătoare.

Lucrările artistice și publicistice ale personalităților culturii ucrainene în a doua jumătate a sec. al XIX-lea conțin cugetări profunde asupra prezentului și viitorul poporului ucrainean, reflecta faptele istorice din trecut, laudă lupta pentru independență.

Tranziția de la romantism la realism este clar vizibilă în lucrările lui Marko Vovciok (Maria Vilinska-Markovici) (1834-1907). Ea a continuat tema creației lui T. Șevcenko dedicată țăranilor iobagi, în special femeilor („Odarka“ „Gorpina“, „Cazacka“). De sursele folcloristice scriitoarea a profitat de basmele și poveștile pentru copii.

De destinul țăranului simplu în lucrările sale se preocupa Anna Barvinok (1828-1911). Ideologiile nardoviștilor și a „Prosvitelor“ erau împărtășite de Stepan Rudanskiy (1833-1873). Au devenit populare „Spivomovile“ sale umoristice, în care se combinau observațiile sale naționale și sociale. Binecunoscute în școli erau poveștile lui Leonid Glebov (1827-1893). Combinate cu măiestrie erau influența poeziei occidentale și folclorul bucovinen în lucrările lui Yuriy Fedkovici (1834-1888). A ilustrat în mod realist istoria satului ucrainean Ivan Neciu-Levițkiy (1838-1918), în romanele „Mykola Djerea“ și „Familia Kaydașilor“, în care prin dragoste și suferință pentru poporul natal sunt dezvăluite sărăcia și limitarea vieții țărănești. Cel mai celebru roman social al acestei epoci „Oare rag boii la iesle pline?“ a fost scris de Panas Myrnyi (1849-1920)..

Ilustrație la opera lui Marko Vovciok „Ciumak“.

Pictor K. Trutovskiy

Ilustrație l-a opera lui I. Neciyu-Levițkyi „Familia Kaidașilor”. Pictor A. Bazilevici

Un tezaur de neîntrecut al literaturii ucrainene au devenit operele scriitorului Ivan Franko (1856-1916). Măiestria stilului, actualitatea problemelor, multitudinea genurilor, diversitatea temelor abordate și poziția lui civică activă, îl distingeau pe I. Franko în istoria culturii ucrainene. De la romantismul și realismul cotidian scriitorul s-a mutat la lucrările realiste, încărcate emoțional. Lucrări de proză, printre care „Borislav râde”, „Zahar Berkut”, povestirile pentru copii ale lui I. Franko au devenit crestomatice. Din operele remarcabile ale poezie mondiale fac parte „Gânduri de toamnă” și „Carte de dragoste” poezia „Măi, tu fato din miez de nucă ...” etc.

Începutul sec. al XX-lea în literatura ucraineană este asociat cu căutarea de noi modalități. Alături de abordarea realistă a reprezentării vieții se răspândiau și curenții moderniști. Devenea populară nuvela (o povestire scurtă). Primul din reprezentanții literaturii ucrainene din acea perioadă a început să practice modernismul M. Voronyi, care, în anul 1901, într-un articol din „Jurnalul literar-științific” a chemat înapoi la „poezia înmiresmată reală”, extinderea limitelor tematice și genului literar. Această idee a fost susținută de un grup de scriitori din Galiția „Tânăra muză”, care au făcut observații critice la adesa realismului propagând orientarea către tendințele occidentale de dezvoltare a artei și literaturii. În anul 1909, la Kyiv a fost fondată prima revista a modernismului ucrainean „Casa ucraineană”, care s-a publicat până în anul 1914.

O încercarea de combinație unică a realismului și modernismului a devenit „noua școală” de proză ucraineană (I. Koțubynskyi, V. Stefaniuk, O. Kobylanska, M. Ceremșyna). Reprezentanții aceștia combinau descrierea tradițională a viții poporului și povestirea de la persoana a I-a cu noile realizări ale modernismului european- simbolismul și psihoanaliza.

Un exemplu de o abordare realistă a redării evenimentelor societății ucrainene a fost opera lui Vladimir Vinnicenko (1880-1951). În ajunul și în timpul revoluției din anii 1905-1907 au apărut lucrările lui „Frumusețea și puterea”, „Golota”, „Talisman”, „Zina”. În ele, el a creat imagini ale locuitorilor din orașele provinciale, muncitorilor, revoluționarilor care se pomenesc în situații dificile. El a descris, de asemenea, și viața cotidiană a ucrainenilor, ororile serviciului militar și închisorilor țariste.

Cautarea metodelor noi era caracteristică creației lui Myhailo Koțiubynskyi (1864-1913). În povestirea «Fata Morgana» scriitorul a redat sentimentele și grijele satului ucrainean înainte de revoluția din anii 1905-1907. Frumusețea unică a naturii scriitorul a redat-o în romanul „Umbrele stramoșilor uitați”. Problemele delicate ale relațiilor umane au fost dedicate povestirile „Râsul”, „Caii nu sunt vinovați”, și altele.

Cu un talent deosebit este luminată creația lui Lesya Ukrainka (1871-1913). Poeziile ei „Poveste de toamnă”, „Cântec despre libertate”, „În catacombe” abordau problemele relațiilor dintre poet și putere, formarea unui luptător pentru interesele poporului și altele. O popularitate largă au obținut-o poeziile sale „Pe aripile cântecului”, „Gânduri și vise”, poemele „Robert Brus” și „Povestea veche” drama feerică „Cântec de pădure”

i

2 Teatrul. Necâtând la persecuțiile ucrainenilor de către guvern, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea arta teatrală ucraineană continua să se dezvolte. Piesele ucrainene se bucurau de o mare popularitate pe scenele teatrelor ruse.

În anul 1881 ministrul afacerilor interne al Rusiei M. Loris-Melikov a anulat interdicția pieselor ucrainene, ceea ce a dus la creșterea numărului trupelor teatrale și renașterea teatrului ucrainean. Cu toate acestea, permisul a fost însoțit de toate tipurile de restricții. În special, era interzisă punerea pieselor pe teme istorice și sociale, pieselor traduse. Trupele ucrainene erau obligate alături de piesele în limba ucraineană să pună în scenă și piese în limba rusă cu același număr de actori. Aceste interdicții au afectat negativ subiectele pieselor ucrainene, care se limitau la redarea vieții țărănești.

La sfârșitul anilor 70 a sec. al XIX-lea, practic a fost finalizat procesul de formare a teatrului modern, profesional ucrainean. El a apărut pe baza trupelor de amatori care acționau în anii 60-70 a sec. al XIX-lea. În anul 1882 sub conducerea lui Mark Kropivnițkiy la Elizabetgrad a fost creată prima trupa profesionistă din Ucraina „Teatrul corifeilor”. După turneul de la Kyiv din anul 1883 trupei lui M. Kropivnițkiy i s-a alăturat trupa de amatori a lui Myhaylo Starițkiy, care a și condus „Teatrul corifeilor”. Lideri recunoscuți ai primului teatru profesionist ucrainean erau Ivan Karpenko-Karyi (Tobilevyci) Panas Saksagansky, Mykola Sadovskiy, Maria Zankovetkaya și alții.

Necâtând la recunoștința spectatorilor și specialiștilor teatrali, viața teatrului ucrainean era complicată. În anul 1883 general-gubernatorul Kyivului a interzis pe un termen de zece ani turneele trupei lui M. Kropivnițkiy în guberniile Kyiv, Cernigov, Poltava, Volyn și Podylsk. Însă, stoparea dezvoltării teatrului ucrainean era deja imposibilă. În anii 80-90 ai sec. al XIX-lea activau aproximativ 30 de trupe mici

Clădirea teatrului din Elizavetgrad

Casa poporului din piața Sf. Treime

care puneau piese ucrainene. În anul 1891 la Kyiv a fost înființat primul teatru permanent.

La începutul sec. al XX-lea, locul de frunte în viața teatrală pe pământurile ucrainene, ca și mai înainte, era deținut de trupele, conduse de frații Tobilevyci, I. Karpenko-Karyi, P. Sasaganskiy, M. Sadovskiy. Cea mai mare dezvoltare trupa lui Karpenko-Karyi, P. Saksaganskiy, a cunoscut-o în anii 1900-1903 când din ea făceau parte niște maiestri cunoscuți ai scenei precum ar fi M. Kropivnyțkyi, M. Sadovskiy, M. Zankovețka și alții. Repertuarul trupei număra 60 de piese.

În anul 1907 M. Sadovskiy a fondat la Kyiv primul teatru staționar ucrainean. Spectacolele sale aveau loc în Casa poporului din piața Sf. Treime. Un eveniment important a fost celebrarea în anul 1908 a 25 de ani de activitate a actriței ucrainene M. Zankovețka

Felicitarea muncitorilor ucraineni cu prilejul împlinirii a 25 de ani de activitate a actriței ucrainene M. Zankovețka.

Draga noastră Maria Costantinovna

Lipsiți de posibilitatea de a duce o viață omenească, ocupați de dimineața până seara cu munca grea, noi muncitorii ucraineni numai în rarele momente am putut să ne bucurăm de talentul Dumneavoastră uimitor și imens ... Când v-am văzut în Naimanka" și „Beztalana“, am fost convinși că aceste imagini ar putea fi create de o persoană care cu tot sufletul său îi compătimește pe cei asupriți, care a fost alături de ei în dorințele lor de a obține o soartă mai bună. Și în această zi solemnă a jubileului Dumneavoastră de 25 de ani, noi muncitorii ucraineni vă exprimăm sincere mulțumiri pentru clipele minunate pe care le-am petrecut datorită Dumneavoastră. Noi credem că v-a veni o zi când vă vom putea felicita nu numai noi, o grupă de muncitori ucraineni, dar și întreg proletariatul de la o margine la alta a Ucrainei noastre.

- ? 1. În ce autorii felicitării vedeau contribuția la dezvoltarea teatrului? 2. Ce concluzii se pot face pe baza documentului despre popularitatea teatrului în societatea ucraineană din acea perioadă?

Pe pământurile vest-ucrainene teatrul profesionist ucrainean a fost fondat în anul 1864 de actorul și regizorul O. Bacinskyi pe lângă societatea cultural-educațională „Ruska besida“. În anii 70 a sec. al XIX-lea activiștii teatrali din Ucraina Nadniproană, mai cu seamă M. Kropivnițkyi iau acordat un ajutor substanțial. În anii 1905-1906 acest teatru era condus de M. Sadovskyi, iar pe scena lui juca M. Zankovețka.

În anul 1869 au apărut cercuri teatrale de amatori pe lângă filiala locală „Ruska besida“ la Cernăuți. La creșterea notabilă a artei teatrale a contribuit crearea în anul 1884 de către S. Vorobkevyci a „Societății literar-dramatice ruse“.

Baza repertoriului teatrului ucrainean rămâneau piesele clasice a lui M. Kropivnițkyi, M Starițkiy, I. Karpenko-Karyi, care de asemenea erau și dramaturgi recunoscuți. Însă, treptat creștea numărul operelor altor autori, cum ar fi Lesea Ukrainka, I. Franco, G. Hotkevici precum și a clasicilor ruși și occidentali M.Gorki, O. Ostrovskiy, A. Cehov, G.Ibsen, W.Shakespeare și alții.

M. Zankovețka pe scena teatrului
Carte poștală anul 1905

3 **Viața muzicală.** Dezvoltarea literaturii și teatrului în a doua jumătate a sec. al XIX-lea a dat un impuls puternic procesului de creare a muzicii clasice naționale. În anul 1862 Semen Gulak-Artemovskiy a scris prima opera ucraineană „Zaporojeanul dincolo de Dunăre“. Compozitorii ucraineni erau inspirați de operele celebrilor scriitori și poeți ucraineni, mai cu seamă a lui T. Șevcenko. Piesa sa „Nazar Stodolya“, l-a stimulat pe M. Niscinskiy să scrie pe baza ei o piesă muzică - „Șezătoarea“, din care s-a născut cântecul cunoscut „Cântă cucul sur“.

Mykola Lysenko

A doua jumătate a sec. al XIX-lea în muzică ucraineană a fost momentul consolidării cântecului popular în cultura muzicală profesională. A avut loc nu doar redarea muzicii populare ci și ridicarea ei la un nivel profesionist, transformarea cântecului într-o creație muzicală contemporană din punct de vedere european. O influență deosebită asupra muzicii clasice ucrainene a avut-o și arta corală – atât cea galițiană cât și nadniproană. Fondatorul muzicii clasice ucrainene a devenit Mykola Lysenko, care a compus operele „Seara de Craciun“, „Utoplenu“, „Natalka Poltavka“, „Taras Bulba“, „Eneida“ opereta „Cernomoreț“, operele pentru copii „Pan Koțkiyi“, „Capra-Dereza“ etc., care s-au bazat pe un material etnografic vast. De asemenea el a pus pe note 80 de lucrări din „Cobzarul“ lui T. Șevcenko.

Versiunea „Testamentului“ lui T. Şevcenko compusă de M. Lysenko este cântată și astăzi, iar „Rugăciunea pentru Ucraina“ a devenit un imn spiritual. În anul 1904 compozitorul din banii colectați de comunitatea ucraineană pentru sărbătorirea aniversării sale, a întemeiat școala muzical-dramatică, care a educat numeroși muzicieni celebri ucraineni, dirijori, cântăreți, regizori, actori. În anul 1911 în teatrul lui M. Sadovskiy a fost pusă opera lui M. Lysenko „Eneida”. Însă să realizeze punerea în scenă a operei „Taras Bulba“ compozitor nu a reușit din cauza interdicțiilor puterii. O mare popularitate în rândul publicului ucrainean a dobândit-o creația muzicală „Imnul“ („Revoluționarul etern ...“), alcătuit de compozitor pe cuvintele lui Ivan Franko.

Compozitorul M. Leontovici a creat compoziții originale pe baza cântecelor populare „Scedryk“, „Mac“, „Dudaryk“. Opera eroică „Karmalyuk“ a fost scrisă de K. Steţenko. Monumentala simfonie-cântată „Caucaz“, după poemul lui T. Şevcenko aparține compozitorului vest-ucrainean S. Lyudkevyci. El a organizat, de asemenea, editarea primei reviste de artă din Ucraina „Buletinul artistic“. Pe pământurile vest-ucrainene de asemenea poate fi menționată creația lui M. Verbiŭkyi, A. Lavrovskii, I. Vorobkevici, A. Vahneanin și alții.

Creația lui Myhaylo Verbiŭkyi (1815-1870) a avut o importanță deosebită pentru formarea identității naționale a populației pământurilor vest-ucrainene. „Testamentului“ lui T. Şevcenko pus de el pe note a obținut o mare popularitate în Galiția. Iar muzica pentru poezia lui P. Ciubinskiy „Ucraina încă n-a murit...“ a devenit imnul național, iar din 1992 - imnul de stat al Ucrainei.

O recunoaștere globală a dobândit-o talentul absolventei Conservatorului din Lviv, cântăreței Solomia Kruşelnyŭka.

Concluzii. A doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea au fost o perioadă dificilă în dezvoltarea culturii ucrainene. În ciuda dificultăților și lipsei sprijinului din partea statului, cultura a fost îmbogățită de realizări remarcabile în aproape toate direcțiile majore.

► Avea loc formarea literaturii naționale ucrainene, teatrului și muzicii clasice. La sfârșitul sec. al XIX-lea. Nu se putea nega existența culturii naționale ucrainene.

Întrebări și sarcini

1. Care era tematica predominantă în literatura ucraineană în a doua jumătate a sec. al XIX-lea și de ce?
2. Creația căror scriitorii, poezii definea direcția dezvoltării literaturii ucrainene în a doua jumătate a sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea?
3. Care scriitorii pot fi atașați de „școala nouă“ a literaturii ucrainene?

4. De activitatea căror artiști este legată înflorirea teatrului ucrainean? 5. Numiți cei mai de vază muzicieni ucraineni. Descrieți creația lor. 6. Numiți opera lui M. Lysenko punerea în scenă a căreia a fost interzisă de către puterea țaristă. 7. Cine au fost autorii versurilor și muzicii, care mai târziu au devenit Imnul național al Ucrainei?
- ▲ 88. Numiți motivele stabilirii în arta ucraineană a stilului de reprezentare realistă a lumii. 9. Ce a provocat înflorirea teatrului ucrainean în anii 80 ai sec. al XIX-lea? 10. Care este rolul lui M. Lisenko în formarea muzicii clasice ucrainene?
- ◆ 11. Care sunt factorii care au contribuit la înflorirea teatrului și muzicii ucrainene la sfârșitul sec. al XIX-lea? 12. Pregătiți pe baza paragrafului un plan desfășurat pe tema „Literatura și teatrul ucrainean în a doua jumătate a sec. al XIX - începutul sec. al XX-lea“.
- ★ 13. De ce nu toți scriitorii, muzicienii, artiștii de teatru, care erau originari din ținuturile ucrainene reprezintă cultura Ucrainei?

§ 33. Arta și arhitectură ucraineană în a doua jumătate a sec. al XIX - începutul sec. XX.

- ▶▶ 1. Care erau stilurile dominante în arta ucraineană, în prima jumătate a sec. al XIX-lea.? 2. Numiți reprezentanții de vază ai artei ucrainene din prima jumătate a sec. al XIX-lea., specificați principalele lor realizări.

1 **Dezvoltarea artelor plastice.** Schimbările semnificative în viața politică și social-economică din a doua jumătate a sec. al XIX-lea au contribuit la consolidarea în artele plastice a tendințelor realiste de reflectare a mediului înconjurător. Sub influența narodoviștilor pictorii realiști au înființat Societatea expozițiilor de artă mobile, care avea ca scop răspândirea artei în rândurile maselor populare. Baza ideologică a pictorilor mobili era realismul critic, adică redarea realistă a neajunsurilor vieții publice. Printre ei și adepții altor curenți ai artei, erau destui ucraineni care în creația sa tindeau să renască peisajele, aspectele, caracterul național al ucrainenilor.

Unul dintre artiștii cei mai străluciți de origine ucraineană a fost Ilya Repin (1844-1930), autorul unor faimoase picturi pe tematici ucrainene: „Cazicii zaporojeni scriu o scrisoare sultanului turc“, „Șezătoare“ și altele.

Dragostea față de Ucraina se observă în creația lui V. Makovskiy („Târg în Poltava“, „Zi de sărbătoare în Ucraina“), celebrului pictor marinist I. Aivazovskiy („Calea Lactee“, „Nunta în Ucraina“), M. Ghe și alții.

Fata cu pălărie roșie.
Pictor M. Muraška

Ghiocul.
Pictor M. Pymonenko

Tineri din Boikiv

În cele din urmă, în cercurile artiștilor plastici ruși, treptat s-a format un grup de artiști, care au pus bazele dezvoltării independente a artei ucrainene. Printre aceștea se numărau - S. Vasilkovskiy, M. Pymonenko, M. Samoșin, K. Trutovskiy, A. Slashtion, I. Ijakevici și alții. În anul 1887 artiști din Ucraina a creat Societatea expozițiilor de artă din Kyiv (organizația s-a format organizațional în anul 1893), iar în anul 1890 la Odesa – Societatea pictorilor ruși de sud.

De asemenea, s-au format centrele de artă ucrainene - Harkov, fondat de prima femeie-pictor profesionist M. Raievskia-Ivanova, Odesa, condus de K. Kostandi și centrul din Kyiv, care provenea din școala de pictură a lui M. Muraška.

Artiștii ucraineni au început să acorde mai multă atenție nu doar temelor legate de viața cotidiană a satul ucrainean, dar, au început să apeleze la teme istorice, inclusiv evenimentele eroice ale epocii căzăcești. Unul dintre cei mai importanți pictori ucraineni, cunosător al artei și ornamentării naționale a fost Sergiy Vasilkovskiy (1854-1917). Împreună cu istoricul D. Iavornytkiy și cu pictorul M. Samokiș el a lucrat asupra albumului „Din antichitatea ucraineană”. Picturile sale pe tema istorică reflectau trecutul eroic și romantic, „Lupta cazacilor cu tătarii”, „Alegerea lui Martin Pușkar polcovnic”, „Supraveghetorii libertăților zaporojene”, și altele. S. Vasilkovskiy a obținut faima la nivel mondial cu peisajele sale, care reflectau frumusețea și măreția ținutului său natal: „Primăvară în Ucraina”, „Pe Doneț” „După ploaie”, „Pe drumuri afectate”, „Apus de soare”, și altele.

Un alt artist ucrainean vestit Mykola Muraška (1844-1909) a fost nu doar pictor, ci și pedagog, ideolog al artei ucrainene. Din anul 1869 el a predat pictura în școlile medii din Kyiv iar în 1875 a înființat școală de desen din Kyiv, pe care a condus-o timp de 25 de ani.

Printre artiștii ucraineni din această perioadă de asemenea ar trebui menționate, lucrările lui Mykola Samokiș (1860-1944), una dintre cei mai renumiți maeștri a bătrânilor. A studiat la Paris și își propunea să refacă evenimente istorice și particularitățile naționale ale vieții și traiului cotidian al poporului ucrainean. Astfel a apărut o serie întreagă de tablouri cu bătălii din epoca căzăcească. Pânzele artistice ale lui Mykola Pymonenko (1862-1912), care a descris pământurile ucrainene și locuitorii acestora, nu o singură dată au fost expuse în străinătate.

Astfel de tablouri ca „Victima fanatismului“, „Hoțul de cai“, „Petrecând recruții“, „Orientul îndepărtat“, „Ghiocul“ și altele, dezvăluiau partea întunecată a vieții satului ucrainean din acea perioadă.

Dezvoltarea artei ucrainene îngrijora autoritățile, care, o priveau ca pe o manifestare a mișcării de eliberare națională, încercând să-i pună tot felul de obstacole.

Pe pământurile vest-ucrainene dezvoltarea artei plastice avea loc în condiții dificile. Școlile de artă poloneză, austriacă și germană care predominau în Austro-Ungaria, promovau academismul, baza căruia era clasicismul, astfel împiedicând formarea școlii ucrainene de artă. Cu toate acestea, și aici artiștii au abordat Ustyanyovyci (1839-1903) („Tineri din Boikiv“, „Huțulca la izvor“, „Șevcenko în exil“).

Printre artiștii de pe pământurile vest-ucrainene din a doua jumătate a sec. al XIX-lea merită menționați și I. Truș, O. Kulcițka, A. Kurylas, A. Manastyrskyi, I. Pigulyak, N. Ivasiuk, și alții.

La începutul secolului al XX-lea, în arta plastică ucraineană s-au răspândit noi tendințe moderniste, care au pus bazele abstracționismului. O nouă direcție modernistă în artă, suprematismul a fost fondat de Kazimir Malevyci (1878-1735). Tabloul său „Un pătrat negru pe fundal alb“ a provocat o discuție aprinsă.

În a doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul sec. XX pe pământurile ucrainene se dezvolta și arta sculpturii, cărei, în acea perioadă îi era caracteristic realismul. Cel mai important sculptor ucrainean din a doua jumătate a sec. al XIX-lea a fost Leonid Pozen (1849-1921). În sculptura sa de format mic el a creat diverse tipuri sociale de oameni („Cârciumar“, „Kobzar“), a reflectat fenomenele sociale („Strămutații“, „Nevoiașul“, „Aratul în Malorosia“). În afară de aceasta, L. Pozen era preocupat de subiectele istorice. Cele mai populare lucrări ale sale au fost „Skif“ și „Zaporojanul în cercetare“. Un alt maestru – Parmen Zabila (1830-1917) -a realizat portretul lui T. Șevcenko din marmură pentru muzeu din Cernigov. Artiștii ucraineni își încercau forțele și în sculptura monumentală. Myhailo Mikeșin (1835-1896) în anul 1888 a creat monumentul lui Bogdan Hmelnițkyi din Kyiv.

Suprematism – (de la latinescul - mai mare, cel de sus) o direcție modernistă în artă fondată de K. Malevyci. Suprematismului îi erau caracteristice abstracțiile din cele mai simple figuri (pătrat, trapez, circumferință, triunghi). Combinarea acestor figuri urma să redevă bazele „supreme“ ale realității, atinse de intuiția pictorului.

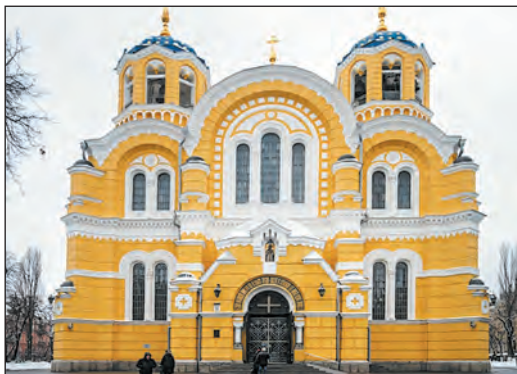
Cubism – o direcție în arta primului sfert al sec. al XX-lea, reprezentanții căreia întruchipau lumea obiectivă sub o formă de combinații a unor figuri geometrice: cubul, cilindrul, sfera, conul.

La începutul sec. al XX-lea, sculptura ucraineană de asemenea, nu a scăpat de influența modernismului. Sculptori moderniști cunoscuți ai acelei perioade erau M. Gavrilko, M. Parasciuk, V. Ișcenko, P. Voitovici și alții. Creației lor le sunt caracteristice efectele luminii și umbrei și o psihologie profundă. Sculptorul Olexandr Arhipenko (1887-1964), fondator al sculpturii cubiste, a îmbogățit foarte mult limbajul plastic, forțând chiar și spațiul gol pentru a deveni un element de compoziții distincte. El a creat sculpturile „Femeia care pășește“, „O femeie care așteaptă“ și altele.

2 Arhitectură. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea arhitectura este marcată de influența diferitelor stiluri și direcții istorice care sunt combinate într-un singur edificiu. Această combinație (eclectism) era cel mai caracteristică pentru construcția locuințelor și clădirilor publice din mediul urban. Atunci, în construcție au început deja să fie utilizate în masă noi tehnologii și materiale (ciment, fier, beton, etc.).

Printre direcțiile artei arhitecturale se deosebeau neorenesansul vienez și stilul renașterii franceze. Neorenesansul, răspândindu-se în țările Europei Occidentale, a ajuns și în Cernăuți, Lviv, Kyiv, Odesa, Herson, Harkov precum și în alte orașe ucrainene. Cele mai tipice pentru acest stil sunt construcțiile teatrelor orășenești (Kyiv, Lviv, Odesa) și clădirilor publice. Performanțe remarcabile au atins arhitecții O. Beretti (Catedrala Sf. Vladimir, clădirea Primului gimnaziu din Kyiv), V. Șreter (teatrul de operă și clădirea teatrului Solovțov din Kyiv), J. Glavka (reședința mitropoliților Bucovinei și Dalmației din Cernăuți), I. Hohberher (clădirea Dietei galițiene), V. Sadlovskiy (clădirea gării feroviare din Lviv) și altele.

Catedrala Sf. Vladimir din Kyiv. Arhitect O. Beretti

Casa cu himere din Kyiv. Arhitect V. Gorodetșkyi

La sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX pe baza pe artei populare și barocului ucrainean a reînviat stilul ucrainean. Un arhitect vestit al acestei direcții a fost Vasily Kricevskiy (1873-1952) - autorul clădirii zemstvei din Poltava, unei serii de proiecte pentru clădiri publice și private, muzeului memorial de la mormântul lui T. Sevchenko. După proiectele lui Ivan Levinskyi (1851-1919) și a altor arhitecți în Lviv au fost construite clădirile companiei de asigurări „Nistru”, Bursei societății pedagogice ucrainene, casei și gimnaziului academic, și altele.

La începutul secolului al XX-lea, în arhitectură răspândirea tendințelor moderniste și-a găsit expresia în liniile precise geometrice ale edificiilor și formele lor dinamice. În acest stil au fost construite clădirile garilor feroviare din Lviv, Kyiv, Jmerinka, Harkov, primei piețe acoperite de pe pământurile ucrainene din Kyiv (Besarabska). Au apărut, de asemenea, o mulțime de clădiri cu elementele stilului clasic, modern și altor stiluri în diferite orașe ucrainene: în Kyiv - Muzeul Pedagogic de pe strada Vladimir (arhitect P. Alioșin), Banca de Stat (arhitect O. Kobelev), în Harkiv - clădirea societății medicale (arhitect O. Beketov), în Sevastopol - căderea panoramă „Apărarea Sevastopolului” (arhitect B. Feldman).

Vladislav Gorodețkyi s-a născut în anul 1863 în Podilya. A absolvit o școală reală de pe lângă biserica evanghelică luterană St. Pavel din Odesa. În perioada 1885-1890 V. Gorodețkyi a studiat la Academia de arte din Sankt-Petersburg. Viața și activitatea sa pe parcursul anilor 1891-1920 au fost legate de orașul Kyiv. Una dintre primele sale lucrări a fost cripta mormântului baronilor Șteynheyl în cimitirul de lângă mormântul lui Askold. În general el a construit în Ucraina peste 30 de clădiri. Cea mai cunoscută creație arhitecturală a lui V. Gorodețkyi este considerată clădirea din Kiev pe strada Bankova, 10, cunoscută sub denumirea de Casa cu himere (1901). Însă evenimentele Primului război mondial, revoluția, războiului civil l-au pe forțat pe V. Gorodețkyi să se mute în Polonia, unde, de asemenea a creat, mai multe edificii. În ultimii ani arhitectul a trăit în Iran (Persia), unde s-a ocupat de construirea clădirilor publice.

! Concluzii. A doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul sec. XX a fost marcată de noi realizări în dezvoltarea artei și arhitecturii ucrainene. Anume la acea vreme se observa o creștere a culturii.

► Vestii artiști ucraineni au obținut recunoașterea internațională și au devenit fondatorii unor noi stiluri artistice care au definit fața culturii mondiale în secolul următor.

Întrebări și sarcini

1. Ce calități erau caracteristice artei ucrainene din a doua jumătate a sec. al XIX-lea? 2. Numiți principalele centre de artă ucraineană din a doua jumătate a sec. al XIX-lea. 3. Ce tematică a predominat în pictura ucraineană în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, și de ce? 4. Ce era nou în arhitectura din a doua jumătate a sec. al XIX-lea și ce a apărut la începutul sec. XX? 5. Numiți pictorii, sculptorii, arhitecții celebri de pe pământurile ucrainene din a doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul sec. XX. 6. Care sunt cele mai remarcabile monumente istorice de arhitectură în stil modern.
7. Care sunt motivele pentru stabilirea în arta ucraineană din a doua jumătate a sec. al XIX-lea a imaginării realiste a lumii. 8. Ce procese au influențat dezvoltarea artei ucrainene la începutul secolului XX? 9. Din ce cauză chiar și fără existența statalității proprii în a doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul secolului XX arta ucraineană a crescut?
10. Descrie una dintre lucrările artiștilor plastici ucraineni din a doua jumătate a secolului al XIX-lea - începutul sec. XX. 11. Pregătiți o prezentare pe tema „Arta plastică ucraineană din a doua jumătate a sec. al XIX - începutul sec. XX”.
12. De ce anume artiști ucraineni au fost fondatorii artei abstracționiste? Pregătiți un mesaj pe această temă.

Lección practică. Tradițiile și viața cotidiană a familiei ucrainene

1. Unde locuia cea mai mare parte a populației ucrainene: la oraș sau sat? 2. Din ce cauză viața oamenilor din sat era expusă schimbărilor, mai greu decât viața celor din oraș?

Scopul: De a determina ce schimbări au avut loc în viața cotidiană și traiul ucrainenilor în a doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul sec. XX; pe baza analizei textului redat să determini ce trăsături au fost caracteristice familiei tradiționale ucrainene în acea perioadă; prin discuții să vă formați o părere despre influența schimbărilor social-economice asupra dezvoltării societății ucrainene.

Mersul lecției

1. Faceți cunoștință cu materialul propus, discutați și analizați conținutul lui.
2. Faceți concluzii referitor la scopul lecției.

1 Familia. La începutul sec. al XX-lea, în viața pământurilor ucrainene au avut loc modificări semnificative. Acestea au fost cauzate de dezvoltarea rapidă a tehnologiilor și a proceselor de modernizare a producției care au cuprins societatea, în special de urbanizare, modificarea rolului femeii, creșterea nivelului educațional și altele. Modificările în viață au dus la unele schimbări în obiceiurile și tradițiile poporului ucrainean. Aceste procese au fost, de aseme-

nea, caracteristice și altor țări sau popoare în epoca de industrializare. Cu toate acestea, pe pământurile ucrainene ele aveau propriile lor caracteristici (păstrarea relațiilor familiale patriarhale, atașamentul față de pământ a unei părți importante din orașeni, etc.). Stilul de viață a unor persoane aparte era determinat de facilitățile lor materiale, educație, cultură, și nevoile spirituale. Noile caracteristici ale culturii cotidiene se manifestau în primul rând în viața populației orașelor mari și mijlocii.

La sfârșitul sec. al XIX-lea modificările au dus la prăbușirea finală a familiilor patriarhale mari care uniau sub un singur acoperiș mai multe generații familiare. Acest proces a început în secolul al XVI-lea. În sec. al XIX-lea - începutul sec. XX. familiile mari patriarhale se întâlneau ca excepție numai în ținuturi cum ar fi Polisy sau zonele muntoase din Transcarpatia. Forma dominantă a familiilor ucrainene a rămas familia mică, care includea în mediu cinci-șase persoane.

Capul și conducătorul tuturor treburilor din familie era tatăl. Uneori, fiul mai mare în timpul vieții tatălui putea primi dreptul de a duce gospodăria. Ordinea de zi depindea de situația economică a familiei, dimensiunea gospodăriei, disponibilitatea membrilor familiei de a munci, anotimp. Mostenitorii proprietății după tată de regulă erau fiii, care primeau părți egale, cu excepția fiului mai mic. Lui îi revenea o parte mai mare, dacă cu el urmau să trăiască după divizare părinții în vârstă.

Proprietatea personală a femeii erau doar bunurile care făceau parte din zestrea (uneori chiar și pământul). Aceasta se numea maternism. Maternism nu era inclusă în proprietatea general familiară, nu se împarte între membrii familiei, și se transmitea pe linie feminină. Fiicele în familie se aflau într-o situație subordonată. După ce se măritau, ele se mutau în neam străin, în familia soțului, de aceea lor nu le aparținea o parte din averea familiară.

Educația și îngrijirea copiilor erau obligația mamei, însă dese ori ea trebuia să părăsească copiii mai mici pe toată ziua în grija copiilor mai mari sau în general fără supraveghere. Copilul începea în curând să fie hrănit cu alimente pentru adulți. Dragostea și preocuparea în educație, erau combinate cu exigente, insuflă obiceiurilor cotidiene și a abilităților de lucru. Copiii în familie erau crescuți în spiritul ascultării și respectului pentru familie și bătrâni. Educația lor se făcea nu prin pedeapsă, ci prin cuvânt și pildă. Erau condamnate mai ales lenea, neglijarea de muncă. Pentru distracție copiii aveau foarte puțin timp. Ei ajutau părinții la treburile casei, aveau grijă de frații și surorile mai mici, pășunau vitele și altele. Problemele financiare îi forțau frecvent pe părinți să trimită copiii mai mari la muncă.

2 **Tradițiile de familie și ritualurile.** Părinții doreau să-și mărite devreme fetele sau să-și însoare feciorii (pentru fete vârsta de căsătorie începea la 16 ani pentru băieți - la 18). Acest lucru avea loc în primul rând din motive economice: familie bărbatului obținea forță de muncă suplimentară; fetele se străduiau să le căsătorească cât mai curând posibil, astfel încât, nu cumva să rămână singură. Această situație în popor era considerată inacceptabilă.

În cele mai dese cazuri, părțile care se căsătoreau aveau o stare materială egală. Familiile înstărite niciodată nu se încuscreau cu sărăcimea, și doar uneori erau obligate să accepte un ginere (venitic). Uneori, dorind să îmbunătățească starea materială părinții săraci cu forța își căsătoreau copiii cu reprezentanții familiilor bogate.

Conform dreptului cutumiar al poporului ucrainean, acordul celor ce se căsătoreau nu era obligatoriu, cu toate că de obicei el era luat în considerație. Cea mai importantă era considerată părerea părinților. Căsătoria era întotdeauna însoțită de nunta cu toate ritualurile sale bogate.

Ritualul de nuntă era compus din câteva etape principale, fiecare având importanța sa. Nunțile erau jucate de obicei, la un anumit moment al primăverii, toamna și iarna, perioade libere de muncile agricole.

Nunta era precedată de pețirea miresei. Trimișii mirelui - staroste - bărbați respectați de obicei mai în vârstă (unul dintre care – trebuia să fie o rudă de-a mirelui, de obicei unchiul) se înțelegeau despre căsătorie cu părinții miresei. În cazul în care mireasa era de acord, starostele făcea schimb de pâine cu părinții miresei, beau țuică iar fata-mireasă îi leaga cu prosoape brodate. Iar atunci când propunerea era respinsă, fata aducea un dovreac, ceea ce însemna refuz și era considerat o rușine mare pentru mire și familia lui. Peste două săptămâni după pețire era organizată așa numita logodnă, care după conținutul lor repetau pețirea, dar într-o atmosferă mai oficială, în prezența tuturor rudelor și cu îndeplinirea multor tradițiilor și ritualurilor: interpretarea cântecelor tradiționale, legatul cu prosoape și altele. Refuzul de a se căsători după logodnă nu era acceptat. În cazul în care acest lucru se întâmpla, partea vătămată primea o compensație pentru cheltuieli și pentru „obidă“.

În timpul logodnei se înțelegeau când va fi nunta. Vineri se adunau prietenele miresei care ornamentau copacul de nuntă cu panglici colorate, mănunchiuri de grâu sau de secară și cu flori. Sâmbătă seara, însoțiți de o mulțime de obiceiuri se cocea pâinea de nuntă – corovaiul.

Cel mai principal în tot programul de nuntă era îndeplinirea tuturor ritualelor, care alcătuiau nunta și se petreceau duminică. În această zi era petrecută despletirea părului miresei, acoperirea capului ei, răscumpărarea, zestrea, iertarea cu rudele, împărțirea corovaiului, cununia la biserică. Nunta nu era doar o sărbătoare familiară. La ea participau nu doar rudele mirelor ci și majoritatea consătenilor.

De multe obiceiuri și datini era însoțită și o asemenea solemnitate familiară, cum

este nașterea unui copil. În familie era stabilit botezul deodată după nașterea copilului, și cumătria după botezul copilului în biserică. În timpul botezului un rol principal îl deținea moașa – cea care a participat la naștere, ea simboliza sănătatea și fericirea noul-născutului. Un rol asemănător le aparținea și nașilor de botez. La un an după botez se sărbătorea retezul – un an de la naștere. Conform obiceiului nașul de botez tunde părul copilului în fomă de cruce.

O mulțime de ritualuri și obiceiuri însoțeau înmormântarea. Spre deosebire de generația mai în vârstă, tinerii și persoanele necăsătorite erau înmormântate în haine de nuntă. În luarea de rămas bun de la răposat, mai cu seamă în timpul bocetului se foloseau diferite copoziții poetice, asemănătoare cu cele de nuntă.

Fiecare familie la timpul ei își petrecea la armată recruții. Acest proces era însoțit de cântări care aminteau bocetele după răposați, deoarece familia perdea unul dintre întreținătorii ei.

Sărbători importante în fiecare familie de țărani erau Paștele, Crăciunul, Anul Nou și alte sărbători creștine.

3 Familia orășenească. Procesul de dezvoltare industrială a dus la urbanizarea rapidă a pământurilor ucrainene, având și o influență semnificativă asupra relațiilor familiare. Însă trebuie remarcat faptul că ucrainenii se mutau fără tragere de inimă la orașe și erau o minoritate a populației urbane. Majoritatea orășenilor în Ucraina Nadnipreană erau rușii, evreii, polonezii, etc., iar pe pământurile vest-ucrainene - polonezii, românii, maghiarii, evreii, germanii, armenii și alții.

Strămutarea unei părți mari a populației din mediul rural în cel urban a cauzat apariția fenomenului marginalității. O mare parte din familiile orășenești ucrainene încerca să țină legătura cu satul întreținând gospodăria. Acest lucru se datora faptului că ei se temeau să se despartă de fostul lor mediu social obișnuit. Pe lângă aceasta, majoritatea constituia forța de muncă necalificată care primea un salariu foarte mic, care abia de ajungea pentru trai. De regulă, bărbații primeau un salariu mai mare decât femeile. În schimb, ca și în sate, femeia trebuia să îndeplinească o cantitate mare de lucru casnică și să aibă grijă de copii. Greu era pentru femeile muncitoare și rolul de mamă.

Marginal - persoană (grup social), care se află în relații sau tradiții care nu sunt tipice pentru ea.

Ținutul nostru la începutul sec al XX-lea

- I. Dezvoltarea administrativ-teritorială și istorico-etnografică.
 1. Din ce imperiu – Rus sau Austro-Ungar – făcea parte regiunea în care locuiți, la începutul secolului XX?
 2. Arătați pe hartă localitatea în care locuiți. Pe teritoriul cărui raion și regiune este situată?
 3. Pe teritoriul cărei regiuni istorico-etnografică este situată?
 4. Descrieți particularitățile structurii administrativ-teritoriale a regiunii voastre de la începutul sec. al XX-lea..
 5. Care sunt localitățile existente la acea perioadă în regiunea voastră? Comparați-le cu cele existente astăzi. Și-au schimbat denumirile, dimensiunile?
 6. Există în ținutul vostru localități care au apărut la începutul sec. al XX-lea? Numiți-le și explicați originea denumirilor lor.
 7. Care era componența etnică și socială a ținutului vostru la începutul sec. al XX-lea?
- II. Modificări în viața economică.
 1. Ce știți despre particularitățile dezvoltării gospodăriei sătești la momentul respectiv?
 2. Ce culturi agricole se cultivau în mod principal în acea perioadă, pe teritoriul ținutului vostru?
 3. Care era starea industriei și comerțului?
 4. Identificați trăsăturile comune și diferite în viața economică a regiunii, în comparație cu alte regiuni ale pământurilor ucrainene din această perioadă.
 5. Ce știți despre situația socială a regiunii și a protestelor sociale ale populației?
 6. Vizitați un muzeu etnografic (istoric) local, și pregătiți pe baza exponatelor un mesaj despre modul de trai și viața cotidiană a populației ținutului la începutul sec. al XX-lea.
- III. Noi fenomene în viața culturală și spirituală a populației.
 1. Ce știi despre credința, obiceiurile și tradițiile populației ținutului?
 2. Care evenimente asociate cu dezvoltarea culturii ucrainene, au avut loc în ținut?
 3. Numiți liderii culturii ucrainene din această perioadă care proveniau sau au locuit în ținutul vostru. Care a fost contribuția lor la dezvoltarea culturii?
 4. Care sunt monumentele culturale de la începutul sec. al XX-lea sunt situate în regiunea voastră? Pregătiți o povestire despre unul dintre ele.

5. Care biserici construite în acea perioadă pe teritoriul ținutului vostru, s-au păstrat până în zilele noastre?
6. Identificați trăsăturile comune și diferite ale vieții spirituale și culturale a populației din ținut în comparație cu alte regiuni din Ucraina în această perioadă.
7. În ce opere ale literaturii ucrainene este descrisă istoria din acea perioadă a ținutului vostru sau regiunii în care el era situat? Ce informații despre evenimentele și viața populației în acea perioadă, putem obține din ele?

Sarcini

1. Continuați să completați tabelul „Ținutul natal în istoria Ucrainei și a Europei” (pag. 105) (începutul sec. al XX-lea).
2. Continuați să completați tabelul „Celebrități din istoria regiunii” (pag. 105) (începutul sec. al XX-lea).

Generalizarea cunoștințelor la capitolul VIII

1. Care sunt evenimentele cruciale în dezvoltarea culturii ucrainene la mijlocul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX. Justificați-vă alegerea.
2. Explicați conceptele și termenii: națiune, filantrop, emancipare, realism, modern ucrainean, eclecticism.
3. În ce orașe ucrainene la începutul secolului al XX-lea, activau universități?
4. Analizați de ce primul teatru profesionist ucrainean, fondat în anul 1882, a fost numit „Teatrul corifeilor” Care sunt dramaturgii și artiștii ucraineni proeminenți din acea vreme.
5. Completați tabelul „Dezvoltarea culturii ucrainene la mijlocul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX”.

Sfera culturală	Reprezentanții celebri	Realizările

6. Comparați dezvoltarea învățământului în Nadniprovia și pe pământurile vest-ucrainene.
7. Faceți o descriere a uneia dintre operele de artă (pictură, sculptură, monument arhitectural) a artiștilor ucraineni de la jumătatea sec. al XIX-lea - începutul sec. XX.
8. Ce factori confirmă că cultura ucraineană la jumătatea sec. al XIX-lea - începutul sec. XX nu era mai prejos decât cele mai bune exemplare ale culturii mondiale.

 **Exerciții-
test
online**

Generalizare la cursul istoria Ucrainei de la sfârșitul sec. al XVIII-lea - începutul sec. XX

Peste 100 de ani care au fost redați în paginile manualului, au devenit importanți în istoria pământurilor ucrainene. Aceasta a fost epoca marilor schimbări în viața ucrainenilor și concepțiilor despre lume. Necătând la faptul că, în această perioadă ucrainenii erau complet lipsiți de statalitate națională, s-au pomenit divizați între două imperii, ei au putut să găsească în sine forțe ca să perceapă individualitatea sa, și să înceapă o luptă pentru eliberarea națională. A doua schimbare importantă în viața ucrainenilor a fost dezvoltarea industrială rapidă (în deosebi a regiunilor din nord și est), includerea în economia mondială.

Renașterea națională, care a cuprins diferite regiuni la sfârșitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea, cu tot cu particularitățile sale regionale în anii 60 ai sec. al XIX-lea s-a contopit într-o singură mișcare națională. O parte din ea se afla pe pământurile vest-ucrainene care, care se supuneau puterii Austro-Ungare, a doua în Ucraina Nadnipreană, care era o parte componentă a Imperiului Rus. Dezvoltându-se în condiții grele de persecuții și interziceri (mai cu seamă în Imperiul Rus), obținând diverse forme organizaționale, la sfârșitul sec. al XIX-lea, mișcarea națională ucraineană s-a pomenit în fața problemei alcătuirii unui program politic propriu. Acest proces de poletizare a condiționat apariția a trei curenți politici de bază: socialist, liberal (național-democrat) și naționalist. Apărând interesele naționale ale poporului ucrainean, fiecare din acești curenți considera prima și cea mai importantă sarcină a sa, eliberarea socială, obținerea libertăților democratice sau renașterea Statului Ucrainean.

O tragedie a mișcării ucrainene a devenit faptul că, diferiți curenți politici n-au putut să ajungă la niște acțiuni unice în lupta pentru statalitatea Ucrainei. În plus, numai în Galiția, care a devenit „Piemontul ucrainean”, partidele politice ucrainene,

indiferent de apartenența politică a declarat că scopul luptei lor este independența Ucrainei.

Astfel, mișcarea ucraineană chiar și dacă a fost un factor important a vieții politice din două imperii, însă așa și n-a atins acel nivel de consolidare, care ar fi putut contribui la obținerea independenței. Din această cauză liderii ucraineni în ajunul Primului război mondial au început să pună mari speranțe în forțele exterioare.

Monument în cinstea luptătorilor pentru Independența Ucrainei (Cernighiv)

Planuri- scheme pentru lucrul individual cu manualul și literatura suplimentară

Cum alcătuim planul

1. Citiți cu atenție textul pentru alcătuirea planului.
2. Selectați din el numai materialul acela, care corespunde temei planului.
3. Împărțiți textul în părți completate din punct de vedere logic, găsiți în fiecare dintre ele ideile principale, formulațiile clar și scriștile.
4. Intitulați aceste părți
5. Înainte de a scrie planul în caiet, verificați, dacă toate ideile principale ale textului sunt afișate în el.

Cum se alcătuiește o descriere comparativă a evenimentelor și proceselor istorice

1. Gândiți-vă, conform căror caracteristici se poate alcătui părerea despre asemănarea și diferențierea anumitor evenimente sau procese.
2. În ce ordine este mai bine de plasat aceste caracteristici? De ce?
3. Identificați trăsăturile comune dintre evenimentele și procesele istorice, care se compară.
4. Identificați diferența.
5. Faceți concluzii.

Cum să alcătuim portretul istoric

1. Scrieți, cum avea loc formarea personalității istorice.
 - 1) Indicați numele și prenumele personalității istorice. Unde și când el (ea) s-a născut?
 - 2)) Unde și în ce împrejurări el (ea) a trăit, a crescut, a fost educat?
 - 3) Cum își formau opiniile?
2. Identificați calitățile personale și trăsăturile de caracter ale personalității istorice.
 - 1)) Cum calitățile personale și trăsăturile de caracter ale personalității istorice au i-au influențat activitatea
 - 2) Care dintre calitățile personale ale ei vă plac și care - nu?
3. Caracterizați activitățile personalității istorice.
 - 1) Care erau principalele ocupații?
 - 2) Ce succese și eșecuri îl (o) însoțeau?
 - 3) Care straturi ale populației îi susținea activitatea și care - nu? De ce?
 - 4) Cine erau susținătorii lui (a ei), și cine - adversari? De ce?
 - 5) Care au fost urmările activității sale: pentru contemporanii acestuia; pentru urmașii ei?
4. Exprimați atitudinea voastră personală față de personalitatea istorică.
 - 1) Ce sentimente vă apar în urma activității sale?
 - 2) Ce părere aveți de metodele și tehnicile activității sale? Argumentați-vă poziția.

Cum se scrie eseul

1. Examinați materialul teoretic relevant pe tema eseului.
2. Gândiți-vă în ce poate consta actualitatea temei luate.
3. Alcătuți un plan în formă de rezumat, formulați gândurile și ideile, care au apărut pe această temă.

4. Evidențiați teza cheie și determinați-vă poziția referitor la ea.
5. Scrieți textul eseului în formă liberă.
6. Analizați conținutul lui; verificați stilul și gramatica, compoziția construcțională a eseului; logica și consecvența.
7. Introduceți modificările necesare și scrieți versiunea finală.

Cum petreceți o discuție

1. Este necesar de a critica ideile, ci nu participații discuției.
2. Scopul discuției nu constă de a determina învingătorul, ci ajungerea la un acord.
3. Toți participații discuției trebui să fie implicați în discuție.
4. Fiecare participant a discuției are drepturi și posibilități egale de a-și exprima opinia sa.
5. Discursurile se petrec organizat prin permisiunea celui ce moderează discuția.
6. Orice punct de vedere urmează să fie discutat.
7. În timpul discuției, participații sub influența faptelor și argumente își pot schimba poziția.
8. Pe parcursul discuției este necesar de a rezuma rezultatele intermediare și finale.

Termeni și concepte de bază

Absolutism - forma conducerii de stat, în care monarhului îi aparține puterea superioară nelimitată.

Autonomie - autoconducere a unei părți a statului (populației), care se efectuează în măsura prevăzută de lege.

Diviziunea administrativă - împărțirea teritoriului țării în părți separate - unități teritorial-administrative (gubernii, provincii, regiuni, districte, județe etc.), la care sunt create autoritățile publice și autoconducerea locală.

Asimilare – procesul de pierdere de către o etnie anterior separată (națiune) sau unei părți, a culturii sale, limbii, tradițiilor, etc., în urma absorbției de către altă etnie (națiune), de obicei mai numerosă.

Relații industriale - relații publice, care apar între oameni în procesul de producție a materialelor.

Nobilimea - clasă socială privilegiată, proprietarii de terenuri.

Explozie demografică - o creștere rapidă a populației într-o perioadă relativ scurtă de timp.

Diaspora - totalitatea originarilor din anumite țări și urmașii acestora, care trăiesc în străinătate.

Export - transportarea în străinătate a mărfurilor, documentelor de valoare, capitalurilor.

Emanciparea - eliberarea de presiune, dependență; anularea restricțiilor, atitudinii prejudecate și altele. Emanciparea femeilor include în primul rând acordarea drepturilor egale cu bărbații în viața socială, muncitorească și în familie.

Etnie – un popor unit care are o origine comună, cultură, limbă, istorie, tradiții și obiceiuri; are propria sa identitate și denumire.

Imperiu – un stat mare, care constă din metropole și din state și popoare supuse puterii centrale, care sunt integrate cu forță într-un singur sistem de relații politice, economice, sociale și culturale.

Import - importul în țară a mărfurilor, documentelor importante, capitalurilor.

Industrializarea - procesul de creare a producție mari sau a producției de mașini în toate ramurile economiei, în special în industrie.

Societatea industrială - o societate în care este finalizat procesul de creare a unei industrii mari, bine dezvoltate tehnic (ca bază și sector de frunte a economiei) și a structurilor sociale și politice corespunzătoare.

Intelectualitatea - oameni care lucrează în domeniul muncii intelectuale, care au cunoștințe speciale în diferite domenii ale științei și culturii (ingineri, medici, profesori, oameni de știință, etc.); formați din reprezentanți din diferite stări.

Capital - fonduri pe care antreprenorii îi investesc în dezvoltarea producției sale pentru a obține profit.

Manifestul - apel scris oficial a puteri supreme către populație; recurs scris de organizațiile sociale, partidele politice către societate sau către unele părți și grupuri ale ei individuale cu declarația opiniilor sale, programelor și altele.

Manufactură – o formă a producției industriale, care se caracterizată prin diviziunea muncii între muncitorii angajați și utilizarea forței de muncă manuală; era precedentă apariției fabricilor și uzinelor.

Mentalitatea - modul de a simți, de a gândi și de comportare caracteristic pentru fiecare popor.

Modernizarea - înnoirea, perfecțiunea, acordarea la orice aspect modern, prelucrarea după standardele moderne.

Monarhia - forma conducerii de stat în care puterea de stat este pe deplin sau parțial concentrată în mâinile unei singure persoane – președintelui, deseori urmașului, monarhului.

Muncitori angajați - grup social, care neavând alte mijloace de existență, decât munca lor, muncește la proprietar, care deține mijloacele de bază ale producției.

Renașterea națională - procesele asociate cu trezirea conștiinței naționale popoarelor fără de stat din Europei; după conținut și formă era de fapt formarea națiunii; a căpătat răspândire în sec. al XIX-lea.

Mișcarea națională de eliberare - lupta popoarelor pentru independență națională, independență economică, eliberarea spirituală și progresul social.

Națiune - un grup de oameni care au tradiții comune, un sentiment de coeziune socială și altele. Semnele caracteristice: unica limbă comună sau dialecte similare, religie comună, tradiții și istorie, locul de amplasare geografică mult-puțin compact.

Opoziția – opunerea unor opinii altora.

Partidul - o organizație politică care exprimă și protejarea intereselor unei ori altei clase sociale, grupului și gestionează cu activitatea sa politică.

Revoluția industrială (răsturnare) - procesul în dezvoltarea forțelor de producție a societății, în timpul căruia are loc trecerea de la manufactură la producția cu mașinile.

Realismul - una dintre proprietățile de bază ale artei și literaturii, care constă în aspirația reflecției obiective și reproducerea adevărată în formele, care îi corespund acestuia; într-un sens mai restrâns - tendință în artă, care sa opus modernismului și avangardismului.

Revoluția (socială) - schimbări radicale în oricare dintre fenomenele naturii, societății și modului de producție, știință.

Piață - categorie economică, care reflectă relațiile care se dezvoltă între producători și cumpărători referitor la vânzare și cumpărare, legătura organică dintre producție și consum.

Autocrație - forma monarhică de guvernare în statul Moscovit și în imperiul Rus din sec. al XVI-lea - începutul sec. al XX-lea, construită pe relații de supunere și puterea nelimitată uninominală.

Mișcarea social-politică - o formă de identificare a activității politice a maselor umane; activități comune, asociații care diferă în principiile sale ideologice, obiective și modalități de realizare a acestora, numărul, rolul în viața politică, în mare măsură satisface nevoile de progres social și altele.

Producția de mărfuri - o formă de producție în care sunt obținute produsele pentru vânzare.

Tradiție - obiceiuri, ordine, reguli de conduită, care s-au stabilit istoric și se transmit din generație în generație.

Fabrică - întreprindere industrială bazată pe utilizarea vehiculelor; forma mării producții cu mașini.

Federație - o formă de guvernare; alianță dintre state, format din entități guvernamentale care au suveranitate limitată.

Cenzura - sistemul de supraveghere de stat asupra presei și altor mijloace media.

Civilizație - o comunitate de oameni care de-a lungul timpului (origine, dezvoltare, distrugere sau transformare) are teritoriu separat, calități rezistente speciale în organizarea social-politică, economie și cultură, valori spirituale și idealuri comunem, mentalitate.

Șovinismul - forma extremă a naționalismului, propagarea exclusivismului național, opunerea intereselor unei naționalități tuturor celorlalte națiuni.

Principalele evenimente

1798 – publicarea în St. Petersburg a trei părți din „Eneida” ai lui I. Kotlyarevskyi

1805 – deschiderea universității din Harkov

1806-1812 – războiul ruso-turc

1812-1835 – mișcarea țărănească din Podolia sub conducerea lui U. Karmelyuk

1816 – întemeierea în Peremyśl a „Societății preoților greco-catolici galițieni”

1817-1819 – activitatea lojielor masonice în Kyiv, Odesa, Jitomir, Poltava, Kamenetz-Podolsk

Anii 20-30 ai sec. al XIX-lea - activitatea cercului romanticilor din Harkiv

1819 – crearea de către V. Lukașevici în Poltava pe secret a „Societății maloruse”

1819 – formarea în Tulcin pe secret a „Societății de Sud”

Ianuarie 1826 – revolta polcului din Cernigov în Ucraina Nadnipreană

1828-1829 – războiul ruso-turc

Anii 30 ai sec. al XIX-lea – începutul revoluției industriale pe pământurile ucrainene

1830-1831 – revolta poloneză de eliberare din Ucraina din dreapta Niprului

1833 – crearea în Lviv a grupul „Troika Rusă”

1834 – fondarea universității din Kyiv

1837 – publicarea de către „Troika Rusă” a almanahului „Rusalka Dnistrovaya”

1840 – ediția „Kobzarului” a lui T. Shevchenko în St Petersburg

1843-1844, 1848-1849 – manifestările țărănești conduse de L. Kobylțița în Bucovina

1846-1847 – activitatea frăției Kiril și Metodiu

1848-1851 – activitatea Consiliului Suprem rutean în Galiția

Iunie 1848 – primul Congres slav din Praga

1848 – lichidarea iobăgiei în Galiția și Bucovina

- 1853-1856** – război de Est (din Crimeea)
1855 – „Căzăcimea Kieveană”
Martie 1856 – campania „în Tavia pentru libertate”
Februarie 1861 – manifestul țarist de lichidare a iobăgiei din Rusia
1861 – crearea în Kyiv a „Comunității ucrainene”
1861-1862 – publicarea în St. Petersburg a revistei „Osnova”
1863 – Circulara lui Valuev
1863-1864 – revolta poloneză
1865 – deschiderea primei căi ferate Odesa - Balta de pe pământurile ucrainene
1865 – înființarea universității Novorossiysk din Odesa
1867 – transformarea Imperiului Austriac în dubla monarhie Austro-Ungară
1868 – Crearea în Lviv a societății „Prosvita”
1873 – înființarea diviziei de sud-vest a societății geografice ruse
1875 – deschiderea universității din Cernăuți
1876 – ukazul de la Ems
80 ai sec. al XIX-lea - finalizarea revoluției industriale pe pământurile ucrainene
1882 – eliberarea primului număr al revistei „Kyevska starovyna”
1882 – crearea în Elizabetgrad a primei trupe profesioniste teatrale ucrainesti
1890 – formarea Partidului Radical ruso-ucrainean (PRRU) - primul partid politic ucrainean
1891 – apariția societății secrete „Frăția tarasoviștilor”
1895 - pentru prima dată a fost introdus în programul partidelor politice ucrainene a regulamentul despre aspirația independenței statale a Ucrainei
1898 - formarea organizației panucrainene fără de partid (OPFP)
1899 – formarea în Galiția a partidelor ucrainean național-democratic (PUND) și ucrainean social-democratic (PUSD)
1900 – înființarea Partidului Revoluționar ucrainean (PRU)
1902 – înființarea Partidului Popular ucrainean (PPU)
1903 – inaugurarea monumentului lui I.Kotlyarevskiy în Poltava
1904 – formarea Partidului democrat ucrainean
1904 – formarea Partidului radical-democratic ucrainean
1904 – formarea Partidului radical ucrainean
1905–1907 - Prima revoluție din Rusia
1906 – eliberarea primului ziar ucrainean „Hliborob”
1906-1911 – reforma agrară a lui Stolâpin
1908 – formarea Societății progresiștilor ucraineni (SPU)

Cuprins

Cuvânt înainte	3
§1. Introducere în istoria Ucrainei de la sfârșitul sec. XVIII – începutul sec. XIX ..	5
Capitolul I. Pământurile ucrainene în componența Imperiului Rus la sfârșitul sec. XVIII – prima jumătate a sec. XIX.	
§2. Ucraina Nadnipreană în componența Imperiului Rus.....	10
§3. Ucraina Nadnipreană în sistemul relațiilor internaționale a acestei perioade	16
§4. Dezvoltarea social-economică a Ucrainei Nadniprene	24
§5. Începutul renașterii naționale ucrainene	33
§6. Mișcărilor de eliberare ruse și polone. Protestele sociale.	
Lecție practică. Programele frăției Kiril și Metodiu. T. Șevcenko și mișcarea națională ucraineană	
Generalizarea cunoștințelor la capitol I.....	52
Capitolul II. Pământurile vest-ucrainene în componența Imperiului Austriac sfârșitul sec. al XVIII-lea – prima jumătate a sec. al XIX-lea.	
§7. Pământurile vest-ucrainene în componența Imperiului Austriac	53
§8. Începutul renașterii naționale ucrainene	63
§9. Revoluția europeană din anii 1848-1849 pe pământurile vest-ucrainene.	68
Lecție practică. Almanahul „Rusalka Dnistrovaya”. Matia galițiano-rusă.....	
Generalizarea cunoștințelor după capitolul II	80
Capitolul III. Cultura Ucrainei la sfârșitul sec. al XVIII – prima jumătate a sec. al XIX-lea.	
§10. Cultura Ucrainei. Dezvoltarea învățământului, științei și literaturii	81
§11. Cultura Ucrainei. Dezvoltarea teatrului, muzicii, artei plastice, arhitecturii	89
Lecție practică. Viața cotidiană	
Ținutul nostru la sfârșitul sec. XVIII - începutul sec. XIX	104
Generalizarea cunoștințelor la capitolul III	106
Capitolul IV. Pământurile ucrainene în componența Imperiului Rus în a doua jumătate a sec. XIX	
§12. Ucraina Nadnipreană în sistemul relațiilor internaționale din acea perioadă.	107
§13. Lichidarea iobăgiei și reformele din anii 60-70 ai sec. al XIX	113
§14. Particularitățile modernizării industriei și agriculturii	122
§15. Orașul și satul: viața în perioada post-reformistă	130
§16. Mișcarea națională ucraineană la sfârșitul anilor 50 – anii 60 ai sec. al XIX-lea. .	140
§17. Mișcarea națională ucraineană la sfârșitul anilor 60 – anii 90 ai sec. al XIX-lea ..	149
§18. Renașterea națională a tătarilor din Crimeea. Mișcărilor zemstvelor și cea social-democrată	159
Lecție practică. Etapa culturalistică a renașterii naționale pe pământurile ucrainene aflate în componența Imperiului Rus: provocările sociale.	
Generalizarea cunoștințelor la capitolul IV	166

Capitolul V. Pământurile vest-ucrainene în componența Austro-Ungariei în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.

§ 19—20. Dezvoltarea social-economică a pământurilor ucrainene din a doua jumătate a sec. al XIX-lea	168
§ 21. Viața social-politică pe pământurile vest-ucrainene, în anii 60-80 a sec. al XIX-lea	178
§ 22. Mișcarea radicală în Galiția. Particularitățile vieții politice din Bucovina și Transcarpatia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea..	188
Lecție practică. Caracteristicile etapelor culturistică și politică ale renașterii naționale de pe pământurile vest-ucrainene	199
Ținutul nostru în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.	199
Generalizarea cunoștințelor la capitolul V	201

Capitolul VI. Pământurile ucrainene în componența Imperiului Rus la începutul sec. XX

§ 23. Dezvoltarea social-economică a pământurilor ucrainene	202
§ 24. Viața social-politică din Ucraina Nadnipreană	210
§ 25. Evenimentele revoluției din anii 1905-1907 pe pământurile ucrainene.	216
§ 26. Ucraina Nadnipreană în anii 1907-1914	
Lecție practică. Ideile de autonomie și independență în programele partidelor politice din Nadniprovia	235
Generalizarea cunoștințelor la capitolul VI	236

Capitolul VII. Pământurile vest-ucrainene în componența Imperiului Austro-Ungar la începutul sec. al XX-lea.

§ 27. Dezvoltarea social-economică a pământurilor vest-ucrainene la începutul sec. al XX-lea	237
§ 28—29. Viața social-politică pe pământurile vest-ucrainene la începutul secolului al XX-lea	240
Lecție practică. Influența bisericii greco-catolice asupra creșterii conștiinței naționale a populației pe pământurile vest ucrainene	249
Generalizarea cunoștințelor la capitolul VII	252

Capitolul VIII. Cultura Ucrainei la mijlocul sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea

§ 30—31. Dezvoltarea învățământului și științei	253
§ 32. . Literatura, teatrul și muzica ucraineană în a doua jumătate a sec. al XIX - începutul sec. al XX-lea	263
§ 33. Arta și arhitectură ucraineană în a doua jumătate a sec. al XIX - începutul sec. X	269
Lecție practică. Tradițiile și viața cotidiană a familiei ucrainene.....	274
Ținutul nostru la începutul sec. al XX-lea	278
Generalizarea cunoștințelor la capitolul VIII.....	279

Generalizarea la curs	280

Planuri- scheme pentru lucrul individual cu manualul și literatura suplimentară	281
Termeni și concepte de bază.....	282
Principalele evenimente	284

Informații despre starea manualului

№ з/п	Nume, prenume elev/ elevă	An de învățământ	Starea manualului	
			la început de an	la sfârșit de an
1				
2				
3				
4				
5				

Навчальне видання

ГІСЕМ Олександр Володимирович
МАРТИНЮК Олександр Олександрович

«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Переклад з української мови

Перекладач Платонов Олександр Юрійович

Румунською мовою

Редактор К.В. Даскалюк

Художник О.С. Юхтман

Художнє оформлення В.І. Труфен

Коректор М.Г. Кирчул

Фотографія на обкладинці О.С. Юхтмана

В оформленні підручника використані зображення,
розміщені в мережі Інтернет для вільного використання

Формат 70x90/16. Ум. друк. арк. 21,06. Обл.-вид. арк. 27,38.

Тираж 1847 пр. Зам. № 50 П.

Державне підприємство

“Всеукраїнське спеціалізоване видавництво “Світ”

79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4826 від 31.12.2014

www.svit.gov.ua

e-mail: office@svit.gov.ua

Друк на ТДВ «Патент»

88006 м. Ужгород, вул. Гагаріна, 101

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4078 від 31.05.2011

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має

Міністерство освіти і науки України <http://mon.gov.ua/> та Інститут модернізації змісту освіти <https://imzo.gov.ua>

Dezvoltarea economică a pământurile ucrainene la începutul sec. XX

Viața social-politică și evenimentele revoluționare din anii 1905-1907 pe pământurile ucrainene